

ZAVOD za GOZDOVE
SLOVENIJE

OE Celje
Ljubljanska 13, 3000 CELJE
Tel: 03/42-55-180, Fax: 03/42-55-190
Email: OECelje@zgs.gov.si

**LETNI LOVSKOUPRAVLJAVSKI NAČRT ZA
IX. SAVINJSKO-KOZJANSKO
LOVSKOUPRAVLJAVSKO OBMOČJE
ZA LETO 2020**

KAZALO VSEBINE

1	UVOD.....	1
2	OPIS LUO S SEZNAMOM LOVIŠČ.....	3
3	ŽIVLJENJSKO OKOLJE DIVJADI.....	6
3.1	Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v letu 2019.....	8
3.2	Načrtovani ukrepi v življenjskem okolju divjadi v letu 2020.....	10
3.3	Škode od divjadi.....	16
3.4	Vpliv rastlinojede divjadi na gozdne ekosisteme.....	24
	ŽIVALSKÉ VRSTÉ - DIVJAD	27
3.5	Evropska srna / srnjad (<i>Capreolus capreolus</i>).....	27
3.6	Navadni jelen (<i>Cervus elaphus</i>).....	35
3.7	Damjak (<i>Dama dama</i>).....	38
3.8	Muflon (<i>Ovis aries musimon</i>)	42
3.9	Gams (<i>Rupicapra rupicapra</i>).....	45
3.10	Divji prašič (<i>Sus scrofa</i>)	50
3.11	Lisica (<i>Vulpes vulpes</i>)	59
3.12	Šakal (<i>Canis aureus</i>).....	62
3.13	Jazbec (<i>Meles meles</i>)	65
3.14	Kuna belica (<i>Martes foina</i>) in kuna zlatica (<i>Martes martes</i>).....	67
3.15	Navadni polh (<i>Glis glis</i>)	69
3.16	Pižmovka (<i>Ondatra zibethicus</i>)	70
3.17	Poljski zajec (<i>Lepus europaeus</i>)	71
3.18	Fazan (<i>Phasianus colchicus</i>)	73
3.19	Jerebica (<i>Perdix perdix</i>)	75
3.20	Raca mlakarica (<i>Anas platyrhynchos</i>)	76
3.21	Sraka (<i>Pica pica</i>), šoja (<i>Garrulus glandarius</i>) in siva vrana (<i>Corvus cornix</i>)	78
3.22	Nutrija (<i>Myocastor coypus</i>)	80
3.23	Rakunasti pes (<i>Nyctereutes procyonoides</i>)	80
3.24	Načrt dodajanja divjadi.....	81
4	EVIDENCE.....	82
5	PRILOGE NAČRTA	84

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1.1: Kronologija nastanka letnega načrta LUO za leto 2020.....	1
Preglednica 2.1: Pregled lovišč v LUO	4
Preglednica 3.1: Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v letu 2019	8
Preglednica 3.2: Načrtovani ukrepi v življenjskem okolju divjadi v letu 2020	10
Preglednica 3.3: Škoda, ki jo je povzročila divjad v letu 2019	16
Preglednica 3.4: Število škodnih primerov v zadnjem petletnem obdobju.....	18
Preglednica 3.5: Opravljeni ukrepi za preprečevanje škod od divjadi v letu 2019.....	20
Preglednica 3.6: Načrtovani ukrepi za preprečevanje škod 2020.....	20
Preglednica 4.1.1: Načrt odvzema srnjadi (število, % od skupnega odvzema)	30
Preglednica 4.1.2: Analiza odvzema srnjadi	33
Preglednica 4.2.1: Okvirni načrt odvzema jelenjadi za lovišče Vitanje (število, % od skupnega odvzema)	36
Preglednica 4.2.2: Analiza odvzema jelenjadi	37
Preglednica 4.3.1: Načrt odvzema damjaka za lovišče Škale (število, % od skupnega odvzema)	39
Preglednica 4.4.1: Načrt odvzema muflonov (število, % od skupnega odvzema)	43
Preglednica 4.4.2: Analiza odvzema muflonov	44
Preglednica 4.5.2: Spolni in starostni razredi.....	47
Preglednica 4.5.3: Analiza odvzema gamsov	49
Preglednica 4.6.1: Številčni odzem divjega prašiča, indeks v primerjavi z letom 2018 in realizacija načrta 2019	51
Preglednica 4.6.2: Načrt odvzema divjih prašičev za LUO (število, % od skupnega odvzema)	54
Preglednica 4.6.3: Načrt odvzema divjih prašičev po LUB v letu 2020.....	54
Preglednica 4.9.1: Analiza odvzema jazbecov.....	66
Preglednica 4.10.1: Analiza odvzema kun	68
Preglednica 4.12.1: Analiza odvzema pižmovk	70
Preglednica 4.14.1: Analiza odvzema fazanov	74
Preglednica 4.16.1: Analiza odvzema rase mlakarice	77
Preglednica 4.17.1: Analiza odvzema srak, šoj, sivih vran	79
Preglednica 5.1: Načrt dodajanja divjadi.....	81

KAZALO SLIK

Slika 2.1: Položaj LUO v Sloveniji	5
Slika 2.2: Lovišča v LUO	5
Slika 3.1: Dinamika ovrednotenih škod od divjadi v LUO	19
Slika 3.2: Škode in odvzem divjih prašičev v zadnjem desetletju	19
Slika 3.3: Popisne enote v Savinjsko-Kozjanskem lovsko upravljavskem območju	24
Slika 3.6: Poškodovanost gozdnega mladja in uspešnost pomlajevanja po LUO	25
Slika 3.7: Odvzem srnjadi v obdobju 2015 - 2019	28
Slika 3.8: Odvzem divjih prašičev v obdobju 2015 – 2019.....	51
Slika 3.9: Monitoring šakala v Sloveniji 11/2016 – 2/2020.....	63

SEZNAM PRILOG

Priloga 1: Seznam krmišč za veliko divjad v LUO	84
Priloga 2: Seznam mrhovišč za male zveri v LUO.....	88

1 UVOD

Letni lovskoupravljavski načrt za IX. Savinjsko-Kozjansko lovskoupravljavsko območje za leto 2020 je sestavljen v skladu z Zakonom o divjadi in lovstvu in njegovimi spremembami (Ur.l. RS, št. 16/04, 120/06–odl. US, 17/08, 46/14 –ZON-C in 31/18). Zakon določa izdelavo letnih lovskoupravljavskih načrtov za lovskoupravljavska območja, ki so bila objavljena v Ur.l. RS, št. 110/04. Znotraj LUO so opredeljena lovišča (Ur.l. RS, št. 128/04), za katera so bile leta 2009 prvič podeljene koncesije o upravljanju z lovišči. Koncesijske pogodbe so sklenjene med dotedanji upravljavci lovišč in Republiko Slovenijo za obdobje 20 let. Razdelilnik načrtovanih ukrepov v življenjskem okolju divjadi in odvzema divjadi je s tem načrtom izdelan za lovišča, ki so opredeljena v koncesijskem razmerju med RS in LD. Skladno z Zakonom o divjadi in lovstvu se upravljavci lovišč v LUO združujejo v Območno združenje upravljavcev lovišč.

Pričujoči letni načrt za Savinjsko-Kozjansko LUO temelji na ciljih in usmeritvah lovskoupravljavskega dela Območnega načrta za Savinjsko-Kozjansko LUO 2011/2020, ki je bil potrjen z Odlokom o gozdnogospodarskih in lovskoupravljavskih načrtih območij (2011–2020), in je bil objavljen v Uradnem listu RS št. 87/2012, z dne 16. 11. 2012, ter je poleg zgoraj navedenih predpisov napisan tudi v skladu z:

- Zakonom o gozdovih (Ur.l. RS, št. 30/93 in sprem.);
- Pravilnikom o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Ur. l. RS, št. 91/10);
- Navodili za usmerjanje razvoja populacij divjadi v Sloveniji (uskajeno LZS, znanstveno raziskovalne organizacije, OZUL-i, IRKGLR in ZGS, 2011);
- Dopolnili Navodil za usmerjanje razvoja populacij divjadi v Sloveniji, ki so jih pripravile posamezne delovne skupine v okviru Oddelka za gozdne živali in lovstvo;
- Določili in priporočili Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano;
- Uredbo o določitvi divjadi in lovnih dob (Ur. l. RS, št. 101/04, št. 81/14);
- Odlokom o lovskoupravljavskih območjih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur.l. RS, št. 110/04);
- Odlokom o loviščih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur.l. RS, št. 128/04, št. 38/14).

Najpomembnejši dogodki, ki so vplivali na nastanek načrta, so prikazani v spodnji preglednici:

Preglednica 1.1: Kronologija nastanka letnega načrta LUO za leto 2020

LUO / ekološka enota	Datum	Kraj	Organ	Vsebina
Savinjsko-Kozjansko	11. – 16. 2. 2020	Po LUB	Komisija za pregled ...	Pregled odstrela in izgub divjadi
Savinjsko-Kozjansko	14. 2. 2020		OZUL	Pridobitev evidenc odvzema divjadi in del v življenjskem okolju za leto 2019
Savinjsko-Kozjansko	27. 2. 2020	Sedež OE ZGS	OZUL	Usklajevalni sestanek z OZUL
Savinjsko-Kozjansko	3. 3. 2020	Sedež OE ZGS	Strokovni svet ZGS	Določitev osnutka načrta
Savinjsko-Kozjansko	25. 3. 2020	Sedež OZUL	ZGS	Javna predstavitev načrta
Savinjsko-Kozjansko	31. 3. 2020	Celje	Svet OE ZGS	Določitev predloga načrta
Savinjsko-Kozjansko	3. 4. 2020	Ljubljana	ZGS	Oddaja načrta
Savinjsko-Kozjansko	10. 4. 2020	Ljubljana	MKGP	Oddaja načrta na MKGP

Za pogostejše uporabljene izraze so v tem načrtu uporabljene naslednje okrajšave:

- LUO – IX. Savinjsko-Kozjansko lovskoupravljavsko območje,
- LN – letni načrt za LUO,
- LNL – letni načrt lovišča,
- ZDLov-1 - Zakon o divjadi in lovstvu,
- ON – Lovskoupravljavski načrt za IX. Savinjsko-Kozjansko lovskoupravljavsko območje, 2011 - 2020,
- LD – lovska družina,
- OZUL – območno združenje upravljavcev lovišč,

- EE – ekološka enota,
- LUB – lovskoupravljaljski bazen,
- GGO – gozdnogospodarsko območje,
- ZGS – Zavod za gozdove Slovenije,
- MKGP – Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano,
- UVHVVR – Uprava RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin,
- ARSO – Agencija Republike Slovenije za okolje,
- IRKGLR – Inšpektorat RS za kmetijstvo, gozdarstvo, lovstvo in ribištvo

2 OPIS LUO S SEZNAMOM LOVIŠČ

Savinjsko-Kozjansko LUO leži v vzhodnem delu Slovenije. Zajema spodnjo Savinjsko in Šaleško dolino z obrobni gričevjem in hribovjem, Celjsko kotlino, osrednje Kozjansko, Posotelje in del Dravinjske doline. Razteza se od Čemšeniške planine na zahodu, do reke Sotle na vzhodu, od Graške gore in Paškega Kozjaka (1272 m. n. v.) na severu, do Bohorja na jugu. Na severu meji s Ptujsko-Ormoškim, Slovensko goriškim in Pohorskim LUO, na zahodu s Kamniško-Savinjskim LUO, na jugu s Posavskim in na jugozahodu z Zasavskim LUO. Na vzhodu meji z Republiko Hrvaško. Večinski delež LUO se prekriva s Celjskim gozdnogospodarskim območjem. Na severozahodu LUO delno sega v Nazarsko GGO, na jugu (Bohor) pa v Brežiško GGO. Meje LUO so bile oblikovane na podlagi enotnega upravljanja z nekaterimi vrstami rastlinojedih parkljarjev v sosednjih LUO, predvsem z navadnim jelenom in muflonom (na Boču). Javno službo s področja gozdarstva na večinskem delu LUO izvaja ZGS, OE Celje, na njenem severozahodnem delu ZGS, OE Nazarje, na južnem delu pa ZGS, OE Brežice. LUO leži na območju Upravnih enot Žalec, Celje, Velenje, Slovenske Konjice, Šentjur, Laško in Šmarje pri Jelšah.

Na osnovi odloka o loviščih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur.l. RS, št. 128/2004) je v LUO 33 lovišč v upravljanju LD, s skupno površino nekaj manj kot 140.000 ha. Delež lovni površin znaša približno 91 % ali 127.661 ha. Povprečna velikost lovišča v LUO je 4.240 ha oziroma 3.868 ha lovne površine. Najmanjše lovišče meri 2.636 ha (Oljka Šmartno), največje pa 6.917 ha (Kozje). Z lovišči upravljajo LD z enakimi imeni, kot so imena lovišč. ZGS, OE Celje kot nosilec načrtovanja upravljanja z divjadjo izvaja strokovno svetovanje, vključno z načrtovanjem za omenjenih 33 LD. V preglednici 2.1 so prikazane lovne in skupne površine lovišč v LUO. Kataster vseh lovišč z jasno izraženimi nelovnimi površinami je arhiviran in dostopen na ZGS, OE Celje. Na kartah lovišč so označene meje lovišč, osnovni topografski elementi ter nelovne površine s stanjem leta 2004.

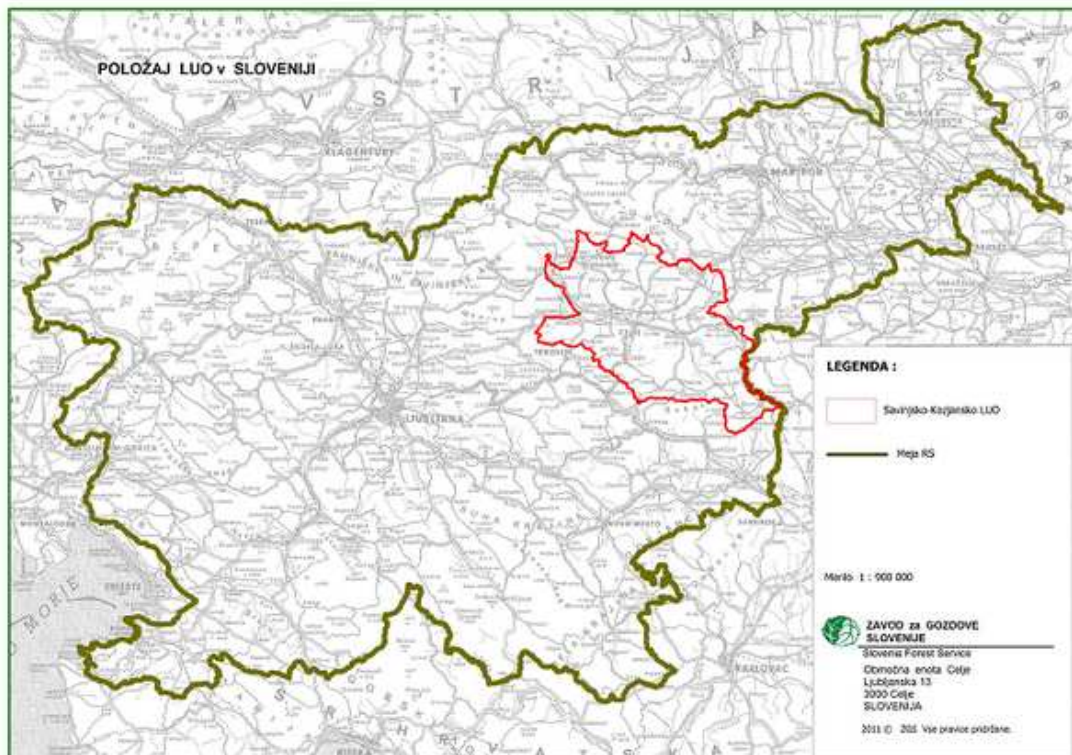
V LUO prevladujejo sredogorska in nižinska lovišča. Območje je kmetijsko dobro razvito z intenzivnimi nasadi hmelja v Savinjski dolini ter njivami, sadovnjaki, vinogradi in travniki v gričevnatih delih. Po podatkih iz Gozdnogospodarskih načrtov GGO v LUO prevladuje s 64 % gozdnata krajina, z 32 % sledita kmetijska in primestna krajina, delež gozdne krajine znaša 4 %. Površina gozda je 68.039 ha, kar predstavlja 48,6 % gozdnatost.

Na upravljanje z divjadjo v nižinskih območjih precej vpliva gospodarski razvoj regije, ki se v zadnjih letih oziroma desetletjih močno povečuje. Pomembno umetno oviro za divjad v LUO predstavlja avtocesta Ljubljana – Maribor. Prav tako vse bolj številni industrijski in trgovski centri v okolici mest zaradi omejevanja migracij negativno vplivajo na življenjske razmere prostoživečih živali. Moteči so koridorji avtocest in njihovi priključki, ki brez specializiranih omilitvenih objektov (namenski nadhodi in podhodi) pogosto otežujejo/onemogočajo dnevne in sezonske selitve divjadi.

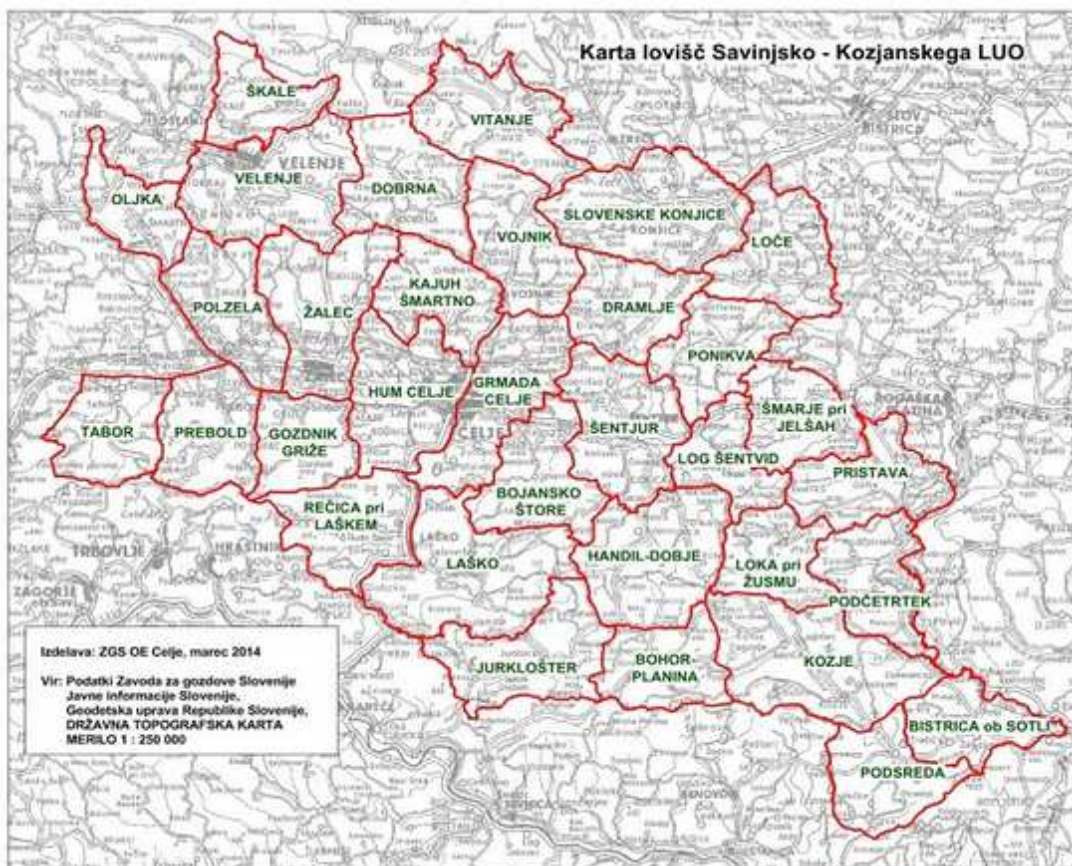
Temeljna in upravljavsko najpomembnejša vrsta parkljaste divjadi v LUO je srnjad, ki je na življenjsko okolje dobro prilagojena, hkrati pa upravljavcem lovišč predstavlja lovnogospodarsko najpomembnejšo vrsto. Sledijo ji divji prašič, gams, navadni jelen, damjak in muflon. Med malimi zvermi so najštevilčnejše lisice in kune belice. Jazbec, šakal ter kuna zlatica so razmeroma redko prisotne vrste. Od male divjadi so v manjšem številu zastopane še poljski zajec, raca mlakarica, fazan, pižmovka, navadni polh in (poljska) jerebica. Večina vrst male poljske divjadi je v stagnaciji. Številčnost lovni ptic iz družine vranov je dokaj dobro prilagojena okoljskim razmeram, razen sive vrane, ki se je v zadnjem desetletju močno namnožila.

Preglednica 2.1: Pregled lovišč v LUO

Nekdanja šifra lovišča	Sedanja šifra lovišča	Ime lovišča	Upravna enota	Površina (ha)		
				Skupna	Lovna	Nelovna
381	0901	ŠKALE	Velenje	2820	2656	164
384	0902	OLJKA	Velenje	2637	2393	244
385	0903	VELENJE	Velenje	5910	5056	854
396	0904	POLZELA	Žalec	3971	3470	501
400	0905	ŽALEC	Žalec	5377	4773	615
021	0906	DOBRNA	Celje	4496	4212	284
326	0907	VITANJE	Slovenske Konjice	4745	4553	192
024	0908	VOJNIK	Celje	4210	3879	331
325	0909	SLOVENSKE KONJICE	Slovenske Konjice	6155	5478	677
327	0910	LOČE	Slovenske Konjice	4152	3830	322
334	0911	PONIKVA	Šentjur	3579	3266	313
330	0912	DRAMLJE	Šentjur	3620	3368	252
022	0913	KAJUH ŠMARTNO	Celje	3487	3155	332
025	0914	GRMADA CELJE	Celje	4724	3481	1243
020	0915	HUM CELJE	Celje	5007	4004	1003
395	0916	GOZDNIK GRIŽE	Žalec	3108	2761	347
397	0917	PREBOLD	Žalec	3888	3628	260
398	0918	TABOR	Žalec	3526	3374	152
125	0919	REČICA pri LAŠKEM	Laško	4237	3985	252
126	0920	LAŠKO	Laško	6915	6454	461
023	0921	BOJANSKO ŠTORE	Celje	4032	3730	302
333	0922	ŠENTJUR pri CELJU	Šentjur	4920	4314	606
351	0923	LOG ŠENTVID	Šmarje pri Jelšah	2689	2478	211
350	0924	ŠMARJE pri JELŠAH	Šmarje pri Jelšah	3438	3106	332
347	0925	PRISTAVA	Šmarje pri Jelšah	3902	3587	315
331	0926	LOKA pri ŽUSMU	Šentjur	3038	2884	154
332	0927	HANDIL DOBJE	Šentjur	5767	5435	332
124	0928	JURKLOŠTER	Laško	4803	4678	125
329	0929	BOHOR PLANINA	Šentjur	3414	3280	134
345	0930	KOZJE	Šmarje pri Jelšah	6917	6526	391
353	0931	PODČETRTEK	Šmarje pri Jelšah	3643	3382	261
344	0932	BISTRICA ob SOTLI	Šmarje pri Jelšah	3122	2955	167
346	0933	PODSREDA	Šmarje pri Jelšah	3659	3530	129
		SKUPAJ		139.908	127.661	12.247

Slika 2.1: Položaj LUO v Sloveniji

Slika 2.2: Lovišča v LUO

3 ŽIVLJENJSKO OKOLJE DIVJADI

Temeljni namen ukrepov v življenjskem okolju divjadi, ki jih izvajajo upravljavci lovišč v LUO, je ohranjati in krepiti naravne prehranske ter bivalne razmere za vse prostoživeče živalske vrste. Načrtovanje ukrepov in kasnejša realizacija temelji na tesnem sodelovanju med ZGS, lovskimi organizacijami in lastniki zemljišč. Pri oblikovanju programa del posebno pozornost posvečamo območjem, kjer je naravna prehranska ponudba nekoliko okrnjena, kar lahko do določene mere negativno vpliva na stanje populacij divjadi. Nekateri ukrepi so pomembni tudi za racionalnejše izvajanje načrtovanega odvzema divjadi.

Na glede na stalno povečevanje negativnih človekovih vplivov v zadnjih desetletjih ZGS ocenjuje, da je življenjsko okolje divjih živali v LUO še vedno dokaj dobro ohranjeno. Kljub navedenemu pa je treba izpostaviti nekatere dejavnike, ki se z leti krepijo in vse bolj omejujejo življenjske pogoje prostoživečih vrst.

Pri tem močneje izstopa pospešen razvoj infrastrukture (cestnega omrežja, trgovskih centrov, industrijskih površin itn.) v zadnjih treh desetletjih, intenzivno kmetijstvo v nižinskih območjih, ograjevanje kmetijskih površin za namene paše drobnice in govedi ter negativne posledice številnih človeških vplivov v naravnem okolju. Pri slednjem je treba izpostaviti predvsem različne adrenalinske aktivnosti, kot so vožnja z motornimi vozili in kolesarjenje v naravnem okolju, ter vse bolj množični obiski gozdov, ki so v veliki meri tudi posledica socialno ekonomskega stanja v družbi. V zadnjih letih se močno povečujejo različne aktivnosti ljudi v pozno poletnem in jesenskem obdobju, tj. v času zorenja gozdnih plodov in gobarjenja. Vse pogosteje zaznavamo tudi povečevanje nenadzorovanega plezanja v skalovitih predelih, ki lahko negativno vpliva predvsem na populacijo gamsov. Omenjeni pritiski na gozdno krajino pogosto sovpadajo s povečanim obsegom lovskih aktivnosti, kar lahko občasno privede do hkratnega, a neusklajenega delovanja različnih souporabnikov prostora, v skrajnih situacijah tudi do konfliktov.

Na delu meje LUO s Hrvaško, natančneje na vzhodnem delu lovišč Bistrica ob Sotli, Kozje, Podčetrtek in Pristava, so bile v obmejnem pasu ob reki Sotli leta 2015 nameščene začasne tehnične ovire (v nadaljevanju: ZTO), ki močno omejujejo gibanje prostoživečih živali. V večini gre za postavitve kolutne »rezilne« ograde. Na mestih, kjer je objekt bolj izpostavljen javnosti (okolica zdravilišča Podčetrtek), pa je nameščena panelna ograja, ki popolnoma preprečuje prehode živali. V zadnjih letih je ograja močno vrasla v obrežno vegetacijo, zaradi česar pogosteje prihaja do poškodb prostoživečih živali. Upravljavci lovišč se zaradi tega soočajo s pogostejšimi pogini divjadi, hkrati pa je na obmejnem območju precej omejeno izvajanje lova. ZTO so postavljene večinoma na desnem bregu reke Sotle, pogosto pa prečkajo rečne meandre na slovenski strani. ZGS je v sodelovanju z upravljavci lovišč leta 2017 pregledal celotno obmejno območje s Hrvaško in določil mesta prehodov za prostoživeče živali. O predlaganih ukrepih je bilo izdelano tudi strokovno mnenje, vendar predvideni ukrepi vzpostavitve prehodov še niso realizirani. V zadnjih letih smo v omenjenih loviščih zabeležili posamezne primere poginov, ki so v veliki meri posledica preganjanja živali in naleta v rezilne žice. Zgoraj navedenim LD priporočamo, da do odstranitve ZTO na obmejnem območju v razdalji do 500 m od ograje ne izvajajo skupnih lovov, s katerimi bi lahko povzročali nalete živali v ograjo. V zadnjih nekaj letih je LD Bistrica ob Sotli zaradi postavljenih ZTO, na podlagi 25. člena Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o nadzoru državne meje (ZNDM-2B) in v skladu s svojo koncesijsko pogodbo, zaprosila MKGP za znižanje koncesijskih dajatev.

Precejšnje oviro pri upravljanju z divjadjo v LUO predstavljajo tudi obore za rejo divjadi, ki so v nekaterih primerih zgrajene brez ustreznih dovoljenj. Ograje teh objektov pogosto prekinjajo ustaljene stečine divjadi in omejujejo njihove migracije. Vse pogosteje se srečujemo tudi s problemi, ki se pojavljajo zaradi pobega živali v naravno okolje in možnimi posledicami.

ZGS ugotavlja, da se kljub nekaterim omilitvenim ukrepom vse bolj krepijo negativne posledice motornega prometa. V LUO je dokaj razvejano omrežje javnih cest, povečuje se delež asfaltiranih cest s čimer se dvigujejo povprečne hitrosti vozil in s tem možnosti trkov z divjadjo.

Zelo moteč dejavnik upravljanja z divjadjo je tudi gibanje psov brez nadzora v okolju. Problematična so predvsem manj naseljena območja, kjer je kontrola precej težja. Vpliv preganjanja in napadov divjadi je posebej izrazit v zimskem času.

Kljub delnemu zaraščanju in opuščanju kmetijskih površin, predvsem v višje ležečih območjih, je za uspešno upravljanje s poljsko divjadjo v LUO še vedno premalo remiznih površin, kar želimo skupaj z upravljavci lovišč v bodoče izboljšati.

Omeniti je treba tudi številne omejitvene dejavnike ohranjanja populacij poljske divjadi. Gre predvsem za prekomeren vpliv nekaterih plenilcev (ptic ujed, vranov in malih zveri), ki je po našem mnenju eden glavnih dejavnikov osiromašenosti populacij poljskega zajca, fazana, poljske jerebice in drugih vrst nižinske krajine.

Zaradi dobre zastopanosti vodnih teles v nižinskih predelih LUO so življenjski pogoji za obvodne in vodne živalske vrste dokaj ugodni.

Za zagotavljanje prehranskih in bivalnih pogojev divjadi je izjemno pomembno stanje gozdov. ZGS se v zadnjih desetletjih sooča z vse bolj porušeno razvojno zgradbo gozdnih sestojev. Problematičen je predvsem delež mlajših razvojnih faz (mladovij), ki je bistveno premajhen (za več kot polovico). Slednje se lahko odraža predvsem v pomanjkanju prehrane in posledično prekomernim vplivom rastlinojedih parkljarjev na sadike gospodarsko pomembnih drevesnih vrst.

Na ZGS ugotavljamo, da je kljub zgoraj navedenim omejitvenim dejavnikom v okolju trend razvoja kmetijstva v zadnjih letih vse bolj sonaravno in ekološko usmerjen. Zaradi prilagoditve na aktualne družbeno-ekonomske razmere in zahteve živilskega trga se manjše kmetije pogosto odločajo za okolju prijaznejše metode pridelave poljščin ter reje domačih živali. Posledično marsikje, predvsem na območju Kozjanskega, zaznavamo ugodnejše trende v smislu revitalizacije populacij male poljske divjadi. Raznovrstne kmetijske kulture, biološka pridelava na manjših površinah, puščanje rastlinske biomase preko zime in kontrolirana uporaba fitofarmaceutskih sredstev nudijo ugodnejše življenjske pogoje za številne prostoživeče živali.

3.1 Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v letu 2019

Preglednica 3.1: Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v letu 2019

Vrsta ukrepa	Enota mere	Načrtovan obseg	Realiziran obseg	Stopnja uresničitve načrta (%)
1. UKREPI ZA VARSTVO IN MONITORING DIVJADI				
Ukrepi za varstvo in monitoring divjadi	ure	12.718	12.427	97,71
2. BIOMELIORATIVNI UKREPI				
Vzdrževanje pasišč s košnjo (ročna in strojna košnja)	ha	71,24	69,84	98,03
Spravilo sena z odvozom	ha	43,60	47,70	109,40
Priprava pasišč za divjad	ha	9,44	7,39	78,28
Gnojenje travnikov	ha	5,75	5,45	94,78
Vzdrževanje grmišč	ha	2,70	2,70	100,00
Vzdrževanje remiz za malo divjad	ha	4,85	4,85	100,00
Vzdrževanje gozdnega roba	ha	10,82	8,97	82,90
Izdelava in vzdrževanje kaluž	število	68	64	94,12
Izdelava in vzdrževanje večjega vodnega vira	število	7	7	100,00
Sadnja in vzdrževanje plodonosnega drevja in grmovja	število	102	63	61,76
Postavitev in vzdrževanje gnezdnic	število	66	53	80,30
3. BIOTEHNIČNI UKREPI				
Zimsko krmljenje parkljaste divjadi	kg	2.310	1.750	75,76
Zimsko krmljenje male divjadi	kg	5.175	5.265	101,74
Preprečevalno krmljenje	kg	8.100	8.200	101,23
Privabljalno krmljenje	kg	24.000	24.640	102,67
Krmne njive	ha	11,97	12,42	103,76
Pridelovalne njive	ha	4,45	4,25	95,51
Količina soli	kg	5.924	5.824	98,31
4. LOVSKI OBJEKTI				
Solnice (založene)	število	2.138	1.972	92,24
Lovske preže (obnova in novogradnja)	število	296	301	101,69
Krmišča (obnova in novogradnja)	število	58	58	100,00
Lovske steze (obnova in novogradnja)	km	100	85,2	85,20

Izvedba ukrepov s področja **varstva in monitoringa divjadi** je bila razmeroma dobro usklajena z načrtom. Ugotavljamo, da so se medletne aktivnosti LD na tem področju precej ustalile, v zadnjih nekaj letih pa ne zaznavamo občutnejših nihanj. Kljub navedenemu menimo, da se zaradi sprememb v okolju, ki so predvsem posledica negativnih človekovih vplivov, obseg dejavnosti LD s predmetnega področja z leti zmerno povečuje in pridobiva na javnem pomenu. LD večino ukrepov izvajajo na podlagi potreb v okolju in dosedanje prakse. Pri pregledu opravljenih del je moč opaziti precejšnje razlike med lovišči.

LD so večino **biomeliorativnih ukrepov** v življenjskem okolju divjadi izvajale skladno z LNL, pri čemer so izvajalci del ustrezno upoštevali lanskoletno naravno prehransko ponudbo plodonosnih drevesnih vrst. Pomemben dejavnik izvedbe številnih ukrepov v okolju so tudi vremenske razmere, pri čemer je treba upoštevati količino in porazdelitev padavin med letom, še posebej jakost in trajanje ostrejših zimskih razmer. ZGS ugotavlja, da se obseg in struktura različnih ukrepov v zadnjem srednjeročnem obdobju nista bistveno spreminjala. Razlike med lovišči pa so glede izvedbe biomeliorativnih ukrepov zelo velike, kar pripisujemo predvsem tradiciji oziroma dosednji praksi izvajanja različnih ukrepov znotraj posameznih lovišč. Nadalje ugotavljamo, da je realizacija posameznih sklopov opravil odvisna predvsem od razpoložljivih kmetijskih in gozdnih površin, na katerih se ukrepi izvajajo in jih imajo LD v najemu ali pa so v njihovi lasti.

Košnjo in **spravilo sena** za rastlinojedo divjad na območjih večjih gozdnih kompleksov je v lanskem letu izvedla večina LD. Načrt je bil realiziran skoraj v celoti. Ukrep se ni izvajal v loviščih z manjšo gozdnatostjo in večjim deležem gozdnih robov. Nekoliko slabše (78 %) je bil izveden ukrep **priprave pasišč** v gozdni krajini.

Izvajal se je v enajstih loviščih LUO. Menimo, da nekoliko slabša realizacija ukrepa ne predstavlja pomembnega negativnega vpliva za divjad. Izvedba načrtovanih aktivnosti s področij **vzdrževanja remiz, gozdnege roba** in **vodnih teles** v naravnem okolju je dosegla ali celo preseгла načrtovane količine. Realizirana je bila predvsem v nižinskih loviščih, kjer se več pozornosti posveča revitalizaciji male poljske divjadi, dokaj dobra. Slabša je bila izvedba **sadnje ter vzdrževanja plodonosnega drevja**, vendar se tovrstna opravila delajo v veliki meri v organizaciji ZGS preko lastnikov gozdov. Podobne ugotovitve zaznavamo tudi pri **vzdrževanju in postavitvi gnezdnic** za ptice in **vzdrževanju gozdnih robov**. Menimo, da so manjša odstopanja od načrta predvsem posledica nepredvidenih okoljskih dejavnikov in drugih objektivnih razlogov, ki lahko občasno onemogočajo izvedbo del. Velika večina ukrepov je bilo izvedenih v dopustnih mejah odstopanja od lanskoletnega načrta. Realizacija vseh načrtovanih biomeliorativnih ukrepov skupaj je znašala 99 %. Od načrtovanih 5.643 je bilo izvedenih dobrih 5.570 ur, kar je precej podobno kot v prejšnjih letih.

Pri izvedbi **biotehničnih ukrepov** v okolju ugotavljamo, da so LD v zadnjih nekaj letih dokaj dobro upoštevale načrtovane količine ter druge usmeritve in LN. Za namen **zimskega** krmljenja parkljaste divjadi, tj. damjaka in muflona, je bilo v loviščih Skale in Rečica pri Laškem porabljeno približno 1.800 kg koruze, sadnih tropin in suhe krme. Poleg tega so predvsem nižinska lovišča z namenom dodatnega, zimskega krmljenja poljske divjadi porabile še dobrih 5,2 t koruze, žit in suhe krme. Ocenjujemo, da je bil obseg ukrepa glede na naravno prehransko ponudbo minulega leta povsem utemeljen. **Preprečevalno** krmljenje, ki je namenjeno zadrževanju divjadi (predvsem divjih prašičev) na območjih večjih gozdnih kompleksov je bilo v lanskem letu minimalno preseženo. Sicer pa so količine krme dokaj primerljive s prejšnjimi leti. V ta namen je bilo lani založene dobrih 8 t koruze ter nekaj malega sena in tropin. Velika večina omenjene krme je bila namenjena divjemu prašiču, manjše količine pa se je krmilo tudi za muflone. **Privabljalno** krmljenje divjadi, ki je namenjeno spremljanju stanja v populacijah divjadi (predvsem divjega prašiča) ter individualnemu lovu, so LD v lanskem letu prav tako nekoliko presegle. Menimo, da je slednje povsem sprejemljivo in povezano z izjemno veliko gostoto divjih prašičev ter posledično večjim lovnim interesom. Po dostopnih podatkih se je krmljenje izvajalo izključno na za to namenjenih lokacijah krmljenja – krmiščih, ki so prostorsko določena in usklajena z ZGS ter lastniki zemljišč. LD so v ta namen porabile dobrih 24 t koruze in nekaj malega silažne hrane. Količina krme, vrstna sestava in dinamika krmljenja v loviščih je bila natančno opredeljena v LNL in se je med letom izvajala v povezavi z lokalnimi gostotami/prisotnostjo divjih prašičev in že omenjeno naravno prehransko ponudbo. Primerjava intenzivnosti privabljalnega krmljenja med lovišči nakazuje precejšnje razlike, kar se nenazadnje odraža tudi pri upravljanju z vrsto oziroma odstrelu.

V lanskem letu so LD zadovoljivo opravile vse načrtovane ukrepe na področju obdelave **krmnih in pridelovalnih njiv**. Zasejanih in obdelanih je bilo dobrih 12 ha krmnih njiv, katerih pridelki so bili namenjeni dodatni prehrani za divjad. Poleg navedenega so upravljavci lovišč za namen hrambe pridelkov in zalaganja privabljalnih ter zimskih krmišč obdelali še nekaj več kot 4 ha pridelovalnih njiv. Vsi navedeni ukrepi so skladni z načrtovanimi in povsem zadovoljujejo trenutne potrebe po dodatnem krmljenju v loviščih. Poraba krmnih pridelkov je bila zaradi izjemno velikega obroda v gozdovih med letoma 2018/19 nekoliko manjša, kot je običajno.

Skupna realizacija vseh načrtovanih biotehničnih ukrepov v lanskem letu je dosegla 90 %, kar je glede na naravno prehransko ponudbo povsem sprejemljivo. Upravljavci lovišč so za te namene porabili dobrih 8.500 delovnih ur, kar je primerljivo s preteklimi leti.

Količina in struktura krme namenjene različnim oblikam oziroma namenom krmljenja divjadi je zadnja leta precej izravnana. Spreminja se predvsem zaradi različnih okoljskih dejavnikov (količine naravne hrane) in nihanja številčnosti divjega prašiča ter s tem pogojeno intenzivnostjo lova. Obrod hrastov, kostanja, bukve in drugih plodonosnih drevesnih vrst je bil lansko leto izjemno slab, kar bo zagotovo vplivalo na populacije nekaterih vrst divjadi – njihove gostote in prisotnost v okolju.

Poraba soli kot prehranskega dodatka rastlinojedim parkljarjem je bila v minulem letu količinsko usklajena z načrtom.

Lovski objekti

Od načrtovanih 17.000 delovnih ur s področja obnove in novogradnje lovsko-tehničnih objektov (krmišč, visokih prež, solnic in lovskih poti) v lanskem letu, so LD v te namene porabile približno 15.000 ur, kar je skoraj identično kot leto prej. Dolgoročna dinamika obsega opravljenih del z omenjenih področij se zmeroma zmanjšuje, med lovišči je moč zaznati razmeroma velike razlike o aktivnostih z navedenih področij.

3.2 Načrtovani ukrepi v življenjskem okolju divjadi v letu 2020

ZGS pri načrtovanju in usmerjanju ukrepov v življenjskem okolju divjadi pretežno upošteva predloge upravljavcev lovišč, ki jih prejme pred začetkom izdelave LN. Prav tako je treba nenehno spremljati številne okoljske in populacijske parametre, ki pomembno vplivajo na stanje v populacijah divjadi. Upoštevati je treba tudi obligacijska razmerja med upravljavci lovišč in lastniki zemljišč. Na podlagi dolgoročnih usmeritev ter ustaljenih upravljavskih praks in številnih okoljskih pogojev oblikujemo načrt ukrepov po posameznih področjih. Pri tem je pomembno uporabljati dosedanje izkušnje, ki jih ZGS pridobiva s pomočjo nenehnega sodelovanja z lovskimi organizacijami v LUO. Pri usklajevanju/načrtovanju navedenih ukrepov tesno sodelujemo z upravljavci lovišč na različnih področjih, še posebej pri strategiji krmljenja divjadi in številnih biomeliorativnih ukrepih (vzdrževanje pasišč, grmišč, remiz, gozdnega roba, sadnje in vzdrževanja plodonosnega drevja, itn). Velika večina ukrepov se izvaja na zemljiščih v zasebni in državni lasti, zaradi česar naj LD poskušajo pridobiti ustrezne najemne pogodbe, v primeru subvencioniranja s strani RS pa še dodatno odstopne izjave. Precej biomeliorativnih ukrepov izvajajo tudi zasebni lastniki zemljišč v sodelovanju z ZGS, za nekatera opravljena dela pa prejmejo zakonsko predpisane subvencije.

Preglednica 3.2: Načrtovani ukrepi v življenjskem okolju divjadi v letu 2020

Vrsta ukrepa	Enota mere	Načrtovan obseg
1. UKREPI ZA VARSTVO IN MONITORING DIVJADI		
Ukrepi za varstvo in monitoring divjadi	ure	12.642
2. BIOMELIORATIVNI UKREPI		
Vzdrževanje pasišč s košnjo (ročna in strojna košnja)	ha	71,79
Spravilo sena z odvozom	ha	46,00
Priprava pasišč za divjad	ha	9,14
Gnojenje travnikov	ha	5,85
Vzdrževanje grmišč	ha	2,70
Vzdrževanje remiz za malo divjad	ha	4,85
Vzdrževanje gozdnega roba	ha	10,60
Izdelava in vzdrževanje kaluž	število	71
Izdelava in vzdrževanje večjega vodnega vira	število	7
Sadnja in vzdrževanje plodonosnega drevja in grmovja	število	97
Postavitev in vzdrževanje gnezdnic	število	102
3. BIOTEHNIČNI UKREPI		
Zimsko krmljenje parkljaste divjadi	kg	2.110
Zimsko krmljenje male divjadi	kg	5.145
Preprečevalno krmljenje	kg	8.110
Privabljalno krmljenje	kg	26.000
Krmne njive	ha	12,07
Pridelovalne njive	ha	4,50
Količina soli	kg	5.908
4. LOVSKI OBJEKTI		
Solnice (založene)	število	2.218
Lovske preže (obnova in novogradnja)	število	291
Krmišča (obnova in novogradnja)	število	53
Lovske steze (obnova in novogradnja)	km	98,90

Načrt ukrepov v življenjskem okolju divjadi za leto 2020 se bistveno ne spreminja v primerjavi s prejšnjimi leti. Določen je na podlagi tesnega sodelovanja med lovskimi in kmetijskimi organizacijami ter ZGS. Predvideni ukrepi so med drugim tudi posledica zgoraj navedenih lastniških in okoljskih dejavnikov, delno pa tudi interesa, dosedanje prakse in potreb LD za izvedbo del. Pri nekaterih ukrepih smo poleg predlogov LD upoštevali še

naravno prehransko ponudbo v letih 2019/20, ki je bila zelo okrnjena. Slednje ima velik vpliv na številne vrste divjadi in lahko pomembno vpliva na rodnost nekaterih vrst.

Na področju **varstva in monitoringa divjadi** upravljavcem svetujemo, da namenijo ustrezne aktivnosti za spremljanje stanja divjadi (zdravstveno stanje, gibanje številčnosti in vitalnosti populacij) in njenega okolja. O konkretnih ukrepih naj se odločajo glede na pomen lovišča v LUO oziroma stanje divjadi in njihovih biotopov. Pomembno je izvajati predvsem varovanje habitatov tistih vrst divjadi, ki so številčno manj zastopane ali celo ogrožene. Posebno pozornost naj se namenja mali poljski divjadi in ohranjanju njenih življenjskih pogojev. V primernih loviščih naj se pozornost usmerja med drugim tudi na obveščanje javnosti o negativnih vplivih ljudi v življenjskem okolju divjadi. LD, ki upravljajo z lovišči v neposredni okolici mest (Hum Celje, Grmada Celje, Kajuh Šmartno, Vojnik) predlagamo, da na območjih kjer prihaja do pogostejših obiskov javnosti (npr. mestni gozd – Anski vrh, Miklavški hrib, Lisce, okolica Šmartinskega jezera, zahodna pobočja Grmade, Gaji), ne izvajajo skupinskih oblik lova. Navedene omejitve naj se smiselno upošteva pri pripravi LNL za omenjene LD, kamor naj se natančneje opredeli prostorska umestitev predlaganih omejitev. Upravljavcem svetujemo, da nenehno vzdržujejo dobre odnose z lastniki zemljišč in jih osveščajo o vplivih kmetijskih dejavnosti na divjad. Na ta način se bo v bodoče lažje reševalo morebitne škodne primere, ki jih povzročajo divjad na premoženju ljudi. V loviščih, ki mejijo z Republiko Hrvaško, LD priporočamo spremljavo stanja ob žični ograji tik ob reki Sotli in poročanje o morebitnih poginih divjadi. Upravljavcem teh lovišč svetujemo, da v območjih, kjer bi lahko prišlo do naleta divjadi včasne tehnične ovire, do njihove odstranitve ne izvajajo skupnih lovov. Predlagamo opustitev skupinskih oblik lova v oddaljenosti 500 m od žične ograje.

LD naj v sklopu svetovalnih dejavnosti zagotavljajo pomoč lastnikom zemljišč pri omejevanju in sanaciji škod od divjadi. Strokovna, konstruktivna in strpna komunikacija med vsemi deležniki mora predstavljati temelj reševanja škodnih primerov v loviščih. Hkrati s tem pa naj pristojni v LD veliko pozornost posvečajo tudi izobraževanju lastnikov in javnosti o pozitivnih učinkih oziroma pomenu divjadi v okolju. V okviru javnih pooblastil lovskih organizacij naj se z različnimi akcijami zagotavlja mir v loviščih in skupaj z lovsko-čuvajsko službo ter pristojno inšpekcijo opozarja javnost na različne motnje v okolju. Pomembno je spremljati in evidentirati vse negativne vplive ki slabšajo življenjske pogoje divjadi, pri čemer je treba pozornost posvetiti tudi evidentiranju voženj z motornimi vozili v naravnem okolju, spremljavi psov brez nadzora in zakonsko dopustnem ukrepanju ob njihovem prekomernem pojavljanju. Kolikor je mogoče, naj LD opozarjajo tudi na negativne posledice prometa, kmetijstva in gozdarske proizvodnje. Navedene ukrepe naj se usmerja preko LD v sodelovanju z ostalimi organizacijami ki delujejo na področju varstva narave (policija, lovsko inšpekcija, Zavod RS za varstvo narave, Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, društva lastnikov zemljišč, ZGS itd.). V okviru ukrepov varstva in monitoringa divjadi naj LD sodelujejo pri zbiranju različnih podatkov, ki jih za svoje delo uporabljajo znanstveno-raziskovalne institucije v RS (npr. projektne skupine ZGS, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, Visoka šola za varstvo okolja, Gozdarski inštitut Slovenije, itn.).

Predlagamo, da se zgoraj navedeni ukrepi izvajajo pretežno v okviru lovsko-čuvajske službe, koordinirajo naj se preko gospodarjev LD, predvsem pa smiselno in racionalno izvajajo. Usmerjajo naj se zlasti na tiste vrste divjadi in njihove habitate, pri katerih se ugotavljajo večje populacijske spremembe. Načrt dejavnosti s predmetnega področja se zaradi stopnjevanja negativnih vplivov v okolju divjadi v zadnjem srednjeročnem obdobju zmerno povečuje. V letu 2020 načrtujemo za zgoraj navedene ukrepe dobrih 12.600 delovnih ur. Nekatere aktivnosti so tesno povezane z javnimi pooblastili in odgovornostjo LD za upravljanje z lovišči, ki izhajajo iz koncesijske pogodbe in zakonskih določil. Načrt ukrepov s predmetnega področja je zaželeno realizirati v čim večjem obsegu. Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrt za varstvo in monitoring divjadi je treba realizirati vsaj 80 %, dovoljeno pa ga je neomejeno presežati.

Biomeliorativni ukrepi:

Ob upoštevanju sprememb v okolju (zaraščanje travnikov v gozdnem prostoru, pomanjkanje gozdnega mladja, ograjevanje za pašo, različne oblike motenj v okolju, globalno segrevanje, itn.) in dolgoročnih usmeritev zagotavljanja življenjskih pogojev za divjad, želimo v bodoče povečati obseg biomeliorativnih ukrepov v LUO. Še posebej se zavzemamo za ohranjanje in revitalizacijo habitatov poljske divjadi ter ohranjanje primernih prehranskih virov za rastlinojede parkljarje v gozdni krajini. Na področju ukrepov za ohranjanje in krepitev naravnih prehranskih ter bivalnih pogojev divjadi, **načrtujemo** v letu **2020** dobrih **6.000 delovnih ur**, ali desetina več kot v predhodnih letih.

Vzdrževanje pasišč s košnjo:

Na podlagi spremljanja stanja gozdov v GGO Celje ugotavljamo, da se je v zadnjih desetletjih zaradi opustitve kmetovanja zaraslo precej višinskih travnikov. Nadaljevanje zaraščanja želimo s pomočjo upravljavcev lovišč preko različnih biomeliorativnih ukrepov vsaj delno preprečiti. LD svetujemo, naj izvajajo košnjo predvsem v

območjih večje gozdnatosti in manjše kmetijske rabe, to so v največji meri območja Konjiške gore, Stenice, Bohorja, Rudnice, Paškega Kozjaka in Zasavskega hribovja. Tu naj se, kolikor je mogoče, ohranja obstoječe travniške površine v gozdnem prostoru in preprečuje njihovo zaraščanje. V kolikor je mogoče, naj se košnja izvaja po cvetenju. V kolikor zaradi ujm prihaja do ogolelosti gozdnega zemljišča, naj se poskuša tovrstne površine v primernem obsegu spremeniti v pasišča. Okvirni normativ za strojno košnjo znaša 3 ure na ha, za ročno košnjo pa 20 ur na ha. Pri košnji travnikov v gozdnem prostoru za letošnje leto načrtujemo podoben obseg kot lansko leto, tj. skoraj 72 ha, za kar naj bi LD porabile dobrih 2.300 delovnih ur. Od navedenega načrtujemo strojno košnjo na skupni površini 50 ha, na ostalih 22,5 ha pa naj se izvede ročna košnja. Načrtovana dela s tega področja naj se dosega vsaj do 80 %, dovoljeno in zaželeno pa jih je neomejeno presežati.

Spravilo sena z odvozom

Ukrep se najpogosteje izvaja na površinah, kjer je predvidena košnja travnikov v gozdni krajini. Tako pridobljeno krmo je dovoljeno primerno skladiščiti (tj. na suhem, dvignjenem mestu) na mestu košnje in nameniti rastlinojedi divjadi za zimska obdobja. Na podlagi predlogov LD v letu 2020 načrtujemo spravilo sena na površini 46 ha ali 5 % več kot leta 2019. LD bodo za omenjen ukrep namenile dobrih 750 delovnih ur. Normativ za spravilo in odvoz sena je 16 ur na ha površine. Obsega načrtovanih del ni treba dosežati.

Priprava pasišč za divjad

Upravljavcem lovišč predlagamo, da naj se priprava pasišč za rastlinojede parkljarje izvaja na travnikih znotraj večjih gozdnih kompleksov. Glede na večletno dinamiko opuščanja višje ležečih kmetij in posledično zaraščanja kmetijskih površin, želimo v naslednjih letih povečati in izboljšati kakovost travinja na lokacijah, ki do sedaj niso zagotavljale ustrezne prehrane rastlinojedi divjadi. Temu namenjene površine je treba najprej očistiti, odstraniti grmovje, frezati ali mulčiti in po potrebi zasejati s travno vegetacijo. Zaželeno je še, da se na ogolelih manjših površinah znotraj gozda oblikujejo povsem nove travnate površine, ki naj bi vsaj delno nadomeščale zaraščajoče travnike, predvsem v hribovitih delih LUO. Pri ukrepu je treba upoštevati naravne hidrološke razmere, ki omogočajo ustrezno kalitev trav. V letu 2020 načrtujemo pripravo pasišč na površini 9,1 ha, kar je približno enako kot leta 2019. Načrtovan obseg naj se realizira vsaj 80 %, lahko pa se ga neomejeno preseže.

Gnojenje travnikov

Gnojenje s hlevskim gnojem naj se po potrebi izvaja na istih površinah vsakih nekaj let. Pri tem naj se upošteva pedološke razmere in matično podlago konkretnega zemljišča in na podlagi tega odloča o izvedbi del. Ukrep naj se izvaja predvsem na površinah, ki so namenjene obdelavi krmnih in pridelovalnih njiv. Načrt, ki se v zadnjih letih nekoliko zmanjšuje in znaša 5,85 ha, ni treba dosežati, ne sme pa se ga presežati.

Vzdrževanje grmišč

Je ukrep s katerim se vsakih nekaj let poseka določen del (do ene polovice) grmovne vegetacije na za to predvidenih površinah. Na ta način se nenehno zagotavlja mlade, sočne poganjke za rastlinojedo parkljasto divjad. Vzdrževanje grmišč je smiselno izvajati na območjih večjih gostot divjadi (mirne cone, zimovališča), da se s tem prepreči njihove prekomerne vplive na gozdno mladje. Grmiščno vegetacijo naj se zadržuje na zaraščajočih površinah in območjih kjer za to obstajajo naravni pogoji (preseke elektrovodov, degradirane površine in brežine gozdnih cest). Ukrep načrtujemo na površini 2,7 ha. Realizacija navedenih del naj dosega vsaj 80 % načrtovane površine, navzgor pa se lahko neomejeno presega.

Vzdrževanje remiz

Vzdrževanje remiz je nadvse smiselno in potrebno izvajati v nižinskih območjih LUO, predvsem v loviščih Polzela, Hum Celje, Žalec, Grmada Celje, Šentjur, Log Šentvid, Ponikva, Šmarje pri Jelšah, Kajuh Šmartno, Vojnik in Pristava. Remizne površine naj se vzdržujejo na mestih, kjer že doslej obstajajo naravni pogoji za ohranitev in načrtno upravljanje s poljsko divjadjo. Ukrep je še posebej smiselno izvajati v loviščih, kjer se je v zadnjih letih dodalo poljske kure z namenom revitalizacije naravnih populacij. Namenjen je zagotavljanju ustreznega kritja in prehrane divjadi, hkrati pa se s tem zagotavlja ustrezne pogoje za ohranjanje zavarovanih živalskih vrst. Poleg navedenega naj LD v okolici remiznih površin intenzivirajo lov plenilcev. Upravljavce lovišč pozivamo, da skušajo v bodoče pridobiti več površin za vzdrževanje remiz, mirnih con in drugih ekološko pomembnih območij za revitalizacijo poljske divjadi. Vzdrževanje remiz za poljsko divjad, ki se zadnja leta pomembno ne spreminja, načrtujemo na površini 4,85 ha. Ukrep morajo LD realizirati vsaj 80 %, dovoljeno in zaželeno pa ga je neomejeno presežati.

Vzdrževanje gozdnega roba

Ukrep naj se izvaja predvsem na mejnih območjih med gozdnimi in drugimi (npr. travniškimi, njivskimi, močvirskimi) ekosistemi na način, da se oblikuje ustrezno širok (vsaj eno sestojno višino) in stopničasto

raznomoerno strukturiran gozdni sestoj, ki zagotavlja divjadi ustrezno kritje in prehrano. To naj se zagotavlja z ustrezno sečnjo, ki jo strokovno usmerjajo revirni gozdarji ZGS. Pri vzdrževanju omenjenih površin naj se posebna pozornost nameni ohranjanju plodonosnih drevesnih in grmovnih vrst, ki so namenjene prehrani za prostoživeče živalske vrste. V letošnjem letu načrtujemo vzdrževanje gozdnih robov na površini 10,6 ha. Načrt je treba dosegati vsaj 80 %, sme pa se ga neomejeno presegati.

Sadnja in vzdrževanje plodonosnih vrst

Ukrep naj LD izvajajo skupaj z ostalimi biomeliorativnimi ukrepi. Sadnja in zaščita sadik se v veliki meri izvaja preko lastnikov gozdov in v koordinaciji z ZGS. Skladno z gozdnogojitvenimi načrti se zagotavlja ustrezen delež, t.j. vsaj 15 %, plodonosnih vrst drevja in grmovja v gozdnem ekosistemu. Z namenom popestritve prehranske ponudbe naj se sadi predvsem jerebiko, skorš, češnja, oreh, lesniko in hraste. Poleg navedenega naj LD skrbijo tudi za ustrezno zaščito sadik, posajenih v prejšnjih letih (pretežno s količenjem). LD svetujemo, da se o konkretnih usmeritvah pri izvedbi ukrepov posvetujejo s krajevno pristojnimi revirnimi gozdarji. Doseganje načrtovanih ukrepov s tega področja ni nujno, dovoljeno pa jih je neomejeno presegati.

Izdelava in vzdrževanje večjega vodnega vira

Je strokovno utemeljeno v loviščih, ki se nahajajo na kraških območjih, kjer primanjkuje tekočih površinskih voda. Ukrep naj se izvaja na način, da se oblikuje zadrževalnike tekočih in stoječih voda v okolju, kjer se ohrani voda tudi v sušnih obdobjih leta. Namenjen je zagotavljanju primernih habitatnih pogojev za vodne in obvodne živalske vrste. Načrtovan obseg del ni treba dosegati, lahko pa se ga neomejeno presega.

Izdelava in vzdrževanje kaluž

Ukrep naj se izvaja v loviščih kjer se pojavlja divji prašič, predvsem v območjih, kjer je manj površinskih voda. Priporočljivo je vzdrževati do 3 kaluže na 1.000 ha gozda. Pri tem je treba preprečiti dostop soli v vodo, zato se solnic v neposredni bližini kaluž ne sme izdelovati oziroma zalagati. Kaluže in drugi vodni viri se vzdržujejo na način, ki ohranja biotsko pestrost in le v obdobjih izven razmnoževalnih ciklov dvoživk in drugih živali, tj. predvsem pozno jeseni ali pozimi. Če je vodni vir suh, naj se ga obnavlja tudi poleti. Ukrep je smiselno izvajati v loviščih, ki se nahajajo na kraških območjih. V letu 2020 načrtujemo vzdrževanje kaluž na 66 lokacijah v LUO. Obseg načrtovanih del mora biti realiziran vsaj 70 %, zaželeno pa je preseganje načrtovanih količin.

Postavitev in vzdrževanje gnezdnic

Ukrep je smiselno izvajati v območjih z manjšo zastopanostjo naravnih dupel in na območjih, ki so primernejša za ohranjanje različnih vrst ptic. Gnezdnice naj se gradijo iz lesa trajnejših drevesnih vrst. Streha naj bo izdelana tako, da preprečuje zatekanje vode v notranjost. Hkrati je treba poskrbeti za vsakoletno čiščenje v prejšnjih letih nameščenih gnezdnic. Premer vhodnih lukenj naj bo različen in prilagojen vrstam ptic, za katere je namenjen (premera od 26 do 32 mm za manjše vrste, sicer pa do 55 mm). Načrtovana dela je zaželeno realizirati, lahko pa se jih tudi preseže.

Biotehnični ukrepi:

Temeljni nameni različnih biotehničnih ukrepov v LUO so izboljšanje prehranskih razmer za divjad, racionalna izvedba načrtovanega odvzema in spremljanje stanja populacij (monitoringa) divjadi.

Krmljenje divjadi

Je ukrep, ki vsekakor vpliva na populacijske dinamike populacij divjadi. Pri tem moramo upoštevati dejstvo, da se z dodatnim krmljenjem v ekosistem vnaša energija, zato ga je treba ustrezno prostorsko ter časovno regulirati v odnosu do naravne prehranske ponudbe okolja. Pri načrtovanju privabljalnega krmljenja moramo upoštevati še intenzivnost/pogostost lovov (predvsem individualnih), ocene številčnosti divjadi in številne okoljske dejavnike med letom. Pri načrtu biotehničnih ukrepov za letošnje leto smo upoštevali naravno prehransko ponudbo minulega leta, ki je bila izjemno slaba. Skupaj z LD smo skušali oceniti zgornje dopustne oziroma okoljsko sprejemljive količine in strukture krme, glede na namen oziroma upravljavski cilj. Sicer pa se večina biotehničnih ukrepov dolgoročno zmanjšuje, s čimer želimo postopoma zmanjšati vnos dodatne energije v ekosistem. Primarno je treba izpostaviti dejstvo, da je količina dodatno založene hrane v LUO zanemarljivo majhna v primerjavi s ponudbo na kmetijskih površinah/kulturah (predvsem koruzne njive) in naravno dostopne hrane v gozdovih (npr. obrod plodonosnih vrst). Cilj krmljenja velike divjadi nikakor ni dvig njene številčnosti ali privabljanje živali v lovišče. Krmljenje ob bogatem obrodu gozdnega drevja v jesenskem in zgodnjem zimskem času je funkcionalno nepotrebno in nesmiselno, s finančnega stališča LD pa tudi potratno. Ugotavljamo, da velik del hrane zaužijejo ostali parkljarji (srnjad, gams) in ptiči, kar je s stališča prebavnega ciklusa živali in porabe energije neprimerno in celo škodljivo. Prekomerno krmljenje povzroča večje potrebe živali po vodi in močnejše objedanje gozdnega mladja ter lupljenje drevja. Vnos biomase oz. energije s krmljenjem naj se ob upoštevanju lastnosti živalske vrste, velikosti populacije, razporeditve v prostoru in stanja ekosistema dolgoročno zmanjšuje. Priporočljivo je krmljenje s hrano, ki je proizvedena na

lokalni ravni. Za pridelavo suhe krme naj se izkorišča gozdne jase, ki se jih koristi v sklopu biomeliorativnih ukrepov.

Pred izdelavo načrta krmljenja divjadi smo količine in strukturo uskladili s stanjem (katastrom) krmišč v LUO in dinamiko odvzema divjadi po loviščih v preteklih letih. Največja dovoljena skupna količina krme v letošnjem letu, namenjena vsem oblikam krmljena divjadi v LUO, znaša nekaj več kot 41 t, od tega je 26 t namenjenih privabljalnemu krmljenju divjih prašičev.

Zimsko krmljenje je pretežno namenjeno mali poljski divjadi (poljskemu zajcu, fazanu in, v primeru pojavljanja, jerebici), pod posebnimi pogoji iz tega načrta pa tudi muflonu in damjaku. Služi lažjemu preživetju živalim v času prehranske ožine, tj. v obdobjih ostrih zimskih razmer in posledično dvigu številčnosti populacij poljske divjadi. Polaganje krme je torej treba omejiti na obdobje daljše zime in neugodnih vremenskih pogojev, kot so dolgotrajen visok sneg, nizke temperature in žled. Za ostale rastlinojede vrste naj se v ostrih razmerah polaga čim več naravne hrane (omela, bršljan, jelka, vejniki itd.) in vzdržuje grmišča. Močna krmila naj bodo ustrezno primešana ostalim vrstam hrane (voluminozni in sočni). V letošnjem letu načrtujemo podobne količine dodatne krme za namen zimskega krmljenja kot v prejšnjem letu, to je do 7,3 t hrane, pretežno koruze in različnih vrst žit, tropin ter suhe krme. Večina zimske krme naj se polaga na krmiščih za malo poljsko divjad. Za krmljenje muflonov in damjakov v loviščih z načrtovanim upravljanjem je dovoljeno zalaganje s suho in močnato krmo v skupni količini dobrih 2 t. Močna krma se sme dodajati zgolj v manjših količinah (do 10 %). Mesta krmljenja male poljske divjadi naj LD opredelijo v LNL. Tu se ne sme izvajati lova na malo poljsko divjad. Zimsko krmljenje divjega prašiča je na celotnem območju Republike Slovenije in tako tudi v Savinjsko-Kozjanskem LUO prepovedano. Načrtovanih količin za zimsko krmljenje po loviščih se ne sme presegati, lahko pa se jih neomejeno zmanjšuje.

Preprečevalno oz. odvrtačno krmljenje naj se izvaja izključno na za to določenih krmiščih, ki so navedena v prilogi tega načrta (preglednica 1). Namenjeno je zadrževanju živali v gozdnem prostoru in zmanjševanju njihovega pritiska na kmetijske kulture. Temeljni namen krmljenja je zmanjšanje škod od divjadi na kmetijskih kulturah. Priporočljivo oziroma dovoljeno je zalaganje krmišč v obdobju od julija do konca oktobra. V LUO se sme v ta namen krmiti samo divjega prašiča (glej poglavje 4.6) in le izjemoma damjaka – v lovišču Škale. Največja skupna dovoljena količina krme za leto 2020 znaša nekaj manj kot 8 t pretežno močne in sočne krme, tj. koruze, žit in tropin. LD morajo pri polaganju krme na teh krmiščih upoštevati populacijske parametre divjadi (predvsem trenutne gostote in razporeditve v prostoru), naravne prehranske vire (obrod drevesnih vrst, ki ga trenutno še ne poznamo), stanje kmetijskih kultur in splošne klimatske razmere tekočega leta.

Privabljalno krmljenje naj se izvaja z namenom spremljanja populacij divjadi (monitoringa) in izvajanja lažjega, lovsko bolj etičnega ter učinkovitejšega odstrela. Namenjeno je predvsem divjemu prašiču, pod posebnimi pogoji LN pa tudi muflonu in damjaku. Zalaganje krmišč je dovoljeno vse leto in sicer izključno na mestih, ki so usklajena z ZGS in navedena v prilogi tega načrta (preglednica 1). Tako kot doslej, smo tudi v letošnjem letu predloge lovišč korigirali oziroma prilagodili naravni ponudbi hrane in stanju krmišč v LUO. V letošnjem letu načrtujemo za privabljanje divjadi do 26 t skupne količine hrane, predvsem koruze. LD morajo pri tem spoštovati načrtovane količine krme, namen krmljenja, vrsto divjadi, katero se pretežno krmi, vrsto krmišča, čas založenosti in vrsto krme (glej poglavja »Ukrepi v življenjskem okolju divjadi pri posameznih živalskih vrstah«). Količina dnevno dostopne hrane na privabljalnih krmiščih ne sme presegati 2 kg krme. Načrtovanih količin po loviščih se ne sme presegati, lahko pa se jih poljubno zmanjšuje.

V strogo zavarovanih naravnih območjih (rezervati, robno območje rezervatov) se krmljenje ne sme izvajati. Krmišča in solnice je prepovedano locirati v bližini naravno nastalih mladovij oziroma umetnih nasadov.

Na krmnih njivah naj se pridelana hrana pušča divjadi (predvsem divjemu prašiču) za jesensko-zimske mesece. Namenjeno je zadrževanju živali v okolici navedenih območij. V letu 2020 načrtujemo obdelavo krmnih njiv na površini 12 ha.

Pridelovalne njive so pretežno namenjene pridelavi krme (koruze, žit in voluminozne hrane) za zalaganje krmišč. Priporočamo, da se v največji meri sadi krmne mešanice brez uporabe herbicidov in umetnih gnojil. Za letošnje leto načrtujemo obdelavo pridelovalnih njiv na površini 4,5 ha. Uporaba sadilnega materiala za krmne njive, ki je tujerodnega izvora (invazivne vrste, kot je topinambur), je prepovedana. Načrtovan obseg krmnih in pridelovalnih njiv ni treba realizirati, lahko pa se ga preseže.

Mrhovišča za male zveri naj se zalaga pretežno v zimskem času (od 1. 12. do 15. 3.). Locirana naj bodo na manj izpostavljenih mestih vsaj 500 m od urbanih površin in zaselkov. Odmaknjena morajo biti od sprehajalnih poti. Polaganje kadavrov divjadi v ostalem delu leta naj se izvaja na način, da ne vznemirja javnosti in ne ogroža zdravja ljudi ter domačih živali. Količina hrane na posameznem mrhovišču naj naenkrat ne presega 20 kg ali enega kadavra srnjadi. Na njih naj se uporabljajo predvsem ostanki uplenjene ali povožene divjadi. Lokacije mrhovišč so opredeljene v prilogi št. 2 tega načrta, hkrati pa jih je treba navesti v LNL.

Osnovni namen zalaganja solnic v loviščih je zagotavljanje dodatne ponudbe mineralov rastlinojedi divjadi, ki ji lahko nekoliko olajša spomladanski prehod na sočno naravno hrano. Po ugotovitvah nekaterih raziskovanj sicer dodajanje soli nima pozitivnih učinkov na divjad, vendar je ukrep pomemben del lovske tradicije. Služi tudi za lažje doseganje načrta odzema divjadi. Upravljavcem priporočamo zalaganje s soljo in mineralnimi kamni v zmernih količinah (priporočeno do največ 3 kg na solnico). Zalaganje solnic je dovoljeno/smiselno le v spomladanskih mesecih. Njihovo število je omejeno na največ 3 solnice na 100 ha gozda. Skupna količina soli za lovišče, določena s tem načrtom, se ne sme presegati. Vsaj enkrat letno je koristno okolico objektov, kjer prihaja do gostitve divjadi, razkužiti z apnom, da s tem preprečimo širjenje zajedavcev. Solnice naj se izdeluje iz naravnih materialov (lesa).

Postavljanje solnic ni dovoljeno:

- v mladovjih (mladje, gošča) in sestojih v obnovi, oziroma je dovoljeno le ob soglasju lastnika gozda in ZGS,
- ob cestah in v območju gozdnih rezervatov,
- v bližini hidroloških, botaničnih, zooloških in ekosistemskih naravnih vrednot,
- ob vodnih virih oziroma le v minimalni oddaljenosti 50 m in na način, ki onemogoča vnos soli vanje. Soli ni dovoljeno neposredno vnašati v luže, kaluže in ostala vodna telesa.

Seznami zavarovanih območij, naravnih vrednot, habitatnih tipov, ekološko pomembnih območij, posebnih varstvenih območij (NATURA 2000) in njihovi varstveni režimi, ki vplivajo ali omejujejo upravljanje z divjadjo, se nahajajo v ON za obdobje 2011–2020 kot priloge v poglavju 8.1. Podrobnejše varstvene usmeritve istega načrta v poglavju 4 določajo pogoje in usmeritve za izgradnjo lovskih objektov.

Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrta biotehničnih del ni treba dosežati, ne sme pa se ga presegati.

Lovsko-tehnični objekti

Skupaj z upravljavci lovišč v letu 2020 načrtujemo pri izgradnji in obnovi lovsko-tehničnih objektov dobrih 17.500 delovnih ur, kar je podobno kot v prejšnjih letih. Obseg ter prostorska in časovna dinamika navedenih del je prilagojena ostalim ukrepom v loviščih. Izvajajo naj se predvsem v spomladanskem in poletnem obdobju.

Lovske preže naj se čimbolj enakomerno porazdeljuje v okolju, njihovo število pa prilagaja dejanskim potrebam lovišč. Zaželeno je, da je gostota prež med lovišči primerljiva. Grajene naj bodo iz naravnih materialov in oblikovno v sozvočju z okoljem. Azbestne in plastične strehe se na te objekte ne sme vgrajevati, obstoječe pa naj se čim prej zamenja z naravnimi materiali. Preže morajo biti vedno varne za uporabnike, pred začetkom lova naj se temeljito pregledajo in po potrebi obnovijo. LD priporočamo, da na njih namestijo opozorilo o uporabi na lastno odgovornost. Pri načrtu gradnje in obnove visokih prež smo v celoti upoštevali predloge lovišč, saj so predvidena dela na tem področju povezana predvsem s potrebami upravljavcev lovišč pri izvajanju monitoringa divjadi in lova. V letošnjem letu v LUO načrtujemo novogradnjo 67 visokih prež in obnovo na 224 lokacijah. Temeljni namen visokih prež in bivakov v loviščih je spremljanje populacijske dinamike živalskih vrst ter strokovno pravilno in lovsko etično izvajanje odstrela divjadi. Tudi primerno vzdrževanje (čiščenje, zagotavljanje varnega prehoda) in novogradnja lovskih stez je zelo pomembno za izvajanje ukrepov varstva narave, monitoringa divjadi in lova.

Krmišča v LUO so namenjena predvsem parkljasti divjadi, v manjšem obsegu pa še zimskemu krmljenju poljske divjadi. V letu 2020 se sme na območju celotnega LUO zalagati 174 krmišč za veliko parkljasto divjad, od tega 161 privabljalnih, 10 preprečevalnih in 3 zimska. Za lokacije krmišč velike divjadi je na ZGS vzpostavljen kataster v vseh loviščih LUO, ki ga morajo upravljavci upoštevati pri izdelavi LNL oziroma pri krmljenju. Register teh objektov (priloga LUN: preglednica 1) je opremljen s prostorskimi atributi (ime, KO, parcela, GK koordinate, itd.). Za vsako krmišče je v LNL opredeljen namen krmljenja, temeljna vrsta divjadi za katero je objekt namenjen, vrsta krmišča in vrsta ter načrtovana količina krme. Vsi zgoraj navedeni podatki so arhivirani na ZGS OE Celje. Krmišča za zimsko krmljenje male poljske divjadi niso zajeta v navedenem katastru, ker se med leti številčno in prostorsko precej spreminjajo. Priporočila za njihovo uporabo so navedena v nadaljevanju načrta, natančneje v poglavjih o mali poljski divjadi. Načrt del s področja gradnje in obnove krmišč se ne sme presegati, ni pa ga treba dosežati.

Lovske kočje in bivaki sicer ne služijo neposredno upravljanju z divjadjo, vendar so za zagotavljanje s koncesijo določenih pogodbenih obveznosti LD nujno potrebne.

3.3 Škode od divjadi

Poznavanje trendov in višine škod od divjadi služi lažjemu načrtovanju poseganja v populacije posameznih vrst s ciljem dolgoročnega optimalnega/okoljsko in družbeno sprejemljivega vzpostavljanja stanja v populacijah in okolju. Podatke o višini in strukturi škod pridobiva ZGS v predpisani obliki od upravljavcev lovišč v LUO. V evidenci so zajeti vsi prijavljeni škodni primeri, ki so bili ustrezno obravnavani ter sporazumno zaključeni. V preglednici 3.3 so skupaj zajete izplačane odškodnine, finančno ovrednoteni stroški materiala (semena, umetna gnojila, poljščine, zaščitna sredstva itn.) in delo lovcev pri sanaciji škod (ravnanje ritin, setev, dognojevanje, itn.).

Skupna ocenjena škoda od divjadi na lovnih površinah v letu 2019 je bila podobna kot leto prej in je znašala nekaj manj kot **29.000 EUR** (glej preglednico 3.3). Upravljavci so obravnavali skupaj 245 škodnih primerov, kar je prav tako precej primerljivo s prejšnjimi leti. V primerjavi s podatki iz leta 2018 se je škoda lani zmanjšala, kljub bistveno večjemu odstrelu/gostoti divjih prašičev. Menimo, da je to v veliki meri posledica doslednejše izvedbe zaščitnih ukrepov pred škodami na kmetijskih kulturah. Po podatkih iz LNL so LD v minulem letu za preventivno zaščito poljščin in travnikov porabile približno 4.600 delovnih ur, kar je nekoliko več kot leta 2018 in 2017. Pri tem so upravljavci lovišč za nabavo kemičnih in tehničnih odvrtač namenili razmeroma visoka finančna sredstva.

Od zgoraj navedene ocenjene škode so LD oškodovancem izplačale 7.600 EUR odškodnin, za dobrih 16.000 EUR pa so bila dobavljena materialna sredstva (semena, umetna gnojila, kmetijski pridelki, itn.). Za sanacijo poškodb od divjih prašičev na travnikih so upravljavci lovišč porabili še dobrih 1000 delovnih ur, ki so v skupnem znesku obračunane po vrednosti 5 EUR/uro.

Še naprej ugotavljamo, da se škode povečujejo v južnem delu LUO (LUB Južno od Savinje, Rudnica in Bohor), kjer je gostota divjih prašičev precej večja kot drugod. Veliko večino primerov so LD obravnavale na travnikih, sledijo kmetijske kulture (koruza, žita, krompir in ostale poljščine). Zaradi bogatega obroda in izobilja gozdnih plodov med leti 2018/19, so predvsem divji prašiči pogosteje povzročali nevšečnosti z ritjem travne ruše, kjer si poiščejo pretežen del beljakovinske hrane.

Glavni povzročitelj škod od divjadi (s 94 % deležem) je bil divji prašič. V bistveno manjšem obsegu mu sledijo srnjad, navadna jelenjad, jazbec itn.

Preglednica 3.3: Škoda, ki jo je povzročila divjad v letu 2019

Vrsta divjadi	Kultura	Ovrednotena škoda (v EUR)	
		2019	EUR / 100 ha
srna	kulture	1.158,00	0,91
skupaj srna		1.158,00	0,91
damjak	travniki	110,00	0,09
skupaj damjak		110,00	0,09
navadni jelen	travniki	161,62	0,13
skupaj navadni jelen		161,62	0,13
divji prašič	kulture	8.872,26	6,95
	travniki	18.228,78	14,28
skupaj divji prašič		27.101,04	21,23
SKUPAJ PARKLJARJI		28.530,66	22,35
jazbec		252,50	0,20
lisica		0	0
siva vrana		0	0
poljski zajec		160,00	0,13
SKUPAJ OSTALE VRSTE		412,5	0,32
VSE SKUPAJ		28.943,16	22,67

Dolgoročno se povečujejo škode na travnikih, kar pripisujemo specifičnim prehranskim navadam divjih prašičev, med drugim pa tudi opuščanju njivskih kultur v hribovitih območjih. Določen vpliv na medletno

dinamiko škod je treba poleg dejanskega vpliva divjadi (številčnosti in razporejenosti v okolju) pripisati še spremembi cen kmetijskih pridelkov, doslednejšemu prijavljanju škodnih primerov in letni inflaciji.

Dolgoročna dinamika gibanja odškodnin, ki jih LD namenjajo za povrnitev prekomernih vplivov divjadi na kmetijskih kulturah, se zmerno povečuje. Medletna nihanja so posledica številnih populacijskih, okoljskih in tudi subjektivnih dejavnikov upravljavcev lovišč. Menimo, da je trenutna višina škod v primerjavi z drugimi območji Slovenije in glede na trenutno oceno številčnosti divjadi, dokaj sprejemljiva. Običajna nesoglasja med lastniki zemljišč in LD naj se čim prej rešujejo preko strpnega in konstruktivnega dialoga ter korektne obravnave škodnih primerov. Dinamika škod se v zadnjem srednjeročnem obdobju pomembno ne spreminja. ZGS je mnenja, da je slednje v večini primerov posledica dokaj dobrih odnosov med upravljavci lovišč in lastniki kmetijskih in gozdnih posesti, hkrati pa dokaj uspešne regulacije številčnosti glavnih povzročiteljev škod.

V skupnem obsegu škode od divjih prašičev predstavljajo med 90 in 95 % vseh škod od divjadi na lovnih površinah. Struktura škodnih dogodkov (po objektih njihovega nastanka) se v primerjavi s prejšnjimi leti ni bistveno spremenila. Še naprej prednjačijo škode na travnikih (67 %), ostalo pa na drugih kmetijskih kulturah, predvsem koruzi, žitih in drugih poljščinah.

Višina in struktura zaključenih škodnih primerov se zadnja leta pomembno ne spreminjata kljub ocenam o nadaljnjem povečevanju številčnosti divjih prašičev. Pri upravljanju z vrsto bo v bodoče izjemno pomembno tudi aktivno in učinkovito varovanje kmetijskih kultur pred prekomernimi vplivi divjadi. Vsekakor pa je za uspešno upravljanje z divjim prašičem nujno nenehno sodelovanje, strpna ter konstruktivna komunikacija med lastniki zemljišč in upravljavci lovišč. V tem pogledu je pomembno pravočasno prijavljanje škod in čimprejšnja obravnava ter nadaljnja pomoč in svetovanje lastnikom zemljišč pri varovanju njihovega premoženja. Večja informiranost lovcev lahko med drugim pripomore tudi k večji učinkovitosti izvedbe lovov, oziroma regulaciji številčnosti na okolju sprejemljive vrednosti.

Pri analizi oziroma interpretaciji vpliva divjadi v okolju je poleg gostot populacij treba upoštevati številne dejavnike v ekosistemih in dejavnike okolja, ki se med leti lahko precej spreminjajo. Pri načrtovanju moramo nenehno spremljati vremenske pogoje med letom, trajanje snežne odeje, količino in medletno razporejenost padavin, še zlasti pa obrod plodonosnih drevesnih vrst oziroma naravno prehransko ponudbo. Slednje namreč najbolj očitno vpliva na stanje v populacijah divjadi, še posebej na njihove gostote (medletna spremenljivost v rodnosti) in razporejenost v prostoru.

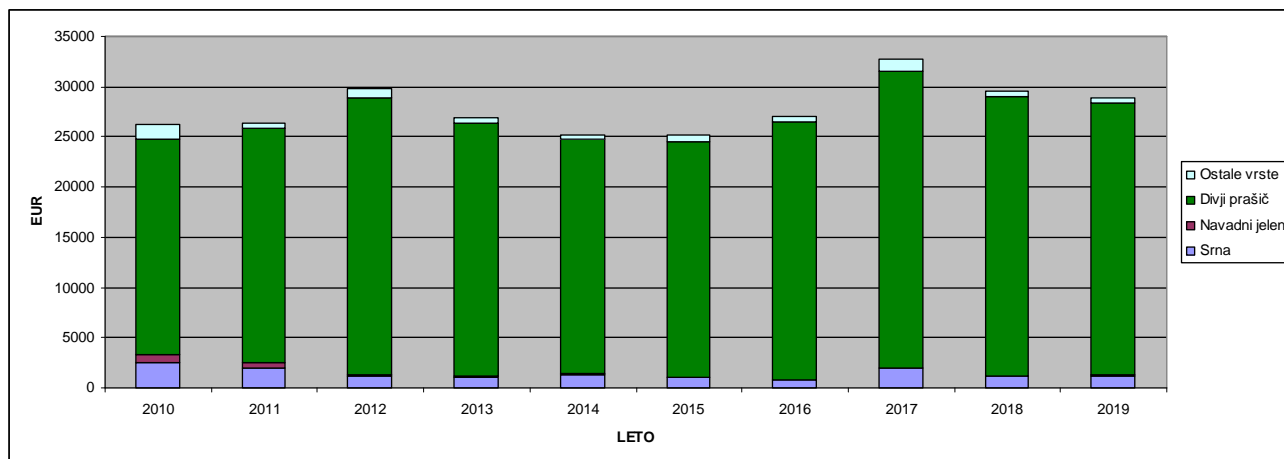
Kljub zgoraj navedenim ugotovitvam o vplivih divjadi v okolju, ki za lastnike zemljišč lahko pomenijo nastanek škode, ne smemo zanemariti pozitivnih učinkov, ki jih vse vrste divjadi opravljajo v ekosistemu. V LUO je treba izpostaviti predvsem vpliv divjega prašiča na naravno pomlajevanje gozdov, ki je glede na trenutno stanje izjemno pomembno. Z ritjem oziroma rahljanjem gozdnih tal se vzpostavijo ustrezni pogoji za kalitev drevesnih in grmovnih vrst, ki je lahko zaradi različnih omejitvenih dejavnikov (npr. zatratitve gozdnih tal) močno zavrto. Izjemno pomembno je tudi uravnavanje različnih vrst nevretenčarjev (zlasti njihovih ličink) v travni ruši in regulacija številčnosti talnih glodalcev. Omeniti je treba še sanitarni (mrhovinarski) pomen sive vrane, lisice, šakala in kun v okolju.

V spodnji preglednici je navedeno število prijavljenih škod po divjadi za minulo srednjeročno obdobje, ločeno po posameznih loviščih.

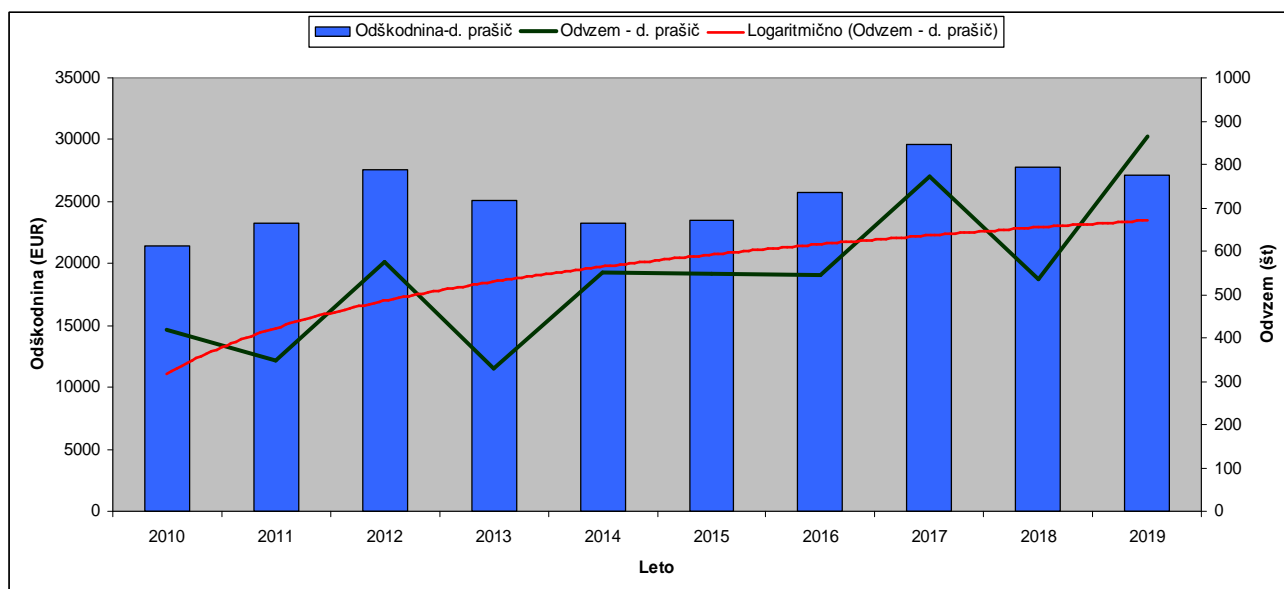
Preglednica 3.4: Število škodnih primerov v zadnjem petletnem obdobju

IME LOVIŠČA	Leto					Skupaj
	2015	2016	2017	2018	2019	
ŠKALE	2	2	4	4	1	13
OLJKA	13	22	5	15	9	64
VELENJE	3	3	5	14	21	46
POLZELA	13	11	3	11	9	47
ŽALEC	20	22	20	24	18	104
DOBRNA	23	9	10	13	18	73
VITANJE	3	1	0	3	3	10
VOJNIK	5	6	6	0	3	20
SLOV. KONJICE	6	10	11	2	8	37
LOČE	3	1	4	3	0	11
PONIKVA	1	2	3	0	1	7
DRAMLJE	5	10	6	2	0	23
KAJUH - ŠMARTNO	1	1	0	1	0	3
GRMADA - CELJE	3	4	3	1	12	23
HUM - CELJE	0	6	9	0	0	15
GOZDNIK - GRIŽE	10	16	25	13	15	79
PREBOLD	12	13	18	6	4	53
TABOR	7	10	7	25	21	70
REČICA pri LAŠKEM	30	27	34	51	42	184
LAŠKO	22	14	13	8	25	82
BOJANSKO - ŠTORE	4	23	14	7	0	48
ŠENTJUR pri CELJU	2	1	0	1	3	7
LOG ŠENTVID	0	3	0	2	2	7
ŠMARJE pri JELŠAH	0	0	0	0	0	0
PRISTAVA	0	5	3	3	5	16
LOKA pri ŽUSMU	0	6	6	0	0	12
HANDIL - DOBJE	4	0	4	0	0	8
JURKLOŠTER	15	16	17	22	19	89
BOHOR - PLANINA	2	4	0	0	0	6
KOZJE	11	6	12	3	2	34
PODČETRTEK	0	4	4	3	3	14
BISTRICA ob SOTLI	8	4	5	1	1	19
PODSREDA	0	2	3	1	0	6
SKUPAJ	228	264	254	239	245	1230

Skupno število prijavljenih škodnih primerov na nivoju LUO se med leti razmeroma malo razlikuje. Večje razlike beležimo med LD, ki so glede upravljanja z divjim prašičem precej primerljive. Pri podrobnem pregledu ugotovimo, da višine škod v nekaterih loviščih ne kažejo neposredne odvisnosti z odstrelom kot glavnim znakom populacijskih gostot. Menimo, da je vzrok tega različna praksa obravnave škod in pomanjkljivo vodenje evidenc. Sicer pa ugotavljamo, da je število prijavljenih škodnih dogodkov v veliki meri pogojeno s populacijskimi gostotami divjadi, v največji meri z divjim prašičem kot glavnim povzročiteljem. Pomemben dejavnik je tudi varovanje kmetijskih kultur s tehničnimi sredstvi in ažurna obravnava škodnih primerov. Najštevilčnejše so prijave škod v loviščih z velikimi gostotami divjih prašičev (Rečica pri Laškem, Žalec, Jurklošter, Laško, itn.).

Slika 3.1: Dinamika ovrednotenih škod od divjadi v LUO

Slika 3.2: Škode in odvzem divjih prašičev v zadnjem desetletju

Na podlagi odvzema, vpliva prašičev v okolju in prostorske razširjenosti ugotavljamo, da številčnost populacije v zadnjem desetletju narašča, kar zaznavamo na območju cele Slovenije in tudi cele Evrope. Menimo, da je trenutna gostota v največji meri odraz različnih okoljskih dejavnikov, pri čemer je najpomembnejša količina in dostopnost naravne hrane ter vremenski pogoji – npr. mile zime. Pomemben vpliv na povečano rast v lanskem letu je imelo obilje naravne hrane med leti 2018/19. Nedvomno pa na stanje v populaciji divjega prašiča pomembno vpliva tudi številčni in strukturni odvzem/odstrel v predhodnem obdobju. Pri upravljanju z njim moramo upoštevati dejstvo, da z odstrelom usmerjamo naravno gibanje populacije, ki jo skušamo oblikovati v smeri ekonomske nosilne zmogljivosti okolja in naravne starostne ter spolne sestave.

Na podlagi podatkov iz evidenc LD ugotavljamo, da je bil največji delež škod od divjadi evidentiran na območju LUB Južno od Savinje (36 %), sledi Paški Kozjak (31 %) in Bohor (20 %).

Za škodo, ki jo povzroča divjad **na nelovnih površinah** v lovišču odgovarja upravljavec, v kolikor je škoda nastala po njegovi krivdi (krivdna odgovornost), sicer pa Republika Slovenija. Prijavljene škodne dogodke ocenjujejo pooblaščenca MKGP na ZGS. V lanskem letu smo na celjski Območni enoti ZGS obravnavali 26 škodnih zahtevkov z omenjenega področja, kar je približno tretjino več kot prejšnja leta. Glavni povzročitelji škod na premoženju ljudi, ki je neločljivo vezano na nelovne površine, so bili kuna belica, sledi ji srna, jazbec in divji prašič. Na podlagi dosedanjih izkušenj ugotavljamo, da višina škod od divjadi na nelovnih površinah

nikakor ne odraža populacijskih trendov vrst povzročiteljic. Velika medletna nihanja odškodnin so odvisna predvsem od naključnega pojava škodnih dogodkov in ažurnosti oškodovancev pri prijavih. Po mnenju ZGS bi bilo število škodnih primerov precej večje, vendar so s Pravilnikom o minimalnih pogojih za zaščito posameznih nelovnih površin pred škodo od divjadi (Ur. l. RS, št. 3/13) predpisani načini varovanja premoženja, zaradi česar številne prijave nismo obravnavali. Menimo še, da zaradi nepoznavanja predmetne zakonodaje številni primeri škod na nelovnih površinah niso prijavljeni oziroma so prijavljeni na napačen naslov. Vse evidence navedenih škodnih primerov in predmetne dokumentacije so arhivirane na ZGS, OE Celje.

Opravljeni ukrepi za preprečevanje škod od divjadi v letu 2019

Preglednica 3.5: Opravljeni ukrepi za preprečevanje škod od divjadi v letu 2019

Vrsta ukrepa	Opravljenе ure
tehnična sredstva	3.144
kemična sredstva	1.424
SKUPAJ	4.568

Zaradi zmerne povečevanja gostot divjih prašičev se v zadnjih letih povečuje obseg ukrepov zaščite človekovega premoženja, še posebej travnikov in drugih kmetijskih kultur. V ta namen je bilo lansko leto izvedenih 4.568 delovnih ur (tj. 98 % načrtovanih aktivnosti). LD so skupaj z lastniki zemljišč izvajale ograjevanje kmetijskih kultur z električnimi pastirji ter zaščito s kemičnimi sredstvi. Na podlagi večletnih izkušenj ugotavljamo, da zgoraj navedeni ukrepi za preprečevanje in omilitev škod pomembno vplivajo na zmanjšanje škod, hkrati pa precej pripomorejo k normalnim in strpnim medsebojnim odnosom med lastniki zemljišč in lovci.

Načrtovani ukrepi za preprečevanje škod v letu 2020

Preglednica 3.6: Načrtovani ukrepi za preprečevanje škod 2020

Vrsta ukrepa	Načrtovane ure
tehnična sredstva	2.950
kemična sredstva	1.719
SKUPAJ	4.669

Obseg in dinamiko ukrepov zaščite kmetijskih kultur pred škodami od divjadi načrtujemo na podlagi pričakovanih vplivov in ocene številčnosti divjadi (predvsem divjega prašiča) v LUO. Tako kot doslej, tudi v letu 2020 v največji meri načrtujemo zavarovanje kmetijskih kultur in travnikov na območjih z večjo verjetnostjo nastanka škod po divjih prašičih. Izvaja naj se predvsem zaščito s tehničnimi sredstvi, t.j. električnimi pastirji. Upravljavcem lovišč predlagamo, da naj glede na stanje v populacijah divjadi same presodijo, v kakšnem obsegu in na katerih območjih naj se izvaja varovanje. Prostorsko in časovna opredelitev navedenih ukrepov v LN je torej nesmiselna. Predlagamo, da se najprej varuje potencialno ogrožene kulture v neposredni bližini večjih gozdnih kompleksov in kmetijskih površin v gozdnati krajini. Zaščititi je treba predvsem tista območja, kjer je zadnja leta prihajalo do stalnih škod.

Krajevno pristojne LD naj v skladu z določili 53. člena ZDLov-1 presodijo potrebo oziroma strokovno presojo smiselnosti varovanja premoženja in lastnikom zemljišč priskrbijo sredstva za zaščito kmetijskih kultur ter jih ustrezno podučijo o načinu njihove uporabe in vzdrževanju. Oškodovanec lahko od upravljavca lovišča zahteva izvedbo ustreznih ukrepov za preprečitev nadaljnje škode od divjadi na njegovem premoženju. Za varovanje kmetijskih kultur naj se LD poslužujejo predvsem električnih pastirjev, žičnih in plastičnih elektroograj, optičnih in zvočnih naprav ter kemičnih odvrtač. Sredstva za zaščito morajo lastniki zemljišč uporabljati in vzdrževati po navodilih upravljavcev lovišč. Za odvrnitev divjih prašičev od kmetijskih kultur načeloma zadostuje električni pastir z dvema žicama v višini 25 do 35 cm (prva) in 40 do 50 cm (druga) nad tlemi. Po namestitvi tehničnih sredstev za zaščito kmetijskih kultur je zelo pomembno redno vzdrževanje ograje (kontrola napetosti žic, čiščenje podrasti, kontrola prevodnosti oz. moči električne napetosti) in dobra ozemljitev električnega pastirja (aparata). Zagotavljati je treba nenehno kontrolo delovanja elektroograj, za kar morajo skrbeti lastniki oziroma najemniki zemljišč. Vsekakor pa je za optimalno varovanje premoženja pred divjadjo nujna stalna komunikacija (prenos informacij) med pristojno LD in lastniki zemljišč. Z namenom

zmanjšanja in preprečitve nadaljnje škode na kmetijskih kulturah je nujna čimprejšnja prijava škode (v treh dneh po nastanku škode) in skupen terenski ogled oziroma obravnava, kjer morata sodelovati lastnik zemljišča in za to pristojna komisija. Hitro ukrepanje LD, tudi z lovom, je izjemno pomembno za zmanjšanje nadaljnje škode.

Preprečevanje oziroma omilitev škode od divjadi je opredeljena v 53. členu ZDLov-1. Ukrepi, ki jih izvaja lovska organizacija, morajo biti določeni v LNL. Zakon eksplicitno ne našteva, kateri bi bili ti ukrepi, pač pa navaja, da upravljavci lovišč skupaj z lastniki zemljišč in gozdov določijo medsebojne pravice in obveznosti v zvezi z uporabo zaščitnih sredstev in preprečevanjem škod od divjadi in na divjadi. Fizična ali pravna oseba (lastnik zemljišča) mora na primeren način kot dober gospodar narediti vse potrebno, da obvaruje svoje premoženje pred nastankom škode. Lastniki morajo uporabljati in vzdrževati zaščitna sredstva, ki jih priskrbi upravljavec lovišča. Lastnik, zakupnik ali drug uporabnik zemljišča, ki ne dovoli upravljavcu lovišča zavarovanja zemljišča, ga pri tem ovira ali odstrani sredstva oziroma ovire za preprečevanje škode, ne dovoli oziroma preprečuje izvajanje lova, namerno poškoduje ali odstrani lovske objekte, nima pravice do povrnitve škode, ki jo povzroči divjad na teh površinah.

Na odsekih cest, kjer je evidentiran povečan povoz divjadi, je smiselno namestiti sredstva za odvracanje, hkrati pa od upravljavca ceste zahtevati postavitve prometnega znaka o nevarnosti prehoda divjadi.

Pri obravnavi poškodb in škod od divjadi ločimo njene povzročitelje in odgovornosti za povrnitev škod, glede na to, kje je le-ta nastala.

ŠKODA NA PREMOŽENJU

A. Za škodo, ki jo povzroči **divjad na lovnih površinah** v lovišču odgovarja upravljavec lovišča. Postopek prijave in sklenitve sporazuma o višini odškodnine je sledeč:

1. **Oškodovanec** mora v roku **treh dni** od dneva, ko je škodo opazil, pisno prijaviti nastalo škodo **pooblaščenцу upravljavca**, katerega osebne podatke in naslov do 31. 12. tekočega leta upravljavec javno objavi na krajevno običajen način. Pooblaščenec lovišča v **osmih dneh** po prijavi škode opravi ogled kraja dogodka in ob tem svoje ugotovitve navede v zapisnik.
2. Če se oškodovanec in pooblaščenec upravljavca na kraju ogleda v osmih dneh ne sporazumeta o višini odškodnine, lahko pošlje oškodovanec pisno prijavo škode **območni komisiji za ocenjevanje škode** na kmetijskih in gozdnih kulturah pri LUO. Za Savinjsko-Kozjansko LUO je naslovni organ za prijavo MKGP, Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana.
3. Komisijo za določanje višine škode na kmetijskih in gozdnih kulturah sestavljajo predsednik ali njegov namestnik ter dva člana ali njuna namestnika. En član komisije in njegov namestnik sta usposobljena za kmetijsko stroko, drugi član komisije in njegov namestnik pa za gozdarsko in lovsko stroko. Komisija zaseda v tričlanski sestavi in odloča z večino glasov. V delu komisije sodeluje tudi lovski inšpektor brez pravice glasovanja.
4. Na podlagi ocene komisije, ki mora opraviti ogled najpozneje v **petnajstih dneh** od prijave, poizkusita oškodovanec in upravljavec skleniti sporazum o plačilu odškodnine.
5. **Oškodovanec ali upravljavec**, ki se ne strinja z odločitvijo komisije, lahko s **tožbo** zahteva, da o odškodnini odloči pristojno **sodišče**. Tožbo morata vložiti najkasneje v **treh letih** od dneva, ko je škoda nastala. Sodišče tožbo zavrže, če oškodovanec ni vložil pisne prijave v skladu s prvim in drugim odstavkom zgoraj navedenih postopkov.

Pri ocenjevanju škode je treba smiselno upoštevati izvajanje predpisanih zaščitnih ukrepov, glede na vrsto kulture oziroma način pridelave. **Vse kulture intenzivne pridelave** (intenzivni sadovnjaki, površine za pridelavo povrtnin, itn.) je treba ustrezno zaščititi v skladu s predpisi, ki jih podajo soglasjedajalci za postavitve in obratovanje omenjenega objekta. Pri tem je treba upoštevati določila Pravilnika o minimalnih pogojih za zaščito posameznih nelovnih površin pred škodo po divjadi (Ur. l. RS, št 3/13). Te kulture se skladno z 10. čl. ZDLov-1 izloči iz lovnih površin lovišč.

Odškodnina za povzročeno škodo mora nadomestiti dejansko povzročeno škodo. LD mora voditi pregled opravljenih ukrepov, dokazila o izvedbi preventivnih zaščitnih ukrepov ter vrsto in količino tehničnih in kemičnih sredstev, ki jih nudi lastnikom v okviru ukrepov za preprečevanje škod.

- B. Za škodo, ki jo povzroči divjad **na nelovnih površinah** v lovišču je odgovoren upravljavec lovišča, če je storjena po njegovi krivdi (krivdna odgovornost), sicer pa Republika Slovenija. Postopek prijave in sklenitve sporazuma o višini odškodnine je sledeč:
1. Oškodovanec mora v roku **treh dni** od dneva, ko je škodo opazil, pisno prijaviti nastalo škodo krajevno pristojni območni enoti ZGS. Za LUO se škodo prijavi na ZGS, OE Celje, Ljubljanska 13, 3000 Celje.
 2. Na podlagi sodne prakse Republika Slovenija ne odgovarja za škodo na premičnih stvareh, ki se nahajajo na nelovnih površinah npr. kokoši v kokošnjaku.
 3. Pooblaščen oseba MKGP (predstavniki ZGS, pristojne OE) v osmih dneh po prijavi škode opravi ogled kraja dogodka in ob tem svoje ugotovitve zapiše v *Zapisnik o nastanku škode, ki jo je povzročila divjad*.
 4. Če se oškodovanec in pooblaščen oseba ne sporazumeta o višini odškodnine na kraju ogleda ali v osmih dneh ter ne skleneta *Sporazuma o določitvi višine odškodnine od divjadi na nelovnih površinah*, lahko pošlje oškodovanec pisno prijavo škode ministrstvu, pristojnemu za divjad in lovstvo.
 5. Oškodovanec, ki se ne strinja z odločitvijo ministrstva, pristojnega za divjad in lovstvo, lahko s tožbo zahteva, da o odškodnini odloči pristojno sodišče. Tožbo mora vložiti najkasneje v treh letih od dneva, ko je škoda nastala. Sodišče tožbo zavrže, če oškodovanec ni vložil pisne prijave v skladu s prvo in drugo zgoraj navedeno točko.
- C. Za škodo, ki jo povzročajo **zavarovane vrste prostoživečih živali**, odgovarja RS, ki je vrste zavarovala. **Škodo ocenjuje pooblaščen delavec ZGS**, ki sestavi predpisan zapisnik, sklene sporazum z oškodovancem in ju posreduje na Agencijo RS za okolje (ARSO).

ŠKODA NA ZDRAVJU LJUDI

je tista, ki jo divjad povzroči neposredno zdravju človeka, in je vsa nepremoženjska škoda, ki je nastala oškodovancu zaradi delovanja divjadi.

ŠKODA, POVZROČENA Z IZVAJANJEM LOVA

je vsaka škoda, ki so jo pri izvrševanju lova povzročili lovci, gonjači ali drugi udeleženci lova in lovski psi. Za škodo, povzročeno z izvrševanjem lova s strelnim orožjem, odgovarja upravljavec lovišča, ne glede na krivdo (objektivna odgovornost). Za ostalo škodo, nastalo pri izvrševanju lova in upravljanju z loviščem, ima oškodovanec pravico neposredno uveljavljati škodo od povzročitelja.

ŠKODA NA DIVJADI

je premoženjska in ekološka škoda, povzročena z neposrednim protipravnim uničenjem, poškodovanjem ali prilastitvijo divjadi, njenih legel in gnezd ali povzročena posredno s protipravnimi posegi v prostor, ki spreminjajo, krčijo ali uničujejo habitate, naravne prehode (biokoridorje) in druge za obstoj divjadi pomembne dejavnike. Za nastalo škodo krivdno odgovarja tisti, ki je ravnal namenoma ali iz malomarnosti.

Glavni dejavnik pogina divjadi v LUO je povoz na javnih prometnicah in železnicah. Upravljalci lovišč skupaj z znanstveno-raziskovalnimi organizacijami, ZGS, upravljalci cest in lokalnimi skupnostmi nenehno izvajajo različne odvrtačne ukrepe za preprečevanje naleta divjadi pred motorna vozila. Na nekaterih najbolj problematičnih odsekih državnih cest je Direkcija RS za infrastrukturo (DRSI) na obcestne količke namestila zvočna odvrtačala in odsevnike, ki po dosedanjih ugotovitvah precej zmanjšajo trke z divjadjo. Z intenzivnim nameščanjem odvrtačal bo DRSI v sodelovanju z Visoko šolo za varstvo okolja in Gozdarskim inštitutom Slovenije nadaljevala tudi v bodoče. V prejšnjih letih so LD za odganjanje divjadi na obcestna telesa nameščale še druga tehnična odvrtačala (svetlobna, kemična itn.). Nedvomno tudi uravnavanje gostot divjadi z odstrelom precej pripomore k zmanjšanju izgub/poginov na prometnicah.

Za škodo ob trku divjadi s premikajočim se vozilom odgovarja: (i) voznik vozila, kolikor se ugotovi, da ni vozil v skladu s predpisi; (ii) upravljavec lovišča, kolikor se ugotovi, da je škoda nastala zaradi dejanj upravljavca; (iii) upravljavec za škodo na divjadi in voznik za škodo na vozilu, kolikor sta oba storila vse potrebno, da do škode ne bi prišlo.

Dokaj pogost dejavnik smrtnosti srnjadi je tudi vpliv psov brez ustreznega nadzora. Za škodo na divjadi v teh primerih odgovarja lastnik povzročitelja. Škodo na divjadi se lahko povzroča še s protipravnim lovom (krivolov),

ki je v LUO verjetno prisoten v manjšem obsegu in na številčnost populacij divjadi bistveno ne vpliva. Omeniti je treba še izgube zaradi prekomernega človekovega vpliva v življenjskem okolju divjadi. Tu želimo izpostaviti različne motnje (vožnja z motornimi vozili v naravnem okolju, prekomerno nabiranje postranskih gozdnih proizvodov, različne nočne aktivnosti, nemir v času kotitve in gnezditve, motnje divjadi v zimovališčih ter mirnih conah, itn.), ki povzročajo neobičajne premike in precejšen stres živali.

Dopustna odstopanja realizacije načrta: načrt ukrepov s področja preprečevanja škod od divjadi naj LD ob upoštevanju določil LN dosegajo glede na dejanske potrebe tekočega leta.

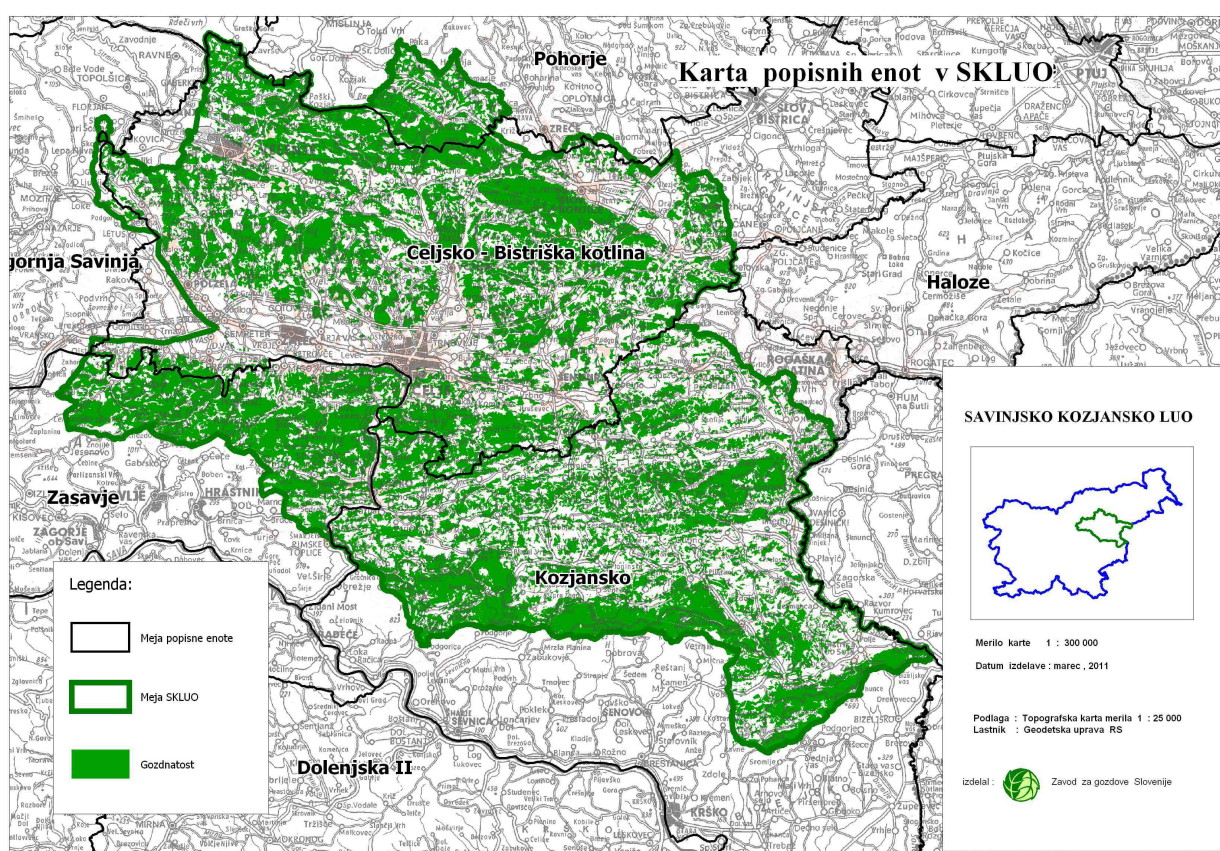
3.4 Vpliv rastlinojede divjadi na gozdne ekosisteme

ZGS izvaja sistematično spremljanje stanja (objedenosti) gozdnega mladja od leta 1996. V letih 2009 in 2010 je opravil prvi popis objedenosti gozdnega mladja po prenovljeni metodi, ki smo ga doslej ponovili trikrat. Izvedba popisa na terenu prostorsko ni vezana na okvire LUO, ampak se opravlja po popisnih enotah t. i. »ekoloških enotah« (v nadaljevanju: PE), pri oblikovanju katerih smo upoštevali populacijska območja rastlinojede parkljaste divjadi in zaokrožena gozdnata območja, ki so si podobna po drevesni sestavi, geološki podlagi, klimi, ipd. Leta 2014 smo na vseh popisnih enotah v LUO izvedli drugi popis objedenosti mladja, leta 2017 pa tretji popis.

V LUO ležijo naslednje popisne enote:

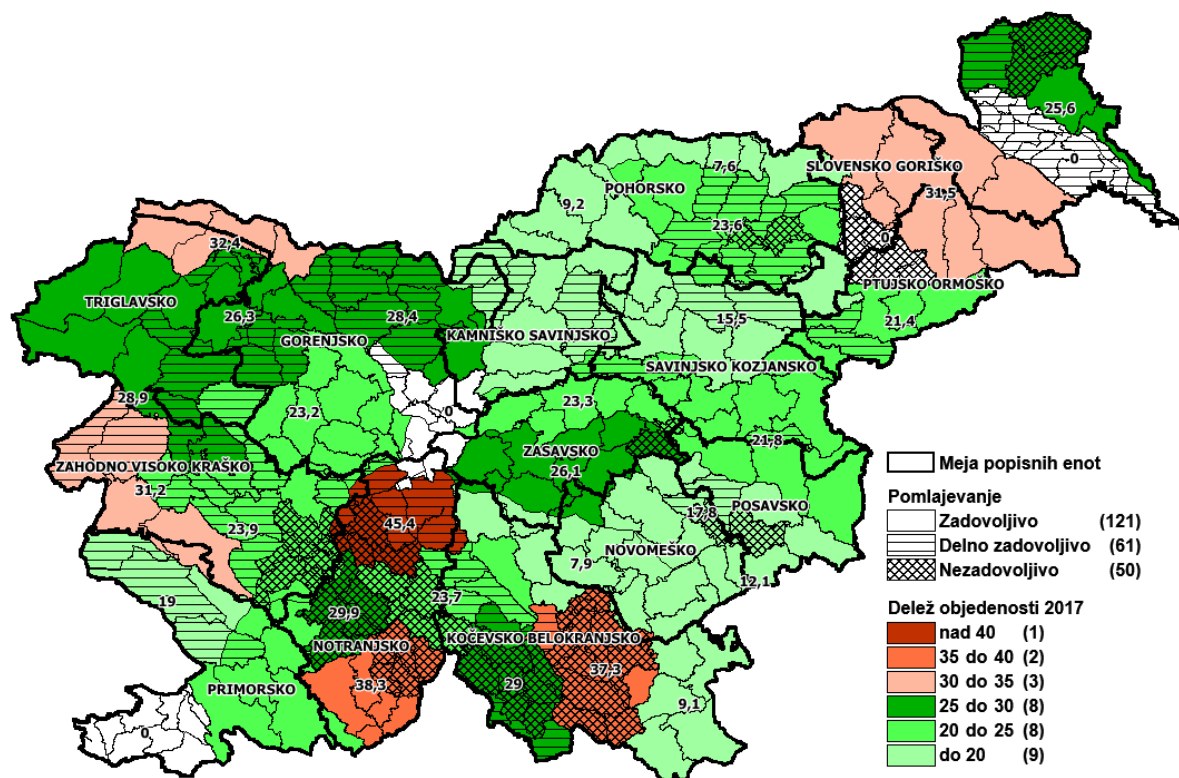
- Celjsko-Bistriška kotlina, ki zavzema osrednji, severni in zahodni del LUO z izjemo lovišča Vitanje;
- Kozjansko, ki zavzema južni in vzhodni del LUO in
- Zasavje, ki zavzema jugozahodni del LUO.

V zelo majhnem delu ležita na območju LUO še popisni enoti Zgornja Savinja na skrajnem zahodnem delu in Pohorje, ki leži na območju lovišča Vitanje na severu LUO.

Slika 3.3: Popisne enote v Savinjsko-Kozjanskem lovsko upravljajvskem območju

Poškodovanost gozdnega mladja je določena kot razmerje med številom osebkov s poškodovanim (objedenim) terminalnim poganjkom in številom vseh popisanih osebkov določene drevesne vrste oziroma skupine drevesnih vrst, za vse ploskve skupaj v določeni prostorski enoti. Obširnejši prikaz stanja gozdnega mladja v Sloveniji je prikazan v Analizi poškodovanosti gozdnega mladja od rastlinojede parkljaste divjadi v letih 2010, 2014 in 2017 (ZGS, 2017), kjer prikazujemo primerjave za raven Slovenije in raven popisnih enot.

Slika 3.6: Poškodovanost gozdnega mladja in uspešnost pomlajevanja po LUO

Pri tolmačenju rezultatov popisa objedenosti je treba upoštevati dejstvo, da so posamezne drevesne vrste v prehrani parkljaste divjadi različno priljubljene. Tako je npr. objedenost plemenitih listavcev (to so: gorski javor, divja češnja, ostrolistni javor, veliki jesen, oreh, lipa in gorski brest) lahko zelo velika že pri nizkih gostotah rastlinojede parkljaste divjadi, nasprotno pa je delež objedenosti smreke praviloma visok pri večjih gostotah divjadi. Raziskave kažejo, da se odvisnost med številčnostjo divjadi in objedenostjo mladja najbolj odraža pri poškodovanosti bukve. Slednja je med divjadjo srednje priljubljena, prostorsko je zastopana praktično na vseh rastiščih in je navsezadnje graditeljica večine gozdnih sestojev, zato je dokaj primerna za ugotavljanje vpliva rastlinojede divjadi na mladje.

Stopnja objedenosti gozdnega mladja je odvisna od številnih dejavnikov, vključno s populacijskimi gostotami rastlinojedih parkljarjev. Predmet analize vpliva divjadi je tisti segment gozda, od katerega je odvisno naravno pomlajevanje in s tem nadaljnji razvoj gozda. S tega vidika je predvsem pomembno, kakšna je številčnost in vrstna sestava mladja v najvišjem višinskem razredu (R4), ki ga še spremljamo in predstavlja osnovo za vrstno pestrost bodočih sestojev. Izostanek oz. zelo nizek delež nekaterih drevesnih vrst (jelka, plemeniti listavci) v tem razredu je lahko posledica močnejšega objedanja. To še posebej velja za primere, ko imamo v nižjih višinskih razredih znaten delež določene drevesne vrste, v najvišjem razredu pa ta izzveni ali je slabo zastopana. Predvidevamo, da je razvoj mladja, ki preraste višino 150 cm, neodvisen od objedanja rastlinojede parkljaste divjadi. Število dreves na enoto površine se z rastjo gozda zmanjšuje. Za normalno gospodarjenje z gozdom je torej nujno, da se lahko z ustreznimi gozdnogojitvenimi ukrepi (negovalna dela, redčenja) spreminja deleže drevesnih vrst tako, da se zasleduje ciljna drevesna sestava.

Na območju LUO se je po podatkih zadnje inventure stanja gozdnega mladja objedenost občutneje zmanjšala. Skupna poškodovanost mladja v LUO je leta 2010 znašala dobrih 16 %, leta 2014 se je povečala za 4 odstotne točke, leta 2017 pa zmanjšala na slabih 15 %, in sicer v vseh višinskih razredih skupaj. Razlike na nivoju LUO med popisi so statistično značilne. Menimo, da je slednje v veliki meri posledica različnih okoljskih dejavnikov, delno pa tudi stanja rastlinojede parkljaste divjadi. Od vpliva okoljskih dejavnikov je treba

izpostaviti predvsem obdobja visokih letnih temperatur (preko 33 °C), čas in sezonsko razporeditev pokritosti tal s snegom, razporeditev ter količino dežja med letom, itn. Izjemno pomemben dejavnik je tudi količina razpoložljive hrane v gozdovih (delež mladovij in pomlajencev), gozdnatost območja proučevanja, fragmentacija prostora, dolžina gozdnega roba, raznolikost kmetijskih kultur, ograjevanje kmetijskih površin itn. Pri zadnjem popisu je bilo v LUO objedenih nekaj manj kot 13 % iglavcev in slabih 15 % listavcev. Najbolj so bili poškodovani mehki listavci (to so: črna jelša, breza, topoli, trepetlika in vrbe), najmanj pa smreka (dobre 4 %). Objedenost plemenitih listavcev je znašala nekaj manj kot 28 %, bukve pa dobrih 6 %.

Skupna poškodovanost mladja zaradi vpliva (prostoživečih) živali v PE Celjsko-Bistriška kotlina je pri zadnjem popisu znašala 15,5 %, v PE Kozjansko 21,8 %, v PE Zasavje pa 23,3 %. V PE Kozjansko in Zasavje so precej bolj poškodovani listavci (še posebej mehki in plemeniti listavci) kot iglavci. V PE Celjsko-Bistriška kotlina pa so dvakrat bolj poškodovani iglavci (22 % objedenost).

Pri obravnavi rezultatov popisa objedenosti ne smemo prezreti dejstva, da mladovja rastlinojedi parkljasti divjadi predstavljajo pomemben prehranski vir. Posledično je zato zelo pomemben delež mladovij in sestojev v obnovi. Tako kot velja za veliko večino LUO v Sloveniji, tudi v Savinjsko-Kozjanskem ugotavljamo, da je delež mladovij bistveno nižji kot bi moral biti, ob predpostavki uravnoveženega stanja razvojnih faz. Glavni ukrep, s katerim lahko izboljšamo prehranske možnosti za rastlinojedo divjad, predstavlja osnivanje novih pomladitvenih jeder, ki so v tesni povezavi z intenzivnostjo sečenj oziroma gospodarjenjem z gozdovi. Največji možni poseki, ki so opredeljeni v gozdnogospodarskih načrtih GGE, omogočajo med drugim tudi intenzivnejše uvajanje primernih gozdnih sestojev v obnovo.

Na podlagi analize popisov objedenosti gozdnega mladja in ocene stopnje uspešnosti pomlajevanja po gozdnogospodarskih enotah v Sloveniji ugotavljamo, da proces naravnega pomlajevanja v LUO zaradi vpliva rastlinojede divjadi ni ogrožen (glej sliko 3.6). Ob upoštevanju dejstva, da je delež mladovij v gozdnih sestojih izjemno nizek ter močno odstopa od modelnega stanja, je stopnja objedanja sprejemljiva in na proizvodne sposobnosti gozdov nima motečega vpliva. Glavna povzročitelja objedanja sta srnjad, v nekaterih PE tudi gams. Slednji povzroča na območjih večjih populacijskih gostot precej velike poškodbe z objedanjem plemenitih listavcev, jelke in ponekod tudi za divjad manj priljubljenih drevesnih vrst (npr. smreke in bukve). Velik delež poškodovanih osebkov smo podobno kot pri prejšnji inventuri zaznali predvsem na ploskvah, ki so locirane na Konjiški gori, Paškem Kozjaku in Stenici, kjer je gams dokaj številčen.

Dejansko stanje mladovja v celjskem GGO dosega zgolj 1/3 modelnega, kar je zaskrbljujoče. Ob upoštevanju dejstva, da je divjad sestavni del gozdnih ekosistemov, je treba dopustiti njen vpliv tudi pri zagotavljanju lesno proizvodne vloge. Ob pravilni strategiji pomlajevanja, vse od pripravljalnih in semenilnih sečenj do končnih posekov na primernih rastiščih, je obnova gozdov kljub vplivu rastlinojede divjadi zagotovljena. Na podlagi izkušenj iz dosedanjih popisov ugotavljamo, da je stopnja objedanja gozdnega mladja močno odvisna od sezonskih sprememb, ki jih med leti različno zaznamujejo vremenski pojavi kot so sneg, žled, poplave, suša, zmrzal itn. Posledice navedenih dejavnikov so relativno velika odstopanja poškodovanosti mladja med popisnimi leti.

ŽIVALSKÉ VRSTÉ - DIVJAD

3.5 Evropska srna / srnjad (*Capreolus capreolus*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

Upravljanje s srnjadjo in njena obravnava je enotno za celotno LUO. Kljub temu pri načrtovanju poseganja v populacijo upoštevamo različno stanje po LUB, ki je delno pogojeno z medvrstnim vplivom med srnjadjo in divjim prašičem. S srnjadjo upravljajo vsa lovišča v LUO, predstavlja jim upravljavsko in lovnogospodarsko najpomembnejšo vrsto divjadi.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let, s poudarkom na zadnjem letu

V lanskem letu je bilo upravljanje s srnjadjo vzročno-posledično povezano s številnimi okoljskimi in populacijskimi dejavniki. Določen vpliv na populacijo je še vedno zaznan zaradi ostrih zimskih razmer na prehodu iz 2017 v 2018. Verjetno se je zaradi tega nekoliko zmanjšala tudi rodnost, kar smo upoštevali že pri načrtovanju v minulem letu. Glede na vremenske in okoljske dejavnike v lanskem in letošnjem letu ter analizo bioloških znakov uplenjene srnjadi sklepamo, da se je stanje v populaciji precej izboljšalo.

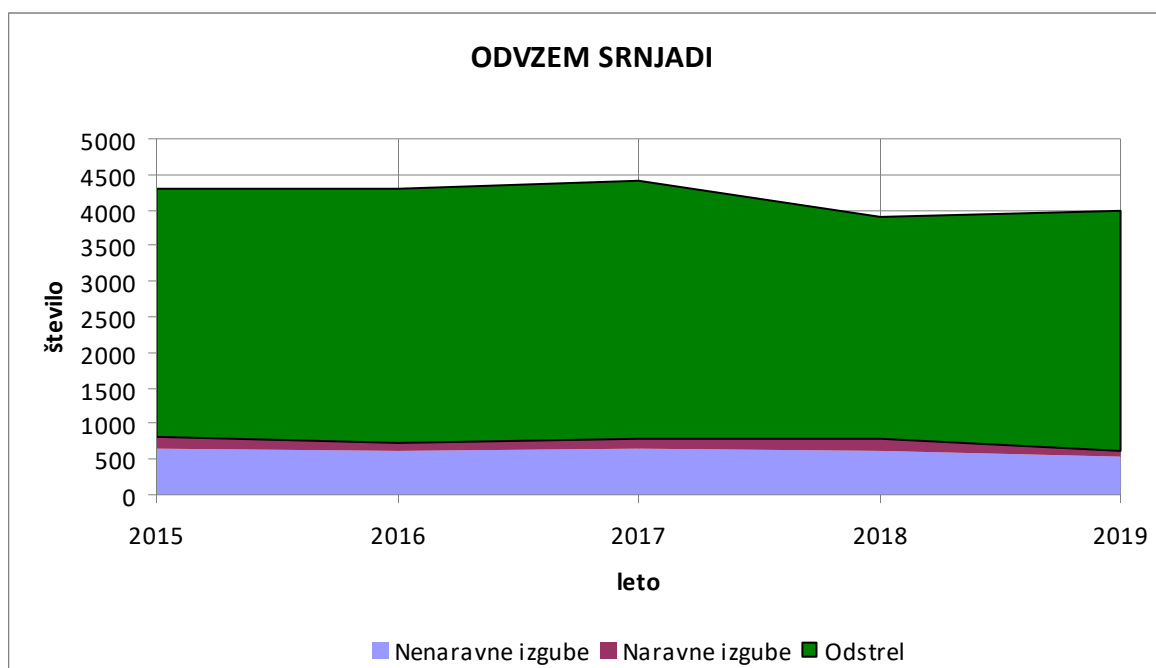
Odvzem srnjadi na nivoju LUO je v letu 2019 dosegel **3.975** osebkov, kar je 2% več kot leto prej. Načrt, ki je bil zaradi znanih okoljskih pogojev nekoliko manjši, je bil realiziran s **97 %**. Velika večina LD je odvzem realizirala znotraj dopustnih odstopanj, kar tretjina pa ga je preseгла. Štiri LD so načrt realizirale pod 90 %, od teh ena pod dopustnimi odstopanji (85 %). Povprečna **intenziteta** odvzema srnjadi v minulem letu je znašala **3,11 živali/100 ha** lovne površine v LUO. Razlike med lovišči so razmeroma velike in se gibljejo od 2,04 osebka/100 ha lovne površine lovišča (LD Prebold) do 4,33 osebka/100 ha (LD Šentjur). Slednje je v veliki meri odvisno od organizacijske strukture in dosedanjih praks upravljavcev lovišč, ki se med seboj precej razlikujejo. Verjetno pa na upravljanje s srnjadjo vpliva tudi stanje v populaciji, ki je odvisno od številnih okoljskih dejavnikov in odnosov srnjadi z ostalimi prostoživečimi živalskimi vrstami.

Izgube srnjadi (15 % celotnega odvzema) so se v letu 2019 precej zmanjšale, njihov delež je najmanjši v zadnjih desetletjih. V primerjavi s prejšnjim letom se je precej (za 8 %) povečal odstrel, ki je v lanskem letu dosegel 3.368 osebkov. Po mnenju ZGS je opisana realizacija predvsem posledica boljših pogojev za izvajanje lova. Upravljalci nižinskih lovišč nas občasno opozarjajo, da naj bi na populacijo srnjadi vplival šakal, v nekaterih delih LUO pa tudi divji prašič. Trend evidentiranih izgub srnjadi v zadnjih nekaj letih je zmerno padajoč, povečuje se odstrel in s tem prihodek iz lovišč. Pri poginu srnjadi v lanskem letu prevladuje povoz živali na cestah (404 osebki ali 67 % vseh izgub), na drugem mestu je s 14 % pogin zaradi pokosa mladičev, sledijo izgube zaradi neznanih vzrokov, potepuških psov, itn. Delež naravnih dejavnikov smrtnosti se je v zadnjem letu močno zmanjšal, za več kot polovico, kar je vsekakor vzpodbudno. Nenaravne izgube, ki predstavljajo pomemben vzrok smrtnosti se med leti manj spreminjajo. Njihov trend je zmerno padajoč s strmim upadom v lanskem letu. Največji delež izgub je bilo evidentiranih v loviščih Oljka (41 %), Velenje (33%) – ob hkratno najslabši (68 %) realizaciji načrta odvzema, Grmada Celje (27 %), najmanj pa v loviščih Bohor Planina (1 %), Podsreda (2 %) in Bistrica ob Sotli (2 %). Kot že vrsto let tudi tokrat ugotavljamo, da se višina izgub po loviščih precej ponavlja, torej v istih loviščih beležimo visok oziroma nizek delež izgub. V minulem letu se je še posebej izrazito potrdila ugotovitev, da je delež nadpovprečno trofejno razvitih srnjakov v loviščih z manjšo intenziteto odvzema manjši, narašča pa v loviščih z dobro realizacijo načrtovanega odvzema, oziroma višjo intenziteto na enoto površine.

Odvzem srnjadi po **starostnih** in **spolnih kategorijah** je bil dokaj dobro usklajen z načrtom za minulo leto. Odvzem v moškem delu populacije je bil nekoliko večji (51 %) kot v ženskem. Podobno je tudi razmerje pri odstrelu (M: 52 %, Ž: 48 %). Načrt je bil najslabše realiziran pri moških mladičih (89 %), sledijo enoletne srne (92 %) itn. Odvzem lanščakov je bil presežen za 10 %. Pri ostalih kategorijah so bila odstopanja od načrta precej manjša in nepomembna. Delež juvenilnih osebkov (mladičev in enoletnih živali skupaj) v odvzemu znaša 60 %, kar je zelo podobno kot v prejšnjih letih. Delež mladičev (obeh spolov skupaj) se je precej povečal (37 % odvzema), kar potrjuje domnevo o večjem prirastku oz. preživetju mladičev srnjadi v primerjavi z letom 2018. Lanskoletni odvzem enoletne srnjadi je bil nekoliko manjši (23 %), starejše pa približno enak (40 %) kot v letu pred tem. Kazalci strukturnega in številčnega odvzema srnjadi iz leta 2018 so se v lanskem letu bistveno izboljšali in potrjujejo domnevo o izboljšanju stanja v populaciji. Zmanjšale so se izgube srnjadi, kar je s stališča gospodarnosti upravljanja z njo pozitivno. Odstrel starejših (2+) srn je v primerjavi s srnjaki dosegel

dobrih 90 %. Delež ostarelih srn, tj. starejših od sedem let (po oceni komisije za pregled odvzema divjadi v LUO) se je po večletnem zmanjševanju zopet nekoliko povečal (30,5 %) zmanjšal pa se je delež ostarelih srnjakov. V povprečju je bila slaba četrtnina odvzete srnjadi v kategoriji 2+ prepoznana kot starejša od sedem let. V zadnjih petih letih se omenjeni kazalec neprestano znižuje. Tudi razmerje med deležem ostarelih srnjakov v primerjavi s srnami se v zadnjih letih vse bolj izenačuje. Zaznavamo pa razmeroma velike razlike v deležih ostarelih osebkov med lovišči. Znašajo od 9 % v lovišču Loče, do 48 % v lovišču Gozdnik Griže. Delež starih srn med izgubami je podoben kot delež v skupnem odvzemu in v izgubah med srnjaki. Kot ugotavljamo že več let, je delež ostarele srnjadi precej večji v loviščih z manjšimi intenzitetami odvzema, hkrati pa je tu evidentirane tudi več poginule srnjadi. Nadaljuje se trend izenačevanja razmerja izgub med moško in žensko srnjadjo. V minulem letu je znašalo 1 : 1,25. Menimo, da je takšno razmerje normalno in pričakovano glede na naravno spolno sestavo populacije in biologijo srnjadi (poligamna vrsta). V zadnjih petih letih se zmanjšujejo izgube starejših srn. Njihov delež se je tudi v lanskem letu še dodatno zmanjšal na 19 %. Nasprotno pa se je povečal delež ostarelih osebkov (srn) v odvzemu. Že več let zapored ugotavljamo, da je najslabša realizacija odvzema srnjadi v loviščih z veliko gostoto divjih prašičev (npr. LUB Južno od Savinje – intenziteta odvzema 2,4 osebka/100 ha, LUB Konjiška gora – intenziteta odvzema 4,0 osebki/100 ha). Predvidevamo, da je to posledica manjše številčnosti srnjadi (zaradi možnega plenilskega odnosa prašiča na srnjad) in šibkejšega lovnega pritiska, saj se le-ta v zadnjih mesecih leta močno preusmeri v lov na divje prašiče.

Povprečna masa rogovja srnjakov, starejših od dveh let, se je v lanskem letu precej povečala, kar pripisujemo predvsem ugodnim vremenskim pogojem – osončenosti v obdobju rasti rogovja. Telesne mase uplenjene srnjadi so se povečale pri vseh starostnih kategorijah, najizraziteje pri enoletni in starejši srnjadi. Menimo, da so medletne spremembe predvsem posledica številnih okoljskih dejavnikov, kar se je izkazalo tudi v lanskem letu. Podrobnejša analiza obravnavanega biološkega kazalnika kaže, da se telesne mase med leti najbolj spreminjajo pri enoletni srnjadi. Glavni dejavnik sprememb (medletne variabilnosti) je v spremenljivosti količine in dostopnosti energetske bogate hrane (obrod plodonosnih listavcev) ter v številnih vremenskih ekstremih, predvsem visoke poletne temperature in suše.

Slika 3.7: Odvzem srnjadi v obdobju 2015 - 2019

Odvzem srnjadi v minulem **srednjeročnem** obdobju je bil padajoč, najizraziteje leta 2018. Menimo, da so manjša medletna nihanja predvsem posledica različnih pogojev za izvajanje lova, manj pa na omenjene spremembe vpliva stanje v populaciji srnjadi. Skupni odvzem se je do leta 2018 povečeval. Povprečni petletni odvzem srnjadi v LUO je že drugo leto zapored manjši in je znašal 4.175 živali (3,3 živali na 100 ha lovnih površin). Realizacija načrtovanega odvzema od leta 2015 do vključno 2019 je bila 96 %, spolno razmerje je bilo zmerno v korist samcev (51 %: 49 %). Manjša a nepomembna odstopanja od načrta beležimo pri moških mladičih, kjer je bila realizacija načrta 89 %, pri lanščakih je bila presežena za 6 %. Manjši odklon je moč

zaznati tudi pri ženskih mladičih in mladica (94 %). Strukturno poseganje pri ostalih kategorijah je bilo dobro usklajeno z načrti LUO.

Realizacija načrtovanega odvzema je bila najvišja (100,4 %) leta 2017, najnižja pa leta 2018 (86,9 %). Delež mlade srnjadi (mladičev in enoletnih živali, tj. lanščakov in mladice) v odvzemu je med leti zelo izravnal in je v povprečju znašal 59,4 %, kar je povsem skladno z navodili o upravljanju s srnjadjo v Sloveniji. Izgube srnjadi so se gibale od 15 % leta 2019 do 20 % leta 2018. V strukturnem pogledu je bilo največ izgub pri srnah 2+ (24%), sledijo enoletne srne (22 %) in moški mladiči (19 %). Najmanj evidentiranih izgub so LD beležile pri lanščakih (13 %) in starejših srnjakih (14 %). Večina (kar 61 %) poginule srnjadi v zadnjih petih letih je bilo zaznane zaradi povozov na prometnicah (61 %), sledijo negativni vplivi potepuških psov (10 %), košnje (10 %) in ostalih naravnih dejavnikov (neznani vzroki – 9 %, bolezni – 5 %, poškodbe – 3 %). Ugotavljamo, da na višino in medletno dinamiko naravnih izgub srnjadi najbolj vplivajo dolgotrajne ostre zimske razmere in obdobje visokih poletnih temperatur ter suše.

LD so pristojni komisiji za pregled odvzema divjadi v veliki večini za poginulo srnjado dostavile materialne dokaze. Nematerialni dokazi (zapisniki o odvzemu) so bili najpogosteje priloženi pri mladičih, kjer je pogin zaradi poškodb pri pokosu dokaj pogost.

Evidentirane in obravnavane škode od srnjadi na kmetijskih kulturah so v primerjavi z njenim lovno gospodarskim in ekosistemskim pomenom zanemarljivo majhne. V lanskem letu so LD obravnavale manjše število škodnih dogodkov, v skupni višini 1.150 EUR, kar v skupnem pogledu ne predstavlja pomembnega stroška za upravljavce lovišč. Po našem mnenju je ocenjevanje gostote populacije srnjadi nemogoče presojati zgolj na podlagi tega dejavnika.

Presoja uspešnosti gospodarjenja:

Na podlagi kontrolne metode in ob upoštevanju znanih parametrov upravljanja s srnjadjo (tj. številčna in strukturna realizacija načrta odvzema v zadnjih letih, bioloških kazalcev odstreljene divjadi, deleža in strukture izgub, vpliv vrste v njenem okolju itn.) ugotavljamo, da je trenutno stanje populacije srnjadi v LUO dobro usklajeno z njenim življenjskim okoljem. Vitalnost osebkov je dobra, številčnost in razporejenost vrste v prostoru ustreza življenjskim pogojem. V smislu uspešnosti upravljanja s srnjadjo je treba izpostaviti zmanjševanje izgub srnjadi v zadnjih letih in razmeroma visoko doseganje deleža srn 2+ v odstreli. Tudi trendi nekaterih bioloških znakov (telesne mase, mase rogovja, trend in struktura izgub srnjadi, itn.) so pozitivni in potrjujejo zgoraj navedene ocene.

Nadalje ugotavljamo, da je upravljanje s srnjadjo v veliki meri pogojeno s prizadevnostjo in organizacijsko sposobnostjo (posameznih) upravljavcev lovišč. LD se le izjemoma poslužujejo preseganja načrta odvzema, nasprotno pa se slaba realizacija v večini primerov ponavlja v istih loviščih. Uspešnost izvajanja načrtovanih ukrepov je poleg stanja v populaciji srnjadi močno povezana s pogoji za lov, pri čemer je treba še posebej izpostaviti aktivnosti upravljavcev v septembru in oktobru, ko naj bi se izvedel največji delež odstrela srnjadi ženskega spola in mladičev.

Ocena stanja populacije

Na podlagi analize številčnega in strukturnega odvzema srnjadi ter znanih okoljskih pogojev minulega leta ocenjujemo, da se je gostota populacije po letu 2018 nekoliko povečala. Menimo, da je srnjad v LUO dobro zastopana vrsta in usklajena z njenim okoljem. Trenutno stanje je posledica vremenskih in okoljskih pogojev zadnjih nekaj let ter odstrela kot glavnega dejavnika smrtnosti. Razporeditev osebkov v prostoru je odvisna od značilnosti okolja, letnega obdobja in socialnih navad vrste. Srnjad je dokaj številčna v območjih z večjo heterogenostjo kmetijskih kultur in manjšo gozdnatostjo ter višjim deležem gozdnih robov. Gostota je nekoliko manjša v gozdni krajini in na območjih, kjer se vrsta prostorsko srečuje z gamsom in divjim prašičem. Spolna struktura je delno v korist ženskega spola, kar je povsem sprejemljivo in skladno z biološkimi zakonitostmi in socialnimi odnosi v populaciji. Starostna in spolna struktura se po našem mnenju približuje naravni sestavi. Analiza odvzema je pokazala, da je v nekaterih loviščih lokalno prisoten prevelik delež ostarele srnjadi, kar želimo z aktivnim upravljanjem v naslednjih letih spremeniti. Njen vpliv na kmetijske kulture (metuljnice, žita, hmelj, vrtnine in vinograde) in gozdno mladje je glede na lovnogospodarski pomen vrste okoljsko povsem sprejemljiv.

Usklajenost populacije srnjadi z ostalimi živalskimi vrstami je dobra. Pri upravljanju z njo je treba ustrezno upoštevati plenilski vpliv divjega prašiča, pomemben plenilec mladičev so še lisice in ponekod verjetno tudi

šakali. Pri srnjadi je prisotna konkurenca znotraj vrste, ki je še posebej izražena v spomladanskem času, prav tako pa je močnejše izražena tekmovalnost med srnjaki v paritvenem času – prsku.

Vitalnost osebkov je zadovoljiva, prisotnost bolezni se med leti sicer spreminja, vrsta se spremembam v okolju dobro prilagaja. Kljub navedenemu je treba opozoriti na nekatere probleme, ki se pojavljajo predvsem zaradi povozov srnjadi in poginov zaradi vpliva nekontroliranega gibanja psov v okolju. Slednje se pogosto izraža pri upravljanju s srnjadjo na mejah z nelovnimi površinami oziroma urbanimi območji. Srnjad se rada približuje človekovemu okolju, kjer je pogosto podvržena stresu in poškodbam zaradi različnih antropogenih vplivov. Vse bolj pereč problem v njenem okolju postaja ograjevanje kmetijskih površin, ki se po podatkih upravljavcev lovišč nenehno povečuje.

Zdravstveno stanje srnjadi je zadovoljivo, občasno se pojavljajo znaki zaparazitiranosti, predvsem s pljučno-črevesnimi zajedavci, zastrupitve s hrano in nekatera druga, manj pogosta obolenja (npr. papilomi, aktinomikoza). Prisotnost nosnega zolja se občasno pojavlja predvsem pri mlajših živalih. Delež naravnih izgub v odvzemu se zmanjšuje, gibanje telesnih mas in drugih bioloških kazalcev je verjetno odraz medletnih sprememb v okolju in v večini brez pomembnih odklonov navzdol ali navzgor.

Prilagojeni cilji

Cilj upravljanja s srnjadjo je stabilna in vitalna populacija naravne spolne, starostne ter socialne strukture, ki naj bo številčno usklajena s prehranskimi razmerami v okolju, vplivi na kmetijskih kulturah in drugimi kazalci v ekosistemu. Z upravljanjem želimo zagotoviti ustrezen delež srednje starih, telesno močnih, vitalnih osebkov, ki naj predstavljajo temelj biološko stabilne populacije. Cilj upravljanja s srnjadjo je zagotoviti čim manjši delež izgub zaradi povozov in bolezni, kar naj se dosega med drugim tudi z intenziviranjem odstrela oziroma uravnavanjem lokalnih gostot in strukture populacije. Pri določanju ciljnega stanja je treba smiselno upoštevati tudi vpliv srnjadi na gozdni ekosistem (stopnjo objedenosti mladja) in višino škod v kmetijstvu. Srnjad kot lovskoupravljavsko najpomembnejšo vrsto obravnavamo prednostno pred ostalimi rastlinojedimi parkljarji.

Glede na trenutno stanje populacije srnjadi, njen vpliv na okolje, realizacijo načrta odvzema, višino in trend izgub, gibanje povprečnih telesnih mas in ostalih bioloških znakov, določamo za cilj **ohranjanje številčnosti populacije**. Kljub temu pa želimo dolgoročno doseči dvig odvzema/odstrela srnjadi na nivoju LUO, ki naj se giblje med 3,0 in 4,0 živali/100 ha. Slednje želimo predvsem zaradi optimalnejšega upravljanja z vrsto oziroma racionalnejšega gospodarskega koriščenja tega obnovljivega naravnega vira. Z upravljanjem želimo doseči neposreden pozitivni vpliv na prirastek populacije in dvig vitalnosti osebkov. Še naprej težimo k dvigu deleža odstrela v skupnem odvzemu srnjadi ob hkratnem znižanju izgub. Prostorsko naj se srnjad pojavlja v vseh zanje primernih okoljih, predvsem v kmetijsko-gozdnati krajini z večjim deležem gozdnega roba.

V pogledu ciljnega stanja življenjskega okolja srnjadi je treba vrsti zagotavljati ustrezen delež pašnih površin v gozdnem prostoru ter mirnih con, ki so opredeljene v ON. V smislu trajnostnega gospodarjenja z gozdovi je treba nenehno težiti k vzpostavitvi naravnega/modelnega stanja mladovij v gozdnem prostoru, ki je opredeljeno z gozdnogospodarskimi načrti. S tem želimo vzpostaviti potrebno prehransko ponudbo vsej rastlinojedi divjadi kot sestavnemu delu gozdnega ekosistema.

Ukrepi in usmeritve

Načrt upravljanja s srnjadjo temelji na oceni trenutnega stanja v populaciji, ki jo ugotavljamo s pomočjo številnih okoljskih in populacijskih dejavnikov. Na podlagi bioloških znakov uplenjene divjadi, strukture odvzema, medvrstnih odnosov, predlogov LD in številnih dejavnikov okolja, **načrtujemo** v letu **2020** odvzem **4.110 živali** ali **3,22 osebkov / 100 ha** lovne površine. Struktura odvzema se v primerjavi z lanskim letom nekoliko spreminja, kar utemeljujemo z oceno stanja v populaciji, ki je po predlanskih ugotovitvah iz LN trenutno precej bolj usklajeno z okoljem.

Preglednica 4.1.1: Načrt odvzema srnjadi (število, % od skupnega odvzema)

Mladiči M	617 (15 %)	Mladiči Ž	740 (18 %)
Lanščaki	616 (15 %)	Mladice	452 (11 %)
Srnjaki 2+	822 (20 %)	Srne 2+	863 (21 %)
SKUPAJ 4.110 (100%)			

Dolgoročno sicer še vedno težimo k povečanju odstrela ob hkratnem zmanjševanju izgub srnjadi. Intenziteta odvzema znotraj lovišč naj se giblje **od 2,8 živali / 100 ha** lovne površine **navzgor**, izjemoma lahko tudi manj, v kolikor je stanje v habitatu in populaciji evropske srne takšno, da to zahteva. Pri pripravi LNL naj OZUL

upošteva ugotovitve analize tega načrta. Pomembna so predvsem odstopanja od načrtovanega odvzema (številčnega in strukturnega) po loviščih, starostna struktura odvzema ter delež izgub srnjadi v prejšnjih letih in številni drugi dejavniki v ekosistemu (npr. medvrstni odnos (plenilski) z divjim prašičem in malimi zvermi).

Časovna in prostorska dinamika ter ostali kriteriji odvzema

Višina in prostorska razdelitev odvzema srnjadi v LUO je določena na podlagi ocene stanja, ugotovitev kontrolne metode in ciljev upravljanja s populacijo. Pri razdelitvi odvzema srnjadi po loviščih je treba upoštevati odstopanja izven meja dopustnih odstopanj realizacije od načrta v preteklem(ih) letu(ih), hkrati pa na podlagi ocen stanja v loviščih in odvzema zadnjih let izravnati intenziteto in strukturo odvzema, kot je navedeno v tem načrtu.

Pri tem je treba upoštevati sledeče dejavnike:

- trende bioindikatorjev,
- realizacijo odvzema srnjadi v LUO v preteklih petih letih,
- realizacijo odvzema v preteklem letu,
- predloge LD,
- zdravstveno stanje, predvsem prisotnost značilnih bolezni srnjadi,
- ugotovljene vsakoletne izgube in trende,
- vpliv srnjadi na kmetijskih in gozdnih površinah,
- medvrstne odnose do drugih živalskih vrst in odnose znotraj vrste,
- spremembe v življenjskem okolju divjadi.

V načrtu odvzema delitev dve- in večletnih osebkov na mlade, srednje stare in stare ni opredeljena in ni potrebna. Dejanska struktura načrtovanega odvzema za posamezna lovišča lahko odstopa od izhodiščne v primeru večjih (tj. izven dopustnih) odstopanj realizacije odvzema od načrtovanega odvzema v preteklem(ih) letu(ih) ali zaradi ostalih vzrokov (struktura izgub, vzroki izgub, krivolova, naravnih ujm, izjemnih in nepredvidljivih dogodkov).

Odstopanja realizacije od načrtovanega odvzema po višini in znotraj spolne ter starostne strukture (še posebej v starostnem razredu 2+), ki so izven meja dopustnih odstopanj, se smiselno upošteva pri načrtovani višini in strukturi odvzema za naslednje leto.

Izvršen odzem se kategorizira skladno s kriteriji v LUO, ki so določeni v skladu s Pravilnikom o evidentiranju odstrela in izgub divjadi ter o imenovanju komisije za oceno odstrela in izgub v lovskoupravljavskem območju (Ur. l. RS, št. 120/05).

Ostalo

Izraz »odstopanje« v nadaljevanju pomeni razliko med realiziranim in načrtovanim odvzemom srnjadi. Izraženo je lahko v absolutni količini (osebek) ali v % od načrtovanega odvzema.

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema pri srnjadi:

Starostni razred	Dovoljena odstopanja (v % od načrtovanega št. v danem razredu)			
	M		Ž	
Mladiči	+/- 30 %*	+/- 15 %	+/- 30 %*	+/- 15 %
Lanščaki / Mladice	+/- 30 %*		+/- 30 %*	
Srnjaki 2+ / Srne 2+	+/- 15 %		+/- 15 %	
Skupaj	+/- 15 %			

* Pri kategorijah mladičev in enoletnih osebkov obeh spolov do +/-30 % pomeni možnost kompenzacije številčnega odvzema obeh navedenih kategorij v okviru istega spola, kar konkretno pomeni, da je možno npr. od načrtovanega absolutnega števila mladičev M spola odvzeti le-teh do 30 % manj/več, to pa je potem treba kompenzirati s zmanjšanim/povečanim odvzemom od načrtovanega absolutnega števila v razredu lanščakov in obratno.

V posameznem lovišču je po opravljeni kompenzaciji, kot je predhodno opisano, dovoljeno odstopanje realizacije v obeh kategorijah (mladiči, enoletni) skupaj in pri posameznem spolu v višini do +/-15 % načrtovanega števila odvzema.

Dopustno odstopanje v kategoriji **nad dvoletnih (2+) srnjakov in srn je do +/-15 %** od načrtovanega števila odvzema teh kategorij. Zaradi zagotavljanja ustreznega spolnega razmerja med nad dvoletno srnjadjo je v tem načrtu določena neposredna **vezava** med višino realiziranega **odstrela srnjakov in srn 2+**. **Številčno mora odstrel srn 2+ po loviščih dosegati vsaj 80 % odstreljenih srnjakov 2+**. Preseganje načrtovanega odvzema dve- in večletnih srn v višini prek +15 %, ki bi nastalo zaradi vezave odstrela na odstreljene 2+ srnjake in zaradi evidentiranja izgub srn, **ne šteje kot nedovoljeno** preseganje načrtovanega odvzema in ni predmet kršitve načrta.

V **posameznem lovišču** je dovoljeno odstopanje realizacije v višini do +/-15 % načrtovanega skupnega odvzema srnjadi. V primeru, da je v posameznem starostnem razredu načrtovan odzem manjši od 10 živali, dopustna toleranca +/-15 % pomeni dve (2) živali, pri načrtovanem odvzemu 10 ali več osebkov pa zaokrožitev na najbližjo celo vrednost. Na najbližjo celo vrednost se zaokroži tudi število srn 2+, katerih odstrel je potreben za doseganje 80 % vezave na odstrel srnjakov 2+.

Časovna dinamika odvzema:

- priporočeno je čim hitreje izvršiti odstrel srn in mladičev, predvidoma najmanj 70 % odvzema do 31. oktobra,
- do 25. julija je priporočeno odstreliti največ 2/3 za odzem predvidenih srnjakov 2+,
- odstrel srnjakov 2+ naj bo kljub zgoraj navedenemu priporočilu v čim večjem deležu realiziran po paritvenem obdobju (prsku),
- pri odstrelu srn v kategoriji 2+ je treba upoštevati načela strokovne izbire, kjer naj prevlada telesna masa, ocena starosti in vitalnost osebkov,
- morebitna odstopanja realiziranega odvzema od načrtovanega preko dopustnih mej iz tega načrta, ki bi nastala kot posledica evidentiranih izgub srnjadi, ne štejejo kot kršitev določil načrta,
- omejevanje lova srnjadi z internimi akti upravljavcev lovišč ni opravičilo za nedoseganje načrta odvzema.

Ukrepi za zmanjšanje nenaravnih izgub so:

- ustrezno visok odstrel vseh kategorij srnjadi in dovolj zgoden odstrel mladičev obeh spolov v septembru in oktobru,
- ukrepi za zmanjšanje nenaravnih izgub, predvsem povoza, kot so kemične ograje, odsevniki, zvočne naprave, plašilne naprave pri kosilnicah, cestnoprometni znaki,
- postavitve ustreznih opozorilnih znakov na javnih prometnicah ob izvajanju skupnih lovov,
- intenziviranje odstrela na mestih z večjo verjetnostjo izgub, predvsem povoza,
- izvajanje prestreznega krmljenja srnjadi v primeru ekstremnih zim in izrazitega povečanja povoza srnjadi pozimi, in sicer skladno z določili in pod pogoji ON za obdobje 2011–2020;
- odkrivanje in preprečevanje krivolova,
- spremljanje nekontroliranega gibanja psov v okolju in ustrezno ukrepanje,
- izobraževanje lastnikov zemljišč in obveščanje javnosti o ukrepih v okolju, predvsem v času poleganja mladičev in v zimskih mesecih.

Ukrepi v življenjskem okolju:

- načrtno krmljenje srnjadi ni dovoljeno, razen v primerih in pod pogoji, ki so opredeljeni v ON,
- zelo priporočljivo je vzdrževanje pasišč v gozdnem prostoru, namenjenih za vse vrste rastlinojede divjadi; ukrep naj se po možnosti izvaja po cvetenju,
- vzdrževanje grmišč v gozdnem prostoru,
- sadnja in vzdrževanje plodonosnega drevja in grmovja,
- sečnja v zimskem času in s tem zagotavljanje primerne prehranske baze v obdobju ostrih zimskih pogojev,
- zagotavljanje miru v času poleganja mladičev in v zimskem času,
- kontrola gibanja psov v okolju, še posebej v času poleganja mladičev,
- oblikovanje in zaščita mirnih con zlasti v območju zimovališč,
- obveščanje javnosti o aktualnostih in ukrepih pri upravljanju s populacijo srnjadi,
- število solnic je omejeno na največ 3 solnice na 100 ha gozda in jih zalagamo le spomladi; solnice se ne smejo nameščati na način, ki omogoča vnos soli v vodni biotop, v nobenem primeru pa v razdalji, manjši od 50 m od vodnega biotopa,
- v gozdnih predelih s poudarjeno obnovo, ob cestah in gozdnih rezervatih postavljanje solnic ni dovoljeno.

Preglednica 4.1.2: Analiza odvzema srnjadi

Odstrel in izgube								
Starostna in spolna kategorija/leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%/spol	%/skupaj
Mladiči M	580	615	651	510	659	3015	28,6	14,4
Lanščaki	720	655	674	720	541	3310	31,4	15,9
Srnjaki 2+	851	867	874	816	809	4217	40,0	20,2
Skupaj SRNJAKI	2151	2137	2199	2046	2009	10542	100,0	50,5
Mladiči Ž	775	867	871	680	795	3988	38,6	19,1
Mladice	468	405	429	410	377	2089	20,2	10,0
Srne 2+	911	877	899	775	794	4256	41,2	20,4
Skupaj SRNE	2154	2149	2199	1865	1966	10333	100,0	49,5
SKUPAJ odstrel in izgube	4305	4286	4398	3911	3975	20875		100,0

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom

Kategorija / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj
Načrt - skupaj	4.360	4.380	4.380	4.500	4.110	21730
Odstrel in izgube / načrt	98,7	97,9	100,4	86,9	96,7	96,1
Delež srnjakov	50,0	49,9	50,0	52,3	50,5	50,5
Delež srnjakov 2+	19,8	20,2	19,9	20,9	20,4	20,2
Delež mladih (mladiči, enoletni) ne glede	59,1	59,3	59,7	59,3	59,7	59,4

Izgube

Kategorija / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
Nenaravne izgube	659	617	659	619	531	3085	83,4
Naravne izgube	149	105	126	160	76	616	16,6
Skupaj izgube	808	722	785	779	607	3701	100,0
% izgub	18,8	16,8	17,8	19,9	15,3	17,7	
Odstrel	3497	3564	3613	3132	3368	17174	

Vzroki izgub

vzrok / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
1 neznan	77	43	70	101	57	348	9,4
2 bolezen	52	32	42	28	6	160	4,3
3 krivolov	13	7	13	9	6	48	1,3
4 cesta	478	453	488	447	404	2270	61,3
5 železnica	5	5	7	12	6	35	0,9
6 zveri	0	0	1	1	4	6	0,2
7 psi	85	84	84	76	33	362	9,8
8 kosilnica	78	68	67	75	82	370	10,0
9 poškodbe	20	30	13	30	9	102	2,8

Telesne mase mlade srnjadi					
Starostna in spolna kategorija/leto	2015	2016	2017	2018	2019
Mladiči M	9,2	9,4	9	8,8	9,4
Indeks	100	102	98	96	102
Lanščaki	13,1	13,4	13,3	12,6	13,8
Indeks	100	102	102	96	105
Mladiči Ž	9,1	9	8,8	8,9	9,3
Indeks	100	99	97	98	102
Mladice	13,4	13,5	13,6	13	13,8
Indeks	100	101	101	97	103
Mladiči M + Ž	9,1	9,2	8,9	8,9	9,3
Indeks	100	100	97	97	102

Masa trofej srnjakov 2+ (gr)					
Povprečna masa trofej / leto	2015	2016	2017	2018	2019
Srnjaki 2+	253,3	252,7	261,0	239,8	263,1
Indeks	100	100	103	95	104

3.6 Navadni jelen (*Cervus elaphus*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

Upravljanje z navadnim jelenom je enotno za celotno območje LUO. Načrt je nekoliko prilagojen za lovišče Vitanje, ki neposredno meji z osrednjim območjem upravljanja z jelenjadjo na Pohorju.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let, s poudarkom na zadnjem letu

Realizacija odvzema jelenjadi je bila po razmeroma majhnem odvzemu leta 2018 v lanskem letu zopet višja in po številu primerljiva s prejšnjimi leti. Odvzem v LUO dolgoročno narašča, pojavlja se v loviščih na meji s pohorskim in posavskim LUO. V lanskem letu je bilo evidentiranih 19 osebkov odstrela, od tega večina mlajših živali. Zadnja leta v odvzemu prevladujejo mlajši jeleni, sledijo košute s teleti. Lani sta bila odstreljena tudi dva srednje stara jelena (5 – 9 let). Velika večina je bila realizirana v lovišču Vitanje (11 živali), sledi Jurklošter (5 živali), Loče (2 živali) in Dobrna (1 žival). Spolna struktura odvzema je že več let porušena. Močneje se z odstrelom posega v moški del populacije. Menimo, da je slednje pogojeno s številnimi objektivnimi in subjektivnimi dejavniki. Na uspeh pri lovu jelenjadi močno vplivajo vremenski pogoji, ki pogojujejo prisotnost jelenjadi v LUO. V lanskem letu nismo beležili izgub/pogina jelenjadi.

Srednjeročni odvzem jelenjadi v LUO zmeroma narašča. Odvisen je predvsem od številnih okoljskih dejavnikov, ki pogojujejo migracije živali iz sosednjih LUO. Giblje se od 7 živali leta 2017 do 19 živali leta 2019. Z odstrelom se je v tem obdobju močneje (65 %) posegalo v moški spol, in sicer najpogosteje med mlajše, 2-4 letne jelene (30 %), lanščake (18 %) in teleta (18 %). Delež mladičev in enoletnikov v odvzemu znaša 45 %, starejših kategorij (5+) je zelo malo. Izgube jelenjadi so razmeroma redke in v zadnjem petletnem obdobju znašajo 6 % skupnega odvzema. Najpogostejši vzroki izgub so povozi na javnih prometnicah. Analiza telesnih mas in mas rogovja zaradi majhnega odvzema/odstrela ni smiselna.

Ocena stanja populacije

Glede na odvzem/odstrel jelenjadi, občasno pojavljanje poškodb na gozdovih ter opažanja živali ugotavljamo, da je jelenjad v LUO vse bolj pogosto prisotna vrsta. Menimo, da je slednje možna posledica povečevanja njene številčnosti v sosednjih LUO. V lovišču Vitanje, kamor se jelenjad redno širi iz Pohorskega LUO, zadnjih nekaj let beležimo naraščanje odvzema/odstrela. Po navedbah upravljavcev lovišč je na območjih Hudinje, Pake, Paškega Kozjaka, Stenice in Konjiške gore navadni jelen že stalno prisoten prek celega leta, kar je glede na veljavne dolgoročne upravljavske usmeritve v LUO nezaželeno. Občasno se pojavlja še na Bohorju, Zasavskem hribovju ter v loviščih Oljka Šmartno ob Paki in Škale na SZ delu LUO. Glede na dosedanje poznavanje stanja v populaciji se v tropih pojavljajo predvsem mlajši jeleni, kar je posledica naravne širitvene strategije vrste. V ostalih, osrednjih loviščih LUO, je prisotnost jelenjadi pogojena pretežno z osebki, ki uhajajo iz obor za rejo divjadi. Zaradi neustrezne identifikacije teh živali je oteženo kasnejše ukrepanje upravljavcev lovišč, lovske inšpekcije in ZGS. Lastniki obor namreč v večini primerov ne upoštevajo določil predmetne zakonodaje in samo občasno obveščajo pristojne službe o pobegu živali v naravno okolje. Posledice škod, ki jih ti osebki povzročajo na kmetijskih in gozdnih kulturah, morajo pogosto obravnavati krajevno pristojne LD ter gredo v njihovo škodo.

Prostorska porazdelitev jelenjadi je odvisna predvsem od sezonskih selitev iz sosednjih LUO in je pretežno posamična ali skupinska. V manjših tropih prevladujejo teleta obeh spolov, lanščaki, junice, mlajši jeleni in košute. Zdravstveno stanje jelenjadi in njena vitalnost je dobra. Škode v gozdu (lupljenje, drgnjenje, objedenost mladja) so zaenkrat redkeje zaznavne in na gospodarjenje z gozdovi pomembno (še) ne vplivajo. Kljub navedenemu pa v robnih predelih večjih populacijskih območij jelenjadi občasno beležimo škode na monokulturah smreke, gorskega javorja in velikega jesena. Slednje se običajno pojavljajo v zimskih mesecih z daljšo pokritostjo tal s snežno odejo. Medvrstnih odnosov z ostalimi prostoživečimi živalmi, ki bi bile kakorkoli pomembne za upravljavske odločitve, zaradi majhne številčnosti jelenjadi nismo zaznali.

Ugotavljamo, da kljub možnosti neomejenega preseganja načrta odvzema, tega ukrepa vsa lovišča ne koristijo v zadostni meri. Odstrel košut se lokalno omejuje, kar je glede na cilj upravljanja z jelenjadjo v LUO nedopustno.

Prilagojeni cilji

Jelenjad v LUO glede na usmeritve veljavnega območnega načrta dolgoročno ni zaželen. Temeljni cilj upravljanja je preprečitev njene stalne prisotnosti v vseh loviščih LUO. Dopustna je zgolj občasna prisotnost jelenjadi v gozdnati krajini južnega Pohorja in Bohorja, kjer je njen vpliv na interese ostalih uporabnikov prostora do določene mere še sprejemljiv. V večini LUO pa zaradi prevladujočih krajinskih tipov z manjšim deležem gozdov in rabe prostora ter s tem povezanih prehranskih in bivalnih razmer ne dopuščamo oblikovanja večjih populacijskih območij jelenjadi. Ostale avtohtone vrste divjadi morajo biti v primerjavi z navadnim jelenom obravnavane prednostno.

Ukrepi in usmeritve

Skladno z določili ON in dosedanjo prakso, je načrt odvzema okvirno opredeljen samo za lovišče **Vitanje**, ki se nahaja v robnem območju pohorske populacije jelenjadi. Na podlagi poznavanja stanja v populaciji, potencialne prisotnosti oziroma možnosti migracij s Pohorja in upravljanja (odvzema) v zadnjih letih, načrtujemo za **leto 2020 odvzem 6 osebkov**. Priporočamo, da se pri odvzemu jelenjadi upošteva strukturo iz preglednice 4.2.1, ki naj služi kot dolgoročna usmeritev pri odvzemu vrste v omenjenem lovišču. LD pozivamo, da se načrt realizira v največji možni meri, glede na stanje v populaciji (prisotnost jelenjadi v lovišču) pa se ga lahko **neomejeno presega**.

Glede na dolgoročni cilj upravljanja z jelenjadjo v LUO na območju **vseh lovišč odstrel številčno ni omejen**. Pri tem se mora zagotavljati dolgoročno izravnano poseganja med spoloma. Upravljavci naj pri odstrelu upoštevajo strukturno razmerje **1 jelen (starosti 2+) : 1 košuta, junica, lanščak ali tele**.

Preglednica 4.2.1: Okvirni načrt odvzema jelenjadi za lovišče Vitanje (število, % od skupnega odvzema)

Teleta obeh spolov, lanščaki in junice skupaj	3 (50 %)		
Jeleni 2+	1 (17 %)	Košute 2+	2 (33 %)
SKUPAJ 6 živali (100 %)			

Časovna in prostorska dinamika ter ostali kriteriji odvzema

Načrt odvzema jelenjadi v vseh loviščih LUO je zaželeno neomejeno presepati. **Omejevanje lova na jelenjad v lovni dobi pomeni kršitev predmetnih določil LN**. Vsa **lovišča**, ki nimajo predvidenega odvzema navadnega jelena v LNL, morajo kljub temu izvajati **številčno neomejen odstrel** jelenjadi v skladu z usmeritvami tega načrta.

V primeru prisotnosti jelenjadi v okolju, ki potencialno izhaja iz obor, naj o tem pristojne LD nemudoma obvestijo ZGS in lovsko inšpekcijo. Z namenom preprečevanja škod na kmetijskih kulturah in povoza jelenjadi na prometnicah je treba zagotoviti čimprejšnji odstrel teh osebkov.

Ukrepi v življenjskem okolju: Kakršnokoli načrtno **krmljenje** jelenjadi v LUO **ni dovoljeno**. V okoljih njene potencialne prisotnosti je priporočljiva izvedba biomeliorativnih ukrepov, kot so košnja travnikov, spravilo sena, vzdrževanje grmišč in sečnja iglavcev (jelke) v zimskem času, še posebej v obdobju visoke snežne odeje.

Preglednica 4.2.2: Analiza odvzema jelenjadi

Odstrel in izgube								
Starostna in spolna kategorija/leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%/spol	% skupaj
Teleta M	0	1	2	0	2	5	12,8	8,3
Lanščaki	0	3	4	0	4	11	28,2	18,3
Jeleni 2-4	2	3	5	4	4	18	46,2	30,0
Jeleni 5-9	0	0	2	1	2	5	12,8	8,3
Jeleni 10 +	0	0	0	0	0	0	0,0	0,0
Skupaj JELENI	2	7	13	5	12	39	100,0	65,0
Teleta Ž	0	1	2	0	3	6	28,6	10,0
Junice	4	1	0	0	0	5	23,8	8,3
Košute 2+	2	1	1	2	4	10	47,6	16,7
Skupaj KOŠUTE	6	3	3	2	7	21	100,0	35,0
SKUPAJ odstrel in izgube	8	10	16	7	19	60		100,0

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom

Kategorija / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj
Načrt - skupaj	5	5	7	8	6	31
Odstrel in izgube / načrt	160,0	200,0	228,6	87,5	316,7	193,5
Delež JELENOV	25,0	70,0	81,3	71,4	63,2	65,0
Delež trofejnih jelenov 2+ in več	25,0	30,0	43,8	71,4	31,6	38,3
Delež mladih (mladiči, enoletni) ne glede	50,0	60,0	50,0	0,0	47,4	45,0

Izgube

Kategorija / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
Nenaravne izgube	1	2	1	0	0	4	100,0
Naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0,0
Skupaj izgube	1	2	1	0	0	4	100,0
% izgub	12,5	20,0	6,3	0,0	0,0	6,7	
Odstrel	7	8	15	7	19	56	

Vzroki izgub

Vzrok / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
1 neznan	0	0	0	0	0	0	0,0
2 bolezen	0	0	0	0	0	0	0,0
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	0	2	1	0	0	3	75,0
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0,0
6 zveri	0	0	0	0	0	0	0,0
7 psi	1	0	0	0	0	1	25,0
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0,0
9 poškodbe	0	0	0	0	0	0	0,0

3.7 Damjak (*Dama dama*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

Prostorski okvir upravljanja z damjakom poteka v dveh, upravljavsko ločenih območjih.

Načrtno upravljanje z damjakom v LUO izvajamo na območju lovišča **Škale**, kjer je bila vrsta naseljena v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. Prioritetno se vrsta pojavlja na udorninskem območju v okolici Šaleških jezer. Prvotni okvir obravnave damjaka na zahodu sega do črte Šoštanj-Topolšica-Lajše, na severu območje omejuje magistralna cesta Topolšica-Škale, na vzhodu pa črta Turnska gošča-Škalsko jezero. Območje je veliko okrog 600 ha in obsega pretežno del lovišča Škale in del lovišča Velunja v sosednjem Kamniško-Savinjskem LUO. Zadnja leta se damjak prostorsko širi v severni smeri izven prvotnega območja naselitve.

V **ostalih** delih LUO, predvsem v lovišču Podčetrtek, upravljamo z manjšim tropom damjakov, ki je nastal izključno s pobegom živali iz obor za rejo divjadi. V zadnjih nekaj letih zaznavamo tudi občasne migracije damjakov iz Zasavskega LUO, predvsem v lovišče Rečica pri Laškem.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let, s poudarkom na zadnjem letu

Analiza upravljanja z damjakom je ločena za območje lovišča Škale in ostala lovišča LUO.

Odvzem v lovišču **Škale** je dokaj stabilen in se giblje okrog deset živali letno. Realizacija je vseskozi nekoliko manjša od načrta, vendar znotraj dopustnih odstopanj. V **minulem letu** je bilo od načrtovanih 12 odvzetih 10 damjakov. Evidentiran je bil povoz košute, starejše od dveh let. Spolna in starostna struktura odvzema je bila delno v korist moških osebkov, sicer pa dokaj usklajena z načrtom. Zadnja leta beležimo dvig trofejne vrednosti starejših jelenov, kar je vsekakor vzpodbudno. **Srednjeročna – petletna** realizacija odvzema damjakov v omenjenem lovišču je dosegla 87 %. Od načrtovanih 70 je bilo odvzetih 61 živali, od tega 33 (ali 54 %) moških in 28 ženskih. Strukturno poseganje v populacijo je bilo dokaj usklajeno z načrti, najslabše je bilo izvedeno pri enoletnih košutah – junicah (samo 33 % načrta). Realizacija moškega dela populacije je bila dokaj dobra, poseganje v ženski del pa je bilo nekoliko slabše (80 % načrtovanega). Delež izgub znaša 26 % celotnega odvzema damjakov. Glavni dejavniki pogina so povoz na javnih prometnicah, sledijo mu neznani oziroma nepojasnjeni vzroki smrtnosti.

Skupni odvzem damjakov v **LUO** se dolgoročno povečuje in je predvsem posledica nekontrolirane in nenačrtne prisotnosti živali, ki izhajajo iz obor. Gre za osebkke, ki vse pogosteje prehajajo v naravno okolje, kjer lahko povzročajo resno škodo na premoženju ljudi. Skupni odvzem damjakov v lanskem letu je znašal 41 osebkov, od tega 20 samcev in 21 samic. Poseganje med teleta in lanščake/junice je znašalo dobrih 60 %. V minulem letu je bil poleg že omenjenega odvzema v Škalah odvzem realiziran še v loviščih Podčetrtek (18 damjakov), Velenje (3 živali), Šentjur (3 živali), po dve v loviščih Loka pri Žusmu in Loče ter po ena v loviščih Hum Celje, Laško in Pristava. LD Podčetrtek je, kot že vrsto let doslej, tudi lani izvajala lov damjakov prek celega leta, in sicer na podlagi odločbe MKGP št. 341-60/2018/3. Po dostopnih evidencah sodeč, so vplivi oz. škode damjakov na kmetijskih in gozdnih kulturah redkeje prisotne. Pojavljajo se zgolj lokalno in v skupnem obsegu škod po divjadi ne predstavljajo pomembnega deleža.

Ocena stanja populacije

Ocenjujemo, da je populacija damjaka v škalskem lovišču dokaj dobro usklajena z njenim okoljem. Prekomernih škod na kmetijskih in gozdnih kulturah v zadnjih letih nismo beležili, v primerjavi z ostalo divjadjo je njihov vpliv v okolju zanemarljiv. Krajevno pristojna LD tako z odvzemom kot ukrepi v okolju zagotavlja primerno usklajenost populacije z naravnimi danostmi. Menimo, da se s tem dokaj dobro sledi cilju upravljanja, to je poleg navedenega še ohranjanje srednje starih, vitalnih osebkov, ki predstavljajo jedro populacije. V zadnjem desetletju se nekoliko povečuje trofejna moč uplenjenih jelenov. Po mnenju ZGS se gostota damjakov v loviščih Škale in Velunja (v Kamniško-Savinjskem LUO) v zadnjih letih zmeroma zmanjšuje. Zaradi nemira v njegovem prvotnem območju upravljanja je vrsta občasno prisotna tudi v nekaterih drugih delih lovišča Škale, zlasti severno in vzhodno od prvotnega območja naselitve. Za razliko od Škalskega hriba in Ležna (območje naselitve) so tu bolj poseljeni predeli, kar lahko povzroča konflikte v obliki škod na kmetijskih kulturah, pogosteje se pojavljajo tudi nenaravne izgube (povozi, poškodbe, napadi potepuških psov itn.). Na zahodnem delu Ležna se povečuje degradacija okolja zaradi gradbenih del na udorninskem območju, v naslednjih letih pa se tu predvideva gradnja ceste - tretje razvojne osi. Občasno evidentiramo prisotnost posameznih živali na območju lovišča Velenje, kjer je bil lansko leto realiziran odstrel treh osebkov. Prvotno življenjsko okolje damjaka je sicer vrsti dokaj primerno (grmišča, primerna drevesna sestava, dovolj gozdnega

roba), vendar naraščajoči antropogeni vplivi in spremembe v okolju to primernost vedno bolj slabijo. Spolna in starostna struktura populacije je zadovoljiva. Vitalnost osebkov je dobra.

V ostalih loviščih LUO se prisotnost damjakov v naravnem okolju povečuje. Zaradi številnih obor za rejo divjadi je verjetnost pobegov živali v naravno okolje relativno velika, zaradi česar se lahko damjak pojavlja v vseh loviščih. Pobegle živali zaznavamo predvsem zaradi poškodb na ograjah, še posebej v zimskem in spomladanskem času. Dokaj številčna populacija damjakov se giblje na območju Olimske gore in Rudnice. Posamezne skupine številčno močno nihajo in so odvisne predvsem od uspešnosti regulacije z odstrelom. Zaradi pobegov damjakov sta MKGP in lovsko inšpekcija v minulih letih na predlog LD in v soglasju z ZGS izdali več odločb o izrednem odstrelu izven zakonsko predpisane lovne dobe. Starostna in spolna struktura živali sta povsem porušeni. Vpliv damjakov v okolju njene stalne prisotnosti je občasno moteč na kmetijskih kulturah, predvsem vinogradih, žitih in drugih vrtninah.

Prilagojeni cilji

Temeljni cilj upravljanja z damjakom v **lovišču Škale** je vzdrževanje stabilne, zdrave, s prehranskimi pogoji okolja in drugimi živalskimi vrstami usklajene populacije. Z načrtnim upravljanjem želimo trajno zagotavljati normalno reprodukcijo, prostorsko pa je prisotnost vrste zaželena predvsem v nižinskem/gričevnatem delu lovišča Škale in sosednjega lovišča Velunja, tj. v objezerski krajini. Ciljna številčnost in struktura je opredeljena z okoljsko in ekonomsko sprejemljivim vplivom v ekosistemu, prisotnost vrste pa je v omejenem številu dopustna oziroma okoljsko sprejemljiva glede na obsežnost degradacije okolja in ekološko-socialni pomen gozdov, kjer damjaki živijo. Predeli v okolici Velenjskega in Škalskega jezera postajajo namreč vse bolj pomembni za rekreacijo in zadovoljevanje številnih socialnih funkcij. Ciljna struktura v smislu kakovosti populacije je opredeljena s čim bolj naravno starostno in spolno sestavo, predvsem pa okolju sprejemljivo številčnostjo. Pomemben upravljavski cilj je tudi ustrezna možnost vraščanja mladih jelenov v starejše starostne kategorije in s tem prisotnost trofejno vrednejših jelenov. V odnosu z ostalimi vrstami divjadi (srnjadjo, malo divjadjo) v tem okolju, je damjak po upravljavski prioriteti v podrejenem položaju.

Cilj upravljanja z damjakom na območju **ostalih lovišč v LUO** (razen lovišča Škale) je popolna izločitev te alohtone vrste iz naravnega okolja.

Ukrepi in usmeritve

Ukrepi v populacijo so v tem načrtu opredeljeni ločeno glede na različne cilje upravljanja z damjakom v LUO. Pričujoč načrt odvzema po številu in strukturi velja izključno za **lovišče Škale**, ki upravlja z njim po Navodilih za usmerjanje razvoja populacij divjadi v Sloveniji. Na podlagi ocene stanja v populaciji, strukture in števila odvzema v zadnjih letih, vpliva vrste in njene prostorske širitve, sprememb v prostoru in dolgoročnih usmeritev upravljanja, načrtujemo v letošnjem letu odvzem **12 damjakov** po strukturi iz preglednice 4.3.1. Glavnina odvzema naj se usmerja v mlajše starostne kategorije. Ohranja naj se trofejno vrednejše, srednje stare jelene. Ukrepi v populaciji so usklajeni s sosednjimi lovišči Kamniško-Savinjskega LUO (Velunja in Smrekovec). Načrtovan odvzem jelenov, starejših od dveh let, ni treba realizirati. Namesto njih se lahko smiselno poseže v kategorije telet obeh spolov in telesno ter trofejno slabše razvitih lanščakov.

Preglednica 4.3.1: Načrt odvzema damjaka za lovišče Škale (število, % od skupnega odvzema)

Teleta moški	2 (17 %)	Teleta ženski	3 (25 %)
Lanščaki	2 (17 %)	Junice	1 (8 %)
Jeleni 2 +	2 (16 %)	Košute 2+	2 (17 %)
SKUPAJ 12 živali (100 %)			

V vseh **ostalih loviščih LUO**, ki v LNL nimajo opredeljenega odvzema, je **dovoljen in zaželen neomejen odstrel** damjakov. Izvaja naj se med osebki vseh starostnih in spolnih kategorij, pri čemer je treba upoštevati le zakonsko predpisane lovne dobe. Številčno in strukturno načrtovanje odvzema damjaka za ta lovišča v tem načrtu zato ni posebej opredeljeno, prav tako ni navedeno v LNL. V primerih prisotnosti damjakov v okolju zaradi pobega iz obor, naj LD podajo na ZGS, MKGP ali lovsko inšpekcijo vlogo za odstrel izven zakonsko predpisane lovne dobe. LD Podčetrtek naj v letošnjem letu izvaja lov v skladu z določili Odločbe o izrednem posegu v populacijo damjaka, št. 341-98/2019/5, ki jo je MKGP izdalo 23. 12. 2019. Temeljni namen sproščenega odstrela damjakov je zmanjševanje škod na kmetijskih in gozdnih kulturah ter preprečitev trkov živali z motornimi vozili v prometu.

Za reševanje problemov, ki so posledica uhajanja divjadi iz obor za rejo divjadi, naj se upošteva naslednje ukrepe: Če lastnik obore ugotovi pobeg živali, je dolžan o tem takoj obvestiti upravljavce lovišč, lovsko inšpekcijo in ZGS, ki ukrepajo skladno s 50. členom ZDLov-1A. Lastnik oziroma imetnik obore mora pobeglo divjad ujeti v osmih dneh od dneva, ko je bil pobeg ugotovljen, sicer se pobegle živali štejejo za prostoživečo divjad. O nadaljnjem ravnanju s pobeglo divjadjo odloča ZGS. V dogovoru z lastniki živali, pristojnim upravljavcem lovišča in lovsko inšpekcijo je treba opredeliti možnosti privabljanja pobeglih živali nazaj v oboro za vsak konkreten primer posebej. Upravljavci obor so odgovorni za škode, ki jih vrsta povzroča na gozdnih in kmetijskih zemljiščih. Glede na konfiguracijo terena, tehnične možnosti odlova, vrsto in strukturo pobegle divjadi ter ostale dejavnike se določi način rešitve problema.

Pri gradnjah in obratovanju obor je treba upoštevati zakonske predpise s področja lovstva (50 čl. ZDLov-1) in gradnje objektov (Zakon o graditvi objektov, Ur. l. RS, št. 110/2002). Reja divjadi v oborah se izvaja v skladu s predpisi o živinoreji in veterini. Dovoljenja za obratovanje morajo biti skladna s Pravilnikom o vrstah zahtevnih, manj zahtevnih in enostavnih objektov... (Ur. l. RS, št. 114/03). Sestavni del dokumentacije je tudi soglasje ZGS za poseg v gozdni prostor.

Dodajanje in vnašanje damjaka v prosto naravo v Sloveniji ni dovoljeno.

Časovna in prostorska dinamika ter ostali kriteriji odvzema

LD **Škale** priporočamo, da naj iz populacije najprej izloča podpopvprečno telesno in trofejno razvite osebkke. Prioritetno naj se izvrši odstrel telet, junic in košut, predvidoma najmanj 70 % do konca novembra. Realizacija odvzema telet se lahko zamenja z odstrelom junic ali lanščakov in obratno. Dovoljeno **odstopanje** realizacije od načrta odvzema je navzdol v višini **-15 %** skupnega načrtovanega odvzema damjakov, znotraj posamezne kategorije pa +/- 1 žival. Odvzem damjakov, starejših od dveh let, se ne sme prekoračevati. Načrta odvzema v tej kategoriji ni treba dosegati, odstrel pa je možno nadomesti s poseganjem v razred mladih damjakov (teleta in 1+). Dopustna in hkrati zaželena je zamenjava srednje starih jelenov (starosti 2 do 8 let) s starostnim razredom 9+. **Preseganje** načrtovanega odvzema glede na zastavljeni dolgoročni cilj v načrtu LUO **ni omejeno**. Odstopanja od načrtovane strukture prek meja dopustnih odstopanj, opredeljenih v tem načrtu, se smiselno upoštevajo pri načrtovani višini in strukturi odvzema za naslednje leto. V lovišču Velenje se lahko na območju Deberc in Konova v letošnjem letu odvzame največ en osebek moškega in en osebek ženskega spola.

Krmljenje damjakov je dovoljeno izključno na območju načrtnega upravljanja (lovišče Škale) na mestih, ki so usklajena z ZGS. Zimsko krmljenje je dovoljeno od 1. oktobra do 1. aprila, izvaja naj se s kombinacijo močnih, sočnih in voluminoznih krmil. Priporočljivo je, da je močna krma primešana v maksimalnem deležu do 10 %, dostopna pa naj bo predvsem v jesenskih mesecih (oktober – december). Količino in vrsto krme naj LD regulira glede na naravno ponudbo hrane, nikakor pa ne sme presegati količin, opredeljenih v LNL. Privabljalno krmljenje je dovoljeno predvsem s ciljem olajšanega opazovanja in odstrela damjakov. LD Škale lahko za zimsko krmljenje damjakov uporablja največ dve krmišči, za privabljalno pa eno. Locirana so lahko zgolj na območju sedanje prisotnosti damjaka in usklajena med LD in ZGS oziroma registrirana v katastru krmišč v LUO (glej prilogo LN št. 1).

Prehransko ponudbo za damjake naj se dopolnjuje z vzdrževanjem travnikov v gozdu, vzdrževanjem grmišč, sečnjo v zimskem obdobju ter obdelavo krmnih njiv.

Preglednica 4.3.1: Analiza odvzema damjaka

Starostna in spolna kategorija/leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%/spol	%/skupaj
Teleta M	9	4	6	5	6	30	34,1	15,5
Lanščaki	5	8	8	11	6	38	43,2	19,6
Jeleni 2-4	1	3	1	4	7	16	18,2	8,2
Jeleni 5-8	1	0	1	1	0	3	3,4	1,5
Jeleni 9 +	0	0	0	0	1	1	1,1	0,5
Skupaj JELENI	16	15	16	21	20	88	100,0	45,4
Teleta Ž	7	5	5	4	8	29	27,4	14,9
Junice	3	9	9	3	5	29	27,4	14,9
Košute 2+	8	7	10	15	8	48	45,3	24,7
Skupaj KOŠUTE	18	21	24	22	21	106	100,0	54,6
SKUPAJ odstrel in izgube	34	36	40	43	41	194		100,0

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom

Kategorija / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj
Načrt - skupaj	12	11	11	12	12	58
Odstrel in izgube / načrt	283,3	327,3	363,6	358,3	341,7	334,5
Delež JELENOV	47,1	41,7	40,0	48,8	48,8	45,4
Delež trofejnih jelenov 2+ in več	5,9	8,3	5,0	11,6	19,5	10,3
Delež mladih (mladiči, enoletni) ne glede	70,6	72,2	70,0	53,5	61,0	64,9

Izgube

Kategorija / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
Nenaravne izgube	2	2	0	5	1	10	66,7
Naravne izgube	0	0	2	2	1	5	33,3
Skupaj izgube	2	2	2	7	2	15	100,0
% izgub	5,9	5,6	5,0	16,3	4,9	7,7	
Odstrel	32	34	38	36	39	179	

Vzroki izgub

Vzrok / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
1 neznan	0	0	1	2	1	4	26,7
2 bolezen	0	0	0	0	0	0	0,0
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	2	2	0	4	1	9	60,0
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0,0
6 zveri	0	0	0	0	0	0	0,0
7 psi	0	0	0	1	0	1	6,7
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0,0
9 poškodbe	0	0	1	0	0	1	6,7

Telesne mase (biološka telesna masa)

Starostna in spolna kategorija/leto	2015	2016	2017	2018	2019
Teleta M	19,7	19,5	20,7	22,1	21,9
Indeks	100	99	105	112	111
Lanščaki	37,8	34,1	36,2	34,1	41,7
Indeks	100	90	96	90	110
Teleta Ž	17,7	19,7	17,2	18,2	18,5
Indeks	100	111	97	103	105
Junice	25,7	23,8	26,6	23,5	25,7
Indeks	100	93	104	91	100
Teleta M + Ž	18,8	19,6	19,1	20,4	20,0
Indeks	100	104	102	108	106

3.8 Muflon (*Ovis aries musimon*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

Načrtno upravljanje z muflonom v LUO se izvaja v loviščih Rečica pri Laškem in Hum Celje. Območje njegove stalne prisotnosti je na severovzhodu omejeno z reko Savinjo, na zahodu sega do Kotečnika in Gozdnika, na jugu pa do južnih obronkov Šmohorja.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let, s poudarkom na zadnjem letu

Odvzem muflonov se je v zadnjih nekaj letih precej povečal. V **lanskem letu** je bil dokaj dobro realiziran. Od 15 načrtovanih je bilo odstreljenih 14 osebkov, izgube niso bile evidentirane. Skupna realizacija je torej dosega 93 % načrta, v lovišču Hum Celje 78 % in v lovišču Rečica pri Laškem 100 %. Spolna struktura odvzema/odstrela je bila povsem izravnana, prav tako je bilo poseganje v odnosu do načrta optimalno.

Srednjeročni odvzem muflonov se izboljšuje in je v obdobju 2015 – 2019 dosegel 82 % načrta. Od 57 načrtovanih je bilo realiziranih 47 osebkov. Nekoliko močneje se je z odvzemom posegalo v moški del populacije. Odvzem jagnjet in enoletnikov skupaj je dosegel 55 % vseh odvzetih muflonov iz narave. Zadovoljiv je bil odvzem starejših muflonov, precej slabša pa je realizacija enoletnih osebkov, kar je s stališča populacijske dinamike nemoteče. Menimo, da je porušeno strukturno poseganje predvsem posledica majhnega številčnega odvzema. Izgube/pogini muflonov, ki so posledica nepojasnjenih dejavnikov, so izjemno redke.

Ocena stanja populacije

Po navedbah upravljavcev lovišč in ugotovitvah ZGS se populacija muflonov številčno povečuje, še posebej v lovišču Hum Celje. Natančnih vzrokov za to ne poznamo. Nadalje ugotavljamo, da se populacija prostorsko širi na sosednja območja, kar je v nasprotju z upravljavskimi cilji. Gostota muflonov je nekoliko večja na severnem delu območja obravnave (lovišče Hum Celje, območje Kamčiča in Slomnika). Ocena številčnosti temelji na terenskem opazovanju (obisk krmišč, sledi muflonov, iztrebki, opazovanja tropov itn.). Vplivi muflonov v njegovem življenjskem okolju niso moteči, obnova gozdov v območju obravnave vrste ni ogrožena in poteka povsem normalno. Prav tako v zadnjem desetletju LD niso prejele odškodninskih zahtevkov za škode na kmetijskih in gozdnih kulturah. Za dolgoročno upravljanje z muflonom je precej problematična genetska izoliranost populacije. Medvrstni vpliv na ostalo divjad je zanemarljiv, verjetno je občasno zaznaven le do gamsa. Njegovo življenjsko okolje je razmeroma dobro ohranjeno, tako z vidika naravne ponudbe hrane kot bivalnih pogojev. V območju obravnave je zadovoljiv delež mladovij in pašnih površin.

V sosednjem, Zasavskem LUO načrtno upravljajo z mufloni v loviščih Hrastnik, Trbovlje in Dol pri Hrastniku. Na dokaj majem območju torej upravljamo z dvema različnima populacijama iste vrste, ki kljub naporom upravljavcev lovišč po nam znanih informacijah med seboj (še) nista vzpostavili kontakta oz. znotrajvrstnih odnosov.

Zdravstveno stanje muflonov je dokaj dobro, evidentirani pogini so redki. Spolna in starostna struktura tropov verjetno precej odstopa od naravne, kar je predvsem posledica manjše številčnosti.

Prilagojeni cilj

Cilj upravljanja z muflonom na območju obravnave ostaja nespremenjen, tj. z naravnimi pogoji usklajena številčnost in sestava populacije. V nadalje želimo, da se vrsta pojavlja v dosedanjih prostorskih okvirih, širitve izven območja niso zaželeno. Pomemben cilj za dolgoročno upravljanje z mufloni je tudi uspešno prehajanje in parjenje osebkov med zasavsko in šmohorsko kolonijo. Za doseg lovsko-ekonomskih ciljev je pomembna primerna zastopanost muflonov obeh spolov in ustrezen delež nosilcev populacije, pri čemer mora razred starih muflonov dobrih trofejnih vrednosti zajemati dovolj visok delež. Ciljno stanje v pogledu življenjskega okolja je opredeljeno z razmerami, ki so v območju obravnave trenutno vzpostavljene v pogledu prehranske kapacitete in bivalnih pogojev (travnih površin, grmišč, naravnega mladja, zimovališč, krmišč itn.).

Glede na dolgoročne usmeritve upravljanja z muflonom kot neavtohtono vrsto in opredeljene cilje, znižanje številčnosti ne pomeni siromašenja naravnih populacij. V odnosu z gamsom, srnjadjo in divjim prašičem mora biti muflon v podrejenem položaju.

Ukrepi in usmeritve

Glede na poznano oceno stanja v populaciji muflona, tj. oceno številčnosti in razporejenost muflonov v prostoru, lanskoletno realizacijo načrta odvzema in vpliv vrste v okolju, **načrtujemo v letu 2020** na območju lovišč **Hum Celje** in **Rečica pri Laškem** skupaj **odvzem 16 muflonov**. Od tega naj se 9 osebkov načrtuje v lovišču Rečica pri Laškem, ostalo (7 živali) pa v lovišču Hum Celje. Glavnina odvzema je načrtovana v strukturnih kategorijah mlajših (do dveh let starih) muflonov obeh spolov. Pomemben ukrep varstva muflona je spremljanje stanja in gibanja populacije v okolju, ki naj se izvaja v sklopu rednih nalog lovsko čuvajske službe v LD. Pomemben ukrep varstva je tudi ohranjanje prehranskih in bivalnih pogojev za muflone v navedenih loviščih.

Preglednica 4.4.1: Načrt odvzema muflonov (število, % od skupnega odvzema)

Jagnjeta obeh spolov, ovni 1+, ovce 1+ skupaj	9 (56 %)		
Ovni 2+	3 (19 %)	Ovce 2+	4 (25 %)
SKUPAJ 16 živali (100 %)			

I. starostni razred sestavljajo jagnjeta (mladiči) obeh spolov.

II. starostni razred sestavljajo enoletni ovni in ovce.

III. starostni razred sestavljajo ovni in ovce starosti 2+ in starejši.

Razred mladih muflonov predstavljajo mladiči ter 1+ mufloni obeh spolov in se načrtujejo skupaj. Ta starostna kategorija praviloma še ne sodeluje v reprodukciji. Razred starih muflonov predstavljajo ovni in ovce starosti 2+ in starejši. Tvorijo ga nosilci populacije, ki jih je zaželeno varovati v čim večji meri.

Časovna in prostorska dinamika ter ostali kriteriji odvzema

Upravljavcem lovišč v območju načrtnega upravljanja svetujemo, da iz populacije muflonov najprej izločajo podpoprečno telesno in trofejno razvite osebkke. Prednost pri odstrelni naj se posveča vsem telesno šibkim in sekundarnim jagnjetom.

Dopustno odstopanje v posameznem lovišču je po višini **do +/-15 %** od načrtovanega skupnega števila odvzema. Odvzem v III. razredu (2+ osebkki) pri vsakem od obeh spolov se lahko prekorači do 10 %, v ostalih razredih preseganje ni omejeno, mora pa biti v skladu s splošnimi določili o dopustnih odstopanjih tega načrta.

Glede na to, da imata obe lovišči, ki upravljata z muflonom, načrt odvzema **do vključno 10 muflonov**, se kot dopustno odstopanje od načrta znotraj posameznega lovišča šteje realizacija **+/-1 žival**. Načrt v tretjem starostnem razredu se ne sme prekoračevati. Neizvršeni odvzem v tretjem starostnem razredu se lahko nadomesti z odvzemom v prvem in drugem starostnem razredu. Za lovišča, kjer načrt **ne presega 3 živali**, načrta odvzema ni obvezno dosegati, presega pa se ga lahko za en osebek, vendar ne v tretjem starostnem razredu.

V vseh ostalih **loviščih LUO**, ki v LNL nimajo opredeljenega odvzema, je **dovoljen** in **zaželen neomejen odstrel** muflonov, ne glede na njihovo starost in spol. Številčno in strukturno načrtovanje odvzema za ta lovišča v LN ni posebej opredeljeno.

Zimsko krmljenje muflonov se sme izvajati samo na registriranih krmiščih, in sicer izključno v območju načrtno obravnave. Zalaga naj se jih s kombinacijo močnih, sočnih in voluminoznih krmil v obdobju od septembra do aprila. Raznolika hrana je za optimalno doseganje namena krmljenja zelo pomembna. Priporočljivo je, da je močna krma na razpolago v maksimalnem deležu do 10 %, predvsem v poznih poletnih in jesenskih mesecih (oktober – december). Krmljenje naj bo prilagojeno naravni ponudbi hrane in zimskim razmeram tekočega leta, ki je trenutno še ne poznamo. Količina sočne in grobo vlaknate krme ne sme presegati količin, opredeljenih v LNL. Odstrel muflonov na zimskih krmiščih ni dovoljen.

Privabljalno krmljenje muflonov se sme izvajati izključno na območju načrtnega upravljanja oziroma območja obravnave, opredeljenega v tem načrtu. Namenjeno je privabljanju muflonov s ciljem opazovanja in lovsko pravičnega odstrelna. Za doseganje učinka privabljanja so na krmišču potrebne in priporočene le minimalne količine krme, ki opravljajo zgolj funkcijo privabljanja živali. Privabljalno krmljenje se lahko izvaja v času lovne

dobe. Na krmišču je lahko divjadi dostopno največ do 5 kg močnih vrst krme (briketov, žit ali koruze). Močna krma naj bo muflonom na razpolago le v poznih poletnih in jesenskih mesecih (september – december). V zimskih in spomladanskih mesecih pa naj se krmi pretežno s sočno in voluminozno krmo. Število krmišč za krmljenje muflonov mora biti v celotnem osrednjem območju enakomerno porazdeljeno in usklajeno s strategijo krmljenja. Krmljenje je dovoljeno le na krmiščih, ki so usklajena z ZGS oziroma so registrirana v katastru (glej prilogo LN št. 1).

V gozdnih predelih s poudarjeno obnovo, ob cestah in gozdnih rezervatih postavljanje solnic ni dovoljeno. Biomeliorativna dela, predvsem vzdrževanje grmišč in travnih površin, naj se izvaja skladno z določili LN in LNL. Predlagamo, da upravljavci lovišč s planinsko organizacijo nenehno usklajujejo dejavnosti, kot so načini markiranja planinskih poti, usmerjanje pohodnikov in reguliranje drugih človekovih dejavnosti v prostoru.

Preglednica 4.4.2: Analiza odvzema muflonov

Odstrel in izgube									
Starostna in spolna kategorija/leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%/spol	%/skupaj	
Jagnjeta M	1	1	3	0	4	9	37,5	19,1	
Enoletni	0	1	0	1	1	3	12,5	6,4	
Ovni 2+	2	2	2	3	3	12	50,0	25,5	
Skupaj OVNI	3	4	5	4	8	24	100,0	51,1	
Jagnjeta Ž	0	3	4	2	2	11	47,8	23,4	
Enoletne	0	0	0	2	1	3	13,0	6,4	
Ovce 2+	0	2	2	2	3	9	39,1	19,1	
Skupaj OVCE	0	5	6	6	6	23	100,0	48,9	
SKUPAJ odstrel in izgube	3	9	11	10	14	47		100,0	

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom

Kategorija / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj
Načrt - skupaj	6	11	11	14	15	57
Odstrel in izgube / načrt	50,0	81,8	100,0	71,4	93,3	82,5
Delež OVNOV	100,0	44,4	45,5	40,0	57,1	51,1
Delež ovnov 2+	33,3	18,2	18,2	21,4	20,0	21,1
Delež mladih (mladiči, enoletni) neglede	33,3	55,6	63,6	50,0	57,1	55,3

Izgube in odvzem

Kategorija / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
Nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0,0
Naravne izgube	1	0	0	1	0	2	100,0
Skupaj izgube	1	0	0	1	0	2	100,0
% izgub	33,3	0,0	0,0	10,0	0,0	4,3	
Odstrel	2	9	11	9	14	45	

3.9 Gams (*Rupicapra rupicapra*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

Temeljni okvir načrtne obravnave upravljanja z gamsom v LUO predstavlja območje med seboj povezanih tropov gamsov na Konjiški gori, Stenici in Paškem Kozjaku. Poleg tega je vrsta razmeroma številčna še na Rudnici, Bohorju in Zasavskem hribovju, torej povsod tam, kjer so zanjo zagotovljeni ustrezni življenjski pogoji. Tropi gamsov so neenakomerno prostorsko porazdeljeni, vendar medsebojno povezani, zlasti po grebenih v smeri V–Z (Savinjsko-Kozjanska populacija).

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let, s poudarkom na zadnjem letu

Številčni odvzem gamsov v **minulem letu** je bil podoben kot prejšnja leta. Načrt v višini 114 osebkov, ki je bil realiziran 82 %, je dosegel **93 gamsov**. Poseganje v populacijo po starostnih in spolnih kategorijah je bilo v primerjavi z načrtom precej porušeno. Močno navzgor odstopa odstrel enoletnih gamsov, ki je bil za več kot dvakrat presežen – še posebej pri moškem spolu. Prav tako je nekoliko presežen načrt mladičev. Razmeroma slabo je bil realiziran odstrel ostarelih gamsov (le dobrih 40 %) in srednje starih osebkov obeh spolov (57 %). Navedeni odkloni močno odstopajo od strukturnega odvzema iz prejšnjih let. Skupno poseganje v predreproduktivno kategorijo gamsov (mladiči, 1+ in 2+) je bilo kljub prej omenjenim odklonom dokaj ustrezno in sicer zaradi slabše realizacije gamsov starostne kategorije 2+. Slednje je dokaj razumljivo zaradi previdnosti lovcev pri odstrelu dvoletnih živali, kjer je možna zamenjava s starejšimi gamsi. V primerjavi s prejšnjimi leti se je delež v navedenih kategorijah povečal na 68 % celotnega odvzema. Zmanjšal pa se je odvzem v kategorijah srednje starih in ostarelih gamsov obeh spolov. Poseganje med ostarele gamse v zadnjem srednjeročnem obdobju je izrazito padajoče. Kljub dejstvu, da odstrel v razredu srednje starih gamsov ni bil dosežen, odstopanja niso v neskladju z dolgoročnimi cilji upravljanja z gamsi v LUO. Menimo, da dovolj visok delež odvzema mladih gamsov zagotavlja ustrezno preraščanje vitalnih osebkov v starejše kategorije. Ugotavljamo, da je načrtovan odvzem dokaj dobro realiziran predvsem v loviščih, ki upravljajo z večjim številom osebkov v populaciji (lovišča Slovenske Konjice, Vitanje, Dobrna in Loka pri Žusmu). Nasprotno pa beležimo slabo realizacijo in večje strukturne odklone v loviščih s številčno manjšim načrtom odvzema. Po mnenju ZGS je zgoraj navedeno v veliki meri posledica različnega lovskega interesa v posameznih LD.

Odvzem gamsov v zadnjih **petih letih** je bil padajoč, in sicer od 107 gamsov leta 2015, do 93 leta 2019. V primerjavi s prejšnjim obdobjem se je povečal za 8 %. Realizacija načrta je dosegla 83,4 % ali 488 živali, kar je v povprečju 98 osebkov na leto. Dolgoročno poseganje v gamsjo populacijo zmerno narašča, poleg tega pa je pomembno tudi ustrezno strukturno poseganje, s čimer želimo doseči čim bolj naravi prilagojeno sestavo populacije. Petletna spolna struktura odvzetih gamsov je bila delno (52 %) v korist moških osebkov. Odstopanja po spolnih oziroma starostnih razredih gamsov so podobna kot na letni ravni. Načrt je bil presežen pri mlajših kategorijah, predvsem pri mladičih in enoletnikih, kar je glede na manjši odvzem 2+ osebkov povsem sprejemljivo in dopustno. Srednjeročni delež mladih gamsov v odvzemu je znašal 63 %, srednje starih 24 % in ostarelih 13 %. Evidentirane izgube so z izjemo leta 2018 precej izenačene in se gibljejo med 3 in 9 %. Velika večina (77 %) poginov je nepojasnjenih, sledi vpliv povoza živali in pogini zaradi dejanj potepuških psov. Izgube med osebki ženskega spola so dvakrat pogostejše kot med kozli.

Analiza telesnih mas uplenjenih gamsov ne kaže značilnih dolgoletnih trendov, delno je zaznano zmanjševanje mas uplenjenih mladičev. Medletna variabilnost omenjenega znaka je verjetno bolj kot odraz sprememb v populacijskih gostotah posledica različne strukture odstrela in različnih okoljskih dejavnikov, kot so zimske razmere, količina in dostopnost hrane ter medvrstni odnosi. Zgoraj navedene ugotovitve potrjujejo domnevo, da je gams na okoljske spremembe dobro prilagodljiv, stanje v populaciji pa dokaj stabilno.

Ocena stanja populacije

Ocenjujemo, da je številčnost gamsov v večjih tropih severnega dela LUO razmeroma velika, kar se lokalno odraža na prekomernem vplivu v gozdovih. Pri sistematičnem popisu mladja in terenskih ogledih ugotavljamo bistveno večjo poškodovanost naravnih mladovij v območjih večjih populacijskih gostot gamsov. Analize kažejo, da je populacija v posameznih delih LUO neuskkljena z gozdnogojitvenimi cilji. Najbolj so poškodovani gozdovi na Konjiški gori, Stenici in Paškem Kozjaku. Objedanje je najizrazitejše na jelki, gorskem javorju, velikem jesenu, bukvi, češnji, jerebiki in gorskem brestu. V manjših tropih na območju LUB Južno od Savinje in Bohorja je vpliv gamsov na okolje sprejemljiv in za razvoj gozdov razmeroma neproblematičen. Kljub temu tudi tu ocenjujemo da se gostote lokalno povečujejo, saj se gams širi v do sedaj nenaseljena območja. Spolna in starostna sestava gamsje populacije je dokaj uravnovešena, socialna struktura se izboljšuje in je precej boljše oblikovana v območjih večjih populacijskih gostot. V manjših tropih vzdolž Zasavskega hribovja, Bohorja in Rudnice je struktura precej porušena. Slednje je verjetna posledica nepravilnega odvzema, običajno premočnega poseganja v srednje starostne razrede. V tropih je razmeroma velik delež mladih in srednje starih

osebkov, ki so v območjih velike številčnosti telesno podpovprečno razviti. Premajhen pa je delež starejših živali, kar je verjetno posledica upravljanja z vrsto v zadnjih desetletjih, ko je bilo poseganje v mlajše starostne kategorije prešibko. Gams je divjad, ki je na okolje dobro prilagojena, prirastek populacije je sorazmerno velik, na kar se je treba v bodoče primerno odzvati z ustreznim odvzemom.

Gams je uvrščen na prilogo V Direktive Sveta 92/43/EGS.

Po ocenah ZGS je zdravstveno stanje gamsov v LUO dobro, delež evidentiranih izgub je razmeroma majhen. Medvrstni odnosi z ostalimi parkljarji v njihovem okolju so delno prisotni v nižje ležečih območjih, kjer lahko prihaja do konkurence s srnjadjo, tako v prehranskem kot bivalnem pomenu. Gamsjih garij v minulem desetletnem obdobju v LUO nismo evidentirali, vendar so občasno prisotne v sosednjem, Pohorskem LUO.

Pomemben zaviralni dejavnik za trajnostno upravljanje z gamsom predstavljajo vse bolj pogoste motnje v njegovem življenjskem okolju. Te povzročajo nepredvidene in neželene migracije posameznih osebkov ali celo večjih skupin gamsov izven prvotnih habitatov. Vpliv, ki ga zaznavamo, je posebej moteč zaradi človekovih dejavnosti v prostoru, kot so nenadzorovano plezanje, intenzivno pohodništvo in nabiralništvo, vožnja z motornimi vozili v naravnem okolju, promet z zračnimi plovili, nekontrolirano gibanje psov v okolju, itn.

Prilagojeni cilji

Temeljni cilj upravljanja z gamsi v LUO je stabilna, vitalna, zdrava, s prehranskimi razmerami okolja in drugimi živalskimi vrstami usklajena populacija. Nadalje je pomembna čim bolj naravna starostna in spolna struktura tropov, ki naj se dosega s primerno zastopanostjo gamsov obeh spolov in ustreznim deležem nosilcev populacije, tj. srednje starih gamsov in gamsov največjih starosti. Z upravljanjem v bodoče želimo še naprej povečevati delež ostarelih gamsov, ki pomenijo pomemben lovskoupravljavski cilj, tj. trofejno in ekonomsko zanimivost gamsov obeh spolov.

Dolgoročno želimo oblikovati naravno spolno in starostno sestavo populacije, ki naj se vzpostavlja tudi v manjših tropih vzdolž Zasavskega hribovja, Bohorja in Rudnice. Zagotoviti želimo stalno prehajanje med tropi, predvsem pri starejših osebkih. V odnosu z muflonom in divjim prašičem je gams v okolju, ki ga trenutno zaseda, prednostna vrsta, saj je na razmere v njegovem habitatu odlično prilagojen.

Glede na oceno trenutnega stanja v populaciji gamsa in njegov vpliv v okolju želimo z upravljanjem ohraniti trenutno številčnost. Po morebitni ugotovitvi o prekomernem vplivu gamsov na gozdno mladje na območju Konjiške gore, Stenice in Paškega Kozjaka, naj se presodi o ustreznem uravnavanju številčnosti na raven usklajenega stanja z gozdovi.

Poleg zgoraj navedenega je pomembno vzpostaviti zeleno stanje okolja gamsa, ki je opredeljeno z modelnim stanjem gozdnih sestojev v pogledu trajnosti. Konkretno to pomeni, da želimo z gospodarjenjem v gozdovih s sodelovanjem med lastniki zemljišč in ZGS (revirnimi gozdarji) v bodoče doseči vsaj dvakrat višji delež mladovij v primerjavi s trenutnim stanjem. Pomemben cilj je tudi višji delež travnih površin v gozdnem prostoru, kjer se vrsta trenutno nahaja. Slednje naj LD poskušajo izvajati predvsem v sodelovanju z lastniki zemljišč.

Ukrepi in usmeritve

Načrt ukrepov v populaciji gamsov temelji na analizi dosedanjega upravljanja z gamsi (številčnega in strukturnega odvzema zadnjih nekaj let), ocene stanja - številčnosti, vplivov gamsov na gozdna mladovja, znanih okoljskih dejavnikov minulega leta, stanja gozdnega mladja v območjih prisotnosti vrste in predlogih LD. V **letu 2020** načrtujemo nespremenjen odvzem, tj. **114 gamsov**. Spolna in starostna struktura odvzema je navedena v preglednici 4.5.1. Oblikovana je na podlagi usmeritev za upravljanje z gamsi v posameznih ekoloških enotah, odvzema gamsov v zadnjih letih in splošnih ugotovitev o trenutnem stanju v populaciji. Pri izdelavi LNL naj OZUL ustrezno upošteva odstopanja realizacije od načrta v prejšnjih letih, ter usmeritve LN. Pri odstrelu gamsov naj LD prednostno zagotavljajo izbirni odstrel telesno šibkih, mlajših osebkov, ki naj se lovijo že v začetku lovne dobe. Pozornost je treba posvetiti predvsem količinskemu in strukturno naravnemu odstrelu, pri čemer naj se v zadostni meri upošteva s tem načrtom dopustne prerazporeditve med starostnimi kategorijami. Spol mladičev naj se podredi izbirnemu odstrelu in določi po izvedbi odstrela.

Preglednica 4.5.1: Načrt odvzema gamsov (število, % od skupnega odvzema)

Kozliči M	10 (9 %)	Kozice Ž	10 (9 %)
Kozli 1+	8 (7 %)	Koze 1+	10 (9 %)
Kozli 2+	8 (7 %)	Koze 2+	9 (8 %)
Kozli 3+ - 7+	20 (17 %)	Koze 3+ - 10+	20 (17 %)
Kozli 8+	9 (8 %)	Koze 11+	10 (9 %)
Skupaj : 114 osebkov (100 %)			

Z gamsom v LUO upravljamo različno glede na stanje v populaciji. Pri strukturnem poseganju znotraj posameznih **ekoloških enot** naj se upošteva sledeče:

- V LUB **Paški Kozjak** in **Konjiška gora** se načrtuje odvzem po usmeritvah ON za zmanjšanje številčnosti populacije. Za doseg ciljev upravljanja z gamsom, navedenem v tem načrtu, naj se v letu 2020 načrtuje odvzem v lovišču Slovenske Konjice vsaj 17 osebkov, v lovišču Vitanje 16, v Dobrni 10 in v Vojniku vsaj 6 gamsov.
- Za LUB **Južno od Savinje, Bohor in Rudnica** je poseganje z odvzemom opredeljeno v navodilih o upravljanju z vrsto po usmeritvah, ki veljajo za posamične skupine gamsov. Tu velja večje varovanje reproduktivnega dela populacije.
- Močnejše poseganje v ženski del populacije je ob upoštevanju neusklajenega odstrela v zadnjih letih predvideno za doseganje želenega cilja, tj. znižanje gostote gamsov v območjih Konjiške gore in Paškega Kozjaka.

Preglednica 4.5.2: Spolni in starostni razredi

Starostni razred	Kozli	Koze
I	0+, 1+, 2+	0+, 1+, 2+
II	3+ do 7+	3+ do 10+
III	8+ in starejši	11+ in starejše

Razred mladih gamsov – I. starostni razred predstavljajo 0+, 1+ in 2+ gamsi obeh spolov. Praviloma navedeni osebki še ne sodelujejo v reprodukciji. Naravna smrtnost v tem starostnem razredu je največja. Znotraj razreda mladih še posebej ločimo mladiče (0+) in enoletne (1+) gamse ter gamse starosti 2+.

Razred srednje starih gamsov – II. starostni razred predstavljajo kozli 3+ do vključno 7+ in koze 3+ do vključno 10+. Ta starostni razred tvorijo nosilci populacije, katere je treba v kar največji možni meri varovati.

Razred starih gamsov – III. starostni razred predstavljajo kozli 8+ in starejši ter koze 11+ in starejše. Ta starostni razred predstavljajo osebki največjih starosti. Zadostno preraščanje v III. starostni razred je tudi eden izmed splošnih ciljev upravljanja z gamsi.

Časovna in prostorska dinamika ter ostali kriteriji odvzema:

- Gamse iz srednjega starostnega razreda in koze vodnice naj se pri odstrelu varuje, razen telesno izrazito šibkih, slabo obarvanih osebkov in samic, ki vodijo zelo šibke mladiče.
- Iz populacije naj se prednostno izloča podpoprečno telesno in trofejno razvite osebke iz I. in II. starostnega razreda.
- Kot merilo kakovosti osebkov naj se upošteva telesna razvitost (telesna masa) in moč rogljev, pri čemer naj se upošteva tudi starost in mesec odvzema.
- Upravljalce lovišč pozivamo, da glede na stanje v populacijah gamsov dosledneje izvajajo določila načrtov, še posebej v loviščih z manjšim odvzemom.
- Upravljanje z gamsom v loviščih Škale, Velenje, Dobrna in Vitanje, ki mejijo na sosednje Pohorsko LUO, mora biti usklajeno z upravljanjem s to živalsko vrsto v loviščih Dolič in Mislinja. Usklajevanje naj OZUL upošteva pri pripravi razdelilnika odvzema v omenjenih loviščih.
- Lov na gamsa naj se začne izvajati takoj po začetku lovne dobe. Vsaj 50 % načrtovanega odvzema naj se realizira do konca oktobra.
- Preseganje realizacije načrta nad načrtovano zaradi morebitnih izgub po končanem odstrelu ne pomeni kršitve določil letnega načrta.

Dopustna odstopanja v realizaciji od načrta **po loviščih in za LUO so po višini do +/-15 % od načrtovanega skupnega števila odvzema**. Načrta v kategoriji **srednje** starih gamsov pri obeh spolih se **ne sme presegati**. Neizvršeni **odvzem v drugem** starostnem razredu se lahko **nadomesti** z odvzemom v **prvem** in **tretjem** starostnem razredu. Odvzem v **tretjem** starostnem razredu se lahko **nadomesti** z odvzemom v **prvem** starostnem razredu. Morebitna odstopanja, ki so v nasprotju z LN (v spolni in starostni strukturi), se upoštevajo pri LNL v naslednjem obdobju. Še posebej naj se pri tem upošteva odstopanja v II. starostnem razredu.

Za lovišča, ki imajo načrt odvzema od vključno 4 do vključno 10 osebkov gamsa, se kot dopustno odstopanje od načrta praviloma šteje realizacija +1 žival do -2 živali. V teh loviščih se načrtovani odvzem v srednjem starostnem razredu pri obeh spolih ne sme presegati. Razlika v spolnem razmerju lahko pri realizaciji odstopa za največ 1 žival.

V loviščih, kjer načrt odvzema ne presega 3 osebke, ga ni obvezno dosegati, lahko pa se ga presega za 1 žival, vendar ne v srednjem starostnem razredu. Morebitna odstopanja pri starostni strukturi v II. starostnem razredu pri obeh spolih se, ne glede na meje dopustnih odstopanj, upošteva pri LN v naslednjem obdobju.

Za lovišča z izjemno prisotnostjo gamsov v LUO (Polzela, Oljka Šmartno ob Paki, Žalec, Ponikva, Dramlje, Šmarje pri Jelšah, Šentjur, Kajuh Šmartno, Hum Celje, Handil Dobje in Log Šentvid) se dovoljuje neomejen odvzem gamsov ne glede na starost in spol, vendar v tekočem letu do največ enega iz razreda srednje starih.

LD pozivamo, da naj nenehno spremljajo populacijsko dinamiko gamsov, hkrati z ugotavljanjem vplivov v okolju in medvrstnih odnosov z ostalimi živalskimi vrstami. Spremlja naj se pojav gamskih garij v sosednjih LUO kot najnevarnejše bolezni te vrste divjadi. Važno je tudi spremljanje gibanja potepuških psov v življenjskem okolju gamsa in ustrezno reševanje omenjene problematike. Vse navedeno naj se izvaja hkrati z obhodi in kontrolo lovišč, ki so zajeti pri ukrepih za varstvo in monitoring divjadi.

- V habitatih gamsa naj se zagotavlja čiščenje in košnjo (vsaj enkrat letno) travnikov v gozdni krajini, vendar se pri tem ne sme ogroziti varovalne vloge gozda. Omenjeni ukrepi naj se v loviščih s primerno številčnostjo gamsa v naslednjih letih povečujejo.
- V ostrih zimskih razmerah naj upravljavci skupaj z lastniki gozdov poskušajo zagotoviti sečnjo primernega drevja kot naravne prehranske baze.
- Ukrepi v življenjskem okolju gamsa naj temeljijo na ohranjanju naravnega okolja in zagotavljanju miru v obdobju poganjanja mladičev ter v zimskem času. Zimovališča gamsov, ki so opredeljena v gozdnogospodarskem delu ON, naj se ohranja v prvotnem stanju, dejavnosti se tu lahko omeji skladno z veljavno zakonodajo s področja lovstva in varstva okolja.
- Za uspešno upravljanje z gamsi je pomembno stalno usklajevanje interesov z ostalimi uporabniki prostora. Slednje naj se izvaja s pobudami LD za omejevanje negativnih vplivov v življenjskem okolju. V ta namen je potrebno nenehno poglobljati sodelovanje z lokalnimi skupnostmi, lastniki zemljišč, gozdarji, planinci, naravovarstveniki, rekreativci itn.
- Krmljenje gamsa ni dovoljeno.
- Načrtno zalaganje solnic za gamsa se ne sme izvajati. Zaradi prekrivanja življenjskih okolij s srnjadjo gams zadovoljuje tovrstne potrebe na obstoječih solnicah za srnjad.

Preglednica 4.5.3: Analiza odvzema gamsov

Odstrel in izgube									
Starostna in spolna kategorija/leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%/spol	%/skupaj	
Mladiči M	10	12	10	11	11	54	21,3	11,1	
Kozli 1+	14	14	13	10	18	69	27,3	14,1	
Kozli 2+	12	8	9	6	7	42	16,6	8,6	
I. starostni razred	36	34	32	27	36	165	65,2	33,8	
Kozli 3+ do 7+	15	13	10	16	11	65	25,7	13,3	
Kozli 8+ in več	3	4	8	4	4	23	9,1	4,7	
Skupaj KOZLI	54	51	50	47	51	253	100,0	51,8	
Mladiči Ž	16	14	15	11	12	68	28,9	13,9	
Koze 1+	13	7	14	13	10	57	24,3	11,7	
Koze 2+	3	4	2	6	5	20	8,5	4,1	
I. starostni razred	32	25	31	30	27	145	61,7	29,7	
Koze 3+ do 10+	11	9	8	12	11	51	21,7	10,5	
Koze 11+ in več	10	12	7	6	4	39	16,6	8,0	
Skupaj KOZE	53	46	46	48	42	235	100,0	48,2	
SKUPAJ odstrel in izgube	107	97	96	95	93	488		100,0	

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom

Kategorija / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj
Načrt - skupaj	125	118	112	116	114	585
Odstrel in izgube / načrt	85,6	82,2	85,7	81,9	81,6	83,4
Delež KOZLOV	50,5	52,6	52,1	49,5	54,8	51,8
Delež kozlov 2+ in več	28,0	25,8	28,1	27,4	23,7	26,6
Delež koz 2+ in več	22,4	25,8	17,7	25,3	21,5	22,5
Delež mladih (mladiči, 1+) ne glede na s	49,5	48,5	54,2	47,4	54,8	50,8

Izgube

Kategorija / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
Nenaravne izgube	1	1	0	1	3	6	23,1
Naravne izgube	4	3	3	8	2	20	76,9
Skupaj izgube	5	4	3	9	5	26	100,0
% izgub	4,7	4,1	3,1	9,5	5,4	5,3	
Odstrel	102	93	93	86	88	462	

Vzroki izgub

Vzrok / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
1 neznan	4	3	3	8	2	20	76,9
2 bolezen	0	0	0	0	0	0	0,0
3 krivolov	0	1	0	0	0	1	3,8
4 cesta	0	0	0	1	2	3	11,5
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0,0
6 zveri	0	0	0	0	0	0	0,0
7 psi	1	0	0	0	1	2	7,7
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0,0
9 garje	0	0	0	0	0	0	0,0

Telesne mase (biološka telesna masa)						
Starostna in spolna kategorija/leto	2015	2016	2017	2018	2019	
mladiči M	10,4	9,5	9	10,2	10,5	
Indeks	100,0	91,3	94,7	113,3	102,9	
kozli 1+	17,0	16,3	16,8	15,0	15,1	
Indeks	100,0	95,9	98,8	88,2	88,8	
mladiči Ž	10,3	10,6	9,4	8,1	10,3	
Indeks	100,0	102,9	91,3	78,6	100,0	
koze 1+	15,5	14,8	15,6	15,0	15,0	
Indeks	100,0	95,5	105,4	96,2	96,8	
mladiči M + Ž	10,3	10,1	9,2	9,2	10,4	
Indeks	100,0	97,6	89,4	88,5	100,6	

3.10 Divji prašič (*Sus scrofa*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

Temeljni prostorski okvir obravnave upravljanja z divjim prašičem je celotno LUO, ki je zaradi različnega stanja v populaciji operativno razdeljeno na manjše ekološke enote, imenovane lovskoupravljavski bazeni (LUB).

Z divjim prašičem upravljamo v LUO znotraj sledečih LUB:

1. *LUB Južno od Savinje zajema 5 lovišč:*
Hum Celje, Rečica pri Laškem, Gozdnik Griže, Prebold in Tabor.
2. *LUB Bohor zajema 9 lovišč:*
Bojansko Štore, Grmada Celje, Handil Dobje, Jurklošter, Laško, Bohor Planina, Bistrica ob Sotli, Kozje in Podsreda.
3. *LUB Konjiška gora zajema 5 lovišč:*
Slovenske Konjice, Loče, Dramlje, Šentjur in Ponikva.
4. *LUB Paški Kozjak zajema 9 lovišč:*
Dobrna, Kajuh Šmartno, Vojnik, Vitanje, Polzela, Žalec, Velenje, Oljka Šmartno ob Paki in Škale.
5. *LUB Rudnica zajema 5 lovišč:*
Loka pri Žusmu, Pristava, Šmarje, Log Šentvid in Podčetrtek.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let, s poudarkom na zadnjem letu

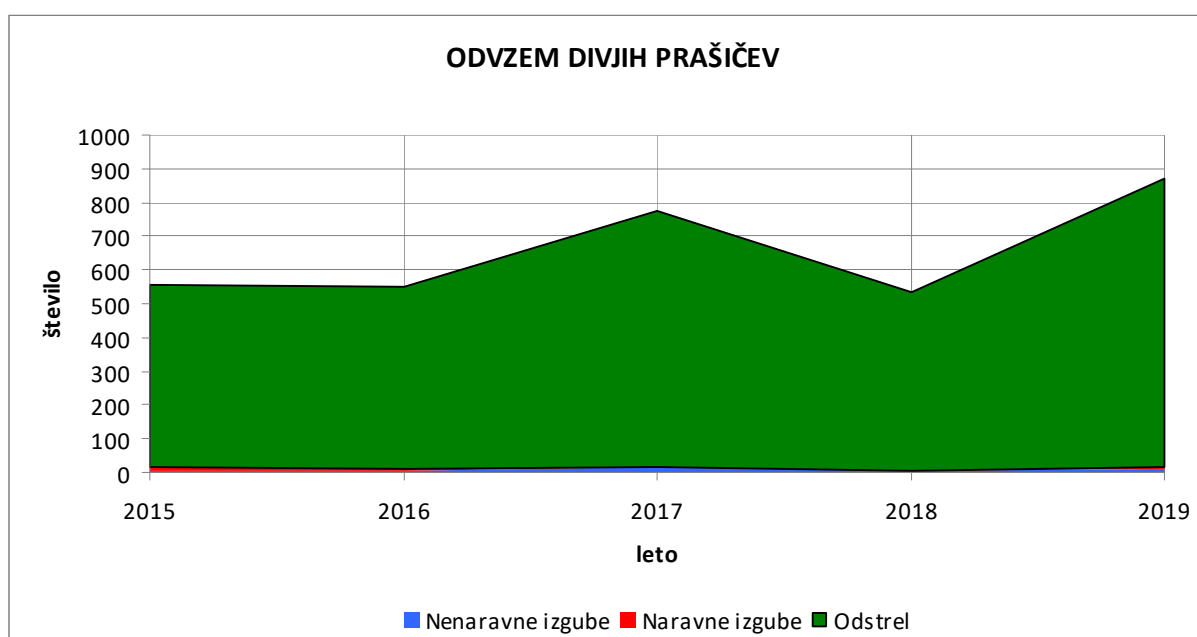
Odvzem divjih prašičev v **lanskem letu** je bil zopet rekorden v obdobju po drugi svetovni vojni. Na nivoju LUO je znašal kar **866 osebkov**, s čimer je bil lanskoletni načrt presežen za dobrih 40 %. Pričujoč odvzem je v veliki meri odraz številnih okoljskih in populacijskih dejavnikov. Kljub slabšim lovnim pogojem v zadnjih mesecih preteklega leta, ko praktično ni bilo snega, so LD zelo uspešno izvajale odstrel na skupinskih lovih, razmeroma velik delež divjih prašičev pa uplenile tudi z individualnimi lovi preko celega leta. Temeljni dejavnik večje številčnosti prašičev pa zagotovo predstavlja obilje naravne hrane (kostanja, žira, želoda, itd), kar je povzročilo bistveno večjo rodnost svinj, še posebej ozimk.

Lanskoletni odvzem divjih prašičev po starostnih kategorijah je bil sledeč: 69 % mladičev, 22 % enoletnih živali in 9 % starejših osebkov. Razmeroma velik odvzem mladičev – ozimcev je posledica večje gostote populacije v minulem letu. Delež ozimcev se je po nekoliko manjšem strukturnem odvzemu v prejšnjih letih lani zopet povečal. Nasprotno pa se je (v relativnem smislu oz. v strukturi) zmanjšal odstrel enoletnih ter starejših prašičev. Delež odstrela v kategorijah lanščakinj ter dve- in večletnih svinj se je občutno zmanjšal in je lani dosegel le dobrih 15 % skupnega odvzema, kar je precej pod načrtovanim deležem, vendar je posledica velikega odvzema mladičev, kateremu odvzem lanščakinj/svinj preprosto ni mogel slediti. Iz navedenih kategorij je bilo lani skupaj odvzetih 53 svinj 2+ in 80 lanščakinj. Pri odvzemu/odstrelu enoletnih prašičev prevladujejo moški osebki, lanščakinje se pogosteje gibljejo v tropih, zaradi česar je verjetnost odstrela na krmiščih manjša. Odvzem starejših svinj je bil dvakrat večji od merjascev. Spolna struktura odvzema divjih prašičev v lanskem letu je bila nekoliko v korist moških osebkov (še posebej pri mladičih), kar še dodatno potrjuje domnevo o izjemno veliki rodnosti v populaciji (po nekaterih raziskavah se v teh letih rodi več moških mladičev - merjaščkov kot svinjk). Primerjava strukturnega odstrela divjih prašičev z leti, ko je bil le-ta razmeroma velik kaže, da je pri dokaj podobni strategiji izvajanja lova, strukturno poseganje zelo primerljivo. Zaskrbljujoča pa je ugotovitev, da smo v zadnjih desetletjih priča nenehni rasti odvzema, s tem pa tudi gostote divjih prašičev. Menimo, da je številčni in strukturni odvzem v zadnjih letih zadovoljivo sledil rasti populacije oz. prirastku, vendar si kljub temu želimo korenito zmanjšati številčnost in s tem vpliv prašičev na kmetijske kulture. Lanskoletna intenziteta poseganja v populacijo je bila 0,68 živali/100 ha lovne površine. Še naprej ugotavljamo, da je številčnost prašičev v severnem delu LUO, predvsem v LUB Konjiška gora manjša, kar naj se v bodoče upošteva pri načrtovanju po posameznih LUB oziroma loviščih.

Odvzem v lanskem letu se je v relativnem smislu najbolj povečal v LUB Paški Kozjak (več kot dvakrat), sledi LUB Bohor in Rudnica. Še vedno je številčno največji odvzem v LUB Južno od Savinje in Bohor. Precej manjši je v loviščih LUB Konjiška gora, kjer je trenutna številčnost populacije predvsem posledica upravljanja z vrsto v preteklih letih in manjše možnosti migracij živali iz sosednjih območij.

Preglednica 4.6.1: Številčni odvzem divjega prašiča, indeks v primerjavi z letom 2018 in realizacija načrta 2019

LUB	Odvzem 2019 (št.)	Indeks (2019/2018)	Realizacija načrta 2019 (v %)
1. Južno od Savinje	301	148	136
2. Bohor	284	159	135
3. Paški Kozjak	181	215	201
4. Konjiška gora	16	100	53
5. Rudnica	84	158	175
Skupaj LUO	866	162 %	144 %

Slika 3.8: Odvzem divjih prašičev v obdobju 2015 – 2019

Evidentirane izgube divjih prašičev so razmeroma majhne in precej primerljive s prejšnjimi leti. V lanskem letu so znašale slaba 2 % skupnega odvzema. Močno prevladujejo pogini prašičev zaradi povozov na cestah, sledijo različne poškodbe in neznani oziroma nepojasneni vzroki poginov živali.

Za oceno rodnosti populacije prašičev v naslednjem letu smo analizirali povprečne telesne mase uplenjenih ozimk. V januarju in februarju 2020 je bilo po podatkih iz lovsko informacijskega portala »Lisjak« uplenjenih 31 mladičev ženskega spola, njihova povprečna biološka masa je znašala 35,7 kg, kar je v primerjavi z letom 2019 skoraj identično (35,6 kg). Glede na bistveno manjše količine naravne hrane v letošnjem letu sklepamo, da bo rodnost populacije manjša v primerjavi z letom 2019. Kljub navedenemu pa je treba izpostaviti izjemno ugodne vremenske pogoje v obdobju glavnega vrha kotitve divjih prašičev oz. tik pred njim (februar, marec 2020), zaradi česar bo po pričakovanih zgodnja smrtnost mladičev zelo majhna. Prav tako so živali zaradi mile zime porabile manj energije za preživetje.

Analiza telesnih mas uplenjenih prašičev v lanskem letu kaže zmerno rast, in sicer pri vseh starostnih oziroma spolnih kategorijah. Pri starejših prašičih (lanščakah in lanščakinjah ter starejših prašičih) so telesne mase relativno bolj narasle kot pri ozimcih.

Odvzem divjih prašičev v LUO in na območju celotne Slovenije je dolgoročno zmerno naraščajoč. V zadnjem **petletnem obdobju** je trend izrazitejši, kot je bil v preteklosti. Vendar kljub temu menimo, da smo z nekaterimi upravljaljskimi ukrepi omejili rast do te mere, da njihov vpliv v okolju ne povzroča pretiranih trenj med LD in lastniki kmetijskih zemljišč.

Ugotavljamo, da je bilo glede na strukturo doseženega odvzema navidez premajhno poseganje med lanščakinje in svinje 2+, kar pa je v najbolj izstopajočih letih (npr. leto 2017 in 2019) izključno posledica precej večjega odvzema ozimcev in ne manjšega poseganja v kategoriji svinj oz. lanščakinj. V absolutnem smislu je bil namreč odvzem lanščakinj in svinj večji od načrtovanega: v obdobju 2015/19 je bilo od načrtovanih 538 odvzetih 572 osebkov teh dveh kategorij. Sicer pa je skupni odvzem prašičev od načrtovanih 2.690 dosegel kar 3.268 divjih prašičev (121 %). Delež svinj in lanščakinj je znašal dobrih 17,5 % (od načrtovanih 20 %), kar je v veliki meri posledica večjega odvzema mladičev. Odstrel mladičev/ozimcev smo z določili LN vseskozi posebej spodbujali in sicer s ciljem zmanjšanja rodnosti populacije. Posledično je seveda delež lanščakinj in starejših svinj manjši od zahtevanega 20 % deleža. Delež mladičev se giblje od 59 % (leta 2016) do 70 % (leta 2017 in 2019) in je najvišji v letih z velikim odvzemom. Odstrel v kategoriji lanščakov je dosegel v povprečju 25% delež, v kategoriji svinj in merjascev pa 10 %. V zadnjih letih se soočamo z razmeroma majhnim odstrelom odraslih merjascev, kar je pri intenzivnem lovu dokaj razumljivo, saj osebkovi težje dosegajo višje starosti oz. trofejne vrednosti. Njihov delež znaša v srednjeročnem odvzemu le dobre 3 % in je kar polovico manjši od svinj 2+. Spolna struktura odvzetih živali je delno v korist osebkov moškega spola, k čemur je največ prispeval visok delež moških ozimcev ter lanščakov v skupnem odvzemu. Delež mladičev je razmeroma visok, kar je za doseganje cilja upravljanja s prašičem v LUO povsem ustrezno.

Presoja uspešnosti gospodarjenja:

Dolgoročni trend odvzema divjega prašiča je s pomočjo velikih naporov lovskih organizacij še vedno naraščajoč. Številčni in strukturni odvzem v zadnjih letih ni v zadostni meri sledil rasti populacije oz. prirastku, kar se odraža na nadaljnjem povečevanju številčnosti prašičev. Ne glede na opisane populacijske trende v zadnjem srednjeročnem obdobju menimo, da je upravljanje z divjim prašičem v Savinjsko-Kozjanskem LUO zadovoljivo. Nadalje ugotavljamo, da škode na kmetijskih kulturah ne naraščajo pretirano, kar je nedvomno posledica dobre regulacije številčnosti z odstrelom in ukrepov za zaščito kmetijskih površin. Pri tem je treba izpostaviti tudi dokaj dobre odnose med LD in lastniki zemljišč. Ne glede na zgoraj navedeno želimo z aktivnim upravljanjem divjega prašiča v prihodnje še zmanjšati škodni vpliv na kmetijskih kulturah.

Ocena stanja populacije

Na podlagi upravljanj v zadnjih letih in dinamike škod na kmetijskih kulturah ocenjujemo, da je trenutna številčnost populacije divjega prašiča v večjem delu LUO dobro usklajena z življenjskim okoljem. Gostota populacije je kljub temu glede na pojavljanje škod oz. ekonomsko nosilno zmogljivost okolja še vedno prevelika v območjih LUB Bohor in LUB Južno od Savinje. V osrednjem in severnem delu LUO je stanje dokaj normalno. Odstrel divjih prašičev v januarju in februarju 2020 je bil razmeroma velik, kar še dodatno potrjuje prejšnje domneve. Posebno pozornost je treba še naprej posvečati loviščem LUB Rudnica, kjer se je lanskoletni odstrel v primerjavi s prejšnjim letom že tretje leto zapored precej povečal.

Prostorska razporeditev divjega prašiča je pogojena z večjimi gozdnimi kompleksi, ki mu nudijo ustrezne habitatne pogoje. Večje gostote so dopustne v gozdovih z bogato prehransko ponudbo (bukev, kostanj, hrasti) in primernim deležem naravnih mladovij. Zaradi dolgoročnega naraščanja številčnosti se divji prašič občasno pojavlja v območjih, ki zanj do sedaj niso bila značilna. Zaskrbljujoča in nezaželena je njihova prisotnost v nižinskih delih lovišč Šmarje pri Jelšah, Log Šentvid, Hum Celje, Šentjur pri Celju ter v Spodnji Savinjski dolini. Kljub naraščajočemu odstrelu ugotavljamo, da je prirastek prašičev še vedno razmeroma velik. Slednje je nedvomno tudi posledica reprodukcije mlajših svinj – ozimk, ki se v zadnjih letih povečuje in ga je treba z ustreznim številčnim ter strukturnim odstrelom čimbolj regulirati. Vitalnost osebkov je dobra, populacija se v okolju kljub velikim medletnim nihanjem številčno in prostorsko krepi.

Dinamika škod od divjih prašičev na kmetijskih površinah se je v zadnjih nekaj letih izravnala. Menimo, da je slednje poleg regulacije številčnosti z odstrelom v veliki meri tudi posledica aktivnega varovanja poljščin, kar pa seveda ne more predstavljati trajnih rešitev upravljanja z vrsto. Škode se odražajo predvsem s prekomernim pojavljanjem ritin na travnikih in uničevanjem koruznih njiv. Odškodnine v zadnjih letih za celotno LUO so med 25.000 in 30.000 EUR, kar je v primerjavi z ostalimi območji Slovenije dokaj sprejemljivo. Menimo, da problematiko vpliva divjadi na premoženje ljudi LD dokaj uspešno rešujejo s tehnično zaščito kultur in strpnim sodelovanjem s kmetovalci, kar je izjemno pomembno. Čimprejšnja obravnavava (tj. ogled na terenu) pogosto zmanjša napetosti med lastniki zemljišč in LD, hkrati pa zagotavlja ustrezno varovanje premoženja pred nastankom nadaljnjih škod in aktivno izvedbo lovov. Ugotavljamo še, da se v zadnjih desetletjih precej spreminjajo vedenjske navade divjih prašičev. Pogosteje se pojavljajo v okolici urbanih naselij in nižje ležečih delih LUO, kar je med drugim tudi posledica nenehnega stopnjevanja različnih človekovih vplivov na njihovo življenjsko okolje. V gozdovih, kjer se vrsta zadržuje tekom dnevnega mirovanja, se soočamo z močnim porastom antropogenih aktivnosti, ki povzročajo neobičajne migracije divjadi. Vse navedeno povzroča stresne situacije v tropih, posledično pa tudi izgube (povoz na cestah) in škode na kulturah, kjer jih zadnja desetletja nismo beležili.

Upravljavsko neželen medvrstni odnos divjega prašiča do ostalih vrst divjadi je delno prisoten v okolju, kjer se srečuje z muflonom, gamsom in damjakom. Vpliv na populacijo srnjadi je dokaj verjeten na območjih večje številčnosti prašičev. Izraža se lahko s plenjenjem mladičev, kar je možen vzrok zmanjšanja številčnosti oz. prirastka srnjadi.

Zdravstveno stanje divjih prašičev je dobro, naravne izgube so razmeroma redke. Pri ugotavljanju obolenosti na klasično prašičjo kugo, afriško prašičjo kugo in tuberkulozo so bili vsi vzorci negativni. Tudi obolenosti prašičev na trihinozo nismo evidentirali.

Prilagojeni cilji

Primarni cilj upravljanja z divjim prašičem v LUO je stabilna, zdrava, starostno in socialno pravilno strukturirana populacija, ki naj bo številčno usklajena z njenim okoljem. Nadalje želimo z aktivnim upravljanjem trajno zagotavljati ekonomsko sprejemljiv obseg škod v kmetijstvu. Ciljno stanje je opredeljeno s primernim deležem lanščakov (20 – 25 %) in starejših živali (10 – 15 %) v populaciji, ki pogojujejo normalno reprodukcijo. Zadosten delež srednje starih osebkov zagotavlja ustrezne socialne odnose v tropih prašičev, kar je med drugim pomembno s stališča uravnavanja prekomernega vpliva živali na interese ljudi.

Glede na trenutno oceno stanja populacije, pričakovano rodnost, trend škod, naravno prehransko ponudbo in ostale okoljske dejavnike je opredeljen cilj znižanje trenutne številčnosti. Slednje naj se zagotovi z dovolj velikim številčnim poseganjem v vse starostne razrede, tudi v rodni del populacije. Zgoraj navedeni cilj želimo doseči predvsem v LUB Bohor, LUB Južno od Savinje in LUB Rudnica, kjer je trenutna številčnost, kljub dobremu odstrelu v preteklih letih, še vedno prevelika. Po mnenju ZGS bo ciljno stanje v populaciji divjega prašiča doseženo takrat, ko bo ob običajnih pogojih za lov povprečni letni odvzem v LUO za obdobje zadnjih treh let v razponu 300 – 350 živali.

V pogledu ohranjanja in zagotavljanja ustreznih življenjskih pogojev za divjega prašiča je treba pri gospodarjenju z gozdovi še naprej ohranjati ustrezen delež plodonosnih drevesnih vrst, ki je opredeljen v usmeritvah gozdnogospodarskih načrtov. Za zagotavljanje primernih bivalnih pogojev je dolgoročni cilj tudi vzpostavitev ustreznega modelnega stanja razvojnih faz gozdnih sestojev v pogledu trajnosti. Ciljno stanje življenjskega okolja vrste je opredeljeno še z vzdrževanjem trenutnih površin krmnih njiv in ostalih biomeliorativnih ukrepov, ob vsakoletnem upoštevanju naravne prehranske ponudbe.

Ukrepi in usmeritve

Poseganje v populacijo divjih prašičev z odstrelom je določeno na podlagi ocene trenutnega stanja v populaciji (njeni številčnosti in razporeditvi v LUO), dolgoročnega trenda odvzema, pričakovane rodnosti in številnih, že omenjenih okoljskih dejavnikov. Izjemno pomembna za predvidevanje o nadaljnjih populacijskih trendih je količina razpoložljive naravne hrane, dokaj ugodne zimske razmere med letoma 2019/20 in analiza telesnih mas uplenjenih svinj - ozimk v začetku leta 2020.

Načrt odvzema za leto **2020** je **640** divjih prašičev. Z ukrepi želimo zaustaviti številčno rast populacije do te mere, da bo primerna tudi z vidika še sprejemljivih škod na kmetijskih kulturah. Pri načrtovanju odvzema smo poleg zgoraj navedenih dejavnikov upoštevali še medvrstne odnose z drugimi živalskimi vrstami, trenutno stanje glede številčnosti in prostorske porazdelitve divjih prašičev ter zdravstveno stanje v populaciji.

Odvzem oziroma odstrel divjega prašiča v letošnjem letu naj temelji na sledečih **usmeritvah**:

- načrtuje se **skupna višina odvzema** divjega prašiča za LUO, a tudi ločeno **po LUB** ;
- po strukturi se načrtuje le odvzem **lanščakinj in svinj**, ki naj skupaj dosega **vsaj 20 %** delež v strukturi odvzema;
- odvzem ostalih kategorij divjega prašiča se podrobneje (po spolu in starosti) ne načrtuje;
- dopustno **odstopanje** realizacije od načrta zaradi populacijskih nihanj ali drugih objektivnih razlogov, zaradi katerih osnovni načrt ne bi bil dosežen, je **-30 %** in velja skupno za vse kategorije divjih prašičev, tudi za združeno kategorijo lanščakinj in svinj 2+, kjer pa se mora ob nedoseganju osnovnega načrta ohranjati skupni minimalni delež (vsaj 20 %) lanščakinj in svinj 2+ v odvzemu;
- načrtovano višino odvzema je **dovoljeno in zaželeno neomejeno presegati** v vseh kategorijah;
- v kolikor je na nivoju LUO ali LUB dosežena načrtovana kvota odvzema lanščakinj in svinj (če je dosežen načrtovan absolutni odvzem teh kategorij iz preglednice 4.6.2), posamezna lovišča iz dotičnega LUB niso dolžna zagotavljati 20 % deleža lanščakinj in svinj v skupnem odvzemu lovišča.

Preglednica 4.6.2: Načrt odvzema divjih prašičev za LUO (število, % od skupnega odvzema)

Mladiči, lanščaki, merjasci 2+ (skupaj)	512 (80 %)
Lanščakinje, svinje 2+ (skupaj)	Min. 128 (20 %)
SKUPAJ 640 živali (100 %)	

Ocenjujemo da bo, glede na zgoraj navedene dejavnike okolja in znake v populaciji divjega prašiča, načrtovan odvzem za letošnje leto zagotavljal normalno in usklajeno številčnost vrste z njenim okoljem v naslednjih letih. Z upravljanjem želimo v bodoče nenehno zasledovati dolgoročne cilje upravljanja z divjim prašičem, hkrati pa zagotavljati naravno spolno ter starostno strukturo in posledično biološko stabilnost populacije.

Načrt odvzema po LUB je določen na podlagi realizacije odvzemov prejšnjih let, s poudarkom na odvzemu zadnjega leta, predlogov LD za tekoče leto, višine škod od prašičev v LUB in trenutne ocene številčnosti. Pri pripravi LNL naj OZUL upošteva predvsem realizacijo načrtovanega odvzema posameznih lovišč znotraj LUB v zadnjem srednjeročnem obdobju (s poudarkom na zadnjem letu), višino in strukturo škod v okolju in predloge LD za letošnje leto.

Preglednica 4.6.3: Načrt odvzema divjih prašičev po LUB v letu 2020

LUB	Mladiči, lanščaki, merjasci 2+ (skupaj)	Lanščakinje, svinje 2+ (skupaj)	Skupaj
1. Paški Kozjak	92	23	115
2. Konjiška gora	21	5	26
3. Bohor	174	44	218
4. Južno od Savinje	184	46	230
5. Rudnica	41	10	51
Skupaj LUO	512	128	640
v %	80	20	100

Časovna in prostorska dinamika ter ostali kriteriji odvzema:

Z namenom optimalnega uravnavanja številčnosti populacije divjih prašičev je treba realizirati dovolj veliko **poseganje med vse kategorije**. Pri izvedbi ukrepov naj se upravljavci lovišč še zlasti osredotočijo na odstrel **ozimcev**, s čimer želimo doseči, da v razred enoletnih osebkov preraste minimalno število osebkov. Nadalje pozivamo vse upravljavce, da naj ustrezno posegajo tudi v kategoriji **lanščakinj** ter **svinj 2+**.

Zaradi velike variabilnosti v času poleganja mladičev divjih prašičev (prek celega leta) se starostna kategorizacija vsake odvzete živali (v kategorijah mladič/ozimec, lanščak in 2+ žival) opravi glede na določitev dejanske starosti (v mesecih) na podlagi pregleda razvojne stopnje in izraženosti zobovja. Zaradi nezmožnosti prepoznavanja dejanske starosti živali, ki so na prehodu v višji starostni razred, pred samim odstrelom, se pri opredelitvi starostne kategorije v primeru dvoma presoja v smislu izbora/določitve mlajše starostne kategorije, in sicer:

- osebki do ocenjenega 12. meseca starosti se ne glede na datum odvzema kategorizirajo kot mladiči, pri čemer se pri mejnih primerih (ocenjena starost 12-13 mesecev) logično upošteva tudi datum prehoda 31. 3./1. 4.;
- osebki med ocenjenim 13. in 24. mesecem starosti se ne glede na datum uplenitve kategorizirajo kot enoletne živali (lanščaki, lanščakinje);
- osebki med ocenjenim 24. in 27. mesecem ter uplenjeni do 31. 3. tekočega leta se ne glede na dejansko starost ocenijo kot lanščaki/lanščakinje, s čimer se doseže primerljiva kategorizacija živali, ki so bile v istem letu poležene v zimskem oziroma spomladanskem času.

Zaradi namenov kasnejših analiz se priporoča, da se za vse divje prašiče do ocenjene starosti 24 mesecev, starost v mesecih ustrezno evidentira. V načrtu odvzema delitev dve- in večletnih osebkov na srednje stare in stare ter mladičev po spolu ni opredeljeno in potrebno. Treba pa je izvršen odvzem za ugotovitev primerne socialne in starostne strukture kategorizirati tudi na srednje stare (2 do 5 letne) in stare (zrele) osebkove, ter

mladiče po spolu. Za doseganje načrtovanega odvzema je zaželeno znotraj leta čim prej začeti z odstrelom mladičev ne glede na spol, njihovo telesno razvitost oz. obarvanost.

Svinje vodnice so po socialnem položaju najvišje rangirane žival, zato jih je zaželeno varovati vse dokler vodijo trop, vendar v primernem številu, ki zagotavlja usklajenost vrste z okoljem. Vodeča svinja je žival, ki vodi mladiče in se posebej ne varuje. Stimulirati je treba predvsem odstrel lanščakinj, ki ne vodijo mladičev.

V primeru, da se pojavljajo (po fenotipu) očitni križanci z domačim prašičem (vpliv hibridizacije), naj se izvede odstrel vseh križanih osebkov brez omejitev, pri čemer se odstrel izven lovne dobe obravnava kot izredni odstrel in mora biti izveden po ustreznih zakonskih postopkih.

Skupinski lovi na divje prašiče naj se praviloma izvajajo **od 15. 9. do 31. 1.** Načine lova na divjega prašiča je treba prilagoditi trenutni gostoti populacije, pri tem pa upoštevati ustrezne vremenske pogoje. Lov naj se intenzivneje izvaja predvsem v času trajanja snežne odeje, ki omogoča razmeroma uspešno spremljanje tropov okolju. Pri tem je treba upoštevati zakonske omejitve glede višine snega (18. odst. 44 čl. ZDLov-1). LD naj stimulirajo lov na čakanje v kmetijski krajini in na privabljalnih krmiščih.

Ostalo

Odstopanja od načrta:

Dopustno odstopanje od načrta odvzema za divjega prašiča za lovišča, ki imajo **načrtovan odvzem 20 in več osebkov**, je po višini navzdol največ **do 30 %**, pri čemer se izračunane vrednosti odstopanja zaokrožujejo na najbližjo celo vrednost. Odstopanje velja za vse kategorije divjih prašičev, tudi za združeno kategorijo lanščakinj in svinj 2+, kjer se mora v primeru odstopanja navzdol ohranjati vsaj 20 % delež v celotnem odvzemu.

Dopustno odstopanje od načrta odvzema za divjega prašiča za lovišča, ki imajo **načrtovan odvzem več kot 5 in do 20 osebkov divjega prašiča**, je po višini navzdol največ **do 50 %**, pri čemer se izračunane vrednosti odstopanja zaokrožujejo na najbližjo celo vrednost. Odstopanje velja za vse kategorije divjih prašičev, tudi za združeno kategorijo lanščakinj in svinj 2+, kjer se mora v primeru odstopanja navzdol ohranjati vsaj 20 % delež v celotnem odvzemu.

Za lovišča, ki imajo **načrtovan odvzem manjši ali enak 5 osebkom**, načrtovane višine odvzema **ni treba dosegati** (možno odstopanje do 100 %).

V nobenem lovišču niti v LUO kot celoti odvzem navzgor količinsko **ni omejen**.

Izjemoma, tj. v primeru bistveno manjše številčnosti divjih prašičev v celotnem LUO ali delih LUO, je odstopanje lahko tudi večje od navedenih, pri čemer se odstopanja utemelji po postopkih, ki so skladni s podzakonskimi akti ZDLov-1.

Ob doseganju zahtevanega minimalnega absolutnega števila odvzetih lanščakinj in svinj 2+ (najmanj 20 % po osnovnem načrtu odvzema za lovišče) tega deleža ob preseganju načrta ni treba dosegati, je pa nadaljnji odvzem teh kategorij zaželen. Na tak način želimo dodatno stimulirati odstrel mladičev, ki lahko v reprodukciji predstavljajo pomemben delež in s tem vplivajo na povečano številčnost populacije.

Če je na nivoju LUO ali LUB dosežena načrtovana realizacija odvzema v okviru dopustnih odstopanj, nedoseganje načrta v posameznem lovišču ne šteje za kršitev določil tega načrta.

Lovske organizacije z internimi navodili na noben način **ne smejo omejevati izvajanja odstrela** divjih prašičev (npr. omejevanje lova na privabljalnih krmiščih, določanje sankcij za uplenitev katerekoli kategorije divjega prašiča, ki je z načrtovanim odvzedom še dovoljena). Tovrstne omejitve so v nasprotju z določili tega načrta in pomenijo njegovo kršitev.

LD naj pogostost lovov prilagodijo trenutnim gostotam divjih prašičev oziroma njihovim vplivom v kmetijskem prostoru. Z njimi naj v največji meri zasledujejo določila tega načrta, tj. doseganje številčnega in strukturnega odvzema ter zgoraj navedene cilje upravljanja z divjim prašičem.

Splošni del :

- Za določitev starosti divjega prašiča je treba na pregledih odstrela predložiti spodnjo čeljustnico divjega prašiča, za starejšega (2+) merjasca in svinjo pa še čekane in brusilce. Skladno s pojasnilom MKGP, št. 007-18/2014/37, z dne 16. 3. 2016, se za celotno spodnjo čeljustnico šteje že, če upravljavec lovišča predloži levo polovico čeljustnice skupaj z vsemi (tudi desnimi) sekalci; leva polovica čeljustnice je lahko v zadnjem delu odrezana, in sicer za zadnjim izraslim meljakom.
- Zaradi kontrole mesa divjega prašiča na morebitne bolezenske pojave (trihinela, KPK, APK, TBC) naj upravljavci lovišč sodelujejo z UVHVVR.
- Upravljavci lovišč so dolžni izvajati ukrepe preventivnega zdravstvenega varstva divjadi in v ta namen odvzeti vzorce oziroma poslati določene vzorce uplenjenih, poginulih ali povoženih divjih prašičev v preiskavo, v skladu s programom UVHVVR. Program vzorčenja bo poslan na OZUL in ZGS. Za izvajanje bodo podpisane pogodbe, na podlagi katerih bodo odvzeti vzorci tudi plačani. V teh programih bo določena količina in distribucija vzorcev ter vrsta vzorca.
- V primeru pojava **afriške prašičja kuge** morajo upravljavci lovišč upoštevati vsa določila za to pripravljene interventnega zakona ter usmeritve pristojnih služb za obvladovanje in izkoreninjanje bolezni.
- Upravljavci lovišč so dolžni upoštevati Obvezno navodilo o obvezni prijavi najdbe vsakega poginulega divjega prašiča ter o postopkih ob ugotovitvi sprememb zdravstvenega stanja v populaciji divjih prašičev, na podlagi katerih bi lahko posumili na možno prisotnost afriške prašičje kuge (APK), katerega je izdalo MKGP. Po določilih tega navodila mora lovec, ki v naravi najde poginulega divjega prašiča (ne glede na vzrok pogina npr. neznan vzrok, bolezen, krivolov, povoz cesta, povoz, železnica, zveri, poškodba) o tem obvestiti **Center za obveščanje na telefonsko številko 112**. Upravljavci lovišč naj lovce tudi informirajo o primernih ravnanjih za preprečevanje oziroma zmanjšanje tveganja za vnos bolezni. Še zlasti morajo biti o primernih ravnanjih seznanjeni lovci – lovski turisti, ki lovijo v državah, kjer je APK že prisotna, pa tudi ostalih državah, saj se virus APK zaradi svoje dokaj velike obstojnosti izven gostitelja (prašiča) prenaša tudi z kontaminirano opremo, obleko, ter mesnimi izdelki.

Ukrepi v življenjskem okolju divjega prašiča

Krmljenje

Zimsko krmljenje divjega prašiča je v celotnem LUO **prepovedano**.

Preprečevalno (odvračalno) krmljenje divjega prašiča je dovoljeno samo v loviščih, kjer povprečni letni odvzem divjega prašiča v zadnjih treh letih presega 5 ali več živali. V ustreznih razmerah strnjениh gozdov in primerne oddaljenosti od kmetijskih površin je namenjeno odvratanju tropov divjih prašičev od kmetijskih kultur, pri čemer se priporoča tudi krmljenje z beljakovinsko hrano na osnovi žit (soja, rastlinske beljakovine itn.). Čas izvajanja preprečevalnega krmljenja je od začetka junija do konca oktobra, izjemoma za konkretna lovišča v primeru večletnega pojavljanja škod tudi prej. Podroben časovni termin izvajanja preprečevalnega krmljenja z letnim načrtom lovišča opredeli upravljavec lovišča. Lovišče sme praviloma imeti le eno preprečevalno krmišče na začetnih 1.000 ha gozdne površine, pri določanju primernosti lokacij se upošteva tudi strnjenost gozdnega kompleksa (gozdne krajine). Preprečevalno krmišče mora biti oddaljeno praviloma vsaj 500 m od zunanje meje gozdnega kompleksa z negozdno krajino. Lov na teh krmiščih je prepovedan.

Privabljalno (lovno) krmljenje divjih prašičev je prvenstveno namenjeno opazovanju ter lažjemu izvrševanju odstrela. Za doseganje učinka privabljanja so na krmišču potrebne in priporočene le minimalne količine krme, ki opravljajo funkcijo privabljanja divjih prašičev. Privabljalno krmljenje se lahko izvaja vse leto. Divjadi naj bo dnevno dostopno na teh krmiščih največ do 2 kg ustrezne vrste krme (žit ali koruze). Gostota in lokacije privabljalnih krmišč se glede na obseg problematike upravljanja z divjim prašičem (gostota odvzema, problematika škod itn.) lahko med leti spreminja in se podrobneje določi v letnih načrtih LUO. Krmišča so praviloma lahko locirana po eno na vsakih 400 ha gozdne površine. Pri tem je treba zagotoviti, da so mesta privabljalnega krmljenja divjega prašiča zadosti oddaljena od krmišč, kjer se izvaja preprečevalno krmljenje. Med seboj morajo biti oddaljena vsaj 300 m. Za krmo je priporočljivo uporabljati vse vrste žit in koruze. Priporočeno je le krmljenje na način, da je krma na krmiščih dostopna predvsem divjemu prašiču (npr. krmni valj, polaganje krme v tla, prekrivanje krme itn.) in ne ostali divjadi (srnjadi, gamsu).

ZGS vodi kataster krmišč in njihov namen, ločeno po loviščih (glej poglavje 3.2). Register krmišč je arhiviran na ZGS, OE Celje. Letni načrti lovišč in stanje krmišč na terenu morajo biti usklajeni s katastrom krmišč, ki ga

vodi ZGS in je priloga tega načrta. Kataster krmišč vsebuje krajevno ime, katastrsko občino, parcelno številko, namen krmljenja in vrsto divjadi. Natančnejši prostorski podatki so dostopni na ZGS.

Divji prašič v gozdu potrebuje mirne goščave, kjer zadovoljuje dnevne bivalne potrebe. Priporočljivo je, da se skupaj z lastniki zemljišč v gozdnem prostoru čim bolj vzdržuje vrsti primerne habitate in na ta način zmanjšuje vpliv vrste na kmetijskih kulturah.

Obravnavna škod: Po dosedanjih izkušnjah je za zaščito koruznih njiv in travnatih površin zelo učinkovito varovanje s tehničnimi sredstvi (električni pastir), ki pri strokovni namestitvi in redni kontroli dokaj dobro preprečujejo vdore tropov na kmetijske površine. Najučinkovitejši ukrep za zmanjšanje škod pa je primerna višina in struktura odstrela. Pri upravljanju z divjim prašičem je treba upoštevati dejstvo, da je reprodukcijska moč vrste zelo velika. Pomemben ukrep obravnave škod v loviščih je čimprejšnji terenski ogled in pomoč lastnikom zemljišč pri varovanju premoženja.

Krmne njive za divje prašiče so zaželeno v smislu preprečevanja škod na kmetijskih površinah. Po možnosti naj se zasajajo z domačimi vrstami kmetijskih kultur (koruza, detelja, oves) na primernih lokacijah v gozdni krajini. Izbira vrst kultur se opredeli v LNL.

Pridelovalne njive so dovoljene z namenom pridelave krme za privabljalna oz. preprečevalna krmišča v obdobju po spravilu pridelkov.

Kaluže in druge vodne vire je priporočeno vzdrževati v obsegu najmanj 3 kaluže / 1000 ha. Ukrep je zaželen predvsem v območjih kjer primanjkuje vodnih teles (kraški tereni). Pri tem je treba preprečiti dostop soli v vodo. Kaluže in drugi vodni viri se vzdržujejo na način, ki ohranja biotsko pestrost in le v obdobjih izven razmnoževalnih ciklov dvoživk in drugih živali, tj. predvsem pozno jeseni ali pozimi. Če je vodni vir suh, se ga lahko obnavlja tudi poleti.

Ohranitev in sadnja plodonosnega drevja in grmovja je v habitatih prašičev zaželen ukrep, ki naj ga LD pri rednih delih v okolju pospešujejo in ne omejujejo.

Preglednica 4.6.4: Analiza odvzema divjih prašičev

Odstrel in izgube									
Starostna in spolna kategorija/leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%/spol	%/skupaj	
Mladiči M	185	178	274	167	330	1134	67,4	34,7	
Lanščaki	79	91	90	78	111	449	26,7	13,7	
Merjasci 2+	16	18	23	19	24	100	5,9	3,1	
Skupaj PRAŠIČI	280	287	387	264	465	1683	100,0	51,5	
Mladiči Ž	173	145	265	162	268	1013	63,9	31,0	
Lanščakinje	64	74	65	72	80	355	22,4	10,9	
Svinje 2+	32	40	56	36	53	217	13,7	6,6	
Skupaj SVINJE	269	259	386	270	401	1585	100,0	48,5	
SKUPAJ odstrel in izgube	549	546	773	534	866	3268		100,0	

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom

Kategorija / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj
Načrt - skupaj	450	500	560	580	600	2690
Odstrel in izgube / načrt	122,0	109,2	138,0	92,1	144,3	121,5
Delež PRAŠIČEV	51,0	52,6	50,1	49,4	53,7	51,5
Delež mladičev ne glede na spol	65,2	59,2	69,7	61,6	69,1	65,7
Delež lanščakov ne glede na spol	26,0	30,2	20,1	28,1	22,1	24,6
Delež večletnih - 2+ ne glede na spol	8,7	10,6	10,2	10,3	8,9	9,7

Izgube in odvzem

Kategorija / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
Nenaravne izgube	7	6	15	6	13	47	71,2
Naravne izgube	8	7	2	0	2	19	28,8
Skupaj izgube	15	13	17	6	15	66	100,0
% izgub	2,7	2,4	2,2	1,1	1,7	2,0	
Odstrel	542	540	758	528	853	3221	

Vzroki izgub

vzrok / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
1 neznan	5	2	1	0	2	10	15,2
2 bolezen	0	0	0	0	0	0	0,0
3 krivolov	0	0	1	0	0	1	1,5
4 cesta	7	5	14	5	9	40	60,6
5 železnica	0	1	0	0	0	1	1,5
6 zveri	0	0	0	0	0	0	0,0
7 psi	0	0	0	0	0	0	0,0
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0,0
9 poškodbe	3	5	1	1	4	14	21,2

Telesne mase (biološka telesna masa)					
Starostna in spolna kategorija/leto	2015	2016	2017	2018	2019
Mladiči M	28,9	26,8	26,7	28,3	26,1
<i>Indeks</i>	<i>100,0</i>	<i>92,7</i>	<i>92,4</i>	<i>97,9</i>	<i>90,3</i>
Lanščaki	60,2	60,5	63,2	56,1	68,9
<i>Indeks</i>	<i>100,0</i>	<i>100,5</i>	<i>105,0</i>	<i>93,2</i>	<i>114,5</i>
Mladiči Ž	28,6	27,9	26,3	28,6	26,9
<i>Indeks</i>	<i>100,0</i>	<i>97,6</i>	<i>92,0</i>	<i>100,0</i>	<i>94,1</i>
Lanščakinje	54,8	54	54,7	52,2	55,6
<i>Indeks</i>	<i>100,0</i>	<i>98,5</i>	<i>99,8</i>	<i>95,3</i>	<i>101,5</i>
Mladiči M + Ž	28,8	27,3	26,5	28,4	26,5
<i>Indeks</i>	<i>100,0</i>	<i>94,9</i>	<i>92,2</i>	<i>98,9</i>	<i>92,0</i>

3.11 Lisica (*Vulpes vulpes*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

Prostorski okvir obravnave upravljanja z lisico je enoten za celotno LUO.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let, s poudarkom na zadnjem letu

Odvzem lisic v lanskem letu je bil pretežno, to je 86 % realiziran z odstrelom. Znašal je **1.984 živali** ali slabih **50 %** več kot leto prej. Načrt je bil presežen kar za 42 %. Glavni vzrok tako velikega odvzema pripisujemo močnemu povečanju števila talnih glodavcev (ki je pogojeno z gozdnim obrodod), ti pa lisici predstavljajo najpomembnejši prehranski vir. Poseganje v populacijo lisice je bilo nekoliko večje pri moških osebkih. Delež izgub (14 %) se je povečal tako v primerjavi z letom 2018 kot s petletnim povprečjem. Pričakovano se je povečala obolelost lisic po garjah. Čisti odstrel se je prav tako zelo (za 44 %) povečal. Delež izgub v celotnem odvzemu se, z izjemo lanskega leta, zadnjih pet let blago zmanjšuje. Pogin lisic zaradi naravnih dejavnikov smrtnosti (predvsem garjavosti) se je povečal. Od nenaravnih vzrokov pogina lisic močno prevladujejo povozi živali na cestah (67 % vseh izgub). Po podatkih LD je prisotnost garij tudi v letošnjem letu dokaj pogosta, kar potrjuje domnevo o razmeroma veliki številčnosti lisic. Odvzem v obdobju **zadnjih petih let** je zmerno naraščajoč, z izrazitim skokom v lanskem letu. Letni odvzem v obdobju 2015 – 2019 se je gibal med 1.300 in 1.980 osebki in je v povprečju znašal 1.650 lisic ali 120 % načrtovanih živali. Spolna struktura je bila delno v korist moških osebkov, povprečni delež izgub je znašal 13 % vsega odvzema.

Glede na znano stanje v populaciji ter vpliv lisic v okolju menimo, da je bil odvzem oziroma odstrel lisic v zadnjem srednjeročnem obdobju premajhen. S pričujočim poseganjem v populacijo se ne dosega z LN zastavljenih ciljev upravljanja z malo poljsko divjadjo. V zadnjem srednjeročnem obdobju nismo beležili obolelosti lisic po steklini, garjavost se pojavlja v letih, ko je populacija zaradi okoljskih dejavnikov številčnejša.

Ocena stanja populacije

Na podlagi znanih populacijskih parametrov menimo, da je trenutno stanje v populaciji lisice (številčnost, razporejenost v okolju, plenilski vpliv, itn.) neusklajeno z okoljskimi pogoji. Zaradi znanih dejavnikov okolja se je gostota populacije v lanskem letu precej povečala, kar se odraža v obolelosti lisic z garjami kot naravnim regulatorjem številčnosti. Njen plenilski odnos do drugih vrst je prekomerno izražen, še posebej do večine vrst male poljske divjadi, predvsem poljskega zajca in fazana. Sicer pa ugotavljamo, da so medletna populacijska nihanja v veliki meri posledica naravnih prehranskih virov (npr. malih sesalcev leto po obrodu plodonosnih drevesnih vrst) in obolelosti za garjami kot pomembnega regulatorja številčnosti. Starostna in spolna struktura populacije sta primerni in se dokaj približujeta naravnemu stanju. Po podatkih UVHVVR na območju obravnave lanske leto ni bilo ugotovljene prisotnosti virusa stekline.

Lisica je kot najštevilčnejši predstavnik malih zveri v LUO pomemben regulator talnih glodavcev in številnih zavarovanih živalskih vrst (poljske kure, ptice pevke, obvodne in vodne živalske vrste, itn.). Prav gotovo ima tudi pomemben vpliv na gostoto srnjadi, saj lahko s plenjenjem srnin mladičev pomembno vpliva na njeno številčnost. Zaradi zgoraj navedenega in potencialne ogroženosti po garjah ter steklini je ustrezna regulacija številčnosti lisičje populacije z odstrelom izjemno pomemben upravljavski ukrep v vseh loviščih LUO.

Pri oceni stanja je pomembno izpostaviti tudi nadvse koristen biološki in gospodarski vidik lisice, ki se kaže predvsem pri uravnavanju gostote malih talnih glodalcev. Vrsta se prilagaja hrani v njenem okolju, v bližini človekovih bivališč se hrani z različnimi organskimi odpadki, s čimer opravlja pomembno sanitarno vlogo.

Z namenom zatiranja stekline izvaja UVHVVR redno akcijo oralne imunizacije lisic.

Prilagojeni cilji

Cilj upravljanja z lisico v LUO ostaja nespremenjen. Dolgoročno si želimo oblikovati zdravo, vitalno in okolju prilagojeno populacijo, ki naj s svojim vplivom ne ogroža naravnega razvoja poljske divjadi in številnih zavarovanih živalskih vrst. Ciljna gostota in razporejenost v prostoru naj zagotavlja ohranitev biološke stabilnosti vrste in normalen vpliv na okolje. Glede na oceno stanja v populaciji je ciljna številčnost lisice manjša od sedanje, kar naj se upošteva pri načrtovanju/upravljanju v bodoče. V odnosu do živalskih vrst, ki ji predstavljajo prehranski vir, naj lisica opravlja v okolju vlogo naravno sprejemljivega regulatorja plena. Ciljna starostna in spolna struktura naj se čim bolj približa naravnim sestavi.

Ukrepi in usmeritve

Glede na zaključke analize upravljanja z lisico in okoljske pogoje zadnjega leta (bogata obroda večine plodonosnih drevesnih vrst) in potencialno povečanje številčnosti malih sesalcev **načrtujemo** v letu **2020 nekoliko večji odvzem**, in sicer **1.550 lisic** v izravnem spolnem razmerju. Vse LD pozivamo, da naj pri

izvedbi odstrela posebno pozornost posvečajo trenutni oceni stanja v populaciji, prisotnosti lisičjih garij in na tej podlagi načrt tudi ustrezno, tj. skladno z določili LN, presegajo. Regulacija lisic z odstrelom je namenjena revitalizaciji poljske divjadi, zato naj se izvaja prvenstveno v njej ustreznih habitatih. Dopustno **odstopanje** realizacije odvzema od načrta je po višini **navzdol do -30 %, navzgor pa do +100 %**. Pri odstrelu je treba upoštevati stanje v populaciji in potencialno ogroženost ljudi ter domačih živali zaradi stekline. Odstrel lisic v lovopustu zaradi očitnih bolezenskih znakov je treba izvajati skladno z 42. čl. ZDLov-1A. Vsak odstrel bolne divjadi je treba nemudoma javiti uradnemu veterinarju in lovski inšpekciji.

Upravljalci lovišč morajo izvajati ukrepe preventivnega zdravstvenega varstva divjadi in v ta namen odvzeti vzorce oziroma poslati določene vzorce uplenjenih, poginulih ali povoženih lisic v preiskavo v skladu s programom UVHVVR. Program vzorčenja bo poslan na OZUL in ZGS. Za izvajanje bodo podpisane pogodbe, v katerih bo v skladu z letnim programom določena količina in prostorska porazdelitev vzorcev ter vrsta vzorca.

Seznam veterinarskih organizacij, ki so pooblaščen za prevzem oziroma pregled lisic v LUO:

- Šaleška veterina, Cesta talcev 35, Velenje;
- Veterinarski center Celje d.o.o., Trnoveljska cesta 1, Celje;
- Veterinarska postaja Laško d.o.o., Trubarjevo nabrežje 1, Laško;
- Savinjska veterinarska postaja Žalec d.o.o., Celjska cesta 3a, Žalec;
- FARMA, veterinarska ambulanta, Podlog 1, Šempeter;
- Toplica center za zdravljenje živali, Topolšica 15, Topolšica;
- Veterina Jagodič, bolnica za živali d.o.o., Dole 9, 3230 Šentjur
- Veterinarska postaja Šmarje pri Jelšah d.o.o., Rogaška cesta 46, Šmarje pri Jelšah;
- Veterinarska postaja Konjice, Ob potoku 2b, Slovenske Konjice.

Lovišča se morajo držati sprejetega navodila UVHVVR o obveznem ravnanju z uplenjenimi lisicami na celotnem okuženem območju s steklino in oddati na pregled zahtevano število kontrolnih lisic.

Krmljenje lisic ima izključno privabljalni značaj, zaradi česar naj se izvaja z namenom izvajanja lova. Zalaganje mrhovišč naj se izvaja predvsem s kadavri poginule divjadi, in sicer samo na lokacijah, ki so opredeljene v prilogi 2 tega načrta. Dovoljeno je tudi polaganje hrane rastlinskega izvora (sadje, plodovi, itn). Mrhovišča naj bodo založena predvsem v zimskem, hladnejšem obdobju leta. Količina hrane na posameznem mrhovišču, ki je prisotna oz. dostopna v danem trenutku, naj ne presega enega trupa srnjadi oz. temu ekvivalentne biomase drugih vrst in/ali odpadkov, ki nastanejo po odstrelu parkljarjev. Krmljenje mora biti izvajano na način, ki je skladen z veterinarskimi predpisi o ravnanju s stranskimi živalskimi proizvodi. Mrhovišča za male zveri naj bodo vsaj 500 m oddaljena od naselij in primerno odmaknjena od javnosti.

Preglednica 4.7.1: Analiza odvzema lisic

Odstrel in izgube						
Starostna in spolna kategorija/leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj
Samci	628	788	820	693	1033	3962
Samice	678	781	784	638	951	3832
Skupaj odstrel in izgube	1306	1569	1604	1331	1984	7794
Načrt - skupaj	1.200	1.200	1.300	1.400	1.400	6500
Odstrel in izgube / načrt	108,8	130,8	123,4	95,1	141,7	119,9

Izgube in odvzem							
Kategorija / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
Nenaravne izgube	136	152	119	96	189	692	69,5
Naravne izgube	37	45	79	52	91	304	30,5
Skupaj izgube	173	197	198	148	280	996	100,0
% izgub	13,2	12,6	12,3	11,1	14,1	12,8	
Odstrel	1133	1372	1406	1183	1704	6798	

Vzroki izgub							
Vzrok / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
1 neznan	22	24	41	20	37	144	14,5
2 bolezen	0	0	2	3	0	5	0,5
3 krivolov	0	0	0	0	1	1	0,1
4 cesta	131	147	115	94	188	675	67,8
5 železnica	5	2	2	1	0	10	1,0
6 zveri	0	0	0	0	0	0	0,0
7 psi	0	3	2	1	0	6	0,6
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0,0
9 garje	15	21	36	29	54	155	15,6

3.12 Šakal (*Canis aureus*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

Prostorski okvir obravnave šakala je enotno za celo območje LUO.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

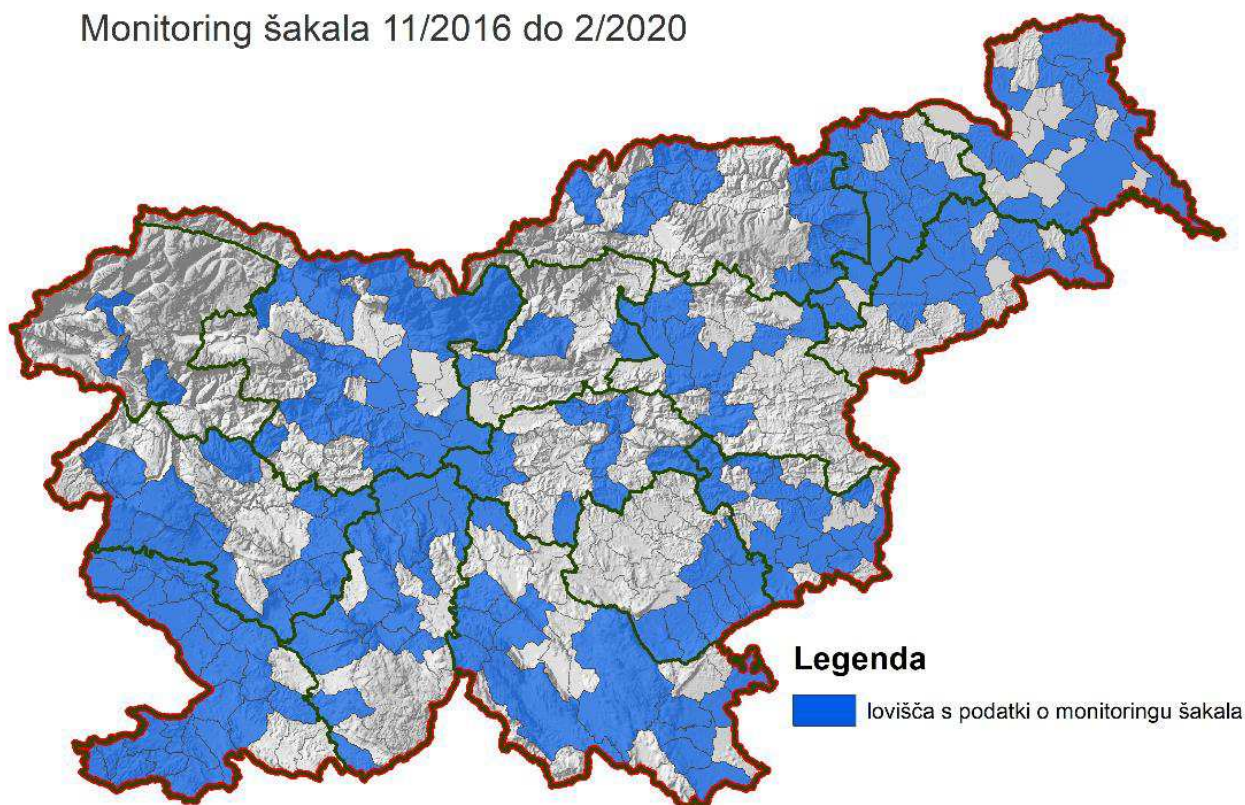
Analiza dosedanjega upravljanja s šakalom temelji na spremljanju stanja razvoja populacije. Zadnjih nekaj let smo v okviru LUO primarno izvajali prisotnost šakalov z različnimi metodami. Usmeritve za izvajanje monitoringa so navedene v določilih CRP projekta »Prostorska razporeditev, številčnost, ocena populacijskih trendov in potencialno širjenje areala vrste zlati šakal (*Canis aureus* L.) v Sloveniji« (Potočnik in sod., 2018) (v nadaljevanju: CRP). Ukrepi sledijo usmeritvam spremljave populacijske dinamike s pomočjo ugotavljanja prisotnosti šakalov z oglašanjem ter opažanjem. Nadalje smo beležili pogin oziroma povoz šakalov in pojavljanje škod, ki jih je vrsta povzročala na domačih (rejnih) živalih ter na divjadi (srnjad, mala poljska divjad, itn.). Pogin šakalov oz. povoz smo evidentirali leta 2019 v loviščih Grmada Celje ter Velenje, leta 2018 pa v loviščih Grmada Celje in Dramlje. V začetku letošnjega leta je bil evidentiran povoz šakala na regionalni cesti Celje – Ljubljana v bližini Levca v lovišču Hum Celje. O poginu smo obvestili Univerzo v Ljubljani, Biotehniško fakulteto, Oddelek za biologijo, ki je izvedla nadaljnje postopke evidentiranja in meritev. Glede na ocenjeno prisotnost šakalov ugotavljamo, da se vrsta dokaj pospešeno širi v nižinskih območjih LUO, to je v agrarni in urbani krajini.

Ocena stanja populacije

Šakal je bil leta 2004 uvrščen na seznam zavarovanih živalskih vrst, novembra 2014 pa je bil z Uredbo o spremembah in dopolnitvah Uredbe o določitvi divjadi in lovnih dob (Ur. l. RS, št. 81/14) uvrščen med divjad. Decembra 2014 se je torej pričelo načrtno upravljanje z vrsto, predvsem z namenom spremljanja stanja – monitoringa. S 1. majem letošnjega leta se skladno z določili »Uredbe o spremembi in dopolnitvah določitvi divjadi in lovnih dob (Ur. l. RS, št. 81/19) šakal lahko lovi od 1. julija do 15. marca (naslednjega leta).

Šakal se v Sloveniji pojavlja od leta 1953. Do sedaj zbrani podatki kažejo, da je postal razmeroma pogosta vrsta na območju Primorske in širše okolice Krasa, reproduktivne populacije pa so vzpostavljene ali se vzpostavljajo tudi v večjem delu nižin v severovzhodni in jugovzhodni Sloveniji, vzdolž meje s Hrvaško in Madžarsko, vse pogosteje pa tudi drugje po Sloveniji. Za populacije šakalov na teh območjih je še vedno značilno, da so praviloma sestavljene iz manjšega števila teritorialnih družin oziroma skupin. Od tu se posamezne živali odseljujejo v druga primerna območja Slovenije, kjer se večinoma pojavljajo samotarske teritorialne ali pa klateške živali. Na osnovi populacijske dinamike, prostorskega pojavljanja in širjenja lahko tudi v Sloveniji šakala opredelimo kot vrsto z ugodnim populacijskim statusom. Podatki o populacijski dinamiki kažejo, da je populacija vitalna in sposobna dolgoročnega obstoja ter ekspanzije predvsem v njej najbolj primernem življenjskem prostoru, tj. v agrarni krajini in krajini z intenzivnejšim vplivom človeka. Populacija številčno in prostorsko narašča s pospešenim trendom v zadnjih letih. Skupna ocena številčnosti šakalov v Sloveniji, ki je relevantna za potrebe upravljanja z vrsto (predvsem načrtovanje odvzema) za leto 2018 je znašala okrog 900 do 1.300 osebkov. Glede na dosedanjo populacijsko dinamiko ter aktualne podatke monitoringa, je številčnost šakala v Sloveniji v letu 2020 še nekoliko višja. Glede na dejstvo, da šakali še niso vzpostavili teritorijev na vseh habitatno primernih območjih v Sloveniji, pričakujemo težnjo k prihodnji nadaljnji rasti populacije.

Monitoring šakala 11/2016 do 2/2020

Slika 3.9: Monitoring šakala v Sloveniji 11/2016 – 2/2020

Prisotnost šakala v LUO je po navedbah upravljavcev lovišč in ugotovitvah CRP projekta potrjena v severozahodnem in osrednjem delu LUO, tj. v loviščih Gozdnik Griže, Hum Celje, Žalec, Polzela, Dramlje, Loče, Šentjur pri Celju, Šmarje pri Jelšah, Grmada Celje, Rečica pri Laškem in Oljka Šmartno ob Paki. Podatki o vplivu šakalov na populacijo srnjadi in male divjadi iz evidenc niso direktno izraženi, po navedbah upravljavcev lovišč pa naj bi se v zadnjih letih pogosteje opazalo plenjenje srnin mladičev, ki lahko že nekoliko vpliva na populacijsko dinamiko srnjadi v LUO. Tudi prijava škod od šakalov na človekovem premoženju se v zadnjih letih povečuje. V lanskem letu smo obravnavali 15 primerov, v večini na območjih nižinskih delov lovišč. Prisotnost šakalov je v zadnjih letih vse pogostejša na mrhoviščih za divjad, poleg tega pa se povečujejo naključna srečanja z njim. Po naših ocenah je populacija v ugodnem stanju, torej vitalna in sposobna dolgoročnega obstoja ter širjenja v njemu primernem življenjskem prostoru. Tako v Sloveniji kot sosednjih državah se pričakuje izrazitejša populacijska rast in prostorska širitev v zanj primerna območja. S tem se pričakuje povečan plenilski vpliv šakalov na zoocenozo in škodni vpliv na interese človeka.

Prilagojeni cilj

Temeljni cilj upravljanja s šakalom v Sloveniji je skladen z določili Direktive Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (t. i. »Habitatna direktiva«) ter prilogo V te direktive. Šakal je na območju članic EU uvrščen med zavarovane živalske vrste z možnostjo upravljanja ob izpolnjenih pogojih. Glavni varstveni cilj direktive je ohranjanje ugodnega stanja vrst in habitatov. Skladno s tem je cilj upravljanja s šakalom na nivoju Slovenije ohranjanje obstoječe številčnosti in območja razširjenosti. Podrejeno cilju, ki nam ga pri upravljanju šakala v Sloveniji nalaga Habitatna direktiva, pri upravljanju šakala zasledujemo cilj zmanjšanja vplivov vrste na druge domorodne živalske vrste, kot so srna, poljski zajec in drugi manjši sesalci ter zavarovane vrste. Pomemben cilj je tudi omejevanje škod na domačih/rejnih živalih ter drugem premoženju. Zaradi navedenega želimo omejiti nadaljnje naraščanje številčnosti in prostorsko širjenje šakala. Nadalje želimo nadaljevati z monitoringom in ugotavljati število stalno prisotnih – teritorialnih družin šakalov na območju Slovenije.

Ukrepi in usmeritve

Nadaljnje upravljanje s šakalom v LUO temelji na dveh ukrepih, to je **monitoring** stanja populacije in na tej podlagi načrtovan **odvzem** osebkov, tudi z odstrelom. Najpomembnejši upravljavski ukrep je še vedno monitoring in ugotavljanje stanja populacije, ki je bil vzpostavljen v okviru CRP. Temeljni cilj monitoringa je predvsem oceniti število stalno prisotnih – teritorialnih družin in prostorsko razširjenost šakalov v LUO.

Upravljavci lovišč so dolžni v spletni aplikaciji LZS »monitoring šakala« evidentirati naslednje podatke:

- lokacije in čas smrti posameznih osebkov,
- lokacije in čas oglašanja šakalov,
- lokacije in čas vseh ostalih znakov prisotnosti šakalov.

Upravljavci lovišč - LD naj še naprej sodelujejo tudi pri drugih monitoringih šakala, ki se jih oz. se jih bo izvajalo v okviru raziskovalne dejavnosti v RS.

Načrtovanje odvzema šakala v letu 2020 je oblikovano na podlagi zgoraj navedenih zaključkov monitoringa in upravljavskih ciljev. Izvaja se z namenom omejevanja rasti populacije in nadaljnega prostorskega širjenja, zmanjšanja vplivov vrste na druge domorodne živalske vrste in omejevanje škod na domačih/rejnih živalih ter s tem povezanih konfliktov. Osnova za številčno načrtovanje odvzema na nivoju LUO je metodologija CRP, ki za izračun višine odvzema upošteva površino območja, habitatno primernost prostora za šakala in podatke monitoringa v obdobju od 11/2016 do 2/2020. Odvzem po navedeni metodologiji smo nekoliko prilagodili, tako da smo upoštevali pričakovano rast populacije, pri čemer skupen načrtovan odvzem na nivoju Slovenije ne presega skupnega predlaganega odvzema po metodologiji CRP za več kot 20 %. Pri načrtovanju odvzema na nivoju LUO smo kot izhodišče upoštevali metodologijo CRP in priporočene vrednosti korigirali glede na ostale kazalnike stanja populacije šakala v LUO.

1. 5. 2020 začne veljati spremenjena priloga 1 spremenjene »Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Ur. l. RS, št. 62/19)«, s katere je šakal brisan kot zavarovana živalska vrsta.

Skladno z določili »Uredbe o spremembi in dopolnitvah določitvi divjadi in lovni dob« (Ur. l. RS, št. 81/14) se šakal **lahko lovi** od 1. julija 2020 do 15. marca naslednjega leta. **Skupni načrt odvzema** za LUO v letu 2020 znaša do **12 šakalov**. Spolna in starostna razdelitev v načrtu nista predvideni. V loviščih, katerih upravljavci niso sodelovali pri monitoringu šakala (glej sliko 3.9), se lahko izvrši največ 30 % načrtovanega odvzema v LUO. S 1. 11. 2020 se nerealizirani del načrtovanega odvzema sprost za vsa lovišča v LUO. V posameznem lovišču lahko odvzem znaša največ 2 šakala na zaključenih 1.000 ha lovne površine. Vsak **odvzem** šakala mora LD najkasneje v 24 urah **javiti** tajniku OZUL, ki sporoči informacijo naprej tudi odgovornemu načrtovalcu ZGS. Upravljavci lovišč morajo skrbeti za evidence in materialne dokaze o odvzemu šakala. Evidence zajemajo kronološki vpis v evidenčno knjigo male divjadi z vpisom razloga smrti osebkov, spol živali, bruto telesno maso in druge podatke, kot veljajo za vpis v to knjigo, v opombe je zaželeno zapisati starost (mladič oz. do enega leta stara žival ali odrasel osebek). **Za vsakega odvzetega šakala, je potrebno Komisiji za oceno odstrela in izgub v LUO predložiti okuhano in primerno očiščeno lobanjo** ali zapisnik veterinarske higienske službe o odvozu kadavra.

Dopustna odstopanja:

Načrtovanega odvzema šakala ni treba dosegati, preseganje ni dovoljeno. Preseganje načrtovanega odvzema, ki bi nastalo kot posledica evidentiranih izgub po končani lovni dobi ali po izpolnitvi načrtovanega odvzema, ne šteje kot kršitev določil načrta.

Izplačevanje **odškodnin** za škodo, ki jo povzroči šakal po 1. 5. 2020 bo prevzela Republika Slovenija v skladu z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o divjadi in lovstvu (ki je v postopku sprejema v Državnem zboru RS), in sicer v prehodnem obdobju treh let, ne glede na odškodninsko odgovornost v skladu s predpisi o divjadi in lovstvu. Škodo bo ocenjeval ZGS.

3.13 Jazbec (*Meles meles*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

Prostorski okvir za upravljanje z jazbecem je enotno opredeljen za celotno LUO.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let, s poudarkom na zadnjem letu

Lansko letni odvzem jazbecev je bil največji v zadnjih petih letih. Znašal je 130 živali, s tem je bil načrt (120 živali) presežen za slabo desetino. Tako kot že vrsto let, je bila tudi tokrat spolna struktura v korist samcev. Delež izgub v odvzemu se ni spremenil, vendar je kljub temu razmeroma velik (46 %). Velika večina (93 %) poginulih jazbecev predstavlja povoz na cestah, v manjšem obsegu pa beležimo še izgube zaradi nepojasnjenih vzrokov. Poginov zaradi naravnih vzrokov je bilo razmeroma malo. Struktura izgub se v zadnjem **srednjeročnem** obdobju bistveno ni spreminjala. Povprečen petletni odvzem jazbecev je znašal 112 živali, realizacija načrta je bila dobrih 95 %, od tega je skoraj polovica odvzetih živali končalo pod kolesi motornih vozil.

Ocena stanja populacije

Ocenjujemo, da je trenutna številčnost jazbeca dokaj stabilna, zaradi znanih okoljskih pogojev v zadnjih letih verjetno nekoliko večja, vendar dokaj dobro usklajena z njegovim okoljem in razmerami v populaciji. Sicer večjih medletnih sprememb gostot v populaciji ne zaznavamo. Njegov vpliv v okolju in na interese ljudi je razmeroma nemoteč. Poškodbe, ki jih povzroča na kmetijskih kulturah (predvsem koruzi), so zanemarljivo majhne v primerjavi z njegovim ekosistemskim pomenom. Jazbec kot regulator žuželk in malih glodavcev opravlja pomembno medletno regulacijsko vlogo. Glede na mesta odstrelav in izgub ter prehranjevalnih značilnosti te vrste lahko sklepamo, da je številčnost večja v kmetijski krajini, medtem ko bivalne potrebe zadovoljuje pretežno v gozdnem prostoru. Spolna in starostna struktura populacije je prilagojena naravnim pogojem in dokaj dobro izravnana. Menimo, da razmeroma majhen odstrel na stanje v populaciji nima pomembnega vpliva. Zaradi usklajene številčnosti ne beležimo izbruhov bolezni, prav tako ne zaznavamo pomembnejših vplivov na ostale prostoživeče živalske vrste. Glede na vpliv jazbeca na interese ljudi, ki je izražen predvsem v zelo majhni višini škod v kmetijstvu, ocenjujemo, da je upravljanje s populacijo uspešno.

Prilagojeni cilj

Dolgoročni cilj upravljanja z jazbecem je ohranitev trenutne številčnosti vrste, ki naj bo prilagojena prehranskim in bivalnim razmeram v okolju. Trajno želimo ohraniti populacijo naravne spolne in starostne strukture. Pomemben cilj je še ohranitev biološke stabilnosti populacije. Ciljno razmerje z ostalimi populacijami živalskih vrst je doseženo s trenutnim stanjem.

Ukrepi in usmeritve

Načrt odvzema jazbeca se zadnja leta pretirano ne spreminja. Za leto **2020** predvidevamo skupni odvzem **120 jazbecev** v izravnanim spolnem razmerju. Opredeljen je glede na dokaj stabilno stanje v populaciji, dinamiko odvzema v preteklih letih ter predloge LD.

Številčnost jazbeca naj se uravnava predvsem s skupno višino odvzema, dodatne omejitve po spolni in starostni strukturi v tem načrtu ne predvidevamo. Regulacija z odstrelom je zaželeno predvsem v primerih večjih škod na kmetijskih kulturah. Izgube naj se evidentirajo kot pomemben bioindikator stanja populacije.

Dopustna **odstopanja** v realizaciji po loviščih in za LUO so po višini navzdol **do -50 %**, odstopanje navzgor je v višini **do +100 %** načrtovanega številčnega odvzema. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 jazbecev, se kot dopustno odstopanje navzdol od načrta šteje do 5 osebkov.

Med ukrepi v življenjskem okolju jazbeca je pomembna zaščita markirnih dreves, puščanje plodonosnega drevja in odmrle biomase v predelih aktivnih jazbin. Gospodarjenje z gozdovi po načelih sonaravnosti in ohranjanje gozdnih ostankov v kmetijskem prostoru zagotavljajo ustrezne pogoje za številne živalske vrste, s tem pa tudi za jazbeca. Jazbine je prepovedano uničevati, v njihovi okolici naj se zagotavlja mir v času reprodukcije in vzreje mladičev.

Preglednica 4.9.1: Analiza odvzema jazbecev

Odstrel in izgube						
Starostna in spolna kategorija/leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj
Samci	71	75	75	57	79	357
Samice	32	40	40	43	51	206
Skupaj odstrel in izgube	103	115	115	100	130	563
Načrt - skupaj	120	120	110	120	120	590
Odstrel in izgube / načrt	85,8	95,8	104,5	83,3	108,3	95,4

Izgube in odvzem							
Kategorija / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
Nenaravne izgube	46	51	50	46	59	252	94,0
Naravne izgube	2	6	2	4	2	16	6,0
Skupaj izgube	48	57	52	50	61	268	100,0
% izgub	46,6	49,6	45,2	50,0	46,9	47,6	
Odstrel	55	58	63	50	69	295	

Vzroki izgub							
Vzrok / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
1 neznan	1	4	1	4	2	12	4,5
2 bolezen	1	0	0	0	0	1	0,4
3 krivolov	0	0	0	0	1	1	0,4
4 cesta	44	47	48	45	57	241	89,9
5 železnica	0	1	1	1	0	3	1,1
6 zveri	0	0	0	0	0	0	0,0
7 psi	2	3	1	0	1	7	2,6
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0,0
9 poškodbe	0	2	1	0	0	3	1,1

3.14 Kuna belica (*Martes foina*) in kuna zlatica (*Martes martes*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

Upravljanje z obema vrstama kun je enotno za vsa lovišča v LUO. Glede na habitatne značilnosti in način življenja je vsaka od navedenih vrst vezana na zanjo značilna območja. Belica je pogostejša v urbanem okolju, zlatica pa v gozdni krajini.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let, s poudarkom na zadnjem letu

Lanskoletni odvzem kun **belic** je znašal **210 živali**, s čimer je bil načrt realiziran 95 %. Menimo da je nekoliko večji odvzem možna posledica večje gostote kun zaradi bogatejše prehranske ponudbe v preteklem letu. Delež izgub je med leti precej izravnane. Znašal je dobrih 45 % vseh odvzetih kun belic. Velika večina pogina so LD evidentirale zaradi povozov živali na cestah, ostalih vzrokov smrtnosti je izjemno malo. Poseganje v populacijo z odstrelom je pogosto odraz prizadevnosti LD, ki se med njimi močno razlikuje. Sklepanje na podlagi odstrela torej ne predstavlja pomembnega kazalnika številčnega stanja v populaciji. Odvzem v zadnjih letih zmerno niha, giblje se okrog 200 živali. Po ocenah ZGS dosedanje upravljanje z obema vrstama kun ni pomembno vplivalo na njune gostote in prostorsko prisotnost.

Odvzem kun **zlatic** je bil v lanskem letu kot običajno razmeroma majhen in na stanje v populaciji nima omembe vrednega vpliva. Razmeroma majhen številčni odstrel je predvsem posledica različnega lovnega interesa. Po podatkih LD je bilo lansko leto evidentiranih samo 10 osebkov odvzema ali 67 % načrtovanih, od tega je bilo skoraj tretjina povoženih na cestah. Naravnih izgub nismo zaznali. Glede na ekosistemski pomen kune zlatice v okolju je izveden odvzem popolnoma ustrezen.

Ocena stanja populacije

Kuna **belica** je razmeroma številčna divjad v kmetijsko-urbanem okolju. Pogosteje se giblje bližini gospodarskih poslopij, osamelih hiš in zaselkov, kjer zadovoljuje večino bivalnih in prehranskih potreb. Občasno lahko povzroča resnejše konflikte z interesi ljudi. Nema lokrat povzroča ekonomsko precej izpostavljene škode na stanovanjskih in gospodarskih poslopijih (ostrejših) ter na avtomobilih. Izpostavljenost belice v smislu škodnih dogodkov ni odvisna od gostote populacije, ampak njene slučajne prisotnosti. Medletna nihanja številčnosti so razmeroma majhna, regulacija z lovom pa nanjo bistveno ne vpliva. Zaradi navedenega sklepamo, da sta spolna in starostna sestava dokaj naravno oblikovani. Zdravstveno stanje kun je dobro, pogini zaradi naravnih dejavnikov so redki. Kuna **zlatica** je uvrščena na prilogo V Direktive Sveta 92/43/EGS. V LUO je razmeroma redka vrsta gozdnate krajine. Glede na njen ekološki pomen ocenjujemo, da je populacija dobro usklajena z okoljem. V gozdnem ekosistemu je vpliv kun izjemno koristen v smislu naravne regulacije njihovega plena. Izrazitih vplivov na ostale živalske vrste nismo zasledili. Bolezenski znaki pri kunah so zelo redki. Njihov vpliv v okolju, ki je v primerjavi s koristmi zanemarljiv, občasno zaznavamo še pri škodah na domačih živalih (kokoših, zajcih).

Prilagojeni cilji

Dolgoročni cilj upravljanja z obema vrstama kun je ohranitev populacij v naravni, okolju prilagojeni strukturi in gostoti, ki zagotavlja biološko ravnovesje in primeren socialni položaj v ekosistemu. Pri kuni belici je ciljno stanje opredeljeno z normalnim vplivom vrste v njenem življenjskem okolju, še posebej z dinamiko in višino škod. Pomemben lovskoupravljajvski cilj je zmanjšanje številčnosti kun v loviščih, kjer so ustrezni pogoji za malo divjad. Gostota kune zlatice naj se ohranja na trenutni ravni, ki je po našem mnenju okolju dobro prilagojena.

Ukrepi in usmeritve

Načrt upravljanja s kunami v LUO je oblikovan na podlagi znanih okoljskih pogojev, analize odvzema v prejšnjih letih, višine izgub, pomena vrst v ekosistemu in splošne ocene stanja v populacijah. Načrt odvzema za letošnje leto je **220 kun belic**. Upravljalcem lovišč svetujemo, da pri izvajanju odstrela upoštevajo lokalne gostote v populaciji, plenilski odnos kun v okolju, morebitne škode na domačih živalih in drugem premoženju ljudi. OZUL-u predlagamo, naj pri izdelavi LNL loviščem z ugodnimi pogoji za upravljanje z malo poljsko divjadjo načrtuje nekoliko višji odvzem. Dovoljena **odstopanja** od načrtovanega odvzema kune **belice** za lovišča in LUO so po višini **navzdol do -50 %**, dopustno odstopanje navzgor je v višini **do +100 %**. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 kun belic, se kot dopustno odstopanje navzdol od načrta šteje do -5 osebkov.

Letošnji načrt odvzema kune **zlatice** je **15 živali**. S tem želimo zagotoviti dolgoročno ohranitev populacije. Načrta po loviščih **ni potrebno realizirati**, dopustno odstopanje za lovišče je **+1 žival** in se sme realizirati tudi

v loviščih, ki v letnem načrtu nimajo načrtovanega odvzema te vrste divjadi. Pri obeh vrstah kun je predvideno enakomerno poseganje v oba spola.

Preglednica 4.10.1: Analiza odvzema kun

Odstrel in izgube						
Starostna in spolna kategorija/leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj
Kuna belica - skupaj odstrel in izgube	181	214	196	201	210	1002
načrt - skupaj	230	230	220	220	220	1120
Odstrel in izgube / načrt	78,7	93,0	89,1	91,4	95,5	89,5
Kuna zlatica - skupaj odstrel in izgube	7	12	11	11	10	51
načrt - skupaj	15	15	15	15	15	75
Odstrel in izgube / načrt	46,7	80,0	73,3	73,3	66,7	68,0

Izgube in odvzem							
Kategorija / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
Nenaravne izgube	71	97	78	90	95	431	95,1
Naravne izgube	3	7	3	5	4	22	4,9
Skupaj izgube	74	104	81	95	99	453	100,0
% izgub	39,4	46,0	39,1	44,8	45,0	43,0	
čisti odstrel	114	122	126	117	121	600	

Vzroki izgub							
Vzrok / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
1 neznan	1	4	3	5	4	17	3,8
2 bolezen	1	2	0	0	0	3	0,7
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	71	95	75	90	94	425	93,8
5 železnica	0	1	0	0	1	2	0,4
6 zveri	0	0	0	0	0	0	0,0
7 psi	0	1	0	0	0	1	0,2
8 garje	0	0	1	0	0	1	0,2
9 poškodbe	1	1	2	0	0	4	0,9

3.15 Navadni polh (*Glis glis*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

Upravljanje z navadnim polhom je enotno za celotno LUO.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let, s poudarkom na zadnjem letu

Na podlagi evidentiranega odvzema ter informacij LD upravljanje s polhom v LUO nima pomembne tradicije. Lovi se ga zgolj priložnostno. Pred leti smo sicer beležili lov navadnih polhov v loviščih Velenje in Škale. Po zagotovilih upravljavcev lovišč se je lov vršil skladno z veljavnimi zakonskimi predpisi. Lansko leto v LUO nismo evidentirali odvzema te vrste divjadi.

Ocena stanja populacije

Glede na naravne pogoje in oceno stanja v okolju je navadni polh stalno prisotna vrsta divjadi v vseh loviščih LUO. Njegova številčnost verjetno ni tako velika kot v območjih Notranjske in Kočevske. Pojavlja se v zrelih bukovih in hrastovih gozdovih, ki mu nudijo primerne prehranske in bivalne pogoje. Populacija med leti številčno zelo niha, odvisna je predvsem od naravnih prehranskih virov (brstenja bukve, hrasta, belega gabra, orehov, leske itn.). Škodni vpliv polha v okolju je občasno prisoten predvsem v obliki poškodb na gospodarskih in stanovanjskih objektih, ostrešjih in premičnem premoženju.

Prilagojeni cilj

S polhom želimo upravljati na način, ki ohranja njegovo populacijo v številčnosti, pri kateri so vplivi vrste v okolju normalni oz. neproblematični. Ker lov polhov ne vpliva pomembno na stanje v populaciji, ocenjujemo, da številčna opredelitev načrta odvzema ni potrebna.

Ukrepi in usmeritve

V loviščih, kjer je izražen interes za lov s pastmi, je zaželeno in priporočljivo to izvajati v okviru interesnih združenj oz. društev, skladno s 43.a členom ZDLov-1 (1., 2. in 3. odst.) in Pravilnikom o polharski dovolilnici. Lov na polhe je dovoljen tudi ne-lovcem, ki si morajo predhodno pridobiti dovolilnico od pristojnega upravljavca lovišča, ta pa mora na podlagi vrnjenih in izpolnjenih dovolilnic voditi evidenco odvzema. Številčna **opredelitev lova** na polhe v tem načrtu **ni določena**, kar pomeni, da se jih lahko lovi v odnosu na trenutno številčnost. Lov je zaradi zagotavljanja miru (predvsem ponoči) prepovedan v neposredni bližini pomembnejših habitatov prostoživečih živali. Dovoljeno ga je izvajati z zato preizkušenimi pastmi, ki žival takoj usmrtijo.

3.16 Pižmovka (*Ondatra zibethicus*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

Upravljanje s pižmovko je enotno za vsa lovišča v LUO. Prostorsko je vezana na nižinska in obvodna območja.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let, s poudarkom na zadnjem letu

Lanskoletni odvzem pižmovk je bil zelo majhen. Evidence upravljavcev lovišč navajajo odvzem dveh pižmovk. Povprečni letni odvzem v zadnjih petih letih je znašal 4 živali, načrt je bil s tem realiziran zgolj s tretjinskim deležem.

Ocena stanja populacije

V zadnjih nekaj letih je pižmovka precej redko prisotna vrsta v rekah, potokih in stoječih vodah nižinskega dela LUO. V Slovenijo se je spontano razširila v prvi tretjini prejšnjega stoletja in se takrat dobro prilagodila na sladkovodne biotope. Njena reprodukcijska moč je relativno velika, vendar večjih populacijskih nihanj med leti v zadnjem obdobju ne opažamo (v nasprotju s tem je bilo v prvih desetletjih po spontani naselitvi vrste zaznано hitro naraščanje populacije do sredine 80-ih let prejšnjega stoletja, kateremu je sledil drastičen upad, za katerega vzrokov ne poznamo). Vpliv pižmovke na interese ljudi se (redkeje) izraža predvsem v obliki škod na ribnikih in ostalih vodnih gojiščih. Po ocenah upravljavcev lovišč se je številčnost pižmovke v zadnjih letih zaradi neznanih vzrokov precej zmanjšala in je trenutno dobro usklajena z življenjskim okoljem. Pojavi bolezni niso poznani. Ker lahko ima pižmovka negativen vpliv na močvirsko sklednico in nekatere vrste ptic v njenem habitatu, je kot tujerodna vrsta dolgoročno nezaželena.

Prilagojeni cilji

Cilj upravljanja s populacijo pižmovke je njeno zmanjšanje oziroma dolgoročno izločitev iz okolja. Slednje naj se izvaja zaradi možnega negativnega vpliva na naravno ravnovesje in avtohtone vrste v njenem okolju (močvirsko sklednico in nekatere vrste ptic). Populacija naj bo lokalno prilagojena morebitnim škodam na vodnih gojiščih. V odnosu z drugimi živalskimi vrstami vodnih habitatov je pižmovka v podrejenem položaju.

Ukrepi in usmeritve

Poseganje v populacijo pižmovke je odvisno od ocene trenutnega stanja in upravljanja z vrsto v zadnjem srednjeročnem obdobju, ob hkratnem zasledovanju dolgoročnega cilja. Za leto 2020 načrtujemo **odvzem 10 pižmovk**, ki se lahko realizira v vseh loviščih LUO. Ne glede na to naj vse LD (tudi tiste, ki v LNL nimajo opredeljenega odvzema te vrste), izvajajo številčno neomejen odstrel vrste. Pri razdelitvi odvzema OZUL-u svetujemo, da upošteva pomen posameznega lovišča v pogledu zastopanosti in ohranjenosti vodnih ekosistemov v okolju. Dopustno **odstopanje** po višini navzdol je do **-50%**, odstopanje navzgor pa **ni omejeno**. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 5 pižmovk, se kot dopustno odstopanje navzdol od načrta šteje do -3 živali. Načrtovanje odvzema pižmovke temelji na zgoraj navedenih ciljih, oceni številčnosti in vplivu vrste v okolju ter lokalno pogojenih škodnih dogodkih na naravnih in umetnih vodotokih. Slednje iz uradnih evidenc sicer niso razvidne, vendar so po navedbah upravljavcev vodnih površin občasno prisotne.

Preglednica 4.12.1: Analiza odvzema pižmovk

Odstrel in izgube						
Starostna in spolna kategorija/leto	2015	2016	2017	2018	2019	skupaj
Skupaj odstrel in izgube	5	9	2	3	2	21
Načrt - skupaj	15	15	12	10	10	62
Odstrel in izgube / načrt	33	60	17	30	20	34
Izgube in odvzem						
Kategorija / leto	2015	2016	2017	2018	2019	skupaj
Nenaravne izgube	0	1	0	0	0	1
Naravne izgube	0	0	0	0	0	0
Skupaj izgube	0	1	0	0	0	1
% izgub	0	11	0	0	0	5
Odstrel	5	8	2	3	2	20

3.17 Poljski zajec (*Lepus europaeus*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

Upravljanje s poljskim zajcem je enotno za vsa lovišča v LUO. Intenzivneje se z njim ukvarjajo upravljavci lovišč v spodnji Savinjski in Šaleški dolini ter nižinskih območjih Kozjanskega.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let, s poudarkom na zadnjem letu

Evidentiran **odvzem** poljskega zajca se je v zadnjih dveh letih zmerno povečal. Lani je bilo od načrtovanih 160 osebkov odvzetih 159 ali slabo desetino več kot leta 2018. Menimo, da je odvzem delno tudi odraz večje številčnosti zajcev, ki je verjetno posledica prehranskih in vremenskih pogojev v zadnjih dveh letih (predvsem milejših in sušnih zim). Ocenjujemo, da je pričujoč odvzem glede na stanje v populaciji ustrezen in na nadaljnje stanje nima pomembnega vpliva. LD so lansko leto evidentirale 67 poginulih zajcev, kar je prav tako nekaj več kot v prejšnjih letih. Glavni vzrok poginov poljskih zajcev je promet. V zadnjem letu se je povečal za 20 %, kar še dodatno utemeljuje oceno stanja v populaciji.

Povprečni letni odvzem po letu 2015 se je zmanjšal in znaša 146 osebkov, od tega je bila dobra tretjina poginulih zaradi povoza na cestah. Delež evidentiranih naravnih izgub je zelo majhen, vendar zagotovo ne odraža dejanskega odvzema/pogina poljskih zajcev. ZGS predvideva, da je vpliv plenilcev (lisic, kun, ptic ujed in vranov) bistveno večji, kot to navajajo uradni podatki upravljavcev lovišč.

Ocena stanja populacije

Menimo, da je trenutna gostota poljskega zajca nekoliko večja. Pogojena je s številnimi ugodnimi okoljskimi dejavniki v zadnjih letih, pri čemer je treba izpostaviti ugodne zimske in spomladanske razmere. Trenutno stanje v populaciji je v veliki meri posledica naravne regulacije številčnosti, pri čemer prevladujejo dejavniki naravne smrtnosti (predvsem pri mladičih), odstrel pa pri tem nima pomembne vloge. Vpliv plenilcev predstavlja enega temeljnih omejitvenih dejavnikov rasti populacije. Poljski zajec je posamično prisoten v kmetijsko-urbani krajini z dokaj ohranjeno naravno pestrostjo kultur in naravnih habitatov (omejkov, gozdnih ostankov, remiz itn.). Medletna nihanja številčnosti so močno odvisna od različnih okoljskih dejavnikov, pri čemer je treba izpostaviti vpliv vlažnega vremena v času kotitve mladičev. Nenadne vremenske spremembe, predvsem menjava sušnega in izrazito mokrega vremena, izjemno negativno vplivajo na preživetje mladičev. To je še posebej izrazito v poznih zimskih in zgodnjih spomladanskih mesecih.

Velikopovršinsko intenzivno kmetovanje z uporabo kemičnih zaščitnih sredstev in pospravo celotne biomase z njiv v jeseni močno omejuje habitatno primernost za poljskega zajca. S tem je vrsta še izraziteje izpostavljena vplivu plenilcev. Vse gostejši promet motornih vozil, urbanizacija in skokovit razvoj infrastrukture močno ogrožajo življenjski prostor vsem vrstam male poljske divjadi. Populacijo poljskega zajca lahko ogrožajo tudi številne bolezni (zajčja kuga, pseudotuberkuloza, bruceloza in pljučni zajedavci), ki pa jih zadnja desetletja zaradi razmeroma majhne številčnosti redkeje beležimo.

Prilagojeni cilji

Temeljni cilj upravljanja s poljskim zajcem je z njegovim življenjskim okoljem in ostalimi živalskimi vrstami usklajena gostota populacije. V LUO to pomeni **povečanje njegove številčnosti**, ki naj se doseže predvsem v območju optimalnega življenjskega prostora za poljskega zajca (nižinski, poljedelski prostor). Pomemben cilj je poleg ohranitve populacije tudi zmerna trajnostna raba z lovom, ki hkrati zagotavlja spremljanje stanja populacije. Ciljna struktura po starostnih kategorijah mora zagotavljati primeren delež srednje starih in starejših osebkov, ki uravnavajo socialne odnose v populaciji. V pogledu vpliva vrste v okolju je cilj opredeljen s številčnostjo, ki ne predstavlja pretiranih škod v sadjarstvu ter na ostalih kmetijskih kulturah in posevkih. Zagotovljena naj bo normalna reprodukcija, ki omogoča trajno ohranitev in številčno rast vrste v primerni starostni in spolni strukturi. Pri upravljanju s poljskim zajcem je treba upoštevati vpliv plenilcev, ki jih je z uravnavanjem številčnosti treba prilagajati stanju v okolju ter v populaciji vrste. Poleg navedenega je treba v bodoče zagotavljati čim bolj optimalne habitatne pogoje poljskega zajca. Ohranjanje remiznih površin in zmerno zimsko krmljenje sta pomembna dejavnika za doseganje zelenih ciljev upravljanja.

Ukrepi in usmeritve

Upravljanje s poljskim zajcem temelji na analizi stanja populacije ter upravljanju z vrsto v zadnjih letih. Pomemben dejavnih načrtovanja predstavljajo predlogi ukrepov LD in zgoraj navedeni upravljavski cilji. Glede na oceno trenutnega stanja v populaciji in dolgoročne želje po povečanju številčnosti **načrtujemo** v letu **2020** odvzem **170 osebkov** poljskega zajca. Načrta **ni treba dosegati**, navzgor pa se realizacija v posameznem **lovišču** sme presegati za največ **+30 %**. Upravljalce lovišč pozivamo k čim bolj doslednemu evidentiranju izgub, ki je pomembno za načrtovanje upravljanja s poljskim zajcem v bodoče. Preseganje realiziranega odvzema od načrtovanega prek meja dopustnih odstopanj, ki bi nastalo kot posledica evidentiranih izgub, ne

šteje kot kršitev določil načrta. Upravljanje s poljskim zajcem in izkoriščanje z lovom se načrtuje na podlagi spremljave populacije v daljšem časovnem obdobju (spremljava prostorske razširjenosti, številčnosti, odstrela in ugotovljenih izgub) in se prilagaja trenutnemu stanju.

Pri upravljanju s poljskim zajcem naj se upoštevajo sledeče usmeritve:

- Na isti površini lovišča naj se lov vrši praviloma samo enkrat letno ali pa se v smislu kolobarjenja lahko izvaja na isti površini tudi večkrat, vendar največ do 1/3 lovne površine lovišča, kjer se izvaja lov na poljskega zajca, na preostanku površine pa se lov konkretno leto ne izvaja. Površine, namenjene izvajanju lova, in t. i. »mirnih con« brez lova se letno menjajo. Upravljevec lovišča naj takšne površine opredeli v LNL.
- Lov poljskih zajcev v bližini intenzivnih nasadov ima prednost pred lovom v ostalem delu lovišča. Na teh površinah se lov lahko ponavlja.
- V loviščih, ki imajo ugodne habitatne pogoje za poljskega zajca, priporočamo zalaganje vsaj enega krmišča za zimsko krmljenje na 100 ha zanj primerne površine in več manjših krmnih njiv z ustrežno kulturo.
- Z namenom povečanja številčnosti poljskega zajca naj se intenzivira lov lisic, kun in vranov, še posebej na območjih ugodnih zajčjih habitatov.
- Na podlagi katastra lovišč in dejanskega stanja na terenu so vse intenzivne kulture kmetijske pridelave, sadovnjaki, drevesnice, obore za rejo divjadi ter vse površine ograjene z ograjo, ki ne dovoljuje prehoda zajcu ali parkljasti divjadi, izločene kot nelovne površine lovišč.
- Škode, ki jih povzroča poljski zajec, se pojavljajo predvsem na sadovnjakih in intenzivnih nasadih poljščin, ki morajo biti skladno s 1. odst. 53. čl. ZDLov-1 zavarovani proti objedanju. Zaščito nelovnih površin je treba izvajati skladno s *Pravilnikom o minimalnih pogojih za zaščito posameznih nelovnih površin pred škodo od divjadi* (Ur. l. RS, št. 3/13).

Način in pogostnost lovov na poljskega zajca je treba prilagoditi naravnim razmeram v loviščih, pri čemer naj LD upoštevajo trenutno stanje v populaciji in njegovem življenjskem okolju. Na območjih z intenzivnim kmetijstvom naj se ohranja in/ali vzpostavlja remize, pri čemer naj se sadi ali neguje na območju prisotne grmovne vrste.

ZGS predlaga LD na območjih, primernih za načrtno upravljanje s poljskim zajcem v LUO, oblikovanje neodvisne ekološke enote za upravljanje s poljsko divjadjo, v katero bi bila vključena nižinska lovišča z ohranjenimi življenjskimi pogoji za malo poljsko divjad.

Preglednica 4.13.1: Analiza odvzema poljskih zajcev

Odstrel in izgube						
Starostna in spolna kategorija/leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj
Skupaj odstrel in izgube	157	135	133	146	159	730
Načrt - skupaj	210	190	170	170	160	900
Odstrel in izgube / načrt	74,8	71,1	78,2	85,9	99,4	81,1

Izgube in odvzem							
Kategorija / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
Nenaravne izgube	55	44	52	53	65	269	96,1
Naravne izgube	2	2	4	1	2	11	3,9
Skupaj izgube	57	46	56	54	67	280	100,0
% izgub	36,3	34,1	42,1	37,0	42,1	38,4	
Odstrel	100	89	77	92	92	450	

Vzroki izgub							
vzrok / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
1 neznan	2	1	4	1	1	9	3,2
2 bolezen	0	1	0	0	0	1	0,4
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	53	42	51	51	61	258	92,1
5 železnica	1	2	1	1	1	6	2,1
6 zveri in ujede	0	0	0	0	1	1	0,4
7 psi	1	0	0	0	0	1	0,4
8 kosilnica	0	0	0	1	3	4	1,4
9 garje	0	0	0	0	0	0	0,0

3.18 Fazan (*Phasianus colchicus*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

Upravljanje s fazanom v LUO je v vseh loviščih enotno opredeljeno. S stališča načrtnega upravljanja so zanj primerna predvsem nižinska območja ob Dravinji, Sotli, Savinji, Voglajni in njenih pritokih.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let, s poudarkom na zadnjem letu

V lanskem letu smo od načrtovanih 25, evidentirali samo 8 odvzetih fazanov, od tega je bila zabeležena ena izguba zaradi povoza na cestah. Odvzem je bil realiziran v loviščih Podčetrtek (3 osebk), Hum Celje (2 osebk), Bistrica ob Sotli (2 osebk) in Šentjur pri Celju (1; pogin). V zadnjih letih/desetletjih je upravljanje s fazanom zaradi občutnega zmanjšanja številčnosti v LUO vse manj intenzivno, kar je predvsem posledica slabšanja življenjskih pogojev za fazana. Posledično se v zadnjih letih precej zmanjšuje tudi dodajanje fazanov v naravno okolje. Lansko leto je bilo v lovišču Polzela vloženi 30 fazanov iz umetne vzreje. Ukrep je bil namenjen predvsem povečevanju številčnosti in naravnemu razmnoževanju fazanov.

Ocena stanja populacije

Populacija fazana v LUO je izjemno redka z negativnim trendom v zadnjem desetletju. Posamični osebk so prisotni na območjih spodnje Savinjske doline, Celjske kotline in nižinskih predelih lovišč Šentjur pri Celju, Log Šentvid, Šmarje pri Jelšah in Pristava. Zaznavamo ga na območjih do nadmorske višine 400 m. Razmnoževanje fazanov v naravnem okolju je zelo okrnjeno, kar je posledica številnih okoljskih dejavnikov ter medvrstnih odnosov (plenjenja) z nekaterimi vrstami v njegovem habitatu. Trenutno stanje v populaciji je v veliki meri posledica siromašenja življenjskih pogojev, k čemur največ pripomore plenjenje s strani malih zveri, ujed in vranov. Sledi vpliv številnih agrotehničnih ukrepov (npr. krčenje remiznih površin, grmišč, čiščenje obrečnih pasov, itn.) in skokovitega razvoja/širitve infrastrukturnih in urbanih površin. Z namenom ohranitve vseh vrst male poljske divjadi nekatera lovišča izvajajo predvsem osnivanje ter vzdrževanje remiznih površin, grmišč in zimsko krmljenje. Dodajanje iz umetne reje, ki je bila pred leti praksa številnih upravljavcev lovišč, ni pomembno doprineslo k izboljšanju stanja. Ukrep brez ohranjanja primernih življenjskih pogojev ne zagotavlja zelenih uspehov.

Številčnost fazanov po letu 1980 nenehno upada, s precejšnjimi nihanji med posameznimi leti in občutnim zmanjševanjem v zadnjih dveh desetletjih. Trenutna prisotnost in razširjenost vrste je močno odvisna od vlaganja iz umetne reje. Ti fazani niso prilagojeni razmeram v naravnih habitatih, zaradi česar so močno podvrženi plenjenju malih zveri, ujed in vranov. Večina naporov, povezanih z revitalizacijo vrste, je torej posredno namenjenih zagotavljanju prehranske osnove za plenilce, katerih številčnost in vpliv se posledično povečuje.

Trenutno stanje v okolju, primernem za poljsko divjad je neugodno, vendar je v zadnjih letih opazen premik v pozitivno smer. Ekstenzivne, okolju prijaznejše metode kmetovanja ki se postopoma vračajo v prakso, nudijo ugodnejše pogoje za ohranitev številnih vrst kmetijske krajine. Pomemben dejavnik izboljšanja habitatnih pogojev je tudi zaraščanje kmetijskih površin, vzdrževanje omejnikov, grmišč, remiz, itn.

Prilagojeni cilji

Najpomembnejši cilj upravljanja s fazanom je ohranitev vrste v zanj primernih habitatih. V bodoče ga želimo ohraniti v ravninskih in gričevnatih predelih lovišč, kjer so zanj ustrezni bivalni in prehranski pogoji. Pomemben cilj je oblikovati primerno, tj. naravno spolno in starostno strukturo populacije. Za ohranitev vrste je izjemno pomembno normaliziranje vpliva plenilcev in primeren delež naravnih habitatnih pogojev v okolju.

Ukrepi in usmeritve

V letošnjem letu **načrtujemo** odvzem v višini do **25 fazanov**. Poseganje v populacijo zadnja leta zmanjšujemo in prilagajamo stanju v populaciji ter njenem okolju. Upravljanje s fazanom je namenjeno predvsem pospeševanju interesa za ohranitev vrste v okolju. Načrta odvzema **ni dovoljeno presepati**, višine načrta pa **ni treba dosegati**. OZUL naj opredeli odvzem v loviščih, ki so zadnja leta izvajala vlaganja iz umetne reje ter realizirala druge ukrepe v okolju (krmljenje, lov plenilcev, itn.). Odstrel fazank ni zaželen in ga je treba čim bolj omejiti le na morebitne pomote pri lovih. Na isti površini lovišča se lov »naravnega fazana« praviloma izvede samo enkrat letno ali pa se v smislu kolobarjenja lahko izvaja na isti površini tudi večkrat, vendar največ na do 1/3 lovne površine lovišča, kjer se izvaja lov na »naravnega fazana«. Na preostanku površine pa se lov konkretno leto ne izvaja. Površine, namenjene izvajanju lova in t. i. »mirnih con« brez lova naj se letno menjajo. Lovišča naj takšne površine opredelijo v svojih LNL. V primeru dodajanja fazana se lov na istih površinah izjemoma lahko ponavlja.

Poleg ohranjanja primernih habitatnih pogojev za fazana naj LD intenzivirajo regulacijo plenilcev z lovom in s tem vzpostavljajo naravno ravnovesje z ostalimi živalskimi vrstami. Lovišča, ki imajo primerne naravne pogoje in prostorske možnosti za upravljanje s fazanom, naj urejajo, vzdržujejo in širijo obseg remiznih površin ter izvajajo minimalna vlaganja. Za ohranitev populacije je nujno izvajati stalno zimsko krmljenje, ki lahko pripomore k reprodukciji in ohranjanju vrste v okolju. Na površini 100 ha primerne dela lovišča za fazana naj se zalaga vsaj eno krmišče. Sicer pa naj se dodajanje fazanov zaradi možnega vpliva na avtohtone vrste postopoma zmanjšuje. Vlaganje v naravno okolje je treba uskladiti z določili veljavne zakonodaje (ZON Ur. l. RS, št. 96/04; ZZZiv Ur. l. RS, št. 43/07). Dodajanje živali neposredno pred lovom je prepovedano. V letošnjem letu načrtujemo **dodajanje** 50 fazanov, in sicer v lovišču Polzela (glej poglavje Načrt dodajanja divjadi). Priporočamo, da se fazana dodaja v spolnem razmerju 1 fazan : 4 fazanke. Od izpusta do izvajanja lova mora preteči najmanj mesec dni. Lov na fazana je treba izvajati skladno z določbami lovskega etičnega kodeksa.

Za ohranjanje habitatov fazana je treba omejiti požiganje ne-košenih travnatih površin, trstičij in krčenje grmovne podrasti v spomladanskem času. Upravljalce lovišč pozivamo, da naj v večjem obsegu izvajajo vzdrževanje grmišč, remiz, omejkov in posameznih dreves v kmetijski krajini. Za malo divjad je pomembna ustreznost prepletenost gozdnega, poljskega, travniškega in vodnega ekosistema, kar naj LD izvajajo skupaj z lastniki zemljišč preko različnih biomeliorativnih ukrepov. Umetna vzreja in dodajanje fazanov brez ustrezno pripravljenih površin ne koristi ohranitvi naravnih populacij. Izboljšanje življenjskih razmer za divjad pred dodajanjem se šteje za ukrep varstva divjadi. V bodoče je treba stroške nabave in vlaganj v lovišča preusmerjati v ureditev habitatov, kar fazanu zagotavlja dolgoročno ohranitev.

Preglednica 4.14.1: Analiza odvzema fazanov

Odstrel in izgube						
Starostna in spolna kategorija/leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj
Skupaj odstrel in izgube	1	4	8	10	8	31
Načrt - skupaj	30	25	20	25	25	125
Odstrel in izgube / načrt	3,3	16,0	40,0	40,0	32,0	24,8

Izgube in odvzem							
Kategorija / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
Nenaravne izgube	0	1	1	2	1	5	100,0
Naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0,0
Skupaj izgube	0	1	1	2	1	5	100,0
% izgub	0,0	25,0	12,5	20,0	12,5	16,1	
Odstrel	1	3	7	8	7	26	

Vzroki izgub							
vzrok / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
1 neznan	0	0	0	0	0	0	0,0
2 bolezen	0	0	0	0	0	0	0,0
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	0	1	1	2	1	5	100,0
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0,0
6 zveri in ujede	0	0	0	0	0	0	0,0
7 psi	0	0	0	0	0	0	0,0
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0,0
9 poškodbe	0	0	0	0	0	0	0,0

3.19 Jerebica (*Perdix perdix*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

Jerebica je v LUO zelo redka vrsta divjadi. Upravljanje z njo je enotno opredeljeno za celotno območje LUO.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let, s poudarkom na zadnjem letu

Na podlagi uradnih evidenc in podatkov lovskih organizacij v zadnjih desetletjih na območju LUO nismo beležili odvzema jerebice. Na glede na podzakonske predpise ZDLov-1 odstrel te divjadi že več kot 25 let na celotnem LUO ni dovoljen. Z namenom njene ohranitve smo v zadnjih desetletjih načrtovali zgolj ukrepe v življenjskem okolju, ki so se izvajali tudi z namenom ohranitve vseh vrst male poljske divjadi in zavarovanih živalskih vrst. V območjih potencialne možnosti revitalizacije jerebice smo upravljavcem lovišč z načrti priporočali izvajanje številnih biotehničnih in bilomeliorativnih ukrepov, predvsem vzdrževanje primernih habitatnih pogojev, kot so ohranjanje grmišč, remiz, zimsko krmljenje in regulacijo številčnosti plenilcev z lovom.

Ocena stanja populacije

Številčnost jerebic je v zadnjem desetletju močno upadla, zaradi česar je njena trenutna prisotnost v naravi izjemno redka. Na podlagi ocen upravljavcev lovišč sklepamo, da se lokalno pojavljajo posamični osebki v območju spodnje Savinjske doline in nižinskih delih Kozjanskega. Jerebica je močno ogrožena zaradi različnih dejavnikov, od katerih prevladuje prekomeren vpliv malih zveri, ujed in vranov. Prav gotovo nanjo negativno vplivajo tudi zgodnje košnje v času valjenja in številni agrotehnični ukrepi, kot je uporaba kemičnih sredstev za varstvo rastlin in uničevanje plevelov. Življenjske pogoje za jerebico ogroža tudi krčenje obvodnih habitatov, grmišč in gozdnih ostankov.

Pred leti so v primernih območjih lovišč Šentjur, Ponikva, Šentvid pri Grobelnem in Polzela upravljavci izvajali doselitve jerebic v njeno okolje, ki pa žal zaradi različnih vzrokov niso bile uspešne. Kljub slabim izkušnjam revitalizacije jerebice v preteklih desetletjih menimo, da je zaradi ponovne uvedbe ekstenzivne kmetijske pridelave mogoče upati na izboljšanje njenih življenjskih razmer in dolgoročno ohranitev vrste v nižinskih delih LUO.

Prilagojeni cilji

Cilj upravljanja z jerebico je revitalizacija in ohranitev vrste v zanjo primernem okolju. Njena prostorska zastopanost naj bo prilagojena ohranjenosti kmetijske krajine v pogledu zagotavljanja prehranskih potreb in ustreznega bivalnega prostora. Pomemben upravljavski cilj je tudi zmanjšanje številčnosti plenilcev in osnovanje za jerebico primernih habitatnih pogojev.

Ukrepi in usmeritve

Lov poljske jerebice je v letu 2020 na celotnem območju LUO še vedno **prepovedan**. Upravljavcem lovišč predlagamo, da upoštevajo napotilo za njeno ohranitev, to je reguliranje številčnosti plenilcev, predvsem malih zveri in sive vrane. V sodelovanju z lastniki zemljišč naj LD skušajo doseči omejevanje oziroma kontrolo uporabe kemičnih zaščitnih sredstev. V loviščih, kjer je prisotnost vrste dokazana, naj se izvaja zimsko dopolnilno krmljenje, ohranjajo grmišča, remize in gozdne ostanke, skladno s splošnimi priporočili tega načrta.

Upravljavce lovišč pozivamo, naj v sklopi spremljave stanja v loviščih evidentirajo prisotnost jerebice in njeno prostorsko razširjenosti ter o tem obveščajo OZUL in ZGS.

3.20 Raca mlakarica (*Anas platyrhynchos*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

Okvir obravnave in upravljanje z mlakarico je enotno za celo LUO. Populacija je najštevilčnejša v obrežnih habitatih in ostalih vodnih telesih v območju (jezerih, ribnikih, mlakužah, itn.).

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let, s poudarkom na zadnjem letu

Skupni odvzem mlakaric je v zadnjih treh letih za dobro tretjino manjši. Lansko leto je bilo od načrtovanih 180 rac uplenjenih 120 ali 70 %. Do leta 2016 je odstrel oz. odvzem dosegal okoli 180 osebkov, v zadnjih letih pa kontinuirano pada. Menimo, da je slednje predvsem posledica manjšega lovnega interesa ter vse težje izvedbe lova zaradi negativnega odziva javnosti na izvajanje lova. Zaradi spremembe družbenih razmer v območjih, kjer se nahaja mlakarica, se vsako leto povečuje obisk sprehajalcev, kar lahko povzroča nesoglasja z lovci. Izgube oz. pogina mlakaric redko evidentiramo. Odvzem mlakaric oziroma realizacija načrta v zadnjih petih letih upada in je dosegla slabih 70 %. Glede na vpliv in biološki pomen vrste v njenem okolju smo mnenja, da je bila realizacija odvzema ustrezna in glede na upravljavske usmeritve neproblematična. Pri gospodarjenju z obvodnimi ekosistemi je treba izpostaviti vse večji rekreacijski pomen obrežij vodotokov in stoječih voda, kar vsako leto bolj omejuje izvajanje lovov ter drugih lovskih dejavnosti.

Ocena stanja populacije

Mlakarica je najpogosteje zastopana vrsta rac v LUO. Njena gostota je v največji meri odvisna od okoljske zmogljivosti habitatov, ki jo pogojuje prehranska kapaciteta, gnezdilni pogoji ter drugi habitatni pogoji v času vzgoje mladičev. Prisotna je na zanjo primernih vodnih površinah, kot so porečja Savinje, Boljske, Dravinje, Hudinje, Voglajne in Sotle. Pogosta je tudi na vseh jezerih v LUO: Šmartinsko, Velenjsko, Škalsko, Slivniško, Vonarsko, Blagovniški ribniki in drugih, ki ji nudijo z obraslimi obrežji ustrezen življenjski prostor in pogoje preživetja. Lov oziroma odvzem iz okolja na gostoto populacije v LUO nima pomembnega vpliva. Vitalnost in zdravstveno stanje osebkov sta dobra, razporejenost v prostoru pa je pogojena z ohranjenostjo biotopov. Spolno razmerje je v naravi dokaj izravnano in posledica socialnih ter bioloških razmer v populaciji. Starostna struktura rac je zaradi majhnega poseganja z odstrelom naravno oblikovana. Sicer pa ji obvodni ekosistemi v LUO nudijo ustrezne pogoje za razmnoževanje in preživetje v relativno velikem številu.

Prilagojeni cilji

Cilj upravljanja z mlakarico je zagotoviti njeno dolgoročno ohranitev na vseh potencialno primernih območjih, ki naj bo številčno prilagojena pogojem v življenjskem okolju, hkrati pa zagotavlja trajno rabo z lovom. Ohraniti ji je treba primerne habitate za zagotovitev normalne, z njenim okoljem usklajene reprodukcije. Cilj upravljanja je ohranitev trenutnega stanja obrežnih in obvodnih pasov ter širšega življenjskega prostora.

Ukrepi in usmeritve

Letošnji načrt odvzema, ki je določen na podlagi dinamike in višine odstrela v zadnjih letih, predloga LD ter biološkega pomena vrste v njenem okolju, znaša **150 mlakaric**. Načrtovane višine odvzema po loviščih **ni treba dosegati, navzgor** pa je realizacija omejena do največ **30 %** preseganja načrta. Pri pripravi razdelilnika odvzema med LD naj OZUL upošteva dosedANJI odvzem po loviščih in ustreznost življenjskih razmer za mlakarico. Razdelitev po spolu v tem načrtu ni predvidena.

Lov na mlakarico v posebnih varstvenih območjih mora biti skladen z naravovarstvenimi usmeritvami. Območja z omejitvami so opredeljena v prilogah ON (poglavje 8.4).

Za uspešno upravljanje z raco mlakarico priporočamo sledeče ukrepe:

- Priporočamo, da se individualni lov na mlakarico izvaja le ob tekočih vodah in to največ enkrat tedensko.
- Ohranitev ustreznih biotopov za vodno in obvodno perjad (zamočvirjenih površin, mokrišč in obraslih obrežij rek ter jezer) naj predstavlja vsakoletno opravilo LD, ki intenzivneje upravljajo z raco mlakarico.
- Z namenom ugotavljanja številčnosti in načrtovanja posegov v populacijo naj se koristi med drugim tudi podatke o zimskem številu vodnih ptic.
- Priporočljivo je sodelovanje med LD in upravljavci vodnih površin pri usklajevanju posegov v prostor.
- Čiščenja obrežij potokov, rek in jezer se ne sme izvajati v času gnezdenja v mesecu marcu in aprilu.
- Vlaganje rac iz umetne vzreje v naravne habitate LUO ni potrebno in ni dovoljeno.
- Upravljavci lovišč so dolžni izvajati ukrepe preventivnega zdravstvenega varstva mlakarice v skladu s programom UVHVVR.

Preglednica 4.16.1: Analiza odvzema rase mlakarice

Odstrel in izgube						
Starostna in spolna kategorija/leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj
Skupaj odstrel in izgube	176	177	156	123	120	752
Načrt - skupaj	280	220	210	200	180	1090
Odstrel in izgube / načrt	62,9	80,5	74,3	61,5	66,7	69,0

Izgube in odvzem							
Kategorija / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
Nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0,0
Naravne izgube	0	0	0	0	1	1	100,0
Skupaj izgube	0	0	0	0	1	1	100,0
% izgub	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8	0,1	
Odstrel	176	177	156	123	119	751	

Vzroki izgub							
Vzrok / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
1 neznan	0	0	0	0	0	0	0,0
2 bolezen	0	0	0	0	0	0	0,0
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	0	0	0	0	0	0	0,0
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0,0
6 zveri in ujede	0	0	0	0	1	1	100,0
7 psi	0	0	0	0	0	0	0,0
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0,0
9 garje	0	0	0	0	0	0	0,0

3.21 Sraka (*Pica pica*), šoja (*Garrulus glandarius*) in siva vrana (*Corvus cornix*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

Upravljanje z lovnimi pticami iz družine vranov je enotno opredeljeno za vsa lovišča v LUO.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let, s poudarkom na zadnjem letu

Odvzem **srak** in **šoj** se v zadnjih letih zmanjšuje. Menimo, da je slednje predvsem posledica upada lovnega interesa in previdnosti pri lovu. Lanskoletni načrtovan odvzem srake dosegel le 72 % realizacijo. Nekoliko bolje (96 %) je bil izveden odvzem šoj. Kljub zgoraj navedenim ugotovitvam smo mnenja, da je bilo upravljanje z njima glede na njun lovnogospodarski in okoljski pomen dobro.

Odvzem **sivih vran** je bil v zadnjih letih zadovoljiv, v lanskem letu celo nekoliko presežen. Dejstvo je, da odvzem na razmere v populaciji in njen vpliv v okolju pomembno ne vpliva. Lanskoletni načrt je bil dosežen 101 %, velika večina odvzema so LD realizirale z odstrelom. Od načrtovanih 1.100 je bilo skupaj odvzetih 1.111 osebkov. Zaradi prekomernega in ponekod tudi škodnega vpliva te vrste smo načrt v preteklih letih nenehno dvigovali, vendar kljub temu ugotavljamo, da s tem ukrepom ne dosegamo želenih ciljev.

Ocena stanja populacije

Številčnost in prostorska razporejenost šoje in srake je dobro usklajeno z ekosistemom kjer živijo. Populacija sive vrane je v nekaterih območjih LUO preštevilčna in se z leti še povečuje. Lokalne gostote vran se kljub intenziviranju odstrela povečujejo predvsem v nižinskih predelih lovišč, urbanih okoljih in okolici odlagališč komunalnih odpadkov. Večje jate so stalno prisotne znotraj mestnih okolij, kjer je ukrepanje z odstrelom družbeno sporno in posledično težje izvedljivo. Kljub neznatnim odškodninam opažamo, da zadnja leta povzroča siva vrana vse več škod na posevkih žit, koruze, sadnem drevju in vrtninah (zelju, solati, itn.). Zadnje desetletje smo beležili poškodbe na spomladanskih posevkih in namakalnih sistemih, ki so se pojavljale pretežno v nižinskih in primestnih loviščih (Žalec, Hum Celje, Grmada Celje, Vojnik, Šentjur pri Celju, Loče, Polzela). Občasno obravnavamo tudi škode na nelovnih površinah (stanovanjskih hišah, avtomobilih, silosih, silažnih balah itn.). Menimo, da je številčnost vran z odstrelom ob trenutno veljavni lovni dobi in drugih omejitvah pri izvajanju lovov nemogoče občutneje zmanjšati.

Ne glede na zgoraj naveden škodni vpliv želimo opozoriti na pogosto spregledan pozitiven ekološki pomen vranov. Pri tem je treba izpostaviti pomembno sanitarno vlogo sive vrane v okolju in šoje, ki s svojim načinom prehranjevanja raznaša semena gozdnega drevja ter s tem bogati naravno pestrost ekosistemov.

Zdravstveno stanje populacij obravnavanih vrst je dobro. Medvrstni plenilski vpliv je pomembno izpostavljen med sivo vrano in številnimi vrstami ptic pevk, poljsko divjadjo in nekaterimi zavarovanimi živalskimi vrstami.

Prilagojeni cilj

Cilj upravljanja z lovnimi vrstami vranov v LUO je ohranitev populacij v okolju primerni številčnosti. Konkretno to pomeni podobno številčnost šoje in srake, kot je trenutno stanje, in bistveno manjšo številčnosti sive vrane.

Ciljno razmerje z ostalimi živalskimi vrstami ne sme ogroziti biološkega ravnovesja in prostorske razporeditve drugih vrst v okolju.

Ukrepi in usmeritve

Načrt poseganja v populaciji srak in šoj v zadnjih nekaj letih nismo pretirano spreminjali. Menimo, da odstrel na stanje v populacijah in vpliv vrst v okolju nima pomembnejšega vpliva. Nasprotno pa smo pred leti povečevali načrt odvzema sive vrane, s čimer smo želeli zmanjšati pojavljanje škod v urbanih območjih ter na kmetijskih kulturah in opremi.

Na podlagi znane ocene stanja v populacijah, analize upravljanja – odvzema in njihovega vpliva v okolju, dolgoročnih ciljev in predlogov lovišč **načrtujemo** za leto **2020** sledeč **odvzem** lovnih ptic iz družine vranov:

- **130 srak,**
- **190 šoj,**
- **1.100 sivih vran.**

Cilj upravljanja s sivo vrano je čim bolj zmanjšati škodne vplive vrste na okolje. Z namenom zmanjšanja konfliktov v njenem okolju naj se izvaja tudi odvrtačni odstrel vrste, in sicer v lovni dobi. Z namenom reševanja povečanih škod naj se po potrebi izvaja izredni odstrel v obdobju lovopusta, pri tem pa naj se

ustrezno upošteva določila 42. člena ZDLov-1. V primeru pojavljanja škod od sivih vran na posevkih, namakalnih sistemih in drugem premoženju, bi bilo utemeljeno tudi v letošnjem letu dovoliti odstrel vran izven lovne dobe. Vlogo naj OZUL v imenu upravljavcev lovišč, kjer bi lahko nastale škode, poda na MKGP.

Višine načrtovanega odvzema **za srako in šojo ni treba dosegati**, navzgor pa se sme načrt presegati za **30 %**. Za **sivo vrano je dopustno odstopanje po višini navzdol do -30 %, navzgor pa v višini do +100 %** načrtovanega številčnega odvzema.

Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 sivih vran, se kot dopustno odstopanje od načrta šteje do -3 osebke, navzgor pa je preseganje realizacije možno do 100 % načrtovanega števila. Glede na vpliv sivih vran v okolju je zaželeno odvzem čim bolj presegati, še posebej v tistih predelih LUO, kjer je njen vpliv na okolje prekomerno izražen. Odstrel sive vrane je opredeljen kot ukrep varstva divjadi, zato naj se izvaja v največji možni meri.

Preglednica 4.17.1: Analiza odvzema srak, šoj, sivih vran

Odstrel in izgube						
Starostna in spolna kategorija/leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj
Sraka - odstrel in izgube	118	115	117	78	93	521
načrt - skupaj	140	140	130	130	130	670
odstrel in izgube / načrt	84,3	82,1	90,0	60,0	71,5	77,8
Šoja - odstrel in izgube	191	190	193	154	186	914
načrt - skupaj	240	220	200	210	194	1064
odstrel in izgube / načrt	79,6	86,4	96,5	73,3	95,9	85,9
Siva vrana - odstrel in izgube	943	943	1019	1122	1111	5138
načrt - skupaj	980	1000	1000	1100	1100	5180
odstrel in izgube / načrt	96,2	94,3	101,9	102,0	101,0	99,2

skupaj odvzem	1252	1248	1329	1354	1390	6573
----------------------	------	------	------	------	------	------

Izgube in odvzem						
Kategorija / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj
Nenaravne izgube	0	0	0	1	2	3
Naravne izgube	0	0	2	2	0	4
Skupaj izgube	0	0	2	3	2	7
% izgub	0,0	0,0	0,2	0,2	0,1	0,1
čisti odstrel	1252	1248	1327	1351	1388	6566

Vzroki izgub							
Vzrok / leto	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj	%
1 neznan	0	0	2	2	0	4	57,1
2 bolezen	0	0	0	0	0	0	0,0
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	0	0	0	1	2	3	42,9
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0,0
6 zveri in ujede	0	0	0	0	0	0	0,0
7 psi	0	0	0	0	0	0	0,0
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0,0
9 poškodbe	0	0	0	0	0	0	0,0

3.22 Nutrija (*Myocastor coypus*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

Okvir obravnave je enoten za vsa lovišča v LUO.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let, s poudarkom na zadnjem letu

Na podlagi poginov nutrij v prejšnjih letih, ki smo jih evidentirali zaradi povozov v loviščih Žalec in Prebold, ugotavljamo, da se vrsta občasno pojavlja v nižinskih, obvodnih ekosistemih v LUO. V lanskem letu je bil evidentiran odstrel dveh nutrij in sicer v lovišču Polzela. Posamezne družine nutrij se zadnja leta pojavljajo v obrežnem območju reke Savinje.

Prilagojeni cilj

Prisotnost nutrije v LUO niti kratkoročno niti dolgoročno ni zaželena.

Ukrepi in usmeritve

Ob morebitni prisotnosti nutrije v LUO se dovoljuje neomejen lov na to vrsto divjadi, ob upoštevanju vseh zakonskih predpisov s predmetnega področja. Zaželeno je torej odstreliti vse opažene osebkke te alohtone in invazivne vrste.

3.23 Rakunasti pes (*Nyctereutes procyonoides*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

Okvir obravnave rakunastega psa je enoten za vsa lovišča v LUO. Po informacijah upravljavcev lovišč je bil do sedaj v LUO zaznan samo enkrat.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

V lovišču LD Velenje, natančneje v kraju Loke (na Paškem Kozjaku), je bil leta 2015 evidentiran povoz rakunastega psa. Po navedbah pristojne LD je bil izvor živali neznan, prav tako pa je možna prisotnost še nekaj osebkov v tem delu LUO.

Prilagojeni cilj

Prisotnost rakunastega psa v LUO niti kratkoročno niti dolgoročno ni zaželena.

Ukrepi in usmeritve

Ob morebitni prisotnosti rakunastega psa v LUO se dovoljuje neomejen lov na to vrsto divjadi, ob upoštevanju vseh zakonskih predpisov s predmetnega področja. Ker rakunasti pes spada med invazivne in alohtone vrste, je zaželeno odstreliti vse opažene osebkke.

3.24 Načrt dodajanja divjadi

Z namenom revitalizacije in ohranjanja naravnih populacij divjadi načrtujemo v letu 2020 dodajanje **50 fazanov** iz umetne vzreje. Izpust je načrtovan v lovišču Polzela. Način in dinamika vlaganj so opredeljeni v poglavju 4.13 Fazan.

Vlaganje fazanov iz umetne vzreje naj se izvaja skladno z določili lovske etike in spoštovanjem določil veljavne zakonodaje (ZON; Ur. l. RS, št. 96/04.). Dovoljeno je dodajanje vitalnih in zdravih živali, ki so sposobne preživetja v naravi (Zakon o zaščiti živali; Ur. l. 43/07). Predlagamo, da se fazana dodaja v razmerju 1 fazan : 4 fazanke.

Preglednica 5.1: Načrt dodajanja divjadi

Lovišče	Vrsta divjadi	Število
Polzela	Fazan	50
Skupaj	Fazan	50

Vsi upravljavci lovišč naj pred vlaganji fazanov v naravo zagotovijo za njih ustrezno bivalno okolje in prehranske pogoje. Dela, ki jih v ta namen opravijo, morajo biti razvidna iz LNL. Če lovišča za izboljšanje življenjskih razmer ne zagotovijo ustreznih pogojev, vlaganje živali ni smiselno. Izboljšanje življenjskih razmer pred vlaganjem se šteje za ukrep varstva divjadi.

Fazane je dovoljeno vlagati v lovopustu, vsaj en mesec pred začetkom lovne dobe. Vlaganja divjadi, ki niso načrtovana s tem načrtom, so prepovedana. Načrt dodajanja ni treba dosegati, ne sme pa se ga presegati.

4 **EVIDENCE**

Izdelava načrta je potekala v skladu s Pravilnikom o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Ur.l. RS, št. 91/10) in določili ter usmeritvami iz ON. Podatki o odvzemu so bili zbrani v skladu s Pravilnikom o evidentiranju odstrela in izgub divjadi ter o imenovanju komisije za oceno odstrela in izgub v lovskoupravljavskem območju (Ur.l. RS, št. 120/05). Obseg opravljenih del za leto 2019 in načrt za leto 2020 ter drugi podatki uradnih evidenc so bili pridobljeni iz LNL za lovišča v LUO. Podatki o odvzemu v letu 2019 so bili v elektronski obliki posredovani ZGS prek spletne aplikacije Lisjak. Podatki so bili 13. 2. 2020 posredovani na OE ZGS Celje in so dostopni v programu Xlov.

Za prizadevnost in skrb pri oddaji letošnjih podatkov vsem upravljavcem lovišč ter vodstvu OZUL izražamo priznanje in zahvalo.

Izhodišča za izdelavo LN v letu 2021:

Pridobivanje podatkov za LN za leto 2021 bo predvidoma podobno kot v preteklem letu. Njihovo zbiranje bo potekalo v skladu z zgoraj omenjenima pravilnikoma ter morebitnimi spremembami in dopolnili:

Pregled odstrela in izgub divjadi v loviščih od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2020 mora biti opravljen najkasneje do 31. 1. 2021. Komisija za pregled odstrela in izgub divjadi mora biti ena za celotno LUO. Član komisije je tudi predstavnik ZGS, ki ob končanem pregledu v posameznem lovišču na zahtevo dobi kopijo izvoda seznama odvzema in izgub. Komisiji se ob pregledu predloži za vsak odstreljen ali izgubljen osebek:

- za **srnjad, jelenjad** in **damjaka**: trofeja in levi del spodnje čeljustnice za enoletne in starejše samce ter levi del spodnje čeljustnice za mladiče obeh spolov in samice,
- za **divjega prašiča**: za oba spola cele spodnje čeljustnice (zadostuje leva polovica spodnje čeljustnice skupaj z desnimi sekalci, ki je lahko odrezana za zadnjim meljakom), za odraslega merjasca tudi trofejo (brusilci in čekani), skladno z relevantnim pojasnilom MKGP,
- za **gamsa**: trofeja pri obeh spolih,
- za **muflona**: trofeja in levi del spodnje čeljustnice pri samcih, pri samicah in mladičih obeh spolov pa levi del spodnje čeljustnice.

Evidenčna knjiga:

Samo redni vpis v evidenčno knjigo brez materialnega dokaza se ne upošteva. Kot materialni dokaz se lahko predloži zapisnik komisije za ocenjevanje odstrela in izgub posameznega upravljavca lovišča, zapisnik pristojnih javnih služb in državnih organov – Veterinarsko-higienska služba, Policija, fotografija z datumom odvzema, trofejni list (lovski gost), ipd., ki jih komisija lahko upošteva kot materialni dokaz odvzema. Čeljustnice je komisija po končanem pregledu dolžna trajno uničiti. Kot trajno uničenje čeljustnic šteje tudi njihova izročitev raziskovalnim institucijam, in sicer z namenom raziskav divjadi. Morebitno ne-predložitev trofej in čeljustnic v oceno je komisija dolžna prijaviti lovskemu inšpektorju.

Evidenčne knjige je treba voditi tako, da je vanje vpisan vsak osebek odvzete divjadi, poleg odstrela tudi vse izgube (naravne in nenaravne). Izgube posameznih vrst je treba ločiti po vzrokih, pri veliki divjadi še po starostnih kategorijah, pri ostalih vrstah le s skupnim številom.

Za odstreljeni del populacije posameznih vrst velike divjadi je treba za vsako starostno kategorijo izračunati povprečno biološko telesno maso (z glavo, trofejo, nogami, a iztrebljeno) na eno decimalno natančno (npr. srna, moški mladiči, povprečna telesna masa vseh uplenjenih v LUO v zadnjem letu – 8,9 kg). Pri dve- in večletnih srnjakih in jelenih je treba izračunati tudi povprečno maso suhega rogovja vseh odvzetih osebkov v lovišču za preteklo koledarsko leto. Voditi je treba tudi evidenco transportnih telesnih mas in geokoordinate odvzema za veliko divjad.

Letni načrti lovišč:

Do 10. 2. 2021 morajo lovišča posredovati ZGS letne načrte lovišč z realizacijo za leto 2020 v digitalni obliki. Hkrati je treba do navedenega datuma oddati tudi preliminarne načrte lovišč (predloge) za leto 2021.

Upravljalce lovišč opozarjamo na dosledno izpolnjevanje letnih načrtov lovišč, saj so osnova za izdelavo LN. Nujno je navesti konkretne lokacije posegov v okolje v obliki katastrskih občin in parcelnih števil. Upoštevajo naj tudi pripombe, ki jih bomo pripisali k posameznim načrtom lovišč. Več pozornosti naj upravljavci lovišč posvetijo zasledovanju trenda številčnosti in prostorske razširjenosti posameznih vrst divjadi, saj lahko na

Letni načrt za IX. Savinjsko-Kozjansko lovskoupravljavsko območje za leto 2020

podlagi teh podatkov k izboljšanju življenjskih pogojev divjadi pripomorejo tudi posamezni ukrepi oz. režim gospodarjenja z gozdovi.

Za uspešno realizacijo LN je potrebno v tekočem letu (predvidoma sredina novembra) opraviti usklajevalni sestanek s pregledom realizacije načrta odvzema do 1. 11. 2020. Po potrebi se lahko izven načrtovanega skliče tudi več usklajevalnih sestankov.

Usklajevalni sestanek med ZGS in Območnim združenjem upravljavcev lovišč LUO, na katerem se uskladi odvzem lovnih vrst ter dela v loviščih na nivoju LUO in/ali po loviščih, se skliče najpozneje do sredine marca prihodnjega leta.

Zaradi sprememb v zakonodaji so bili v letu 2012 sprejeti novi (10-letni) gozdnogospodarski in lovskoupravljavski načrti območij. V naslednjih letih bodo letni načrti za lovskoupravljavsko območje temeljili na usmeritvah in ciljih teh dolgoročnih načrtov.

S Pravilnikom o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Ur.l. RS, št. 91/10) je v 89. členu v okviru kvot letnega načrta LUO dovoljena tudi možnost sprememb načrtovane razdelitve odvzema divjadi po loviščih (prerazporeditev). Spremembe načrtovane razdelitve so mogoče le do 15. novembra, in sicer za vrste z velikim arealom gibanja (navadni jelen, damjak, muflon, divji prašič).

Sestavil:
Peter TERGLAV, univ. dipl. inž. gozd.
Višji sodelavec I
Odsek za načrtovanje razvoja gozdov

Aleksander Rataj, univ. dipl. inž. gozd.
Vodja ZGS, OE Celje

5 PRILOGE NAČRTA

Priloga 1: Seznam krmišč za veliko divjad v LUO

NAZIV LOVIŠČA	KRAJEVNO_IME	NAZIV_KO	PARC_Št.	NAMEN_KRMLJENJA	DIVJAD
PODČETRTEK	TROBERNIK	SOPOTE	892	privabljalno	divji prašič
PODČETRTEK	GMAJNA	SOPOTE	843/1	privabljalno	divji prašič
PODČETRTEK	KOTE	SOPOTE	738/1	privabljalno	divji prašič
PODČETRTEK	SKOKOVA BAJTA	SOPOTE	725/25	privabljalno	divji prašič
PODČETRTEK	ŽOLGARJEV ŠTANT	SOPOTE	725/25	privabljalno	divji prašič
PODSREDA	MLAČNE	OSREDEK	13/1	privabljalno	divji prašič
PODSREDA	ORLICA	KRIŽE	320/1	preprečevalno	divji prašič
PODSREDA	DRENOVEC	OSREDEK	2041/1	privabljalno	divji prašič
PODSREDA	PRI BARAKI	OSREDEK	13/1	privabljalno	divji prašič
BISTRICA OB SOTLI	VELIKI VRH	DEKMANCA	1420/1	privabljalno	divji prašič
BISTRICA OB SOTLI	REBER - SEDLO	TREBČE	912/1	privabljalno	divji prašič
BISTRICA OB SOTLI	DENŽIČEV BREG	OSREDEK	13/1	privabljalno	divji prašič
BISTRICA OB SOTLI	ŽLEBEC	KUNŠPERK	1107/1	privabljalno	divji prašič
BISTRICA OB SOTLI	JIVICE	KUNŠPERK	1107/1	privabljalno	divji prašič
BOHOR PLANINA	FUŽINA	ŠENTVID PRI PLANINI	664/1	privabljalno	divji prašič
BOHOR PLANINA	KAMNI VRH	ŠENTVID PRI PLANINI	657/156	privabljalno	divji prašič
BOHOR PLANINA	OSTRIVEC	ŠENTVID PRI PLANINI	657/156	privabljalno	divji prašič
BOHOR PLANINA	POSTATE	GOLOBINJEK	383/33	privabljalno	divji prašič
BOHOR PLANINA	BUKOVA RAVEN	GOLOBINJEK	383/118	privabljalno	divji prašič
BOHOR PLANINA	KORENINE	GOLOBINJEK	383/33	privabljalno	divji prašič
BOJANSKO ŠTORE	LUKEŽ	SVETINA	388	privabljalno	divji prašič
BOJANSKO ŠTORE	ZORK	POŽNICA	123	privabljalno	divji prašič
BOJANSKO ŠTORE	ZADOLINE	SVETINA	659/2	privabljalno	divji prašič
BOJANSKO ŠTORE	ROMANCE	KOMPOLE	849	privabljalno	divji prašič
BOJANSKO ŠTORE	POD ROKOM	ZVODNO	1414/122	privabljalno	divji prašič
BOJANSKO ŠTORE	TISOVCE	SVETINA	873/6	privabljalno	divji prašič
DOBRNA	TOPOLŠEK	BRDCE	1166/3	privabljalno	divji prašič
DOBRNA	MRZIDOLA	BRDCE	981/1	privabljalno	divji prašič
DOBRNA	NAD ZILCEM	BREZEN	800/3	privabljalno	divji prašič
DOBRNA	SMOLNIK	BRDCE	304/1	privabljalno	divji prašič
DOBRNA	ŠTRAVSOVE SEDANCE	BRDCE	1538	preprečevalno	divji prašič
DOBRNA	TEMJAK	PRELSKA	979/1	privabljalno	divji prašič
DOBRNA	PRODENŠEK	BRDCE	414/4	privabljalno	divji prašič
DRAMLJE	SRŠENOVO	SLEMENE	83/3	privabljalno	divji prašič
DRAMLJE	ŠTANTETOVO	SLEMENE	168/3	privabljalno	divji prašič
DRAMLJE	ZDOL	DRAMLJE	2340/1	privabljalno	divji prašič
DRAMLJE	RETKOVO	SLEMENE	83/25	privabljalno	divji prašič
DRAMLJE	GRABNI 2	SLEMENE	157/1	privabljalno	divji prašič
GOZDNIK GRIŽE	PODKALOVA RAVEN	ZABUKOVICA	157	privabljalno	divji prašič

NAZIV LOVIŠČA	KRAJEVNO_IME	NAZIV_KO	PARC_Št.	NAMEN_KRMLJENJA	DIVJAD
GOZDNIK GRIŽE	GOZDNIK-JUG	SLIVNO	903	privabljalno	divji prašič
GOZDNIK GRIŽE	PETKOVA HOSTA	MATKE	414/2	privabljalno	divji prašič
GOZDNIK GRIŽE	JOZLOVA GMAJNA	PONGRAC	1237	privabljalno	divji prašič
GOZDNIK GRIŽE	PRI ŠT.19	PONGRAC	1542	privabljalno	divji prašič
GOZDNIK GRIŽE	GOZNIK-ZAHOD	PONGRAC	1541	preprečevalno	divji prašič
GOZDNIK GRIŽE	NAD JAGROM	PONGRAC	1168/1	privabljalno	divji prašič
GRMADA CELJE	SUHI POTOK	ZAGRAD	872	preprečevalno	divji prašič
GRMADA CELJE	RAMA BAVČA	ZVODNO	1414/259	privabljalno	divji prašič
GRMADA CELJE	NAD KORITOM	ZVODNO	1414/239	privabljalno	divji prašič
GRMADA CELJE	SREBOTNIK	ZVODNO	1414/160	privabljalno	divji prašič
GRMADA CELJE	NA BAZENU	RIFENGOZD	519	privabljalno	divji prašič
GRMADA CELJE	PRI BUKVI	ZVODNO	1414/219	privabljalno	divji prašič
HANDIL-DOBJE	HRASTJE	DOBRINA	206/1	privabljalno	divji prašič
HANDIL-DOBJE	KOŠNICA	PARIDOL	1260	privabljalno	divji prašič
HUM CELJE	BERNARDJE	TREMERJE	570	preprečevalno	muflon
HUM CELJE	DRAKSLER	TREMERJE	584/1	preprečevalno	muflon
HUM CELJE	SKALE-1	LIBOJE	673	privabljalno	muflon
HUM CELJE	SKALE-2	LIBOJE	673	privabljalno	divji prašič
HUM CELJE	KAMČIČ	LIBOJE	696	privabljalno	divji prašič
HUM CELJE	PLATO	KOŠNICA	481	privabljalno	muflon
JURKLOŠTER	FESINGE	PANEČE	254/1	privabljalno	divji prašič
JURKLOŠTER	JAGNIČEVA RAVEN	PANEČE	1931/1	privabljalno	divji prašič
JURKLOŠTER	TEHNIKA	PANEČE	1911	privabljalno	divji prašič
JURKLOŠTER	RUKZAK	MARIJINA VAS	705/2	privabljalno	divji prašič
JURKLOŠTER	PATROV GRABEN	MARIJINA VAS	705/2	privabljalno	divji prašič
JURKLOŠTER	ŠLOSBERG	MARIJINA VAS	705/2	privabljalno	divji prašič
JURKLOŠTER	POD BOLNICO	MRZLO POLJE	1/4	privabljalno	divji prašič
JURKLOŠTER	BLED	MRZLO POLJE	1/4	privabljalno	divji prašič
JURKLOŠTER	PRI LESKOVŠKU	JURKLOŠTER	223/20	privabljalno	divji prašič
KAJUJ - ŠMARTNO	SLANE VODE	LEMBERG	323	privabljalno	divji prašič
KAJUJ - ŠMARTNO	LENARTOVO	RUPE	814	privabljalno	divji prašič
KOZJE	ZG. PAŠNICE	PILŠTANJ	685/1	privabljalno	divji prašič
KOZJE	SP. PAŠNICE	PILŠTANJ	685/1	privabljalno	divji prašič
KOZJE	ST.GLAŽUTA	VETRNİK	43/1	privabljalno	divji prašič
KOZJE	KULPERN	VETRNİK	43/1	preprečevalno	divji prašič
KOZJE	KASTELIČ	VETRNİK	884	privabljalno	divji prašič
KOZJE	SUŠICA	KOZJE	1054/2	privabljalno	divji prašič
LAŠKO	BOROVČ	RIFENGOZD	731/3	privabljalno	divji prašič
LAŠKO	ŠIBJE	VRH NAD LAŠKIM	494	privabljalno	divji prašič
LAŠKO	KRNIŠČE	JURKLOŠTER	910/1	privabljalno	divji prašič
LAŠKO	VEČNE LUŽE	REKA	2/1	privabljalno	divji prašič
LAŠKO	BABJE KOLENO	JURKLOŠTER	258/2	privabljalno	divji prašič
LOČE	NUNSKA GORA	ZBEL. GORA	514/157	privabljalno	divji prašič
LOČE	PRI CERKVI	ZBEL. GORA	239	privabljalno	divji prašič
LOČE	NAD POŽLEBOM	ZBEL. GORA	226/1	privabljalno	divji prašič

NAZIV LOVIŠČA	KRAJEVNO IME	NAZIV KO	PARC. Št.	NAMEN KRMLJENJA	DIVJAD
LOČE	ZLODERŽNIK	LIPOGLAV	883/34	privabljalno	divji prašič
LOČE	SLOM	ŽIČE	1113	privabljalno	divji prašič
LOČE	PAVLOVO	ZBELOVSKA GORA	263/1	privabljalno	divji prašič
LOKA pri ŽUSMU	POD ORLOVO PEČINO	TINSKO	1391/1	privabljalno	divji prašič
LOKA pri ŽUSMU	GLOBOČAJ	TINSKO	1391/1	privabljalno	divji prašič
LOKA pri ŽUSMU	ČEBULARJEVA D.	LOKA PRI Ž.	910/29	privabljalno	divji prašič
LOKA pri ŽUSMU	JAVORŠICA	LOKA PRI Ž.	490/12	preprečevalno	divji prašič
LOKA pri ŽUSMU	ČRNE MLAKE	LOKA PRI Ž.	435/1	privabljalno	divji prašič
LOKA pri ŽUSMU	KORENOVO	BABNA GORA	1568/1	privabljalno	divji prašič
LOKA pri ŽUSMU	ZAKOŠKOVA DOL.	LOKA PRI Ž.	717	privabljalno	divji prašič
POLZELA	SLATINE	POLZELA	1060/126	privabljalno	divji prašič
POLZELA	TAJNA	DOBRIČ	506	privabljalno	divji prašič
POLZELA	PODSEVČNIK	ANDRAŽ	1852	privabljalno	divji prašič
POLZELA	PUŠE-SEVČNIK	ANDRAŽ	1598	privabljalno	divji prašič
PONIKVA	PEČICE	ZAGAJ	23/8	privabljalno	divji prašič
PONIKVA	TIČEVO	SLATINA	100/1	privabljalno	divji prašič
PONIKVA	SLATINA	SLATINA	177/1	privabljalno	divji prašič
PREBOLD	ŽVAJGA	MARIJA REKA	258	preprečevalno	divji prašič
PREBOLD	GODLAR	MARIJA REKA	686	privabljalno	divji prašič
PREBOLD	TOLSTI HRIB	MARIJA REKA	200	privabljalno	divji prašič
PREBOLD	REŠKA PLANINA	MARIJA REKA	125	privabljalno	divji prašič
PREBOLD	BRDNIKOVA PLANINA	MARIJA REKA	344/3	privabljalno	divji prašič
PREBOLD	MRZLICA	MATKE	107	privabljalno	divji prašič
PREBOLD	KOVČET	MATKE	31	privabljalno	divji prašič
PREBOLD	MERKUL	MARIJA REKA	1159	privabljalno	divji prašič
PRISTAVA	RUDNICA	TINSKO	1389	privabljalno	divji prašič
PRISTAVA	MLAKA	TINSKO	1389	privabljalno	divji prašič
PRISTAVA	LOŽNO	ROGINSKA GORCA	2191/3	privabljalno	divji prašič
REČICA pri LAŠKEM	SUŠAKOVO	REČICA	2	privabljalno	muflon
REČICA pri LAŠKEM	ZABOJE	REČICA	562	privabljalno	divji prašič
REČICA pri LAŠKEM	JAGJED	REČICA	589/1	privabljalno	divji prašič
REČICA pri LAŠKEM	KAVŠKOV ROB	SLIVNO	592	zimsko	muflon
REČICA pri LAŠKEM	LADNA RAVEN	DEBRO	226	privabljalno	divji prašič
REČICA pri LAŠKEM	PERNICE	REČICA	751	privabljalno	divji prašič
REČICA pri LAŠKEM	BABE	REČICA	136/4	privabljalno	muflon
REČICA pri LAŠKEM	KOJZICA	SEDRAŽ	1314	privabljalno	divji prašič
REČICA pri LAŠKEM	TRBEŽNIKOVO	SLIVNO	853/1	privabljalno	muflon
REČICA pri LAŠKEM	STIKE	SLIVNO	850	privabljalno	divji prašič
REČICA pri LAŠKEM	KAVŠKOVA	SLIVNO	596	privabljalno	divji prašič
REČICA pri LAŠKEM	BRUNE	SEDRAŽ	573	privabljalno	divji prašič
SLOVENSKE KONJICE	ŠTEPIH	PRELOGE	1390/1	privabljalno	divji prašič
SLOVENSKE KONJICE	NIZEK VRH	SLOV.KONJICE	957/1	privabljalno	divji prašič
SLOVENSKE KONJICE	GROFOV ŠTANT	PRELOGE	1390/11	privabljalno	divji prašič
SLOVENSKE KONJICE	KRNICE	SLOV.KONJICE	957/1	privabljalno	divji prašič

NAZIV LOVIŠČA	KRAJEVNO_IME	NAZIV_KO	PARC_Št.	NAMEN_KRMLJENJA	DIVJAD
SLOVENSKE KONJICE	SAVIJA PEČ	SLEMENE	425/70	privabljalno	divji prašič
SLOVENSKE KONJICE	GUMNO	SLOV.KONJICE	957/2	privabljalno	divji prašič
SLOVENSKE KONJICE	SKALA	SLOV.KONJICE	957/2	privabljalno	divji prašič
SLOVENSKE KONJICE	SKALA-konec ceste	SLOV.KONJICE	957/2	privabljalno	divji prašič
ŠMARJE PRI JELŠAH	KAMENIK	JEŠOVEC	648/1	privabljalno	divji prašič
ŠENTJUR	PLEŠIVEC	KRAJNČICA	1312/3	privabljalno	divji prašič
ŠENTJUR	MIRANOVA PEČ	KRAJNČICA	1315	privabljalno	divji prašič
ŠENTJUR	VODRUŽ	VODRUŽ	571	privabljalno	divji prašič
ŠENTJUR	PRIMOŽ	ZAGAJ	957/1	privabljalno	divji prašič
ŠKALE	SMODIVNIK-MUCIK	PAKA	28	privabljalno	divji prašič
ŠKALE	LUBELA-TURNSKI G.	ŠKALE	843/17	zimsko	damjak
ŠKALE	LEŽEN-PODURŠAN	ŠKALE	484	zimsko	damjak
ŠKALE	LEŽEN-MIKLAVŽINA	ŠKALE	351	privabljalno	damjak
ŠKALE	PUSTA G. POD VED.	PLEŠIVEC	1004	privabljalno	divji prašič
ŠKALE	STROPNICA	PAKA	154/1	privabljalno	divji prašič
ŠKALE	SMODIVNIK – 5/2	CIRKOVCE	62/1	privabljalno	divji prašič
OLJKA	GORA OLJKA - V	DOBRIČ	178/1	privabljalno	divji prašič
OLJKA	TRIPOTOKI	LEPA NJIVA	1551	privabljalno	divji prašič
OLJKA	POPRASK	VELIKI VRH	2/1	privabljalno	divji prašič
OLJKA	MICKIN SLAVC	VELIKI VRH	398/6	privabljalno	divji prašič
TABOR	POLAJNŠK	ČRNI VRH	847	privabljalno	divji prašič
TABOR	REBER	MIKLAVŽ	674/1	privabljalno	divji prašič
TABOR	STARI GRAD	ČRNI VRH	891/4	preprečevalno	divji prašič
TABOR	KLABUK	MIKLAVŽ	516/14	privabljalno	divji prašič
TABOR	ŠTRUKLOV GRIČ	MIKLAVŽ	438/13	privabljalno	divji prašič
TABOR	PRI RIBNIKU	GRAJSKA VAS	727	privabljalno	divji prašič
VELENJE	RAMŠAK	LIPJE	1027/5	privabljalno	divji prašič
VELENJE	VAGA	ANDRAŽ	1247	privabljalno	divji prašič
VELENJE	CEVZAR	ANDRAŽ	387/1	privabljalno	divji prašič
VITANJE	JEZERJE	BREZEN	695	privabljalno	divji prašič
VITANJE	FLAŠA	BREZEN	701	privabljalno	divji prašič
VITANJE	PLANJE	SP_DOLIČ	1398	privabljalno	divji prašič
VITANJE	BRUNARICA	STENICA	677	privabljalno	divji prašič
VITANJE	JUGOVO	STRANICE	585	privabljalno	divji prašič
VITANJE	ŽNIDARJEVO	STENICA	561/2	privabljalno	divji prašič
VOJNIK	PRI KAPELI	SOCKA	748	privabljalno	divji prašič
VOJNIK	ROVSKI PLAT	PODGORJE	448/1	privabljalno	divji prašič
VOJNIK	LAZE	BEZOVICA	48/4	privabljalno	divji prašič
VOJNIK	DOBRAVA	LOKA	1085/4	privabljalno	divji prašič
ŽALEC	RODOLF	STUDENCE	290	privabljalno	divji prašič
ŽALEC	KAJUHOVKA	PONIKVA	949/1	privabljalno	divji prašič
ŽALEC	KJUMBERK	ŽELEZNO	39/85	privabljalno	divji prašič
ŽALEC	NATHIGAL	ŽELEZNO	39/12	privabljalno	divji prašič
ŽALEC	KALE-LAZE	PONIKVA	956/3	privabljalno	divji prašič
ŽALEC	KALE-PAINKRET	PONIKVA	951/4	privabljalno	divji prašič
ŽALEC	KALE-PEČNIK	PONIKVA	106/7	privabljalno	divji prašič

Priloga 2: Seznam mrhovišč za male zveri v LUO

NAZIV LOVIŠČA	KRAJEVNO IME	NAZIV_KO	PARC_Št.	VRSTA DIVJADI	VRSTA KRME
ŠKALE	ČRNI POTOK	PLEŠIVEC	192/1	male zveri	kadavri poginule divjadi
ŠKALE	STROPNICA POD CESTO PECIGA	CIRKOVCE	252/1	male zveri	kadavri poginule divjadi
ŠKALE	LEŽEN	ŠKALE	5119/1	male zveri	kadavri poginule divjadi
ŠKALE	ŠKALSKI HRIB	ŠKALE	585/3	male zveri	kadavri poginule divjadi
OLJKA	BEZGOVCA	VELIKI V	149/13	male zveri	kadavri poginule divjadi
OLJKA	GLOBOKE	LUBIJA	865/33	male zveri	kadavri poginule divjadi
OLJKA	KRAIDER	L. NJIVA	1582/1	male zveri	kadavri poginule divjadi
OLJKA	SVETI ANTON	GORENJE	10	male zveri	kadavri poginule divjadi
OLJKA	HUDI POTOK	REČICA OB PAKI	1/54	male zveri	kadavri poginule divjadi
OLJKA	KAMNOLOM TUFA	GORENJE	595/3	male zveri	kadavri poginule divjadi
ŽALEC	BOROVJE	VELIKA PIREŠICA	1212/1	male zveri	kadavri poginule divjadi
ŽALEC	TOPOLA	GOTOVLJE	985/7	male zveri	kadavri poginule divjadi
ŽALEC	JALOVČ	ŽELEZNO	87	male zveri	kadavri poginule divjadi
DOBRNA	LOKOVINA	DOBRNA	1406/2	male zveri	kadavri poginule divjadi
VITANJE	JAVORJE- JEZERJE	BREZEN	695	male zveri	kadavri poginule divjadi
VITANJE	STENICA- BRUNARICA	STENICA	676	male zveri	kadavri poginule divjadi
VOJNIK	LAZE	BEZOVIČA	47/1	male zveri	kadavri poginule divjadi
VOJNIK	DOBROVA	LOKA	1121	male zveri	kadavri poginule divjadi
VOJNIK	LIPA-KAPELA	SOCKA	748	male zveri	kadavri poginule divjadi
VOJNIK	KURETNICA	VERPETE	337/3	male zveri	kadavri poginule divjadi
SLOVENSKE KONJICE	KRNICE	SL. KONJICE	957/8	male zveri	kadavri poginule divjadi
SLOVENSKE KONJICE	GROFOV ŠTANT	SL. KONJICE	957/8	male zveri	kadavri poginule divjadi
SLOVENSKE KONJICE	BABIČ PRUČKA	KONJIŠKA VAS	73/1	male zveri	kadavri poginule divjadi
SLOVENSKE KONJICE	SKALA-KONEC CESTE	SL. KONJICE	957/12	male zveri	kadavri poginule divjadi
LOČE	LUBIČNA	ZBELOVSKA GORA	226/3	male zveri	kadavri poginule divjadi
LOČE	ZLUDERŽNIK	LIPOGLAV	883/34	male zveri	kadavri poginule divjadi
LOČE	ZLUDERŽNIK PAN	LIPOGLAV	883/34	male zveri	kadavri poginule divjadi
PONIKVA	POD LOVSKO KOČO	SLATINA	119/1	male zveri	kadavri poginule divjadi
DRAMLJE	DOBJE PRI DOBROVOLJC	MARIJA DOBJE	954/1	male zveri	kadavri poginule divjadi
DRAMLJE	DOBJE TRAJBE	MARIJA DOBJE	54	male zveri	kadavri poginule divjadi
DRAMLJE	GABROVEC HRASTNIŠKA GORA	DRAMLJE	330/1	male zveri	kadavri poginule divjadi
DRAMLJE	GABROVEC STARA KRMNA NJIVA	BEZOVIČA	450	male zveri	kadavri poginule divjadi
DRAMLJE	PLETOVARJE JAZBINE	DRAMLJE	749/1	male zveri	kadavri poginule divjadi

DRAMLJE	SLEMENE POD PRUHOM	TOLSTI VRH	764/26	male zveri	kadavri poginule divjadi
DRAMLJE	SLEMENE GRABNI	SLEMENE	1011/2	male zveri	kadavri poginule divjadi
GRMADA CELJE	NAD STRELIŠČEM	ZAGRAD	897	male zveri	kadavri poginule divjadi
GOZDNIK GRIŽE	KRIŽ POTA	PONGRAC	914	male zveri	kadavri poginule divjadi
GOZDNIK GRIŽE	POD ŠT. 3	LIBOJE	837	male zveri	kadavri poginule divjadi
GOZDNIK GRIŽE	ŽLAKOV HRIB	PONGRAC	1589	male zveri	kadavri poginule divjadi
GOZDNIK GRIŽE	KAMNOLOM	LIBOJE	1008/8	male zveri	kadavri poginule divjadi
PREBOLD	BRINARJEVA UTA	MARIJA REKA	331/3	male zveri	kadavri poginule divjadi
ŠENTJUR pri CELJU	KRAJNČICA	KRAJNČICA	1315	male zveri	kadavri poginule divjadi
ŠENTJUR pri CELJU	KAMENO	KAMENO	30	male zveri	kadavri poginule divjadi
LAŠKO	PRI TRUPEJ	JURKLOŠTER	928/2	male zveri	kadavri poginule divjadi
LOKA pri ŽUSMU	DOLGI POTOK	BABNA GORA	1597/3	male zveri	kadavri poginule divjadi
LOKA pri ŽUSMU	POD RECKOM	BABNA GORA	1474/1	male zveri	kadavri poginule divjadi
LOKA pri ŽUSMU	JAVORŠICA	LOKA PRI ŽUSMU	418/1	male zveri	kadavri poginule divjadi
LOKA pri ŽUSMU	KORENOVO	BABNA GORA	1568/1	male zveri	kadavri poginule divjadi
LOKA pri ŽUSMU	VRHONCA	BABNA GORA	1568/1	male zveri	kadavri poginule divjadi
LOKA pri ŽUSMU	BAHOVA ŽEJA	VIRŠTANJ	288/1	male zveri	kadavri poginule divjadi
JURKLOŠTER	ŠLOSBERG	MARIJINA VAS	705/2	male zveri	kadavri poginule divjadi
JURKLOŠTER	DREVESNICA PRI RIKOTU	PANEČE	1931/23	male zveri	kadavri poginule divjadi
JURKLOŠTER	POD BOLNICO	MRZLO POLJE	1/6	male zveri	kadavri poginule divjadi
BOHOR PLANINA	BUKOV RAVN	GOLOBINJEK	383/116	male zveri	kadavri poginule divjadi
BOHOR PLANINA	KAMNI VRH	PLANINA	657/156	male zveri	kadavri poginule divjadi
PRISTAVA	PRI KAMNU	TINSKO	1389	male zveri	kadavri poginule divjadi
REČICA PRI LAŠKEM	KAVŠKOVA	LIBOJE	715/2	male zveri	kadavri poginule divjadi
REČICA PRI LAŠKEM	LIŠE	REČICA	243	male zveri	kadavri poginule divjadi
POLZELA	KLOŠTRSKÉ GOŠE	ZALOŽE	113/2	male zveri	kadavri poginule divjadi
POLZELA	SEVČNIK PUŠE	ANDRAŽ	1598	male zveri	kadavri poginule divjadi

ZAVOD za GOZDOVE
SLOVENIJE

Območna enota Celje

**OBMOČNO ZDRUŽENJE
UPRAVLJAVCEV LOVIŠČ SAVINJSKO-KOZJANSKEGA
LOVSKO UPRAVLJAVSKEGA OBMOČJA,
Cankarjeva ul. 6, 3000 CELJE**

Šifra: 3410 - 18/2020

Datum: 28. 02. 2020

Zadeva: Usklajevanje določil LN med OZUL in ZGS, OE Celje

Čas, kraj dogodka: seja se je pričela v četrtek 27. 2. 2020 ob 9:00 uri v prostorih ZGS, OE Celje.

Vabljeni člani: člani IO OZUL, Peter Terglav - ZGS, Matej Tajnikar - ZGS

Prisotni člani: Gabrijel Omerza – predsednik OZUL-a, Zdravko Mastnak-strokovni tajnik OZUL-a, Peter Terglav-ZGS, Matej Tajnikar-ZGS.

Oseba, ki je vodila sestanek: Peter Terglav

Dnevni red sestanka:

- Usklajevanje načrtovanih ukrepov del v življenjskem okolju divjadi ter odvzema divjadi za leto 2020.
- Analiza upravljanja s posameznimi vrstami divjadi in njenim okoljem v letu 2019.
- Predstavitve (pred) osnutka Letnega lovskoupravljavskega načrta LUO za leto 2020 (v nadaljevanju: LN) in usklajevanje njegovih določil med ZGS in OZUL – om.

V skladu s 13. členom Zakona o divjadi in lovstvu ter njegovimi spremembami (Ur.l. RS, št.16/04, 120/06 –odl. US, 17/08, 46/14 –ZON-C) in Pravilnikom o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Ur. l. RS, št. 91/10) Zavod za gozdove (v nadaljevanju: ZGS) v sodelovanju z lovskimi organizacijami pripravi predlog del v življenjskem okolju in odvzema divjadi po posameznih vrstah, za tekoče načrtovalsko leto. Nadalje izvede usklajevanje z lovskimi organizacijami, ki se ga je v imenu lovskih družin (v nadaljevanju: LD) udeležilo območno združenje upravljalcev lovišč (v nadaljevanju: OZUL).

Točka 1: Usklajevanje načrtovanih ukrepov del v življenjskem okolju divjadi ter odvzema divjadi za leto 2020.

Terglav najprej predstavi predlog načrta del oz. ukrepov v življenjskem okolju divjadi za leto 2020. Uvodoma poudari, da se je pri načrtu v veliki meri upoštevalo predloge LD, kar je glede na operativne danosti povsem logično. Gre namreč za ukrepe, ki jih upravljavci izvajajo na najetih oz. lastnih zemljiščih. So pa v LN izpostavljena nekatera določila, ki LD usmerjajo k izvedbi ukrepov v naslednjih letih, hkrati pa so tu predstavljeni poglobljeni nameni načrtovanih del. S predlogom so se vsi navzoči strinjali in na njega niso imeli pripomb oz. dopolnil.

Točka 2: Analiza upravljanja s posameznimi vrstami divjadi in njenim okoljem v letu 2019.

ZGS je za pripravo osnutka LN pripravil podrobno analizo upravljanja s posameznimi vrstami divjadi in njenim okoljem, ki je bila predstavljena na sestanku. Analiza temelji na podatkih iz evidenc odvzema divjadi, ki so bili

pridobljeni od LD. Njeni zaključki predstavljajo pomembno osnovo za načrtovanje ukrepov poseganja v populacije posameznih vrst divjadi v naslednjih letih. Poleg predstavljene številčne in strukturne analize odvzema divjadi je bilo izpostavljenih več okoljskih dejavnikov, ki so v zadnjih letih pomembno vplivali na stanje v populacijah. Izpostavljen je bil vpliv obroda gozdov v zadnjih letih in vpliv prehranskih kapacitet okolja na stanje divjadi. Upravljanje s posameznimi vrstami je pogosto posledica navedenih dejavnikov, pri tem pa je treba izpostaviti še pogoje za lov in izvedbo ostalih ukrepov v loviščih.

Točka 3: Obravnava osnutka Letnega lovskoupravljavskega načrta za Savinjsko-Kozjansko LUO za leto 2020 in usklajevanje ukrepov med ZGS in OZUL.

Na podlagi zaključkov analize upravljanja z divjadjo v preteklih letih je ZGS predstavil predlog načrta odvzema po posameznih vrstah. Pri tem so bili izpostavljeni številni okoljski in populacijski dejavniki. Za določitev predloga odvzema v letu 2020 smo na podlagi analize upravljanja z divjadjo v zadnjem petletnem obdobju, stanja populacij divjadi in njenega življenjskega okolja, predlogov LD, trendov številnih bioindikatorjev in vplivov živalskih vrst v okolju (škode od divjadi), okoljskih dejavnikov (lanskoletne blage zimske razmere, slab obrod plodonosnih drevesnih vrst, itn.) medvrstnih odnosov, bioloških znakov odvzete divjadi itn, pripravili osnutek ukrepov. Predlog ukrepov je predstavljen v spodnji preglednici. Ločeno je prikazan predlog LD, ZGS, OZUL-a in na koncu še usklajen predlog odvzema divjadi.

Preglednica št. 1: Predlog odvzema divjadi v LUO za leto 2020

	Vrsta divjadi	Predlog LD (število)	Predlog ZGS (število)	Predlog OZUL (število)	Usklajen predlog (število)
1.	Srnjad	4108	4250	4110	4110
2.	Jelenjad	6	6	6	6
3.	Damjak	10	12	12	12
4.	Muflon	16	16	16	16
5.	Gams	108	120	108	114
6.	Divji prašič	543	680	543	640
7.	Lisica	1429	1600	1429	1550
8.	Šakal	0	12	12	12
9.	Jazbec	120	120	120	120
10.	Kuna zlatica	13	15	15	15
11.	Kuna belica	189	230	220	220
12.	Pižmovka	8	10	10	10
13.	Poljski zajec	188	170	170	170
14.	Fazan	46	25	45	25
15.	Raca mlakarica	218	150	150	150
16.	Sraka	137	130	130	130
17.	Šoja	190	190	190	190
18.	Siva vrana	959	1200	1100	1100

Po daljši in dokaj burni razpravi glede določitve načrta številčnega poseganja v posamezne populacije vrst divjadi je bil pri vseh vrstah dosežen sporazum. Predlog naj predstavlja osnovo za usklajevanje načrtovanih ukrepov na Strokovnem svetu ZGS, OE Celje. Usklajen predlog se bo upošteval pri izdelavi osnutka LN za leto 2020.

Pripravil:

Peter Terglav , univ. dipl. inž. gozd.

Višji sodelavec I.

Odsek za načrtovanje razvoja gozdov

ZAVOD za GOZDOVE
SLOVENIJE

Območna enota Celje

Šifra: 3410 - 18/2020

Datum: 3. 3. 2020

Zadeva: Usklajevanje osnutka Letnega lovskoupravljaljskega načrta za Savinjsko-Kozjansko lovskoupravljaljsko območje, za leto 2020

Dogodek: Strokovni svet ZGS, OE Celje

Čas začetka dogodka: seja se je pričela ob 8:00 uri.

Vabljeni člani: Aleksander Ratajc, Miran Orožim, mag. Matej Tajnikar, Andrej Strniša, Peter Terglav.

Prisotni člani: Aleksander Ratajc, mag. Matej Tajnikar, Andrej Strniša, Miran Orožim, Peter Terglav.

Oseba, ki je vodila sestanek: Aleksander Ratajc

Dnevni red:

- Pregled, obravnava in sprejem osnutka Letnega lovskoupravljaljskega načrta LUO (v nadaljevanju: LN) za leto 2020.
- Razno.

Točka 1: Obravnava osnutka LN za leto 2020

Peter Terglav, odgovorni nosilec izdelave LN, je uvodoma podal kratko analizo upravljanja z divjadjo in njenim življenjski okoljem za minulo leto. Izpostavil je generalno oceno o odvzemu divjadi, ki je bila v precejšnji meri odvisna od številnih okoljskih dejavnikov in pogojev za izvajanje lovov. Pri tem je izpostavil naravno prehransko ponudbo v minulih letih, ki so precej vplivale na stanje v populacijah divjadi. V nadaljevanju je osvetlil dosednji potek opravil ki so namenjena izdelavi načrta in predstavil osnutek LN za leto 2020, ločeno po vsebinskih sklopih.

Povzetek predstavitve:

- Člani Strokovnega sveta so bili najprej seznanjeni z do sedaj izvedenimi aktivnostmi na področju priprave osnov za izdelavo osnutka LN (pregled odvzema divjadi za leto 2019, pridobitev evidenc odvzema divjadi in del v njenem življenjskem okolju, analiza lanskoletnega upravljanja z divjadjo in okoljem, njeno stanje, cilji upravljanja ter ukrepi za doseg želenih usmeritev iz LN).
- Navzoči so bili seznanjeni s procesom usklajevanja osnutka načrta z lovskimi organizacijami. Predstavljen jim je bil predlog ukrepov v življenjskem okolju divjadi in predlog številčnega ter strukturnega odvzema divjadi.
- Odgovorni načrtovalec je v nadaljevanju predstavil temeljne usmeritve pri izdelavi osnutka LN s področja ukrepov v življenjskem okolju divjadi (varstvo in monitoring divjadi, biomeliorativni ter biotehnični ukrepi, škode od divjadi in ukrepi za njihovo zmanjšanje).

Letni načrt za IX. Savinjsko-Kozjansko lovskoupravljavsko območje za leto 2020

- Prisotni so bili seznanjeni s predlogi odvzemov divjadi po posameznih vrstah in ostalimi določili za doseg v LN opredeljenih ciljev upravljanja s populacijami divjadi v LUO. Posebna pozornost je bila namenjena ukreptom v populaciji okoljsko problematičnih vrst (divjega prašiča, šakala in gamsa)

Razprava:

- Razpravljavci opozorijo na problematiko številčne rasti populacije divjega prašiča v zadnjih letih ter vpliva gamsov na pomlajevanje v nekaterih delih GGO. Izpostavljena so območja Konjiške Gore in Paškega Kozjaka, kjer pogosto zaznavajo prekomerno poškodovanost gozdnega mladja. Zaradi navedene ugotovitve Strokovni svet naroča pripravljavcu LN, da se v loviščih prej omenjenih območij (Vitanje, Slovenske Konjice, Vojnik in Dobrna) v letošnjem letu načrt odvzema gamsov v primerjavi z letom 2019 ne zmanjšuje.
- Pripravljavca LN so opozorili še na vse pogostejšo prisotnost navadne jelenjadi v severnem delu LUO, ki jo je treba preprečiti zaradi možnih prekomernih vplivov na gozdove.
- Člani Strokovnega sveta ZGS se strinjajo s predlaganimi ukrepi v populacijah divjadi ter okolju za leto 2020.
- na podlagi zaključkov iz razprave je Strokovni svet OE sprejel naslednji sklep:

Sklep št. 1: Strokovni svet Zavoda za gozdove Slovenije, Območne enote Celje sprejema osnutek Letnega lovskoupravljavskega načrta za IX. Savinjsko Kozjansko lovskoupravljavsko območje za leto 2020 in se strinja z nadaljevanjem postopka njegove izdelave.

Točka 2: Razno

Pod točko razno ni bilo razprave.

Sestanek je bil zaključen ob 9⁴⁵ uri.

Zapisal:
Peter Terglav, univ. dipl. inž. gozd.
Višji sodelavec I.
Odsek za načrtovanje razvoja gozdov

Aleksander Rataj, univ. dipl. inž. gozd.
Vodja ZGS, OE Celje

ZAVOD za GOZDOVE
SLOVENIJE

Območna enota Celje

Šifra: 3410 - 18/2020

Datum: 17. 03. 2020

- KGZ, OE Celje,
- KGZ Šoštanj,
- KGZ, OE Slovenj Gradec,
- Sindikat kmetov Slovenije
- Zavod RS za varstvo narave, OE Celje,
- UE Celje, Laško, Šentjur, Šmarje, Sl. Konjice, Žalec, Velenje,
- Skad kmetijskih zemljišč in gozdov RS,
- Območno združenje upravljavcev lovišč SKLUO,
- IRSKGLR, lovski inšpektor, mag. Jernej Marolt
- ZGS, OE Nazarje, Maribor, Ljubljana, Brežice, Slov. Gradec
- ZZV Celje, kmetijsko svetovalna služba,
- Lokalne skupnosti (vse občine na območju LUO),
- Kozjanski regijski park, Podsreda,
- Ministrstvo za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano, Direktorat za gozdarstvo, lovstvo in ribištvo,
- Društvo za osvoboditev živali in njihove pravice,
- Člani Sveta ZGS, OE Celje,
- Društvo lastnikov gozdov Spodnje Savinjske doline
- Društvo lastnikov gozdov Dravinja - Hudinja
- Društvo lastnikov gozdov Sopota – Laško
- Slovenski državni gozdovi d.o.o.
- ZGS, CE Ljubljana, Služba za lovsko načrtovanje.

V A B I L O

V skladu z Zakonom o divjadi in lovstvu (Ur.l. RS, št. 16/04, 120/06 - odl. US, 17/08, št.46/14 –ZON-C) in Pravilnikom o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Ur.l. RS, št.91/10) vas vabimo k podaji **pripomb** na **osnutek Letnega načrta za Savinjsko - Kozjansko lovskoupravljavsko območje za leto 2020** (v nadaljevanju: LN).

Glede na zdravstveno – varnostno situacijo v Republiki Sloveniji, povezano z epidemijo virusa COVID-19 ter skladno s priporočilom Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano št. 341-4/2020/1 z dne 12. 3. 2020 **javne predstavitve** osnutka LN za leto 2020 **ne bo**.

Namesto javne predstavitve **zbiramo pisne pripombe na osnutek LN do vključno srede 25. 3. 2020.**

Pisne pripombe lahko posredujete (upošteva se datum dospelosti 25. 3. 2020):

- Po pošti na naslov: Zavod za gozdove Slovenije, OE Celje, Ljubljanska 13, 3000 Celje, ali
- Po e-pošti na naslov: peter.terglav@zgs.si

O osnutku LN za Savinjsko - Kozjansko LUO lahko dobite tudi **dodatna ustna pojasnila** in sicer:

- V petek **20. 3. 2020 od 8.00 – 10.00 ure** in v torek **24. 3. 2020 od 8.00 – 10.00 ure**
- **Peter Terglav, GSM: 041 657 571**

Pojasnilo:

Do faze javne predstavitve so bile skladno z zakonodajo in utečenimi postopki opravljene vse aktivnosti v roku (kategorizacija – ocena odstrela in izgub divjadi za leto 2019 v okviru Komisije za LUO ki jo imenuje resorni minister, oddani podatki-evidence za letni načrt s strani LD, oddani osnutki LN za vsa lovišča s strani LD, opravljena uskladitev osnutka LN za Savinjsko - Kozjansko LUO z OZUL, določen osnutek na Strokovnem svetu ZGS, OE Celje).

Sedanja oblika podaje pisnih pripomb je skladno z izredno situacijo namenjena predstavnikom organizacij, ki jih navaja Pravilnik o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Ur.l. RS, št. 91/2010). Konkretnne pripombe se bodo zapisale v zapisnik in se jih bo po strokovni preučitvi

Ljubljanska 13, 3000 CELJE

Tel.: +386 (0)3 42-55-188, fax.: +386 (0)3 42-55-190, www.zgs.gov.si, e-pošta: peter.terglav@zgs.gov.si

smiselno upoštevalo pri oblikovanju predloga načrta. Morebitno neupoštevanje konkretnih pripomb na LN se bo pripombodajalcu pisno pojasnilo.
Prosimo, da so morebitne pripombe čim bolj konkretne in jasno označene s sklicem na konkretno poglavje načrta.

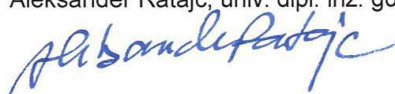
Vsebino osnutka načrta si lahko ogledate na spletnih straneh Zavoda za gozdove Slovenije na naslovu <http://www.zgs.si/?id=595> pod številko in imenom Savinjsko - Kozjansko LUO (IX Savinjsko - Kozjansko).

Lep pozdrav!

Peter Terglav , univ. dipl. inž. gozd.
Višji sodelavec I

Vodja ZGS, OE Celje
Aleksander Ratajc, univ. dipl. inž. gozd.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO

DIREKTORAT ZA GOZDARSTVO IN LOVSTVO

Sektor za lovstvo

Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana

T: 01 478 91 44

F: 01 478 90 21

E: gp.mkgp@gov.si

www.mkgp.gov.si

Zavod za gozdove Slovenije

Območna enota Celje

Številka: 3410-15/2020

Datum: 24. 3. 2020

Zadeva: Pripombe na osnutek Letnega načrta za IX. Savinjsko-Kozjansko lovsko upravljavsko območje za leto 2020

Spoštovani,

na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljevanju: MKGP) smo pregledali osnutek naslovnega načrta (v nadaljevanju: LLUN) in podajamo sledeče pripombe:

1. V poglavju »3.3 Škode od divjadi« v točki B na področju »ŠKODA NA PREMOŽENJU« (škode na nelovni površini) za prvim stavkom dodajte sledečo poved: »Na podlagi sodne prakse Republika Slovenija ne odgovarja za škodo na premičnih stvareh, ki se nahajajo na nelovnih površinah npr. kokoši v kokošnjaku.«.
2. V poglavju »4.6 Divji prašič« pod točko »4.6.5 Ukrepi in usmeritve« se v delu »Splošni del« za zadnjo alinejo doda alineja, ki se glasi: »Upravljavci lovišč so dolžni upoštevati Obvezno navodilo o obvezni prijavi najdbe vsakega poginulega divjega prašiča ter o postopkih ob ugotovitvi sprememb zdravstvenega stanja v populaciji divjih prašičev, na podlagi katerih bi lahko posumili na možno prisotnost afriške prašičje kuge (APK), katerega je izdalo MKGP. Po določitvi tega navodila mora lovec, ki v naravi najde poginulega divjega prašiča (ne glede na vzrok pogina npr. neznan vzrok, bolezen, krivolov, povoz cesta, povoz, železnica, zveri, poškodba) o tem obvestiti Center za obveščanje na telefonsko številko 112. Upravljavci lovišč naj lovec tudi informirajo o primernih ravnanjih za preprečevanje oziroma zmanjšanje tveganja za vnos bolezni. Še zlasti morajo biti o primernih ravnanjih seznanjeni lovci – lovski turisti, ki lovijo v državah, kjer je APK že prisotna, pa tudi ostalih državah, saj se virus APK zaradi svoje dokaj velike obstojnosti izven gostitelja (prašiča) prenaša tudi z kontaminirano opremo, obleko, ter mesnimi izdelki.«.
3. V poglavju »4.8 Šakal« pod točko »Prilagojeni cilj« navajate, da je šakal uvrščen na prilogo V Direktive Sveta 92/43/EGS, kar drži, vendar sta na tej prilogi še dve vrsti, ki sta aktualni za ta načrt, in sicer: gams in kuna zlatica, kar pa pri teh dveh vrstah ni omenjeno.
4. V poglavju »4.8 Šakal« na koncu navajate pravno podlago za izplačilo škod, ki je aktualna do 1. 5. 2020. Po tem datumu bo pravna podlaga za izplačilo škod Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o divjadi in lovstvu, ki je v postopku sprejema v Državnem zboru. Predlagamo, da spremeni zadnji odstavek v poglavju, in sicer naj se glasi: »Izplačevanje odškodnin za škodo, ki jo povzroči šakal po 1. 5. 2020 bo prav tako prevzela država v skladu z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o divjadi in lovstvu (ki je v postopku sprejema v Državnem zboru RS), in sicer v prehodnem obdobju treh let, ne glede na odškodninsko odgovornost v skladu s predpisi o divjadi in lovstvu. Škodo bo ocenjeval ZGS.«.

Ker javni uslužbenci MKGP zaradi preprečevanja širjenja Koronavirusa COVID-19 delamo od doma, vam posredujemo pripombe v nepodpisanem dokumentu.

Lep pozdrav,

Zreče, 24.03.2020

Pisne pripombe na osnutek LN

(Vezano na vabilo ZGS OE Celje - 17.03.2020, Osnutki LN: <http://www.zgs.si/?id=595>)

Spoštovani,

Zahvaljujemo se za povabilo k sodelovanju in dajanju pripomb, ker je javna predstavitev v danih razmerah nemogoča.

1. Podpiramo načrtovane odvzeme, še zlasti za parkljasto divjad in divjega prašiča. Apeliramo na upravljalce lovišč - LD in načrtovalce ZGS in želimo, da se načrtovani odvzem v največji možni meri realizira – tudi s premislekom, koliko je možno vključiti vanj izpad preteklega leta, ki zaradi takšnih ali drugačnih objektivnih razlogov ni bil realiziran.
2. Celotni stroški, tako življenski kot vsi poslovni v gospodarstvu in storitvah iz leta v leto rastejo, zato je vedno na mestu tudi premislek ali valorizacije odškodnin za škode po divjadi in zvereh vsaj načeloma sledijo temu trendu. Apeliramo na odgovorne, da se v času težkih razmer za podeželje tako na kmetijskem kot na gozdarskem delu, nameni temu vprašanju še posebna pozornost.
3. LN bi nujno morali vsebovati tudi primerjavo stanja škod med celotnim LUO in in njegovim območjem, ki meji na LPN, kjer le-ta obstajajo. Stroka in praksa pa naj povedo na kakšnem površinskem obsegu so povečane medsebojne interakcije med LPN in LUO. Tam je potrebno vplive škod po divjadi (in zvereh kjer so) še posebej budno zasledovati in skozi vplive (vzorčne ploskve popašenosti, VP objedenosti,...), določati sprejemljivo nosilno kapaciteto prosto živečih živali v LPN.
4. Dodatno: Tako v Savinjsko-Kozjanskem, kot tudi v Pohorskem LUO lastniki gozdov in kmetje s strahom pričakujemo vpade in razširitev zveri – volk, šakal in mogoče tudi medved. Kakšni so pripravljene interventni ukrepi MOP, MKGP, LZS in ZGS za primer takšne izredne situacije na našem LUO. Bojimo se toliko bolj, ker sistem upravljanja z zvermi v Sloveniji po naši oceni ne deluje in ga še posebej zelo ovirajo okoljevarstveniki. Koliko se odgovorni glede teh neugodnih možnosti na naših območjih pogovarjate z lokalnimi skupnostmi in župani?

V Društvu lastnikov gozdov DiH želimo vsem akterjem v lovstvu, da bodo skozi pripravljene LN in nadgradnjo le-teh skozi javno razpravo čim bolj uspešno upravljali in gospodarili s prostoživečimi živalmi. Uravnavanje populacij skozi odstrel in držanje populacij na okoljsko in gospodarsko sprejemljivi nosilni kapaciteti je edina prava pot.

To je zlasti pomembno v dani situaciji, ko gozdarska in lovska zakonodaja ni dorečena glede pravilnikov o škodah po divjadi in ko na drugi stopnji ocenjevanja škod še nimamo ločenih neodvisnih strokovnih komisij. Tako so ocenjevanja škod na drugi stopnji zlasti v gozdovih, dodatno breme in napor za strokovnjake ZGS, MKGP in LZS, ki jim lastniki »upravičeno« očitamo konflikt interesov.

Lep pozdrav,

Društvo lastnikov gozdov Dravinja-Hudinja

Marjan Hren, predsednik

ZAVOD za GOZDOVE
SLOVENIJE

Območna enota Celje

Šifra: 3410 - 18/2020

Datum: 26. 03. 2020

Zadeva: **Odgovor na podane pripombe na Letni načrt za Savinjsko - Kozjansko lovskoupravljavsko območje za leto 2020**

Spoštovani!

Glede na zdravstveno – varnostno situacijo v Republiki Sloveniji, povezano z epidemijo virusa COVID-19 ter skladno s priporočilom Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano št. 341-4/2020/1 z dne 12. 3. 2020, javne predstavitve osnutka Letnega načrta za Savinjsko – Kozjansko LUO (v nadaljevanju: LN) za leto 2020 nismo izvedli. Namesto tega smo vsem vabljenim poslali poziv za zbiranje pisnih pripomb na osnutek LN in sicer do vključno srede 25. 3. 2020. Do navedenega roka smo po E-pošti dne 24. 3. 2020 prejeli pripombe Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Sektorja za lovstvo, št. 3410-15/2020, ter pisne pripombe Društva lastnikov gozdov Dravinja – Hudinja (priloge tega dopisa). Po e-pošti smo prejeli tudi mnenje Občine Velenje, ki se z vsebino LN v popolnosti strinja. Poleg navedenega smo prejeli še tri telefonske klice, od katerih sta bila dva s strani upravljavcev lovišč v LUO ter eden s strani Svetnikov ZGS, OE Celje. V razgovorih smo omenjenim razpravljalcem pojasnili nekatera določila LN.

A) Pripombe na osnutek Letnega načrta za IX. Savinjsko-Kozjansko LUO za leto 2020 s strani MKGP:

1. V poglavju »3.3 Škode od divjadi« v točki B na področju »ŠKODA NA PREMOŽENJU« (škode na nelovni površini) za prvim stavkom dodajte sledečo poved: »Na podlagi sodne prakse Republika Slovenija ne odgovarja za škodo na premičnih stvareh, ki se nahajajo na nelovnih površinah npr. kokoši v kokošnjaku.«

Opredelitev: Pripomba je upoštevana in načrt dopolnjen.

2. V poglavju »4.6 Divji prašič« pod točko »4.6.5 Ukrepi in usmeritve« se v delu »Splošni del« za zadnjo alinejo doda alineja, ki se glasi: »Upravljalci lovišč so dolžni upoštevati Obvezno navodilo o obvezni prijavi najdbe vsakega poginulega divjega prašiča ter o postopkih ob ugotovitvi sprememb zdravstvenega stanja v populaciji divjih prašičev, na podlagi katerih bi lahko posumili na možno prisotnost afriške prašičje kuge (APK), katerega je izdalo MKGP. Po določilih tega navodila mora lovec, ki v naravi najde poginulega divjega prašiča (ne glede na vzrok pogina npr. neznan vzrok, bolezen, krivolov, povoz cesta, povoz, železnica, zveri, poškodba) o tem obvestiti **Center za obveščanje na telefonsko številko 112**. Upravljalci lovišč naj lovce tudi informirajo o primernih ravnanjih za preprečevanje oziroma zmanjšanje tveganja za vnos bolezni. Še zlasti morajo biti o primernih ravnanjih seznanjeni lovci – lovski turisti, ki lovijo v državah, kjer je APK že prisotna, pa tudi ostalih državah, saj se virus APK zaradi svoje dokaj velike obstojnosti izven gostitelja (prašiča) prenaša tudi z kontaminirano opremo, obleko, ter mesnimi izdelki.«

Opredelitev: Pripomba je upoštevana in načrt dopolnjen.

3. V poglavju »4.8 Šakal« pod točko »Prilagojeni cilj« navajate, da je šakal uvrščen na prilogo V Direktive Sveta 92/43/EGS, kar drži, vendar sta na tej prilogi še dve vrsti, ki sta aktualni za ta načrt, in sicer: gams in kuna zlatica, kar pa pri teh dveh vrstah ni omenjeno.

Opredelitev: Pripomba je upoštevana in načrt dopolnjen z omembo pri gamsu in kuni zlatici.

4. V poglavju »4.8 Šakal« na koncu navajate pravno podlago za izplačilo škod, ki je aktualna do 1. 5. 2020. Po tem datumu bo pravna podlaga za izplačilo škod Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o divjadi in lovstvu, ki je v postopku sprejema v Državnem zboru. Predlagamo, da spremeni zadnji odstavek v poglavju, in sicer naj se glasi: »Izplačevanje odškodnin za škodo, ki jo povzroči šakal po 1. 5. 2020 bo prav tako prevzela država v skladu z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o divjadi in lovstvu (ki je v postopku sprejema v Državnem zboru RS), in sicer v prehodnem obdobju treh let, ne glede na odškodninsko odgovornost v skladu s predpisi o divjadi in lovstvu. Škodo bo ocenjeval ZGS.«.

Opredelitev: Pripomba je upoštevana in načrt dopolnjen.

B) Pripombe na osnutek Letnega načrta za IX. Savinjsko-Kozjansko LUO za leto 2020 s strani Društva lastnikov gozdov Dravinja – Hudinja:

1. Podpiramo načrtovane odvzeme, še zlasti za parkljasto divjad in divjega prašiča. Apeliramo na upravljalce lovišč - LD in načrtovalce ZGS in želimo, da se načrtovani odvzem v največji možni meri realizira – tudi s premislekom, koliko je možno vključiti vanj izpad preteklega leta, ki zaradi takšnih ali drugačnih objektivnih razlogov ni bil realiziran.

Opredelitev: Mnenje je upoštevano generalno pri določitvah LN, še posebej pri okoljsko vplivnejših vrstah divjadi.

2. Celotni stroški, tako življenski kot vsi poslovni v gospodarstvu in storitvah iz leta v leto rastejo, zato je vedno na mestu tudi premislek ali valorizacije odškodnin za škode po divjadi in zvereh vsaj načeloma sledijo temu trendu. Apeliramo na odgovorne, da se v času težkih razmer za podeželje tako na kmetijskem kot na gozdarskem delu, nameni temu vprašanju še posebna pozornost.

Opredelitev: Pojasnilo/opozorilo pripombodajalca je upoštevano pri obračunu kmetijskih pridelkov (medletna nihanja cen), stroškov sanacije škod in direktnih stroškov odškodnin za nastalo škodo od divjadi. Sicer pa Zavod za gozdove redno sodeluje z lastniki kmetijskih gospodarstev – oškodovanci in LD na področju objektivne določitve odškodnin.

3. LN bi nujno morali vsebovati tudi primerjavo stanja škod med celotnim LUO in njegovim območjem, ki meji na LPN, kjer le-ta obstajajo. Stroka in praksa pa naj povedo na kakšnem površinskem obsegu so povečane medsebojne interakcije med LPN in LUO. Tam je potrebno vplive škod po divjadi (in zvereh kjer so) še posebej budno zasledovati in skozi vplive (vzorčne ploskve popašenosti, VP objedenosti,...), določati sprejemljivo nosilno kapaciteto prosto živečih živali v LPN.

Opredelitev: Dopolnilo pripombodajalca o primerjavi škod od divjadi med LD in LPN je težje izvedljivo, predvsem pa ne bi bilo objektivno. Savinjsko-Kozjansko LUO meji z LPN Pohorje v zelo majhnem delu (v severnem delu lovišča Vitanje), zaradi česar je primerjava vpliva divjadi na biotop nekorektna. Sicer pa želimo z določili LN še posebej pri okoljsko vplivnejših vrstah (divji prašič, navadni jelen, siva vrana) nenehno zagotavljati usklajeno stanje populacij z njenim okoljem.

4. Dodatno: Tako v Savinjsko-Kozjanskem, kot tudi v Pohorskem LUO lastniki gozdov in kmetje s strahom pričakujemo vpade in razširitev zveri – volk, šakal in mogoče tudi medved. Kakšni so pripravljene interventni ukrepi MOP, MKGP, LZS in ZGS za primer takšne izredne situacije na našem LUO. Bojimo se toliko bolj, ker sistem upravljanja z zvermi v Sloveniji po naši oceni ne

deluje in ga še posebej zelo ovirajo okoljevarstveniki. Koliko se odgovorni glede teh neugodnih možnosti na naših območjih pogovarjate z lokalnimi skupnostmi in župani?

Opredelev: Upravljanje z zavarovanimi velikimi zvermi ni predmet LN. Upravljanje s šakalom smiselno sledi ugotovitvam in zaključkom CRP projekta »Prostorska razporeditev, številčnost, ocena populacijskih trendov in potencialno širjenje areala vrste zlata šakal (*Canis aureus* L.) v Sloveniji« (Potočnik in sod., 2018). Ugotovitve za območje LUO so upoštevane v poglavju 4.8 Šakal. Kot je že navedeno v tem dopisu, se na ZGS nenehno trudimo vzpostavljati strpne in korektne odnose med lastniki zemljišč, upravljavci lovišč, lokalnimi skupnostmi, kmetijskimi organizacijami in ostalo zainteresirano javnostjo. Slednje izvajamo z rednimi oz. izrednimi srečanji na različnih nivojih, pogosto tudi s terenskimi ogledi ter konkretnimi pojasnjenji.

V Društvu lastnikov gozdov DiH želimo vsem akterjem v lovstvu, da bodo skozi pripravljene LN in nadgradnjo le-teh skozi javno razpravo čim bolj uspešno upravljali in gospodarili s prostoživečimi živalmi. Uravnavanje populacij skozi odstrel in držanje populacij na okoljsko in gospodarsko sprejemljivi nosilni kapaciteti je edina prava pot.

To je zlasti pomembno v dani situaciji, ko gozdarska in lovska zakonodaja ni dorečena glede pravilnikov o škodah po divjadi in ko na drugi stopnji ocenjevanja škod še nimamo ločenih neodvisnih strokovnih komisij. Tako so ocenjevanja škod na drugi stopnji zlasti v gozdovih, dodatno breme in napor za strokovnjake ZGS, MKGP in LZS, ki jim lastniki »upravičeno« očitamo konflikt interesov.

Pripravil :

Peter Terglav , univ. dipl. inž gozd.
Višji sodelavec I

Vodja ZGS, OE Celje
Aleksander Ratajc, univ. dipl. inž. gozd.

ZAVOD za GOZDOVE
SLOVENIJE

Območna enota Celje

Šifra: 900-07/2020

Datum: 02. 04. 2020

Z A P I S N I K

2. dopisne seje Sveta OE Celje, ki je potekala od petka, 27. 03. 2020 do srede, 01. 04. 2020 vsak delovni dan od 08.30 do 12.00 ure

Članom Sveta Zavoda za gozdove Slovenije – Območna enota Celje je bilo dne, 26. 03. 2020 po e-pošti poslano vabilo in ustrezno gradivo za 2. dopisno sejo sveta ZGS OE Celje za 7. mandatno obdobje.

Obrazložitev razloga za sklic dopisne seje: zaradi nastale situacije; omogočanje nemotenega dela OE in sočasne pojave širjenja nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (COVID-19), ki ogroža življenje in zdravje ljudi, in zaradi preprečevanja njenega nadaljnjega širjenja se je predsednik Sveta OE Celje na osnovi 15. člena Poslovnika o delu Sveta ZGS (št. 016-2/2009 z dne, 21.12.2009) odločil za sklic dopisne seje, za katero se po njenem zaključku in izvedenem glasovanju smatra, da je v skladu z omenjenim členom poslovnika bila sklepčna.

Predlagan dnevni red:

1. Pregled zapisnika zadnje seje in potrditev
2. Obravnava in potrditev Poročila o delu ZGS OE Celje in Finančnega poročila ZGS OE Celje za leto 2019
3. Program dela ZGS OE Celje za leto 2020
4. Določitev osnutka Letnega lovskoupravljaljskega načrta za Savinjsko-Kozjansko lovskoupravljaljsko območje za leto 2020
5. Razno

Na podlagi pripravljenega gradiva in predlaganega dnevnega reda so člani sveta glasovali o naslednjih štirih sklepih:

8. SKLEP: Člani sveta potrdijo zapisnik 3. seje sveta OE Celje za 7. mandatno obdobje z dne , 24. 10. 2019.

9. SKLEP: Na osnovi 64. člena ZOG in 38. člena Statuta Zavoda za gozdove Slovenije svet OE Celje sprejme Poročilo o opravljenem delu ZGS, OE Celje za leto 2019 in Finančno poročilo OE Celje za leto 2019.

10. SKLEP: Na osnovi 64. člena ZOG in 38. člena Statuta Zavoda za gozdove Slovenije svet OE Celje sprejme in predlaga Program dela ZGS, OE Celje za leto 2020.

11. SKLEP: Svet OE določa predlog letnega lovskoupravljaljskega načrta za Savinjsko-Kozjansko lovskoupravljaljsko območje za leto 2020, katerega da v sprejem Ministru, pristojnemu za divjad in lovstvo.

Člani sveta so glasovali na naslednje mogoče načine:

- b) z osebnim telefonskim glasovanjem na tel. št. 03 42 55 180 ali 041 657 615 (Zofka Hauptman)
- c) po elektronski pošti na e-naslov: oecelje@zgs.gov.si

Ker so člani sveta, ki so glasovali, potrdili vse predlagane sklepe, se je temu primerno oblikovala spodnja preglednica, ki kaže na izid samega glasovanja:

Ime in priimek člana sveta	Glasoval (DA/NE)	Dan in ura glasovanja	Glasoval (ZA/PROTI)
Stanko JAVORNIK Sindikat kmetov Slovenije	DA	01.04.2020 ob 11.45 uri (telefonsko)	ZA (vse štiri sklepe)
Dejan ZORKO Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije	DA	Glasovnica 31.03.2020	ZA (vse štiri sklepe)
Branko ŠTUNF Slovenski državni gozdovi, d.o.o.	NE		
Gregor Meterc Vlada Republike Slovenije	DA	01.04.2020 ob 11.30 uri (telefonsko)	ZA (vse štiri sklepe)
Simon KOVAČ Predstavniki delavcev ZGS	DA	Glasovnica 31.03.2020	ZA (vse štiri sklepe)
Matej DEMŠAR Zavod RS za varstvo narave	DA	Glasovnica 01.04.2020	ZA (vse štiri sklepe)
Zdravko MASTNAK Območno združenje upravljavcev lovišč SKLUO	DA	Glasovnica 31.03.2020	ZA (vse štiri sklepe)
Milan HROVAT Zadružna zveza Slovenije in Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije	DA	01.04.2020 ob 11.35 uri (telefonsko)	ZA (vse štiri sklepe)
Gorazd Fric Lokalna skupnost Vitanje	DA	01.04.2020 ob 11.56 uri (telefonsko)	ZA (vse štiri sklepe)

Na poslani zapisnik, kot tudi na vsa ostala gradiva ni bilo, s strani članov sveta, poslanih nobenih pisnih pripomb. Predsednik Sveta OE Celje zato ugotavlja, da so bili sprejeti naslednji sklepi:

8 . SKLEP: Člani sveta potrdijo zapisnik 3. seje sveta OE Celje za 7. mandatno obdobje z dne , 24. 10. 2019.

9. SKLEP: Na osnovi 64. člena ZOG in 38. člena Statuta Zavoda za gozdove Slovenije svet OE Celje sprejme Poročilo o opravljenem delu ZGS, OE Celje za leto 2019 in Finančno poročilo OE Celje za leto 2019.

10. SKLEP: Na osnovi 64. člena ZOG in 38. člena Statuta Zavoda za gozdove Slovenije svet OE Celje sprejme in predlaga Program dela ZGS, OE Celje za leto 2020.

11. SKLEP: Svet OE določa predlog letnega lovskoupravljavskega načrta za Savinjsko-Kozjansko lovskoupravljavsko območje za leto 2020, katerega da v sprejem Ministru, pristojnemu za divjad in lovstvo.

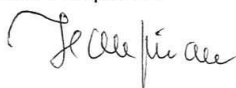
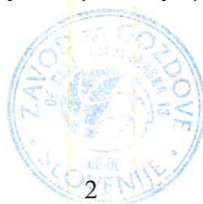
Obrazložitev:

V času poteka 2. dopisne seje sveta Območne enote Celje za 7. mandatno obdobje, ki je potekala od dne, 27. 03. 2020 do 01. 04. 2020 do 12:00 ure je glasovalo 8 članov sveta OE Celje, 1 član ni glasoval.

15. člen Poslovnika o delu Sveta Zavoda za gozdove Slovenije (Poslovnik ZGS – UPB, 7. redna seja sveta Zavoda z dne 18.12. 2009, v nadaljevanju Poslovnik) določa, da je dopisna seja sklepčna, če je bilo vabilo z gradivom in predlogi sklepov poslano vsem članom sveta, od katerih je osebno vročitev potrdilo več kot polovica. Šteje se, da so osebno vročitev potrdili člani, ki so glasovali.

Nadalje se ugotavlja, da je »ZA« sprejetje vseh štirih sklepov glasovalo 8 članov sveta OE. Glede na predhodno ugotovljena dejstva, se v skladu z 12. členom Poslovnika ugotavlja, da je svet Zavoda za gozdove OE Celje na svoji 2. dopisni seji sprejel predlagane vse štiri sklepe.

Zapisala:
Zofka Hauptman

Stanko Javornik
Predsednik Sveta

